

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΜΜΕ
ΠΜΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΜΜΕ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑ ΜΕΣΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Πλαισίωση και τηλεοπτική ενημέρωση:

Η κάλυψη της είδησης του κλεισίματος της ΕΡΤ

Όνομα: Καραπάτη Ζωή

Α.Μ.: 34019

Επιβλέπων Καθηγητής: Γιώργος Πλειός

Αθήνα, Ιανουάριος 2016

Επειδή η απώλεια κάποιων ανθρώπων σημαδεύει παντοτινά την πορεία μας, αφήνοντας ανεξίτηλες πληγές, αλλά φωτίζοντας ταυτόχρονα νέα μονοπάτια στη ζωή μας -μέσα από το βίωμα της απώλειάς τους αλλά και της «ψυχικής κληρονομίας» που μας αφήνουν-, θα ήθελα να αφιερώσω την παρούσα διπλωματική σε έναν άνθρωπο που λείπει από τη ζωή μου κάθε μέρα και περισσότερο, αλλά παράλληλα μου δίνει δύναμη και έμπνευση να συνεχίζω να παλεύω για όλα όσα ονειρεύομαι, μέσω της πορείας της ζωής του και της απέραντης αγάπης, έγνοιας και φροντίδας που μου χάρισε κατά τη διάρκεια του παράλληλου ταξιδιού μας...

Αυτή η διπλωματική είναι της Κίκας μου..

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα.....	2
Ευχαριστίες	5
1 ^ο κεφάλαιο: Εισαγωγή - Η ανάδυση της θεωρίας της πλαισίωσης στο πεδίο των Μέσων	6
1.1 Σκοπός και δομή διπλωματικής εργασίας	6
1.2 Το επικοινωνιακό περιβάλλον ανάδυσης της θεωρίας της πλαισίωσης στο πεδίο των Μέσων.	10
1.2.1 Πρώιμη νεωτερικότητα	11
1.2.2 Ωριμη νεωτερικότητα	12
1.2.3 Ύστερη νεωτερικότητα ή Μετανεωτερικότητα	14
2 ^ο κεφάλαιο: Η θεωρία της πλαισίωσης.....	20
2.1 Εισαγωγή στην έννοια της πλαισίωσης - Θεωρητικές προσεγγίσεις	20
2.2 Ορισμοί- εννοιολογικό πλαίσιο.....	22
2.3 Μεθοδολογικό πλαίσιο	27
3 ^ο κεφάλαιο: Η εφαρμογή της θεωρίας της πλαισίωσης στα ΜΜΕ.....	31
3.1 Πλαισίωση και ειδήσεις.....	31
3.2. Βασικά χαρακτηριστικά των ειδήσεων	35
3.3. Τυπολογίες πλαισίων	38
4 ^ο κεφάλαιο: Πλαισίωση και ιδεολογίες	42
4.1 Εφαρμογή πλαισίωσης στη μελέτη της ιδεολογίας.....	42
4.2 Ιδεολογίες	43
4.2.1 Σοσιαλισμός	43
4.2.2 Φιλελευθερισμός.....	45
4.2.3 Νεοφιλελευθερισμός	47
4.2.4 Συντηρητισμός	48
4.2.5 Φασισμός	50
5 ^ο κεφάλαιο: Το ραδιοτηλεοπτικό τοπίο στην Ελλάδα και η θέση της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης.....	52
5.1 Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Ελλάδας που επηρέασαν τον τρόπο λειτουργίας των δημόσιων ραδιοτηλεοπτικών Μέσων.	53
5.2. Η δημόσια ραδιοτηλεόραση την εποχή του κρατικού μονοπωλίου.....	54

5.3. Η απορρύθμιση του ραδιοτηλεοπτικού τοπίου.....	60
5.4 Η θέση της δημόσιας τηλεόρασης μετά την απορρύθμιση του ραδιοτηλεοπτικού πεδίου	65
5.5. Η διακοπή λειτουργίας της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης στις 11 Ιουνίου 2013.....	69
6ο κεφάλαιο: Έρευνα.....	72
6.1 Θεωρητική ανασκόπηση – Η πορεία προς την έρευνα	72
6.2 Υποθέσεις εργασίας.....	74
6.3 Μεθοδολογία.....	76
6.4. Ταυτότητα έρευνας	79
6.5 Επεξεργασία και ανάλυση	80
6.6 Αποτελέσματα	82
6.6.1 Κατανομή ειδήσεων ανά Μέσο	82
6.6.2 Υ.Ε.1: Κυριαρχία περιπτωσιολογικής πλαισίωσης την πρώτη ημέρα κάλυψης του γεγονότος (απόρριψη)	83
6.6.3 Υ.Ε.2: Κυριαρχία δραματοποίησης στην παρουσίαση των σχετικών με το κλείσιμο της ΕΡΤ ειδήσεων (μερική αποδοχή).....	86
6.6.4 Εισαγωγικά στοιχεία για τις ομιλούσες κεφαλές	90
6.6.5 Υ.Ε.3: Στην παρουσίαση των ειδήσεων που αφορούν στο κλείσιμο της ΕΡΤ θα κυριαρχεί η προσωποποίηση (απόρριψη).....	91
6.6.6 Υ.Ε.4: Κυριαρχία του οικονομικού πλαισίου και σύνδεση αυτού με την οικονομική κατάσταση της χώρας (μερική αποδοχή).	96
6.6.7 Υ.Ε.5: Αναμένεται επικράτηση του πλαισίου διπολικού ή συγκρουσιακού χαρακτήρα (αποδοχή)	100
6.6.8 Υ.Ε.6: Αναμένεται κυριαρχία του πλαισίου της ευθόνης (οριακή απόρριψη).....	108
6.6.10 Υ.Ε.7: Αναμένεται κυριαρχία του ηθικού πλαισίου (απόρριψη).....	119
6.6.11 Υ.Ε.8: Κυριαρχία του πλαισίου του ανθρώπινου ενδιαφέροντος και συχνή χρήση του πλαισίου της αδυναμίας (απόρριψη).	122
6.6.12 Ε1: Τα πλαίσια διαπνέονται από ιδεολογική χροιά; Αν ναι, ποια πλαίσια συσχετίζονται με συγκεκριμένες ιδεολογίες;	127
6.6.13 Ε2: Γίνονται αναφορές σχετικές με τον τρόπο που έχει προσληφθεί και συζητηθεί η δημόσια τηλεόραση διαχρονικά;.....	135

<i>6.6.14 E3: Πήραν θέση απέναντι στο γεγονός τα Μέσα; Και αν ναι, ποια ήταν αυτή;</i>	138
7ο Κεφάλαιο: Συμπεράσματα - Συζήτηση	142
Βιβλιογραφία	152
Παράρτημα: Πρωτόκολλο έρευνας	162

Ευχαριστίες

Καταρχήν αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κο Γιώργο Πλειό, για την άρτια καθοδήγηση που μου παρείχε κατά τη διάρκεια συγγραφής της παρούσας διπλωματικής εργασίας, για την εμπιστοσύνη που έδειξε προς το πρόσωπό μου, αλλά και για τους νέους γνωστικούς ορίζοντες που μου άνοιξε μέσω της διδασκαλίας του. Ταυτόχρονα, με αφορμή την ολοκλήρωση αυτού του εγχειρήματος, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές ευχαριστίες μου και προς όλους τους καθηγητές που είχα την ευκαιρία να γνωρίσω και να διδαχθώ από αυτούς κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών -οι οποίοι συνέβαλαν ο καθένας με τον δικό του ιδιαίτερο τρόπο τόσο στη γνωστική μου εξέλιξη όσο και στο να πιστέψω περισσότερο στον εαυτό μου: κους Δημήτρη Χαραλάμπη, Αντώνη Αρμενάκη, Σταμάτη Πουλακιδάκο και κες Ρόη Παναγιωτοπούλου και Λίζα Τσαλίκη.

Παράλληλα, επειδή κατά τη διάρκεια του ενάμιση αυτού έτους, μου δόθηκε η ευκαιρία να γνωρίσω και να συμπορευθώ με σημαντικούς πάνω από όλα ψυχικά ανθρώπους, με τους οποίους μοιράστηκα όμορφες και δύσκολες στιγμές, θα ήθελα να τους απευθύνω ένα μεγάλο «ευχαριστώ» και να τους υπενθυμίσω ότι η στήριξή τους, ήταν πολύτιμη και καθοριστική για μένα. Επιπλέον, πραγματικές ευχαριστίες σε όλους τους φίλους – εκτός πανεπιστημίου - που με στήριξαν και επέδειξαν υπομονή και κατανόηση.

Για το τέλος άφησα την οικογένεια μου, χωρίς την πολύτιμη βοήθεια και την αμέριστη στήριξη της οποίας δεν θα είχα καταφέρει τίποτα στη ζωή μου. Ιδιαίτερες ευχαριστίες και αληθινή ευγνωμοσύνη θα ήθελα να εκφράσω, στις τρεις γυναίκες-πρότυπο για μένα, τη γιαγιά Ζωή, τη μητέρα Κοριακή, και τη θεία - μητέρα Αννέζα που ήταν πάντα στυλοβάτες των ονείρων μου.. στα δύο μεγάλα στηρίγματα της ζωής μου, Γιώργο και Γιάννη που αποτελούν για μένα πηγή δύναμης και έμπνευσης.. στον αγαπημένο μου θείο Γιώργο αλλά και στον Πατέρα μου για την αστείρευτη αγάπη, τις αρχές και τις αξίες που μου δίνει καθημερινά.. Η ύπαρξή σας με κάνει να νιώθω δυνατή και ικανή να φέρνω εις πέρας αυτά με τα οποία καταπιάνομαι..

1^ο κεφάλαιο: Εισαγωγή - Η ανάδυση της θεωρίας της πλαισίωσης στο πεδίο των Μέσων

1.1 Σκοπός και δομή διπλωματικής εργασίας

Η δημόσια ραδιοτηλεόραση αποτελεί βασικό «συστατικό» τόσο των ευρωπαϊκών ραδιοτηλεοπτικών συστημάτων, όσο και των σύγχρονων φιλελεύθερων δημοκρατιών. Υπό αυτήν την έννοια, η δημόσια ραδιοφωνία-τηλεόραση διαφέρει από την ιδιωτική-εμπορική, η οποία εξαρτάται από τα ιδιωτικά συμφέροντα και υπόκειται στις αρχές της ελεύθερης αγοράς και του ανταγωνισμού (Lekakis 2013), έχοντας τη δυνατότητα να λειτουργήσει -και με κοινωφελή κριτήρια πέρα από κερδοσκοπικά πλαίσια. Υπό αυτήν τη λογική, η παρούσα εργασία σκοπεύει να διερευνήσει την πλαισίωση της είδησης του κλεισίματος της Ελληνικής Ραδιοφωνίας Τηλεόρασης (ΕΡΤ), όπως αυτή μεταδόθηκε από τα ελληνικά ιδιωτικά τηλεοπτικά Μέσα Ενημέρωσης.

Η επιλογή της εξέτασης της κάλυψης του εν λόγω συμβάντος έγινε με γνώμονα κατ' αρχήν το γεγονός ότι δεν είχε καταγραφεί ξανά παρόμοιο περιστατικό διακοπής λειτουργίας δημόσιου ραδιοτηλεοπτικού φορέα εντός δημοκρατικού καθεστώτος. Ταυτόχρονα, η συγκεκριμένη απόφαση προκάλεσε πολύ μεγάλη αίσθηση στην κοινή γνώμη, αλλά και σε φορείς και οργανισμούς, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, κυρίως ως προς τον τρόπο που ανακοινώθηκε και υλοποιήθηκε. Συνεπώς, κρίθηκε ότι θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον να μελετήσουμε πώς οι τρεις μεγαλύτεροι ιδιωτικοί τηλεοπτικοί σταθμοί της χώρας κάλυψαν ένα κρίσιμο και καθοριστικής σημασίας θέμα που αφορά στη λειτουργία της δημόσιας Ραδιοτηλεόρασης και του δημοκρατικού πολιτεύματος εν γένει.

Η επιλογή της θεωρίας της πλαισίωσης για τη διερεύνηση της είδησης έγινε διότι τις τελευταίες δεκαετίες η εν λόγω προσέγγιση έχει καταστεί ένα από τα βασικότερα θεωρητικά εργαλεία για τη μελέτη των επικοινωνιακών φαινομένων, ενώ χρησιμοποιείται στην ανάλυση τόσο του παραγόμενου

περιεχομένου των Μέσων όσο και της πρόσληψής του από τα ακροατήρια. Στην παρούσα εργασία υιοθετείται η θεωρία της πλαισίωσης, που αναζητά τους τρόπους με τους οποίους τα Μέσα καθιστούν την πληροφορία αξιοσημείωτη, σημαντική και αξιομνημόνευτη για το κοινό (Entman 1991, 1993).

Συγκεκριμένα, λοιπόν, το κύριο ερευνητικό ερώτημα που τίθεται και που θα επιχειρήσουμε να απαντήσουμε μέσω της έρευνας είναι: πώς πλαισιώθηκε η είδηση για το αιφνίδιο κλείσιμο της ΕΡΤ από τα κεντρικά δελτία ειδήσεων των τριών μεγαλύτερων -βάσει τηλεθέασης- ελληνικών ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών εθνικής εμβέλειας (MEGA, ANT1, ALPHA);

Το κύριο ερευνητικό ερώτημα πλαισιώνεται από μία σειρά επιμέρους ερευνητικά ερωτήματα. Μέσα από τη συγκεκριμένη μελέτη, λοιπόν, επιδιώκεται να ανιχνευθεί επίσης: E1) αν τα πλαίσια που χρησιμοποιήθηκαν στην αποτύπωση της είδησης διαπνέονται από ιδεολογική χροιά και αν ναι, ποιος ο συσχετισμός τους, E2) αν εντός των ειδήσεων γίνονται αναφορές που σχετίζονται με τον τρόπο που έχει προσληφθεί και συζητηθεί η δημόσια τηλεόραση διαχρονικά και E3) αν τα εξεταζόμενα Μέσα πήραν θέση απέναντι στο κλείσιμο της ΕΡΤ, και αν ναι, ποια ήταν αυτή.

Τόσο το κύριο ερευνητικό ερώτημα, όσο και τα επιμέρους ερευνητικά ερωτήματα προκύπτουν από ένα εκτενές θεωρητικό υπόβαθρο, το οποίο παρατίθεται στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας και παρουσιάζεται συνοπτικά στη συνέχεια.

Η εργασία, λοιπόν, είναι χωρισμένη σε δύο μέρη: στο θεωρητικό και το ερευνητικό. Το θεωρητικό κομμάτι απαρτίζεται από τα πέντε πρώτα κεφάλαια της εργασίας, ενώ το έκτο και έβδομο κεφάλαιο καταλαμβάνουν το ερευνητικό μέρος και τα συμπεράσματα της έρευνας αντίστοιχα.

Αναλυτικότερα, το πρώτο κεφάλαιο περιλαμβάνει την εισαγωγή όπου παρουσιάζονται, εν συντομία, ο σκοπός και οι στόχοι της εργασίας καθώς και το ευρύτερο πλαίσιο εντός του οποίου αναπτύχθηκε η θεωρία της πλαισίωσης

στο πεδίο των Μέσων, κατά την εποχή της ύστερης νεωτερικότητας. Συγκεκριμένα, γίνεται μία σύντομη αναφορά στα χαρακτηριστικά που συσχετίζονται με τη μορφή που λαμβάνει η επικοινωνία και συνακόλουθα ο δημοσιογραφικός λόγος στις διάφορες φάσεις της νεωτερικότητας (πρώιμη-ώριμη), και τα οποία συντέλεσαν στη διαμόρφωση της σημερινής πραγματικότητας. Η ενότητα καταλήγει στην περιγραφή του σύγχρονου επικοινωνιακού περιβάλλοντος της ύστερης νεωτερικότητας, μέσα στο οποίο αναδύεται η θεωρία της πλαισίωσης στο πεδίο των Μέσων.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, λαμβάνοντας υπόψη ότι η πλαισίωση είναι μία έννοια «en vogue», αρχικά γίνεται μία πρώτη προσπάθεια προσέγγισης της έννοιας του πλαισίου, καθώς και μία αναφορά σε θεωρητικές προσεγγίσεις και απόψεις για την πλαισίωση. Εν συνεχεία, αναφέρονται και σχολιάζονται κάποιοι εκ των βασικών ορισμών που έχουν προταθεί για την έννοια, με στόχο αφενός να διαφανεί η εξέλιξη του όρου και αφετέρου να παρατεθούν τα χαρακτηριστικά και οι θεωρητικές προκείμενες που στηρίζουν την παρούσα θεωρητική κατασκευή. Τέλος, γίνεται αναφορά στο μεθοδολογικό πλαίσιο που διέπει την εν λόγω θεωρία.

Ακολουθεί το τρίτο κεφάλαιο, όπου αρχικά γίνεται μία πιο συστηματική απόπειρα σύνδεσης της πλαισίωσης με τα Μέσα Ενημέρωσης και τις ειδήσεις. Στη συνέχεια, αναφέρονται τα βασικότερα χαρακτηριστικά που έχουν λάβει οι ειδήσεις κατά την εποχή της ύστερης νεωτερικότητας. Στην τελευταία ενότητα του κεφαλαίου, η εργασία επικεντρώνεται στην ανάλυση κάποιων από τα πιο κοινώς διαδεδομένα πλαίσια στην αποτύπωση των ειδήσεων, βάσει των οποίων διεξάγεται η παρούσα έρευνα για την είδηση του κλεισίματος της ΕΡΤ.

Στο τέταρτο κεφάλαιο της εργασίας, εστιάζουμε στην ερευνητική εφαρμογή της πλαισίωσης για τη μελέτη της ιδεολογίας και παραθέτουμε εν συντομία τα βασικά χαρακτηριστικά των παραδοσιακών ιδεολογιών, όπως αυτά διαμορφώθηκαν κατά τη νεωτερικότητα. Αυτό γίνεται προκειμένου να εντοπίσουμε εν συνεχεία μέσω της έρευνας, αν τα πλαίσια που

χρησιμοποιήθηκαν στην αποτύπωση της είδησης διαπνέονται από ιδεολογική χροιά.

Στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο του θεωρητικού μέρους της εργασίας, το ενδιαφέρον μετατοπίζεται στο ραδιοτηλεοπτικό τοπίο στην Ελλάδα και στη θέση εντός αυτού, της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης -όπου και έγκειται το ερευνητικό ενδιαφέρον της παρούσας εργασίας. Αρχικά, γίνεται αναφορά στις ιδιαιτερότητες της χώρας -και στο πώς αυτές επηρέασαν το πεδίο των Μέσων-, καθώς και στο πώς η δημόσια ραδιοτηλεόραση προσλαμβάνεται πριν την απορρύθμιση του ραδιοτηλεοπτικού τοπίου. Στη συνέχεια, επικεντρωνόμαστε στις αλλαγές που συντελούνται με την έλευση των ιδιωτικών Μέσων και στην επίδρασή αυτών στην πρόσληψη της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης. Ακολούθως, γίνεται σύντομη αναφορά των ιδιαίτερων συνθηκών διακοπής λειτουργίας της ΕΡΤ.

Η θεωρητική ανάλυση μας οδηγεί στο έκτο κεφάλαιο, όπου ξεκινά το ερευνητικό μέρος της παρούσας εργασίας, και στο οποίο παρουσιάζονται οι υποθέσεις εργασίας που προκύπτουν από το θεωρητικό υπόβαθρο, αλλά και η εφαρμοζόμενη μεθοδολογία. Η ερευνητική μεθοδολογία που επιλέχθηκε είναι η ανάλυση περιεχομένου, η οποία έχει καθιερωθεί ως μία από τις σημαντικότερες προσεγγίσεις και ερευνητικές τεχνικές για την έρευνα των Μέσων Επικοινωνίας (Berger 1998: 33). Ως ερευνώμενη περίοδος ορίζεται το διάστημα από 11 Ιουνίου 2013 -ημέρα ανακοίνωσης και υλοποίησης της απόφασης για το κλείσιμο της ΕΡΤ- έως και 31 Ιουλίου -λίγες ημέρες αφότου ξεκίνησε η λειτουργία του διάδοχου ραδιοτηλεοπτικού φορέα Δημόσια Τηλεόραση (ΔΤ). Κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα αναζητείται το σύνολο των ειδήσεων που αφορούν στο κλείσιμο της ΕΡΤ, στα κεντρικά δελτία των τηλεοπτικών σταθμών MEGA, ALPHA και ANT1. Μονάδα ανάλυσης της έρευνας είναι η είδηση, η οποία και προσεγγίζεται τόσο ως προς τα επιμέρους χαρακτηριστικά της όσο και ως προς τα λεγόμενα των ομιλουσών κεφαλών εντός του πλαισίου της. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με τη διεξοδική ανάλυση των ερευνητικών ευρημάτων.

Τέλος, στο έβδομο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα βασικότερα συμπεράσματα, όπως αυτά προέκυψαν από την έρευνα.

1.2 Το επικοινωνιακό περιβάλλον ανάπτυξης της θεωρίας της πλαισίωσης στο πεδίο των Μέσων.

Η καθημερινή διαδικασία της δημόσιας ενημέρωσης και πληροφόρησης, εναπόκειται στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τα οποία οργανώνοντας και νοηματοδοτώντας τα γεγονότα, τα θέματα και τις ειδήσεις εν γένει, αποτελούν ένα σημαντικό πεδίο ερμηνείας της καθημερινότητας και των κοινωνικών εμπειριών για το κοινό (Gamson 1992).

Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι η εν λόγω διαδικασία, στο πέρασμα των χρόνων, έχει περάσει από διάφορα στάδια -εντός των διαφορετικών περιόδων της νεωτερικότητας- μέχρις ότου καταλήξει στην σημερινή της μορφή. Προκειμένου, λοιπόν, να ορίσουμε το ευρύτερο πλαίσιο μέσα στο οποίο αναδύθηκε και αναπτύχθηκε η θεωρία της πλαισίωσης στο πεδίο των ΜΜΕ, είναι χρήσιμο να κάνουμε μία πολύ σύντομη καταγραφή των σημαντικότερων στοιχείων των περιόδων της νεωτερικότητας και της ύστερης νεωτερικότητας ή μετανεωτερικότητας που συνδέονται/συσχετίζονται με τον τρόπο επικοινωνίας και κατ' επέκταση με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που λαμβάνει ανά περίοδο ο δημοσιογραφικός λόγος, καθώς και η διαδικασία της ενημέρωσης.

Η νεωτερικότητα αποτελεί μία «μετα-παραδοσιακή, μετα-μεσαιωνική ιστορική περίοδο, με βασικό χαρακτηριστικό το πέρασμα της κοινωνίας από την αγροτική παραγωγική οικονομία στη βιομηχανία, την επιβολή του καπιταλισμού, την υπερίσχυση των εκκοσμικευμένων αντιλήψεων για την πραγματικότητα και τη δημιουργία του έθνους-κράτους» (Barker 2005: 444).

Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι υπάρχει μία ασάφεια τόσο ως προς τα χρονικά όρια της νεωτερικότητας, όσο και ως προς τη διάκριση των εσωτερικών επιμέρους περιόδων της. Μία ποιοτική διάκριση, την οποία θα

υιοθετήσουμε για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας, είναι αυτή που διαχωρίζει την νεωτερικότητα σε δύο περιόδους: στην πρώιμη και στην ώριμη νεωτερικότητα. Χρονολογικά η έναρξη της πρώιμης νεωτερικότητας μπορεί να προσδιοριστεί στα τέλη του 15ου αιώνα και φτάνει ως τα τέλη του 19ου αιώνα, ενώ η ώριμη νεωτερικότητα αρχίζει περίπου από τα τέλη του 19ου αιώνα και εκτείνεται μέχρι τη δεκαετία του 1960. Ως συνέχεια της ώριμης νεωτερικότητας, θεωρείται η ύστερη νεωτερικότητα ή μετανεωτερικότητα, η οποία αποτελεί το διακριτό στάδιο κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής οργάνωσης που διαδέχθηκε και διαφοροποίησε μερικώς τη νεωτερικότητα (Giddens 1998, Πλειός 2005: 40-42). Το πέρασμα από τη μία περίοδο της νεωτερικότητας στην άλλη στηρίζεται στην ανάπτυξη κάποιων τάσεων σε οικονομικό, πολιτικό και πολιτιστικό επίπεδο (Harvey 1990: 12), καταγράφοντας με αυτόν τον τρόπο τις διαδοχικές εξελίξεις, που οδήγησαν στη σημερινή πραγματικότητα (Giddens 1998).

1.2.1 Πρώιμη νεωτερικότητα

Με την εμφάνιση των νεωτερικών κοινωνιών στα τέλη του μεσαίωνα αρχίζει να επικρατεί ένας συστηματικός πολιτιστικός μετασχηματισμός. Εξαιτίας μιας σειράς τεχνικών επινοήσεων σχετιζόμενων με την τυπογραφία και στη συνέχεια με την ηλεκτρονική κωδικοποίηση της πληροφορίας, οι συμβολικές μορφές άρχισαν να παράγονται, να αναπαράγονται και να κυκλοφορούν σε μία πρωτοφανή για την εποχή κλίμακα. Τα μοντέλα της επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης άρχισαν να μεταβάλλονται κατά τρόπο ουσιαστικό και μη αναστρέψιμο. Αυτές οι αλλαγές που μπορούν κάπως αυθαίρετα να ονομαστούν «μεσοποίηση του πολιτισμού», είχαν ξεκάθαρες θεσμικές βάσεις: κυρίως την ανάπτυξη των οργανισμών των Μέσων που πρωτοεμφανίστηκαν το δεύτερο μισό του δέκατου πέμπτου αιώνα (Thompson 1999: 86).

Τα πρώτα έντυπα μαζικά μέσα κάνουν την εμφάνισή τους κατά την πρώιμη νεωτερικότητα, περίοδο κατά την οποία είχαμε την κυριαρχία ενός «φιλελεύθερου» κράτους και την ανάδυση για πρώτη φορά ενός συστήματος

καπιταλιστικής παραγωγής, εμπορευματοποίησης και ανταλλαγής αγαθών (Ντομπ κ.α. 2010). Ο καπιταλισμός αυτός έχει χαρακτηριστεί ως «μη οργανωμένος καπιταλισμός» (Ντομπ κ.α. 2010: 41, Πλειός 2011: 35).

Η δημιουργία έντυπων ΜΜΕ, ως πρώτο μέσο μαζικής επικοινωνίας, σήμανε την ανάδυση νέων κέντρων συμβολικής εξουσίας, που εξυπηρετούν ίδια συμφέροντα (Curran και Gurevitch 2004: 315), και υφίστανται έξω από τον έλεγχο της εκκλησίας και του κράτους (Thompson 1999: 96). Στα πρώτα αυτά μαζικά Μέσα, συναντάμε για πρώτη φορά έναν «σαφή διαχωρισμό των ειδών συμβολικής παραγωγής». Οι ειδήσεις διαχωρίζονται από τα σχόλια, το μυθιστόρημα από το ρεπορτάζ κοκ. Αυτός ο διαχωρισμός φέρνει στο επίπεδο της δημόσιας εκφοράς του λόγου τη δημοσιογραφία, δηλαδή την ενημέρωση για επίκαιρα γεγονότα που μέχρι τότε ήταν περιορισμένη (Πλειός 2011: 35-37).

1.2.2 Ωριμη νεωτερικότητα

Κατά το πέρασμα στην περίοδο της ώριμης νεωτερικότητας, ενισχύεται και εδραιώνεται το σύστημα μαζικής οικονομικής παραγωγής και κατανάλωσης και η ύπαρξη μηχανισμών για πειθαρχία με σκοπό τη συσσώρευση κεφαλαίου. Οι οικονομικές αυτές διεργασίες συνέπεσαν με την άνοδο μίας επιχειρηματικής ελίτ, που υποστήριζε τις αρχές της ελεύθερης διακίνησης προϊόντων και υπηρεσιών, αλλά ταυτόχρονα προωθούσε την ανάπτυξη ενός κυρίαρχου και παρεμβατικού κράτους (Sennett 2006). Ως προς την πολιτική οργάνωση, στην ώριμη νεωτερικότητα συναντάμε την ηγετική, αυστηρά ιεραρχική/πυραμιδική μορφή του έθνους-κράτους. Το κράτος ως θεσμός γιγαντώνεται και περιχαράκωνεται εθνικά, και δημιουργούνται συνθήκες περιστολής του φιλελεύθερου κράτους της πρώιμης νεωτερικότητας (Caramani 2004: 1-3, Πολάνυι 2007).

Επιπλέον σημαντικό στοιχείο στη διαμόρφωση της δομής και του τρόπου λειτουργίας του πολιτικού συστήματος, ήταν η γενικευμένη πολιτική

συμμετοχή και η συνακόλουθη αποκρυστάλλωση θεμελιωδών πολιτικών ιδεολογιών. Οι σημαντικότερες από αυτές, τόσο ως συνεκτικές πολιτικές έννοιες, όσο και ως προκαθορισμένα σχήματα ερμηνείας της πραγματικότητας είναι: ο Φιλελευθερισμός, ο Σοσιαλισμός, ο Κομμουνισμός, ο Συντηρητισμός, ο Φασισμός και η Αναρχία (Hewood 2007).

Στο πεδίο της επικοινωνίας συντελούνται σημαντικές αλλαγές που συνδέονται απόλυτα με τη μετάβαση από το εκτατικό στο εντατικό μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης ή αλλιώς στο καθεστώς μαζικής παραγωγής και μαζικής κατανάλωσης (Lipietz 1995, στον Πλειό 2011: 38). Στο μοντέλο αυτό, τα προϊόντα που παράγονται και καταναλώνονται μαζικά είναι είτε πολιτιστικά (συμβολικά εμπορεύματα) είτε χρηστικά προϊόντα, στα οποία η συμβολική διάσταση γίνεται εξίσου σημαντική. Με άλλα λόγια, είναι εμπορεύματα- σύμβολα και η κύρια λειτουργία τους είναι πολιτιστική - ιδεολογική και μέσω αυτής οικονομική (Πλειός 2011: 38).

Ο τρόπος επικοινωνίας συνάδει απόλυτα με τον τρόπο παραγωγής της ώριμης νεωτερικότητας και σε μεγάλο βαθμό έχει προκληθεί από αυτόν, αλλά έχει συμβάλει και στη δημιουργία του (Πλειός 2011: 38). Έτσι, οι νέες για την εποχή τεχνολογίες, η εξέλιξη της εκτυπωτικής τεχνολογίας που συνακόλουθα επέτρεψε τη μαζική εκτύπωση καθημερινών φύλλων εφημερίδων και η εμφάνιση των εικονιστικών μέσων -κατά χρονολογική σειρά, του κινηματογράφου, του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης-, ενίσχυσαν την ανάδυση της μαζικής κοινωνίας. Η συγκεκριμένη συνθήκη, βεβαίως, ενίσχυσε ακόμα περισσότερο την εμφάνιση μίας μαζικής κουλτούρας, που προέκυψε από την αστικοποίηση, την εκβιομηχάνιση, τη διάδοση της δημοκρατίας και την εκπαίδευση των μαζών (McQuail 2003).

Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι ο έντονος παρεμβατισμός του κράτους παρατηρήθηκε και στο πεδίο των Μέσων με απώτερο σκοπό κυρίως την καλλιέργεια μίας κοινής εθνικής συνείδησης. Οι πολιτικές ηγεσίες λοιπόν, είχαν τη δυνατότητα να ελέγχουν το περιεχόμενο που παρήγαγαν τα νεωτερικά μέσα και κυρίως τα τηλεοπτικά, ασκώντας πολιτική και διοικητική

εποπτεία, προκειμένου να διασφαλίσουν τις κατάλληλες συνθήκες για την προώθηση των ιδεολογιών τους (Hanretty 2011). Ο δημοσιογραφικός λόγος, αφενός, γίνεται πολύ σημαντικός και αφετέρου τείνει να κυριαρχείται τόσο από την πολιτική-ιδεολογική προσέγγιση των γεγονότων, όσο και από μία αισθητική, ψυχαγωγική, αφηγηματική προσέγγιση (Πλειός 2011: 40).

Οι πολίτες από την πλευρά τους δεν εμπλέκονταν στον δημόσιο πολιτικό διάλογο, πέραν των περιορισμένων ευκαιριών που τους έδιναν τα Μέσα (Habermas 2006: 421-422). Έτσι, ο ισχυρός συγκεντρωτισμός στην παραγωγή και στη διανομή του περιεχομένου και ο μονόδρομος χαρακτήρας της επικοινωνιακής διαδικασίας (Hemphill, Culotta και Heston 2013: 6) ενίσχυε τη διάδοση και την αποτελεσματικότητα των εκάστοτε πολιτικών ιδεολογιών, αλλά και του κοινωνικού ελέγχου.

1.2.3 Ύστερη νεωτερικότητα ή Μετανεωτερικότητα

Η ύστερη νεωτερικότητα, όπως προαναφέραμε, είναι η περίοδος που διαδέχεται την ώριμη νεωτερικότητα και εκτείνεται έως τις μέρες μας. Είναι σημαντικό καταρχήν να τονίσουμε ότι κατά την ύστερη νεωτερικότητα, «σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο, παρατηρούνται τάσεις αντίρροπες προς τη λογική της ώριμης νεωτερικότητας». Συγκεκριμένα, καταγράφεται η ανάδυση της ολοκληρωτικής κυριαρχίας του καπιταλισμού, ως συστήματος οικονομικής οργάνωσης σε παγκόσμια κλίμακα. Ουσιαστικά, πρόκειται για την παγκοσμιοποίηση του καπιταλισμού, των κοινωνικών του σχέσεων, της λογικής του (συσσώρευση κεφαλαίου, μεγιστοποίηση κέρδους) που έχουν εισβάλει σε κάθε πτυχή της ζωής (Wood 1997: 554-555).

Τόσο στον εργασιακό χώρο όσο και στις υπόλοιπες δομές των συστημάτων διακίνησης κεφαλαίων, αγαθών και υπηρεσιών παρατηρείται χαλάρωση της αυστηρότητας (Sennett 2006: 187). Επί της ουσίας, οι αυστηρές ιεραρχικές δομές του παρελθόντος εξασθενούν καθώς οι επιχειρήσεις προσανατολίζονται πλέον σε βραχυπρόθεσμες επενδύσεις που θα τους αποφέρουν γρήγορα κέρδη

και αυτό έχει ως αποτέλεσμα να γίνονται ολοένα και πιο ευέλικτες και προσαρμοστικές σε άμεσους οικονομικούς στόχους (Sennett 2006: 41).

Αναφορικά με το πεδίο της πολιτικής, κατά την ύστερη νεωτερικότητα, έχουμε την ανάπτυξη πολλαπλών υπερεθνικών πολιτικών οργάνων, τα οποία επιφέρουν ως ένα βαθμό ένα διαχωρισμό του έθνους από το κράτος, μείωση του συγκεντρωτισμού του έθνους-κράτους, εφαρμογή οικονομικού εξορθολογισμού των κοινωνικών δικαιωμάτων και ισορροπία μεταξύ πολιτικών και οικονομικών προτεραιοτήτων (Πλειός 2005: 41). Υπό αυτή τη λογική, οι κρατικές γραφειοκρατικές δομές που αναπτύχθηκαν κατά την ύστερη νεωτερικότητα έχουν ως αποτέλεσμα και την αποδόμηση του λεγόμενου κοινωνικού κράτους, αφού δίνεται ολοένα και περισσότερη σημασία στα δημοσιονομικά μεγέθη (ισοζύγιο εσόδων-εξόδων) (Harvey 1990: 178).

Η ίδια εμπορευματική λογική απαντάται και στο πεδίο των Μέσων, αφού στο όνομα της μεγιστοποίησης του κέρδους, εντατικοποιείται ο εξορθολογισμός των παραγωγικών πόρων μέσω συγχωνεύσεων ομίλων, η μείωση ειδησεογραφικού προσωπικού και η μετατροπή των αιθουσών σύνταξης σε πολυμεσικά εργαστήρια που λειτουργούν επί 24ώρου βάσεως για να καλύψουν τη συνεχή ροή ειδήσεων (Compton και Benedetti 2010: 490).

Παρατηρείται δε αφθονία Μέσων που παράγουν και μεταδίδουν πληροφορίες και ασκούν παρέμβαση στη λειτουργία των θεσμών και στις δραστηριότητες των ανθρώπων (McNair 2006, Πλειός 2011: 14, Keane 2013). Η δυνατότητα αυτή των Μέσων πηγάζει από τη σύγχρονη φύση του επικοινωνιακού περιβάλλοντος, η οποία προσδιορίζεται αφενός από το γεγονός ότι τα Μέσα απολαμβάνουν μεγάλη πολιτική και οικονομική δύναμη, καθώς ανήκουν και ελέγχονται κυρίως από επιχειρηματικά συμφέροντα, και αφετέρου από το ότι οι ιδιοκτήτες τους επιδιώκουν - παράλληλα με την ενημέρωση της κοινής γνώμης- την εξυπηρέτηση των συμφερόντων τους (McQuail 2003). Κατ' αυτόν τον τρόπο τα Μέσα εδραιώνουν την κυριαρχία τους (McNair 2006, Πλειός 2011: 14).

Στα χαρακτηριστικά του νέου επικοινωνιακού πλαισίου, δεν θα μπορούσαμε να παραλείψουμε και την τεχνολογική επανάσταση προς τα τέλη του 20ου αιώνα που είχε ως επίκεντρο τις τεχνολογίες της πληροφορίας (Castells 2000: 1, McQuail 2003, Πλειός 2005: 42). Επιτομή αυτής, αποτελεί η ραγδαία ανάπτυξη του διαδικτύου, το οποίο συχνά λαμβάνεται για να σηματοδοτήσει την έλευση της «κοινωνίας της πληροφορίας» (Webster 2006: 9). Μέσω αυτού ενισχύθηκε και η λογική της ευελιξίας και της εξατομικεύσης, καθώς επέτρεψε στους χρήστες του μία πληθώρα εξατομικευμένων δράσεων, όπως η κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών (Sim 2001: 63-64).

Συγκεκριμένα, το διαδίκτυο και τα Νέα Μέσα αποκτούν όλο και μεγαλύτερη σημασία και αντίκτυπο στην καθημερινή επικοινωνία, στον κοινωνικό συντονισμό και στην παραγωγή και κατανάλωση περιεχομένου (Burgess και Bruns 2012: 384). Ουσιαστικά καταγράφεται δυνατότητα «πρόσβασης σε ανθρώπους, υπηρεσίες, πληροφορίες και τεχνολογίες, με τρόπους που επαναπροσδιορίζουν τις κοινωνικές, οργανωτικές και οικονομικές σχέσεις, και υπερβαίνουν γεωγραφικά και χρονικά όρια» (Poster 1995: 3-28, Dutton κ.α., στους Gurevitch, Coleman και Blumler 2009: 168).

Ανάγοντας το πλαίσιο αυτό στην πολιτική επικοινωνία, παρατηρείται διατάραξη της παραδοσιακής ροής της (McCombs και Shaw, στους Hemphill, Culotta και Heston 2013: 3), δημιουργία νέων κέντρων επιρροής και αποσταθεροποίηση των καθιερωμένων δομών στην επικοινωνιακή διαδικασία (Hermida κ.α. 2012). Σύμφωνα με τους Wills και Reeves (2009: 267), «η βασική διαφοροποίηση των νέων τεχνολογιών είναι η υπόσχεση αμφίδρομης επικοινωνίας, η έλλειψη διαμεσολάβησης από εξωτερικά συμφέροντα και η δυννητικά αποκεντρωμένη φύση τους».

Η δυνατότητα αυτή ενίσχυσε και ενισχύθηκε από την ολοένα και μεγαλύτερη αμφισβήτηση και έλλειψη εμπιστοσύνης των πολιτών απέναντι στα παραδοσιακά Μέσα (Nimmo και Combs, στον McKnight 2010: 695), αλλά και στους θεσμούς και στα κέντρα εξουσίας (Ladd 2012: 12, Salgado και Strömbäck 2011: 146).

Στο πολύπλοκο τοπίο του σύγχρονου αναδιαρθρωμένου καπιταλισμού λοιπόν, ο οποίος έχει ως βάση την επανάσταση πληροφορίας και τεχνολογίας (Kellner 2003: 11-12), σημειώθηκε μία μετάλλαξη της επικοινωνιακής διαδικασίας. Παρατηρείται μία πρωτοφανής έκρηξη παραγωγής, διακίνησης και κατανάλωσης πληροφοριών (Heinrich 2012: 1-2) και ταυτόχρονα εντοπίζεται ισοδυναμία μεταξύ των πλέον ετερογενών, από ποιοτική άποψη, κατηγοριών κειμένου, δηλαδή μέσω της ιδιότητάς τους να είναι «πληροφορία», η οποία μετράται ποσοτικά/μαθηματικά (Frick 1959, Arrow 1979, Webster 1995, στον Πλειό 2011). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, τα κείμενα να αποκτούν έντονο πληροφοριακό χαρακτήρα, χάνοντας τον κύριο ή αποκλειστικό τους προορισμό να ερμηνεύουν ή να δίνουν νόημα στα πράγματα -καθώς δεν συνδυάζονται με λογική δομή, με σκοπό τη σπονδυλωτή εξέλιξη και απόδοση πλήρους νοήματος και εντέλει χάνουν οποιοδήποτε στοιχείο αντικειμενικής πραγματικότητας- (Fiske 2001: 89).

Παράλληλα, παρατηρούνται διαφοροποιήσεις και στο δημοσιογραφικό-τεκμηριωτικό λόγο. Ο τελευταίος εμφανίζεται περισσότερο αποπολιτικοποιημένος και αποσπασματικός ενώ συνδυάζεται με ψυχαγωγικά χαρακτηριστικά και έκφραση ατομικών υποκειμενικών απόψεων και ερμηνειών για τα γεγονότα (McNair 2006: 11-12, Πλειός 2011). Μάλιστα, κατά τους Djerf-Pier και Weibull (στους Salgado και Strömbäck 2011: 145), οι διαστάσεις που έχει λάβει σήμερα η ερμηνευτική μορφή της δημοσιογραφίας αποτελούν «την πιο σημαντική αλλαγή στην πολιτική δημοσιογραφία». Κατά τον McNair (2006) αυτό περιγράφεται, ως έκρηξη της ερμηνευτικής προσέγγισης (interpretative moment). Αυτό πρακτικά σημαίνει «ότι απόλυτα ή συγκριτικά, στο συνολικό όγκο του περιεχομένου των Μέσων, τα γεγονότα υποχωρούν όλο και περισσότερο από το προσκήνιο της δημοσιογραφίας προς όφελος της υποκειμενικής εκτίμησης, της αξιολόγησης, της αναζήτησης του νοήματος, των αιτιών και των προεκτάσεων των γεγονότων» (McNair 2006).

Ως αποτέλεσμα του ολοένα αυξανόμενου πλουραλισμού της ερμηνευτικής προσέγγισης παρατηρείται μία ουσιαστική μετάλλαξη και στο πεδίο των

παραδοσιακών ιδεολογιών (όπως αυτές άρχισαν να διαμορφώνονται κατά την πρώιμη και αποκρυσταλλώθηκαν κατά την ώριμη νεωτερικότητα). Ουσιαστικά, όπως προαναφέραμε, η αφήγηση με την οποία έως τότε τα ΜΜΕ διαμόρφωναν την πραγματικότητα χάνεται, αφού το περιεχόμενό τους διαρθρώνεται πάνω σε πληθώρα κατακερματισμένων εικόνων (Chen 1991, Fiske 2001). Κατ' αυτόν τον τρόπο η ιδεολογία δεν εξαφανίζεται αλλά υφίσταται μία μεγάλη αλλαγή από τη λογική του Μέσου (Alteide και Snow 1991), για να μετασχηματιστεί σε «εικονική ιδεολογία¹». Συγκεκριμένα, πρόκειται για διάσπαση ή κατακερματισμό των μεγάλων ιδεολογικών αφηγήσεων σε πολλές επιμέρους ιδεολογικές αφηγήσεις για επιμέρους πτυχές της οργάνωσης και λειτουργίας της κοινωνίας (Manheim 2002: 49-96). Έτσι, στην ύστερη νεωτερικότητα και στα εικονιστικά Μέσα, οι ιδεολογικές ερμηνείες μοιάζουν να συνδυάζουν ετερόκλητα στοιχεία, σε σχέση με τις παραδοσιακές. Φιλελεύθερες παραδοχές συνδυάζονται με σοσιαλιστικές ή εθνικιστικές αντιλήψεις κοκ. Οι νέες ιδεολογικές αφηγήσεις, λοιπόν, παράγονται, καταναλώνονται και αναπαράγονται με τη βοήθεια των εικονιστικών Μέσων, αλλά και των κωδικών της απλής εικόνας, της συμβολικής αξίας που είναι ενσωματωμένη στα εμπορεύματα-σύμβολα. Επί της ουσίας, πρόκειται για αλλαγή στον τρόπο με τον οποίο γίνεται αντιληπτή η οργάνωση και λειτουργία του κόσμου, στους κώδικες και τα μέσα επικοινωνίας, με τα οποία διατυπώνεται αυτή η αντίληψη και στη μορφή με την οποία διατυπώνονται οι ιδεολογικές προκείμενες (Πλειός 2011).

---

¹Κεντρικό χαρακτηριστικό της «εικονικής ιδεολογίας» είναι η αναφαίρετη σύνδεση της ρεαλιστικής καταγραφής με την αισθητικού χαρακτήρα υποκειμενική ερμηνευτική αξιολόγηση (ερμηνευτικός ρεαλισμός). Στην πραγματικότητα είναι η αποδοχή, η «νομιμοποίηση», και εν τέλει ο θρίαμβος της ερμηνευτικής προσέγγισης (των «αξιών»), έναντι των «γεγονότων». Η ακραία διόγκωση της «ιδεολογικής στιγμής», που καταγράφεται στην ώριμη νεωτερικότητα και στη δημοσιολογία, οδηγεί στην αντιστροφή της και στη σχεδόν πλήρη μεταβολή του ίδιου του χαρακτήρα της ιδεολογίας και της ιδεολογικής προσέγγισης (Πλειός 2011: 151)

Ως αποτέλεσμα αυτών των αλλαγών, λοιπόν, η ερμηνεία των επίκαιρων γεγονότων και του κόσμου αποδεσμεύεται από τη νεωτερική ιδεολογική προσέγγιση και τη θέση της παίρνουν τα πλαίσια, ως κατακερματισμένες ιδεολογικές μορφές. Παρατηρείται, δε, ως ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της δημοσιογραφικής αποτύπωσης των γεγονότων ένας πλαισιακός πλουραλισμός, εμφάνιση δηλαδή ενός μεγάλου αριθμού επιμέρους (ιδεολογικών) πλαισίων εντός και δια των οποίων συγκροτούνται τα περιεχόμενα τεκμηρίωσης και ειδικότερα οι ειδήσεις (Πλειός 2011: 152).

Σύμφωνα με τη σχετική θεωρία, η πλαισίωση είναι μία ενεργή διαδικασία. Πλαισίωση σημαίνει ότι γίνεται επιλογή ορισμένων όψεων της διακριτής πραγματικότητας και ορισμός τους ως προεξέχουσες με τέτοιο τρόπο, ώστε να προάγεται και να προωθείται ένας συγκεκριμένος ορισμός ενός ζητήματος, μία αιτιολογική ερμηνεία του, μία ηθική αξιολόγησή του και μία προτεινόμενη λύση θεραπείας, χειρισμού και αντιμετώπισης του περιγραφόμενου προβλήματος (Entman 1993).

Στην παρουσίαση, λοιπόν, των δημόσιων θεμάτων και γεγονότων, κυρίαρχο ρόλο διαδραματίζουν τα μέσα επικοινωνίας, τα οποία είναι σε θέση -ως επικοινωνητές και διαμορφωτές της ειδησεογραφίας- να επιλέγουν μερικές πληροφορίες, απόψεις και ερμηνείες, να τις ανάγουν σε ιδιαίτερα σημαντικές σε σχέση με άλλες, και κατόπιν να καθορίζουν και να θέτουν ως κυρίαρχη και προεξέχουσα μία συγκεκριμένη ειδησεογραφική οπτική γωνία (Entman 1991).

Η δημόσια ενημέρωση, πληροφόρηση και επικοινωνία, που έχει να κάνει με την αποτύπωση των ειδήσεων θα αναλυθεί υπό το πρίσμα της πλαισίωσης, η οποία αποτελεί ένα πολύ σημαντικό εργαλείο, αφού είναι μία από τις κυρίαρχες μεθόδους για τη διαμόρφωση της αντίληψης και έχει να κάνει με το πώς οι διάφοροι κοινωνικοί και πολιτικοί πρωταγωνιστές δρουν και αλληλεπιδρούν, ώστε να παράγουν συγκεκριμένους τρόπους κατανόησης των γεγονότων και του κόσμου (Pan και Kosicki 1993).

2^ο κεφάλαιο: Η θεωρία της πλαισίωσης

Στο παρόν κεφάλαιο θα επιχειρήσουμε να εξηγήσουμε πιο διεξοδικά την έννοια και τη λειτουργία της πλαισίωσης. Επιπρόσθετα, θα αναφερθούμε αναλυτικά στις διάφορες θεωρητικές, εννοιολογικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις, αλλά και στους ποικίλους ορισμούς που έχουν δοθεί από τους διάφορους μελετητές, προκειμένου να γίνει κατανοητός ο ακαδημαϊκός διάλογος γύρω από την πολυδιάστατη αυτή έννοια.

2.1 Εισαγωγή στην έννοια της πλαισίωσης - Θεωρητικές προσεγγίσεις

Η έννοια του πλαισίου αντλείται από τον κινηματογράφο και την αρχιτεκτονική, και χρησιμοποιείται ως ένα μεταφορικό σχήμα για να ερμηνεύσει τον ρόλο των Μέσων στη διαδικασία παραγωγής, προβολής και διάχυσης πληροφορίας, καθώς και για να αναδείξει τι σηματοδοτεί αυτή η διεργασία στο κοινό (Carragee και Roefs 2004: 214). Ουσιαστικά το πλαίσιο λειτουργεί ως ένα προκαθορισμένο πεδίο νοητικών διεργασιών εντός του οποίου το άτομο εστιάζει τη σκέψη του, σε συγκεκριμένα στοιχεία τα οποία εμφανίζονται μέσα σε αυτό. Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι η πλαισίωση κινείται πάντα σε ένα δίπολο, καθώς εμπεριέχει τόσο τη διαδικασία της συμπερίληψης όσο και του αποκλεισμού της πληροφορίας, αλλά και την έμφαση σε κάποια στοιχεία έναντι κάποιων άλλων (Hallahan 1999).

Η δράση του πλαισίου, λοιπόν, είναι η δράση τοποθέτησης της πληροφορίας σε μία «κορνίζα» από την οποία λείπει ή τονίζεται ανάλογα η πληροφορία ή μέρος της (Entman 1993, Hallahan 1999). Όπως προκύπτει από μελέτη των Kahneman και Tversky (1984), η παράλειψη της πληροφορίας είναι τόσο σημαντική όσο η συμπερίληψή της. Συγκεκριμένα, η εν λόγω έρευνα κατέδειξε ότι οι λήπτες της πληροφορίας επηρεάζονται από τα πλαίσια τα οποία φωτίζουν διάφορες πτυχές της, ενώ παράλληλα αποκρύπτουν κάποιες

άλλες. Ο Edelman (1993) αναφέρθηκε στις έννοιες της συμπερίληψης και της παράβλεψης, λέγοντας ότι «ο χαρακτήρας, τα αίτια και οι συνέπειες του φαινομένου γίνονται τελείως διαφορετικά όταν πραγματοποιούνται αλλαγές στο τι κυριαρχεί, στο τι αποκρύπτεται και ειδικά στο ποια στοιχεία κατηγοριοποιούνται». Η εξαίρεση της πληροφορίας παρέχει ένα διαφορετικό πλαίσιο από την πλήρη κάλυψη και παρουσίασή της.

Χαρτογραφώντας τις αρχές της πλαισίωσης παρατηρεί κανείς ότι οι ρίζες της πηγάζουν από τα πεδία της Γνωστικής ψυχολογίας, της Ανθρωπολογίας και της Κοινωνιολογίας, με το πέρασμα των χρόνων όμως υιοθετήθηκε σαν αρχή και από άλλα επιστημονικά πεδία όπως και ερευνητικές παραδοχές.

Προκειμένου να γίνει κατανοητό το θεωρητικό υπόβαθρο της πλαισίωσης, είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι αυτό αποτελείται από έναν συνδυασμό γνωστικών, κονστрукτιβιστικών και κριτικών προσεγγίσεων (Reese 2007: 149).

Η γνωστική ψυχολογική προσέγγιση αποτελεί την κύρια βάση για όλους τους πρώιμους μελετητές και ερευνητές της πλαισίωσης. Η εν λόγω προσέγγιση επικεντρώθηκε στη διάδραση των γνωστικών ψυχολογικών δομών ως μηχανισμών που συνταιριάζουν τα στοιχεία των μηνυμάτων, και δεν εστίασε καθόλου στο πώς τα πλαίσια εμπλέκονται στο κοινωνικό επίπεδο εξουσίας. Συγκεκριμένα, οι μελετητές αυτής της προσέγγισης επιχείρησαν να συνεχίσουν τη σκέψη του Bateson (1972: 191) -που περιγράφει την πλαισίωση ως ένα σύνολο κανόνων για τη δημιουργία και την κατανόηση μηνυμάτων- ενώ παράλληλα, ενίσχυσαν την έννοια της πλαισίωσης, θεωρώντας την ως μία διαδικασία μέσω της οποίας δυνητικά στοιχεία εμπεριέχονται ή εξαιρούνται από ένα μήνυμα ή τις ερμηνείες του, λόγω των ερμηνευτικών αρχών του επικοινωνητή (Reese 2007: 149).

Ο κονστрукτιβισμός θεώρησε ότι τα πλαίσια είναι πηγές πληροφορίας και γνώσεων και εργαλεία στα οποία κοινωνικοί και πολιτικοί πρωταγωνιστές έχουν πρόσβαση (Gamson και Modigliani 1989).

Τέλος η κριτική προσέγγιση υπέθεσε ότι τα πλαίσια έχουν ελεγκτικό, ηγεμονικό χαρακτήρα και συνδέονται με ευρύτερες εδραιωμένες και κοινωνικά αποδεκτές δομές. Η αποδοχή αυτή συνέβαλε, από θεωρητική πλευρά, στον εξοβελισμό της άποψης για την ηγεμονία των μέσων επικοινωνίας. Αυτό συνέβη γιατί η κριτική προσέγγιση, μέσα από περισσότερη αλλά και ακριβέστερη παρατήρηση, προσέθεσε κριτική διάθεση και τοποθέτηση απέναντι στη θεωρία των επιδράσεων των Μέσων (Reese 2007).

Μεταξύ των τριών θεωρητικών προσεγγίσεων της αρχής της πλαισίωσης, η κυρίαρχη θεωρητική προσέγγιση είναι η γνωστική ψυχολογική προσέγγιση. Αυτή η κυριαρχία, όμως, προκύπτει διότι στην έρευνα της επικοινωνίας, ιστορικά δόθηκε σημαντική έμφαση στις επιδράσεις των Μέσων, οι οποίες αποτελούν αντικείμενο έρευνας της γνωστικής ψυχολογίας (Reese 2007).

2.2 Ορισμοί- εννοιολογικό πλαίσιο

Όπως επισημάνθηκε και στην εισαγωγή, κατά τα τελευταία χρόνια η έννοια της πλαισίωσης γίνεται ολοένα και περισσότερο διαδεδομένη στην έρευνα των μέσων ενημέρωσης, εφαιπόμενη σε μία σειρά από συναφή επιστημονικά πεδία, όπως αυτά της επικοινωνίας, της κοινωνιολογίας και της πολιτικής επιστήμης. Σύμφωνα μάλιστα, με την έρευνα των Bryant και Miron (2004: 695) σε όλα τα άρθρα των σημαντικότερων επιστημονικών περιοδικών στον χώρο της επικοινωνίας από το 2001 έως το 2004, η θεωρία της πλαισίωσης αναδεικνύεται ως η κορυφαία και συχνότερα χρησιμοποιούμενη θεωρία του 21ου αιώνα, με προοπτική να διατηρήσει αυτή τη θέση και στα επόμενα χρόνια, όντας όμως παράλληλα και μία θεωρία που βρίσκεται σε μεγάλο βαθμό υπό διαμόρφωση. Η εν λόγω έρευνα κατέδειξε ότι περίπου το 18% των επιστημονικών άρθρων ασχολείται με τη δόμηση της θεωρίας αυτής. Οι ερευνητές και συγγραφείς ωστόσο που τη χρησιμοποιούν, συμφωνούν στη δυσκολία αποσαφήνισης και οριοθέτησής της και αποδέχονται ότι δεν

υπάρχει μόνο ένας σωστός τρόπος εφαρμογής της θεωρίας της πλαισίωσης στην έρευνα (Bryant και Miron 2004).

Παρά το γεγονός πως η αρχή και ανάλυση της πλαισίωσης ενυπάρχει αρκετές δεκαετίες στην εργαλειοθήκη των ακαδημαϊκών της Επικοινωνίας και της Πολιτικής Επιστήμης, δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός της έννοιας. Ωστόσο, οι περισσότερες ερμηνείες, που έχουν δοθεί, έχουν ως κοινή συνισταμένη το γεγονός ότι η πλαισίωση αποτελεί μία διττή έννοια και διαδικασία που περιλαμβάνει την παρουσίαση και την ερμηνεία. Ως εκ τούτου, στο πεδίο των ΜΜΕ η διερεύνησή της γίνεται μέσα από το πώς παρουσιάζονται τα θέματα και ζητήματα στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, καθώς και τον αντίκτυπο ή και τις επιδράσεις που έχει ενδεχομένως η παρουσίαση αυτή στην αντίληψη των δημόσιων πραγμάτων (Price και Tewksbury 1997: 184). Ετυμολογικά και ερμηνευτικά, λοιπόν, ο όρος «πλαισίωση» υποδηλώνει μία ενεργή διαδικασία αλλά και ένα αποτέλεσμα (Reese 2001).

Σε μία προσπάθεια να σταχυολογήσουμε κάποιους από τους βασικότερους ορισμούς που έχουν δοθεί στην έννοια από τους διάφορους θεωρητικούς, κρίθηκε απαραίτητο να ξεκινήσουμε από τον Goffman, ο οποίος αν και δεν εστίασε στην πλαισίωση των Μέσων, ήταν ο πρώτος που επιχείρησε τη συστηματική εξέταση και ερμηνεία της έννοιας. Ο Goffman (1974) έδωσε έμφαση στη σύνδεση των πλαισίων με τον πολιτισμό, θεωρώντας ότι τα πλαίσια έχουν τη δική τους λογική και σημασία η οποία είναι, κατά το δυνατόν, ανεξάρτητα από τα άτομα. Συγκεκριμένα, υποστήριξε ότι τα πλαίσια είναι ερμηνευτικές παραστάσεις που επιτρέπουν στα άτομα να οργανώσουν τις νοηματικές τους εμπειρίες και τα γεγονότα ως σημαντικά, με αποτέλεσμα να καθίστανται ικανά να νοηματοδοτούν τις κοινωνικές καταστάσεις (Goffman 1974: 21). Ως εκ τούτου, κατά τον Goffman, η πλαισίωση συνιστά ένα σύνολο ερμηνευτικών σχημάτων (*schemata of interpretation*), τα οποία παρέχουν τη βάση για την κατανόηση της πληροφορίας και δίνουν τη δυνατότητα στο υποκείμενο να εντοπίσει, να

προσλάβει, να ταυτοποιήσει και να χαρακτηρίσει έναν θεωρητικά άπειρο αριθμό μεμονωμένων περιστατικών (Akhavan-Majid και Ramaprasad 1998). Τα πλαίσια επομένως, αποτελούν ένα κεντρικό στοιχείο του πολιτισμού και θεσμοποιούνται, θεσμοθετούνται, θεσπίζονται και καθιερώνονται μέσα από διάφορους τρόπους (Goffman 1981: 63 στον Van Corp 2007: 60-78).

Παρά το γεγονός ότι η θεώρηση του Goffman για την πλαισίωση έφερε στο προσκήνιο μία εναλλακτική έννοια για τη μελέτη της κοινωνικής πραγματικότητας, οι μελέτες που ακολούθησαν έδωσαν μεγαλύτερη έμφαση στη χρήση ενός πλαισίου, όχι ως διαδικασία επιλογής μίας οπτικής της πραγματικότητας, αλλά ως μηχανισμό που συντελεί στον ορισμό της πραγματικότητας.

Η πρώτη που εφάρμοσε την ανάλυση της πλαισίωσης στην περιοχή των ειδήσεων, καταδεικνύοντας τον θεμελιώδη ιδεολογικό της ρόλο στη διαμόρφωση της αντίληψης για την καθημερινή πραγματικότητα, ήταν η Tuchman (στον Πλειό 2011: 153), σύμφωνα με την οποία, η πλαισίωση είναι η ικανότητα των μέσων επικοινωνίας να καθορίζουν και να νοηματοδοτούν την καθημερινότητα των ατόμων. Χαρακτηρίζει, μάλιστα, αυτή την ικανότητα της πλαισίωσης από τα μέσα ενημέρωσης ως το πιο σημαντικό τους καθήκον (Tuchman 1978: 193, Akhavan-Majid και Ramaprasad 1998).

Προχωρώντας τη σκέψη της Tuchman, ο Gitlin (1988: 11) αναφέρει πως αυτό, που γίνεται αντιληπτό στον σύγχρονο μεσοποιημένο κόσμο ως κάτι το φυσιολογικό, είναι αποτέλεσμα του τρόπου λειτουργίας των ΜΜΕ και συγκεκριμένα του τρόπου που οι δημοσιογράφοι πλαισιώνουν τις πληροφορίες. Υπό αυτή τη λογική, όρισε τα πλαίσια ως τα μέσα που χρησιμοποιούν οι δημοσιογράφοι για να οργανώνουν με αποτελεσματικό τρόπο για το κοινό τους τον τεράστιο όγκο των συχνά ετερόκλητων πληροφοριών που διαχειρίζονται κάθε μέρα (Gitlin 1980: 7). Υποστηρίζει ότι η πλαισίωση είναι η επιλογή, η εμφάνιση και η παρουσίαση, συνδεδεμένες με τέτοιο τρόπο ώστε να υπονοούν τι υπάρχει, τι γίνεται και τι σημασία έχει αυτό που υπάρχει και γίνεται. Έτσι λοιπόν, χαρακτήρισε τα πλαίσια ως

«συνεχή σχήματα γνώσης, ερμηνείας και παρουσίασης, επιλογής, έμφασης και αποκλεισμού, βάσει των οποίων οι συντονιστές οργανώνουν το λόγο» (Gitlin, στον de Vreese 2005).

Στη λογική του Gitlin, ως προς τον προσδιορισμό της πλαισίωσης ως μίας ενεργούς διαδικασίας, κινείται και ο Entman, ο οποίος αποτελεί εμβληματική μορφή στο εν λόγω πεδίο. Σύμφωνα με τον Entman (1993) η πλαισίωση περιλαμβάνει ουσιαστικά την επιλογή και την «προεξοχή». Συγκεκριμένα, η «πλαισίωση είναι η επιλογή μερικών πτυχών μίας αντιληπτής πραγματικότητας και η ανάδειξή τους, μέσα σε ένα κείμενο επικοινωνίας, με τέτοιο τρόπο ώστε να ενισχύεται μια συγκεκριμένη προβληματική, ερμηνεία, ηθική αποτίμηση και/ή υπόδειξη χειρισμού» (Entman 1993). Ο Entman (στον D'Angelo 2002: 873) ξεχωρίζει δύο είδη πλαισίων: τα πλαίσια των Μέσων και τα ατομικά, και επισημαίνει πως τα πρώτα (media frames) εννοούνται ως χαρακτηριστικά των ειδήσεων, ενώ τα δεύτερα (individual frames) ως σχήματα επεξεργασίας της πληροφορίας. Τα πλαίσια, κατά τον Entman (1993), είναι μεταξύ άλλων «λέξεις-κλειδιά, πάγιες εκφράσεις, στερεότυπες εικόνες, πηγές πληροφόρησης και προτάσεις που προσφέρουν θεματική ενίσχυση σε πεδία γεγονότων και κρίσεων». Μέσα από την επανάληψη, την τοποθέτηση και την ενίσχυση, τα κείμενα και οι εικόνες, τα οποία αποτελούν το πλαίσιο, παρέχουν μία κυρίαρχη ερμηνεία ευκολότερα αντιληπτή, αποδεκτή και αξιόλογη σε σχέση με άλλες.

Οι Tankard κ.α. (στον Reese 2001) ορίζουν το πλαίσιο ως μια κεντρική ιδέα, οργανωμένη για να περικλείει ένα περιεχόμενο ειδήσεων, που παρέχει ένα γενικότερο πλαίσιο γεγονότων και προδιαθέτει ως προς τη φύση του κειμένου, μέσω της επιλογής, της εμφάνισης, της παράλειψης και της επεξεργασίας. Η προσέγγιση του πλαισίου ως οργανωτική ιδέα, εντοπίζεται και στους Gamson και Modigliani (στους Reese 2001, de Vreese 2005), οι οποίοι αντιλαμβάνονται τα πλαίσια ως ερμηνευτικά πακέτα, στον πυρήνα των οποίων υπάρχει μία κεντρική οργανωτική ιδέα που δίνει νόημα σε μία

σειρά γεγονότων, και στα οποία το μόνο που μπορεί να αμφισβητηθεί είναι η υπόσταση και η ουσία του θέματος.

Υπό μία διαφορετική λογική, οι Esser και D' Angelo (2003) ονομάζουν την πλαισίωση, ως πλαισίωση της αυτο-αναφοράς των μέσων επικοινωνίας ή μετα-κάλυψη. Θεωρούν, δηλαδή, ότι τα Μέσα έχουν την τάση να εμπλέκονται στα γεγονότα και όχι απλώς να τα παρακολουθούν με λογική ρεπόρτερ σε δράση. Εμπλέκουν, δηλαδή, τους εαυτούς τους ως πρωταγωνιστές, οι οποίοι επηρεάζουν τη διαδικασία ή την εξέλιξη των γεγονότων.

Τέλος, ο Reese (2001, 2007) επιχειρήσε μία σύνθεση του πεδίου και μία γεφύρωση των ερευνητικών περιοχών. Έτσι ορίζει την πλαισίωση ως την οργανωτική αρχή, η οποία μέσα στον χρόνο διαμοιράζεται κοινωνικά και συνεχώς, και η οποία νοηματοδοτεί συμβολικά τον κοινωνικό κόσμο (Reese 2001: 11). Μάλιστα, υπογραμμίζει ότι η πλαισίωση ως δράση ενσωματώνει την εξουσία και για αυτό μπορεί να ιδωθεί και ως έκφραση εξουσίας (Reese 2001: 10).

Γίνεται κατανοητό, λοιπόν, μέσα από την υποτυπώδη παράθεση κάποιων ορισμών, ότι η ποικιλία της θεωρητικής σκέψης και των ορισμών στο ακαδημαϊκόπεδίο της πλαισίωσης είναι ιδιαίτερα εκτεταμένη (Kinder 2007: 155-162). Κάθε μελετητής που κάνει χρήση της έννοιας της πλαισίωσης δεν εννοεί ακριβώς το ίδιο με κάποιον άλλον. Αυτό οδήγησε τον Entman (1993) να μιλήσει αφενός για μία θεωρητική σύλληψη που χαρακτηρίζεται από διασπορά (scattered conceptualization) και αφετέρου για ένα Παράδειγμα (Paradigm) στο οποίο κυριαρχούν ετερόκλητες και μη σαφώς προσδιορισμένες θεωρητικές παραδοχές. Σύμφωνα με τον Entman (1993: 51), ο συνεπής και σαφής ορισμός της πλαισίωσης θα αποτελέσει το πρώτο βήμα προκειμένου να αναδειχθεί ως κυρίαρχη έννοια για τη μελέτη των επικοινωνιακών φαινομένων και να καταστεί το παραδειγματικό μοντέλο, το οποίο θα απαλλάξει το πεδίο από τις ετερόκλητες και συχνά αντιφατικές θεωρήσεις για τη σχέση ΜΜΕ-κοινωνίας.

Από την άλλη ο D' Angelo (2002: 871), υποστήριξε ότι ο κατατετμημένος χαρακτήρας του θεωρητικού και ερευνητικού πεδίου που ασχολείται με την πλαισίωση δεν πρέπει να θεωρείται παθογένεια. Η συγκεκριμένη θέση του D' Angelo, έχει να κάνει με το γεγονός, ότι θεωρεί ότι αυτή η πολυδιάσπαση έχει οδηγήσει στο να επιτευχθεί εστίαση σε διαφορετικές πτυχές της έννοιας. Έτσι, ο D' Angelo δεν αντιλαμβάνεται την πλαισίωση ούτε ως Παράδειγμα, ούτε ως ένα επικοινωνιακό μοντέλο, αλλά ως ένα πολυπαραδειγματικό ερευνητικό πρόγραμμα (multiparadigmatic research program), στο οποίο εντοπίζει τις τρεις βασικές ερευνητικές προσεγγίσεις που αναπτύξαμε στην προηγούμενη ενότητα του παρόντος κεφαλαίου (γνωστική, κονστρουξιονιστική και κριτική προσέγγιση).

2.3 Μεθοδολογικό πλαίσιο

Ως μεθοδολογία έρευνας η ανάλυση των πλαισίων στο πεδίο των Μέσων, μελετά την επιλογή συγκεκριμένων όψεων του θέματος, τα στερεότυπα, τις εικόνες, τις μεταφορές κτλ., που μπορεί να οδηγήσουν σε ανάλογες αντιδράσεις (Bryant και Miron 2004: 693).

Ο Tankard (2001: 98) διαπιστώνει πως σε πολλές περιπτώσεις η έρευνα περί πλαισίωσης περιορίζεται σε μία ποιοτική, μη συστηματική προσέγγιση ανάλυσης κειμένου, τα αποτελέσματα της οποίας δεν μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για τη δημιουργία θεωρίας, καθώς το υποκειμενικό στοιχείο του ερευνητή είναι έντονο. Ο ίδιος προσβέδει πως θα πρέπει να υιοθετηθεί μία εμπειρική προσέγγιση στη μελέτη των πλαισίων των Μέσων, γεγονός που θα σηματοδοτήσει τόσο τη δυνατότητα επαλήθευσης των δεδομένων όσο και την επίτευξη του απαραίτητου βαθμού αξιοπιστίας. Η μέτρηση της πλαισίωσης, λοιπόν, σύμφωνα με τον Tankard (2001: 98), μπορεί να πραγματοποιηθεί βάσει τριών προσεγγίσεων, οι οποίες έχουν ως κοινή απαίτηση την αποκάλυψη και τον ορισμό των πλαισίων και των δεικτών των πλαισίων για κάθε νέο θέμα που εξετάζεται.

Η πρώτη ξεκινά από τη θεώρηση των Gamson και Modigliani (1989), οι οποίοι όπως προαναφέραμε, αντιλαμβάνονται τα πλαίσια ως ερμηνευτικά πακέτα. Οι Gamson και Modigliani (1989: 3-4), λοιπόν, επισημαίνουν πως ο πυρήνας του ερμηνευτικού πακέτου, ο οποίος προβάλλεται σε ένα σύνολο ειδήσεων αναφορικά με ένα θέμα, γίνεται εμφανής μέσα στους μηχανισμούς πλαισίωσης (framing devices) και τους μηχανισμούς της συλλογιστικής και της εκλογίκευσης (reasoning devices). Ο πρώτος μηχανισμός προτείνει έναν συγκεκριμένο τρόπο με τον οποίο πρέπει να γίνει αντιληπτό και να χαρακτηριστεί ένα θέμα, και συγκεκριμένα μέσα από τη χρήση μεταφορικών σχημάτων, ιστορικών παραδειγμάτων από τα οποία αντλούνται χρήσιμα συμπεράσματα για την παρούσα κατάσταση, στερεοτυπικών φράσεων για ένα ζήτημα ή πρόσωπο και μέσω διαφόρων τύπων απεικόνισης και εικόνων. Ο δεύτερος μηχανισμός αποτελεί τη βάση δικαιολόγησης θέματος και υπαγορεύει την αντιμετώπιση/επίλυσή του, με τη χρήση περιγραφής του ζητήματος με όρους αιτίου-αιτιατού, με την απαρίθμηση των ενδεχόμενων συνεπειών (σε κάποια θέματα προβάλλεται επανειλημμένα μία και μόνο συνέπεια) και με την αναγωγή του ζητήματος σε μία ευρύτερη αξία.

Η δεύτερη προτεινόμενη, κατά τον Tankard (2001: 100), μεθοδολογία για την ανίχνευση των πλαισίων λαμβάνει υπόψη της ότι τα τελευταία εκδηλώνονται σε ένα σύνολο διαφορετικών πτυχών και διαστάσεων της είδησης. Ο Tankard (2001: 100) θεωρεί ως πρότυπο μελέτης και μεθοδολογίας την έρευνα που διεξήγαγε ο Swenson (1990) αναφορικά με την προβολή του θέματος των αμβλώσεων. Η προκείμενη έρευνα επικεντρώνεται στη διερεύνηση οχτώ βασικών στοιχείων που εμφανίζονται στην υπό μελέτη είδηση και συγκεκριμένα α) στο φύλο του δημοσιογράφου/ρεπόρτερ, β) στη θέση του άρθρου, γ) στους όρους που χρησιμοποιούνται για να γίνει αναφορά στην άμβλωση ως δικαίωμα επιλογής (pro-choice), δ) στους όρους που χρησιμοποιούνται για να γίνει αναφορά στην άμβλωση ως καταστρατήγηση του δικαιώματος για ζωή (pro-life), ε) στο βαθμό που τα δικαιώματα του μωρού και του εμβρύου θεωρούνται ισάξια, στ) στον ηθικό προσανατολισμό του άρθρου, ζ) στη συζήτηση για το πότε θεωρείται ότι ξεκινά η ζωή και η)

στους όρους που χρησιμοποιούνται για να γίνει αναφορά στο έμβρυο (Tankard 2001: 100).

Η τρίτη μεθοδολογική και ερευνητική πρόταση αντιλαμβάνεται τα πλαίσια ως οργανωτικές και ερμηνευτικές αρχές, οι οποίες γίνονται πρόδηλες στον λόγο μέσα από διάφορα λεκτικά και οπτικά σημεία. Αυτά εντοπίζονται σε διάφορα επίπεδα, όπως στους τίτλους, τους υπότιτλους, τις φωτογραφίες, στην παράθεση κειμένου με ή χωρίς φωτογραφία, με το οποίο παρουσιάζεται δήλωση ενός προσώπου (caption), στην έναρξη της είδησης (lead), στην επιλογή των πηγών και των ομιλουσών κεφαλών, στη χρήση logo (εφόσον η είδηση εμπίπτει σε ένα συγκεκριμένο σύνολο ειδήσεων), στατιστικών στοιχείων, σχεδίων, χαρτών, πινάκων και γραφημάτων, και τέλος στην αποφώνηση και στα καταληκτικά σχόλια (Tankard 2001: 101).

Λαμβάνοντας υπόψη, λοιπόν, ότι και οι τρεις προσεγγίσεις είναι αλληλοσυμπληρούμενες, για την εκτενή εξέταση που ζητήματος που πραγματεύεται η παρούσα διπλωματική, θα επιχειρήσουμε στο ερευνητικό κομμάτι να υιοθετήσουμε στοιχεία και από τις τρεις προσεγγίσεις, που θα βοηθήσουν στην καλύτερη διερεύνηση του θέματός μας.

Συγκεκριμένα, όσον αφορά στην πρώτη μεθοδολογική προσέγγιση που αναφέρεται στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, λόγω του ότι η ΕΡΤ είναι ένας οργανισμός με μεγάλη ιστορία και συνάμα ως δημόσια υπηρεσία συνδέεται με τις παθογένειες και τα στερεότυπα της ελληνικής κοινωνίας, θα μας χρησιμεύσει στο να εξετάσουμε αν στην αποτύπωση της είδησης του κλεισίματος της ΕΡΤ εντοπίζονται και πλαίσια ή αναφορές που έχουν να κάνουν με την ιστορική πρόσληψη της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης ή στερεοτυπικές φράσεις ή απόψεις που έχουν συνδεθεί με τον οργανισμό. Για αυτό και στο 4ο κεφάλαιο θα αναφερθούμε αναλυτικά στο πώς η δημόσια ραδιοτηλεόραση στην Ελλάδα έχει προσληφθεί σε πολιτικό και ιδεολογικό επίπεδο διαχρονικά.

Πέραν τούτου όμως, μίας και το υπό εξέταση γεγονός παρουσιάζει αρκετές ιδιαιτερότητες αλλά και διαστάσεις, θα ήταν χρήσιμο να εξετάσουμε σε ποιες πτυχές του τελικά εστίασαν τα εξεταζόμενα Μέσα. Υπό αυτήν τη λογική, και η δεύτερη μεθοδολογική προσέγγιση που αναφέρεται στη νοηματική διάσταση του γεγονότος, παρουσιάζει χρήσιμα εργαλεία για τη διεξοδική διερεύνηση του θέματος μας. Τέλος, η τρίτη μεθοδολογική προσέγγιση θα βοηθήσει στον εντοπισμό των όποιων μορφικών στοιχείων περιεχομένου περιλαμβάνονται στις ειδήσεις που αφορούν στο θέμα μας.

3ο κεφάλαιο: Η εφαρμογή της θεωρίας της πλαισίωσης στα ΜΜΕ

Στο προηγούμενο κεφάλαιο αναφερθήκαμε εν συντομία στην εννοιολογική και θεωρητική πολυφωνία που χαρακτηρίζει το πεδίο της πλαισίωσης, με στόχο αφενός να διαφανεί η εξέλιξη του όρου και αφετέρου να παρατεθούν τα χαρακτηριστικά και οι θεωρητικές προκείμενες που στηρίζουν την παρούσα θεωρητική κατασκευή. Στο παρόν κεφάλαιο θα εστιάσουμε συγκεκριμένα στον τρόπο που τα σύγχρονα Μέσα πλαισιώνουν τις ειδήσεις. Επιπλέον, θα κάνουμε αναφορά στα βασικά χαρακτηριστικά που λαμβάνουν οι ειδήσεις κατά την περίοδο της ύστερης νεωτερικότητας, καθώς και σε συγκεκριμένες τυπολογίες πλαισίων, με βάση τις οποίες θα διερευνήσουμε το θέμα μας.

3.1 Πλαισίωση και ειδήσεις

Με τον όρο «ειδήσεις», αναφερόμαστε σε πληροφορίες για επίκαιρα γεγονότα (Πλειός 2011), ενώ σύμφωνα με τον Park (1940), οι ειδήσεις συνιστούν γνώση με εφήμερο χαρακτήρα. Οι ειδήσεις (ή νέα)-ως το πλέον βασικό προϊόν της άσκησης του δημοσιογραφικού επαγγέλματος- δεν αποτελούν απλά προϊόν της νεωτερικότητας, αλλά, μαζί με τα μέσα επικοινωνίας στο σύνολό τους, ήταν και ένας από τους παράγοντες που συνέβαλαν στη διαμόρφωσή της. Συνιστούν, λοιπόν, εργαλείο της νεωτερικότητας και συνδέονται άμεσα με την αισθητική της (Πλειός 2011: 80-84). Οι ειδήσεις -όπως προαναφέραμε- αναπόφευκτα αποτελούν μία επεξεργασία της πραγματικότητας, από τη στιγμή που οι επαγγελματίες των Μέσων επιλέγουν τα γεγονότα ή τα θέματα που θα δουν το φως της δημοσιότητας και ταυτοχρόνως καθορίζουν τον τρόπο που αυτά θα προβληθούν. Υπό αυτό το πρίσμα, τα Μέσα επηρεάζουν και καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο με τον οποίο το κοινό κατανοεί

και ερμηνεύει τα γεγονότα γύρω του (Παπαθανασόπουλος, Καραδημητρίου και Γιαννούλη 2014).

Τα πλαίσια των Μέσων συνιστούν έναν ιδιαίτερο τρόπο σύνθεσης και οργάνωσης μίας είδησης, προκειμένου να επιτευχθεί η βέλτιστη δυνατότητα πρόσβασης των ακροατηρίων στην πληροφορία που μεταδίδεται από τους δημοσιογράφους (Valkenburg, Semetko και de Vresse 1999: 550). Οι ειδήσεις, λοιπόν, παισιώνονται από τους δημοσιογράφους πρωτίστως ως πληροφορίες και ενημέρωση. Αρκετά συχνά όμως, οι ειδήσεις παρουσιάζονται ως ιστορικές αφηγήσεις, αφού οι δημοσιογράφοι τις εμπλουτίζουν και με ιστορικά αρχεία (Charnley και Charnley 1992: 28). Επίσης, δεδομένου ότι τα Μέσα σε απάντηση στο έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον έχουν προσαρμόσει την κάλυψή τους, δίνοντας έμφαση στην ψυχαγωγία (Patterson 2000: 2), οι ειδήσεις παισιώνονται και ως ψυχαγωγία, οδηγώντας σε ενημερω-ψυχαγωγικά δελτία ειδήσεων.

Η διαδικασία της παισιώσης μίας είδησης γίνεται από τους δημοσιογράφους μέσα από τους τίτλους, τους χαρακτηρισμούς και τους προσδιορισμούς των γλωσσικών ή οπτικών αντικειμένων, το εισαγωγικό τμήμα της είδησης, τις δηλώσεις και τις πηγές πληροφόρησης, μέσα από τις συντακτικές δομές, οι οποίες είναι σταθεροί τρόποι διευθέτησης λέξεων ή φράσεων μέσα σε προτάσεις κ.α. (Pan και Kosicki 1993). Οι παισιώσεις των ειδήσεων βρίσκονται συνήθως στην αρχή της είδησης, έχουν να κάνουν δηλαδή με τον τρόπο που οι παρουσιαστές των δελτίων ειδήσεων εισάγουν καταρχάς την είδηση και έπειτα οι σχολιαστές στα τηλεοπτικά παράθυρα αναλαμβάνουν να την προβάλουν (Esser και D' Angelo 2003: 638).

Επιπρόσθετα, οι δημοσιογράφοι παισιώνουν τις ειδήσεις μέσα από την μετατροπή της πραγματικότητας σε τίτλους ειδήσεων. Η σύνοψη της είδησης περιλαμβάνει έξι σημαντικά χαρακτηριστικά: 1. Ποιος κάνει το ρεπορτάζ 2. Από πού 3. Το μέγεθος της είδησης 4. Το θέμα της είδησης, δηλαδή περί τίνος πρόκειται 5. Ποιος αναφέρεται μέσα στην είδηση, ποιος παραθέτει δηλώσεις 6.

Τι οπτικοακουστικό υλικό χρησιμοποιείται (Edy, Althaus και Phalen 2005: 437).

Υπάρχει όμως και η περίπτωση, κατά την οποία η πλαισίωση της είδησης προκύπτει από τη θεματική πολυσυλλεκτικότητά της. Δηλαδή, οι δημοσιογράφοι επιλέγουν ένα μόνο κύριο θέμα στους τίτλους και στη σύνοψη για την παρουσίαση της είδησης, ενώ η ίδια η είδηση εμπεριέχει ή αγγίζει περισσότερα από ένα θέματα, τα οποία και θα παρουσιαστούν ή θα συζητηθούν κατά τη διάρκεια της μετάδοσης της είδησης στο δελτίο ειδήσεων.

Σύμφωνα με την Tuchman (1978), η εμπορική φύση των Μέσων οδηγεί τους δημοσιογράφους να ενδιαφέρονται για την προσέλκυση κοινού-καταναλωτή. Οι δημοσιογράφοι, λοιπόν, αναπόφευκτα πλαισιώνουν ή δομούν τις παρουσιάσεις των πολιτικών γεγονότων με τέτοιο τρόπο ώστε να τις καταστήσουν προσιτές σε ένα μεγάλο ακροατήριο. Περιοριστικό αλλά καθοριστικό στοιχείο για τη λειτουργία του συγκεκριμένου επαγγέλματος, αποτελεί το γεγονός πως οι δημοσιογράφοι καλούνται να χειριστούν και να συνθέσουν ένα «στόρι²» εντός συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος. Η χρήση λοιπόν συγκεκριμένων πλαισίων, αφενός σκοπεύει στην εξοικονόμηση χρόνου από πλευράς δημοσιογράφου και αφετέρου συντελεί στην απλοποίηση της είδησης, επιδιώκοντας τη διατήρηση του ενδιαφέροντος του κοινού, αλλά αποτυπώνοντας ταυτόχρονα την τεχνική και την οργανωτική δομή του Μέσου (Golding και Elliot 1979, στην Tuchman 1978).

Υπάρχουν φυσικά και περιπτώσεις στις οποίες η τηλεοπτική δημοσιογραφία δεν είναι «τυχαία αντίδραση σε τυχαία γεγονότα» (Golding και Elliot 1979, στην Tuchman 1978). Η πλαισίωση μίας είδησης μπορεί να συσχετιστεί με

---

² Ο Bennett (1999: 14-15), διερευνώντας τους βαθμούς διασύνδεσης της βιομηχανίας παραγωγής ειδήσεων με την πολιτική εξουσία, δίνει έμφαση στον ενημερωδιασκεδαστικό χαρακτήρα των ειδήσεων και ιδιαίτερα στο ότι η είδηση αποκτά τον χαρακτήρα ενός σεναρίου, δηλαδή συνιστά επιτομή της αφηγηματικής γραφής (αρχή, μέση, τέλος, πρωταγωνιστές κ.λπ). Για να περιγράψει αυτήν την εξέλιξη ο Bennett χρησιμοποιεί τον όρο «στόρι» (story) για να αναφερθεί στην είδηση ως μία ολοκληρωμένη αφηγηματική μονάδα.

μηνύματα που διαμορφώνονται από τους δημοσιογράφους ή τους αρχισυντάκτες, οι οποίοι προσπαθούν να προωθήσουν ιδέες ή απόψεις (Charman-Perkins 2005: 66), με αποτέλεσμα η πλαισίωση των ειδήσεων να φέρει τη σφραγίδα της ιδιοκτησίας του Μέσου ή/και της πολιτικής εξουσίας. Μάλιστα υπάρχουν μελετητές, οι οποίοι εκτιμούν ότι παρά τις όποιες εξαιρέσεις, οι ιστορικές και πολιτικές δυνάμεις έχουν δημιουργήσει μία κατάσταση στην οποία τα δημοσιογραφικά πρότυπα και οι πρακτικές συμμορφώνονται σε μεγάλο βαθμό με το κυρίαρχο παράδειγμα ή ιδεολογία (Gan, Leng και Detenber 2005). Ωστόσο προσθέτουν ότι το δημοσιογραφικό μοντέλο έχει να αντιμετωπίσει στις μέρες μας ισχυρές προκλήσεις, όπως η συμμετοχική δημοσιογραφία ή δημοσιογραφία των πολιτών και η αναπτυξιακή δημοσιογραφία (Gan, Leng και Detenber 2005: 444). Επιπλέον, υπάρχουν ερευνητές, οι οποίοι υποστηρίζουν ότι οι ιδεολογικές διαφορές μεταξύ των επικοινωνιακών συστημάτων και του τρόπου με τον οποίο ασκείται ανά τον κόσμο η δημοσιογραφία, παραμένουν διακριτές και έντονες (Hallin και Mancini 2004).

Τέλος, η πλαισίωση των ειδήσεων μπορεί συχνά να εμπεριέχει στοιχεία ανταγωνιστικών ερμηνειών και απόψεων, αλλά και επικοινωνιακά τεχνάσματα, τα οποία προέρχονται από το ίδιο το Μέσο και τους δημοσιογράφους, και τα οποία προσδίδουν περισσότερο κύρος ή νομιμότητα στις αναλύσεις και τις ερμηνείες του ίδιου του Μέσου.

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι ειδήσεις έχουν διαφορετική αίσθηση και δημιουργούν διαφορετικές εντυπώσεις, ανάλογα με τα πλαίσια που περιέχουν (Van Corp 2007: 60-78). Μάλιστα η πλαισίωση των ειδήσεων αναφέρεται στη διεκδίκηση της ανταγωνιστικής πληροφόρησης, αποτέλεσμα της οποίας είναι να δημιουργούνται περισσότερα από ένα ερμηνευτικά πλαίσια μίας είδησης. Κατά συνέπεια, οι επιδράσεις των ειδήσεων δεν είναι αποτέλεσμα των διαφορών στο περιεχόμενό τους, αλλά των διαφόρων τρόπων παρουσίασής τους (Scheufele και Tewksbury 2007: 9-20).

3.2. Βασικά χαρακτηριστικά των ειδήσεων

Με την προηγούμενη ανάλυση των τρόπων που τα Μέσα πλαισιώνουν τις ειδήσεις, οδηγούμαστε στην παρατήρηση ότι η παρουσίαση των ειδήσεων δεν μπορεί να είναι αντικειμενική (Bennett 1999, Allan 2004: 22-24). Εφόσον υιοθετούνται συγκεκριμένα κριτήρια (τα οποία εμπρικλείουν υποκειμενικές ή κατευθυνόμενες κρίσεις και επιλογές) για τον τρόπο που θα προβληθούν οι ειδήσεις, υποβαθμίζεται ο αντικειμενικός χαρακτήρας της παραγωγής και παρουσίασης των ειδήσεων. Στην ίδια παρατήρηση καταλήγει κανείς εξετάζοντας και τα χαρακτηριστικά των ειδήσεων, όπως παρατίθενται από τους μελετητές του πεδίου.

Στην ενότητα αυτή, το ενδιαφέρον εστιάζεται στα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά των ειδήσεων που θεωρείται ότι περιγράφουν πιο άρτια τη σύγχρονη ειδησεογραφία γενικά και την ελληνική ειδησεογραφία ειδικά. Η αναφορά στα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά γίνεται διότι αυτά συνδέονται άμεσα με κάποια από τα πλαίσια βάσει των οποίων θα εξετάσουμε την πλαισίωση της είδησης του κλεισίματος της ΕΡΤ και τα οποία θα αναπτύξουμε στην επόμενη ενότητα.

Ο Bennett (1999) προτείνει μία κατηγοριοποίηση τεσσάρων γενικών χαρακτηριστικών που λαμβάνουν οι ειδήσεις κατά την περίοδο της ύστερης νεωτερικότητας. Συγκεκριμένα, οι ειδήσεις κατά τον Bennett είναι προσωποποιημένες, δραματοποιημένες, αποσπασματικές και κανονικοποιημένες.

Η προσωποποίηση των ειδήσεων έγκειται κυρίως στο γεγονός ότι οι δημοσιογράφοι αναπτύσσουν τα θέματα της επικαιρότητας εστιάζοντας ως επί το πλείστον στα γύρω από τις ειδήσεις εμπλεκόμενα πρόσωπα (Bennett 1999: 105). Εστιάζουν σε ιστορίες ανθρώπινου ενδιαφέροντος (Breed 1956, McQuail 2003) και επενδύουν τις ειδήσεις με συναισθηματικά στοιχεία. Ως εκ τούτου, το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό μπορεί να περιέχει δημοσιογραφικές προκαταλήψεις που δίνουν προτεραιότητα στον ατομικό

παράγοντα και υποβαθμίζουν τις θεσμικές και πολιτικές απόψεις. Στην προσωποποίηση των ειδήσεων συμβάλλει και η προσωποποιημένη και προσωποκεντρική μορφή των δελτίων ειδήσεων που περιστρέφονται γύρω από έναν κεντρικό-ηλεκτρονικό παρουσιαστή (Bennett 1999: 107).

Αναφορικά με τη δραματοποίηση που περιγράφεται από τον Bennett ως το δεύτερο χαρακτηριστικό που έχουν οι σύγχρονες ειδήσεις, αυτή έχει να κάνει με το γεγονός ότι οι τελευταίες εμπεριέχουν ή εμβολιάζονται με στοιχεία δράματος και μύθου, ώστε να διατηρήσουν το ενδιαφέρον των τηλεθεατών (Bennett 1999). Επιπρόσθετα, επειδή οι αμιγώς πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές ειδήσεις δεν μπορούν να κρατήσουν ζωντανό το ενδιαφέρον των τηλεθεατών, οι δημοσιογράφοι φροντίζουν να ενσωματώνουν στοιχεία ανθρώπινου ενδιαφέροντος προσπαθώντας να τις κάνουν πιο ελκυστικές (Edelman 1999: 163). Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι οι δραματοποιημένες ειδήσεις συνήθως εμπεριέχουν λεκτικά στοιχεία αφήγησης (λεκτικά σχήματα, αξιολογικούς προσδιορισμούς), αλλά και εικονιστικά-κινηματογραφικά αφηγηματικά στοιχεία (κίνηση της κάμερας, επαναληπτικές προβολές κ.α.) (Machill, Köhler, και Waldhauser 2007: 189).

Το τρίτο χαρακτηριστικό που προσδίδει ο Bennett στις ειδήσεις, η αποσπασματικότητα, συνάδει και με τον ισχυρισμό περί κατακερματισμού της εικόνας και της πληροφορίας, όπως παρατέθηκε από το Fiske (2001), στη θέση του γύρω από την κάλυψη της πραγματικότητας από την τηλεόραση κατά την περίοδο της ύστερης νεωτερικότητας – και στο οποίο αναφερθήκαμε στο 1ο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας. Η αποσπασματικότητα των ειδήσεων διαφαιίνεται στη δομή του δελτίου ειδήσεων, που αποτελείται από μεμονωμένα γεγονότα, διαφορετικά και χωρίς καμία μεταξύ τους σύνδεση μέσα στη ροή του δελτίου. Πρόκειται για μία συρραφή διαφορετικών ιστοριών που απλώς παρατίθενται με μία συγκεκριμένη σειρά προτεραιότητας, ανάλογα με τη σημασία που τους αποδίδουν οι αρχισυντάκτες και οι διευθυντές σύνταξης. Κατά τον Bennett (1999: 131), εξαιτίας της αποσπασματικότητας των ειδήσεων οι πολίτες δεν

ενημερώνονται ουσιαστικά -εφόσον παρακολουθούν απλώς ένα κολάζ μεμονωμένων, επεισοδικών ειδήσεων.

Η αποσπασματικότητα παρατηρείται ακόμα και όταν παρουσιάζονται επιμέρους ειδήσεις του ίδιου θέματος. Και στην περίπτωση αυτή, οι ειδήσεις που αφορούν ένα θέμα παρατίθενται με σειρά προτεραιότητας χωρίς να συνδέονται μεταξύ τους με κάποια λογική αλληλουχία (μορφολογική, χρονική, σχέση αιτίου-αιτιατού).

Σε ό,τι αφορά στο τελευταίο χαρακτηριστικό που προσδίδει ο Bennett στις ειδήσεις, την κανονικοποίηση, αυτή έχει να κάνει με το γεγονός ότι η ειδησεογραφική ατζέντα ενός δελτίου διαμορφώνεται στη βάση της αναπαραγωγής συγκεκριμένων πολιτικών «πιστεύω», εδραιωμένων κοινωνικά αξιών, αντιλήψεων και στερεοτύπων (Wykes 2001: 189). Οι ειδήσεις που προβάλλονται στοχεύουν ως επί το πλείστον στην αναπαραγωγή και μη διατάραξη της κανονικότητας αυτών των αξιών (Bennett 1999: 146) και παράλληλα στην μετάδοση των επίσημων πολιτικών γραμμών που επίσης ευνοούν τη διατήρηση αυτής της «ομαλής» λειτουργίας της κοινωνίας. Έτσι οι κοινωνικές ισορροπίες δεν διαταράσσονται και διασφαλίζεται η κοινωνική ειρήνη. Ακόμα και το γεγονός ότι τα πλέον απροσδόκητα γεγονότα τοποθετούνται μέσα σε «οικείες φόρμουλες» ειδήσεων (Bennett 1999: 233) μπορεί να αποτελέσει μέρος της κανονικοποίησης των ειδήσεων, εφόσον τα πλαίσια στα οποία τοποθετούνται αυτές οι ειδήσεις προκύπτουν από τις βαθιά ριζωμένες στις συνειδήσεις των πολιτών αξίες.

Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι η τυπολογία του Bennett για τα χαρακτηριστικά των ειδήσεων ταιριάζει στην ελληνική περίπτωση, αφού τα ελληνικά δελτία ειδήσεων -η δομή των οποίων βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στα πρότυπα της αμερικάνικης τηλεόρασης (Παπαθανασόπουλος 1997: 275, Τσουρβάκας 1996: 96)- εμφανίζουν αυτά τα χαρακτηριστικά.

3.3. Τυπολογίες πλαισίων

Όπως επισημάναμε και στο 1^ο κεφάλαιο, στις σύγχρονες κοινωνίες της πληροφορίας παρατηρείται το φαινόμενο του «πλαισιακού πλουραλισμού» (Πλειός 2011). Μία σειρά από μελέτες έχουν αναγνωρίσει τη σημασία ενός συνόλου ποικίλων κατηγοριοποιήσεων πλαισίων, οι οποίες εστιάζουν σε διαφορετικό άξονα της κάθε είδησης. Αξίζει να σημειωθεί δε, ότι η σύγχρονη έρευνα για την πλαισίωση προσανατολίζεται είτε προς συγκεκριμένα θεματικά πλαίσια, τα οποία εφαρμόζονται μόνο σε συγκεκριμένα ειδικά θέματα, είτε προς καθορισμένα γενικής χρήσης πλαίσια, τα οποία φαίνεται να είναι ευρέως διαδεδομένα (de Vreese, Jochen και Semetko 2001: 107-122). Στην παρούσα εργασία, θα αναφερθούμε σε κάποιες μόνο από τις εν λόγω κατηγοριοποιήσεις, που αφορούν σε ευρέως διαδεδομένα πλαίσια και χρησιμοποιούνται για την αποτύπωση -μεταξύ άλλων- ειδήσεων πολιτικού και κοινωνικού περιεχομένου, τα οποία θα βοηθήσουν στη διερεύνηση του ζητήματός μας.

Μία από τις πιο γνωστές τυπολογίες πλαισίων είναι αυτή του Iyengar (1991), ο οποίος διακρίνει δύο εκ διαμέτρου αντίθετους τρόπους που μπορεί να πλαισιωθεί ένα θέμα: τον θεματικό (thematic) και τον περιπτωσιολογικό (episodic). Η θεματική πλαισίωση τοποθετεί το θέμα σε ένα αφηρημένο επίπεδο και εστιάζει στις ευρύτερες κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές παραμέτρους. Από την άλλη, η περιπτωσιολογική ή επεισοδική πλαισίωση εστιάζει σε συγκεκριμένα γεγονότα και προβάλλει μεμονωμένα περιστατικά, αποστρέφοντας την προσοχή του κοινού από την ευρύτερη κατανόηση των γεγονότων.

Οι δύο αυτοί τύποι πλαισίωσης έχουν διαφορετικά αποτελέσματα επιρροής πάνω στο κοινό. Στην πρώτη περίπτωση (θεματική πλαισίωση), η ευθύνη αποδίδεται στις κοινωνικοπολιτικές δυνάμεις, ενώ στη δεύτερη (περιπτωσιολογική πλαισίωση) η ευθύνη μεταφέρεται σε συγκεκριμένες ομάδες ή άτομα. Επιπλέον, ο Iyengar (1991) παρατηρεί ότι η

περιπτώσιολογική πλαισίωση κυριαρχεί στις ειδήσεις, ιδιαίτερα όταν ένα θέμα ή γεγονός εισέρχεται για πρώτη φορά στην επικαιρότητα ή αποτελεί έκτακτη είδηση.

Η ανάλυση της περιπτώσιολογικής πλαισίωσης του Iyengar συνδυάζεται με την ανάλυση του Bennett (1999) για τον αποσπασματικό, δραματοποιημένο, προσωποποιημένο και κανονικοποιημένο χαρακτήρα των ειδήσεων, που αναλύσαμε παραπάνω.

Συγκεκριμένα, η περιπτώσιολογική/επεισοδική κάλυψη των θεμάτων ευνοεί την αποσπασματικότητά τους στη συνολική δομή του δελτίου. Θέματα που δεν τροφοδοτούνται με νέα στοιχεία ώστε να παραμένουν επί μακρόν στην επικαιρότητα, παρουσιάζονται συνοπτικά και εξετάζονται επιφανειακά (χωρίς να δίνεται βάρος στις αιτίες ή στις συνέπειές τους), με αποτέλεσμα να προβάλλονται ως μεμονωμένες καταγραφές συμβάντων.

Επιπρόσθετα, ο κατά Iyengar (1991) επεισοδικός χαρακτήρας των ειδήσεων συμβάλλει εξίσου στην κανονικοποίηση των ειδήσεων με τον εξής τρόπο: εφόσον οι δημοσιογράφοι δεν παρουσιάζουν τα θέματά τους κατά τρόπο θεματικό, δεν δίνουν τροφή για περαιτέρω συζήτηση και κριτική στους τηλεθεατές. Επομένως, δεν υπάρχει κριτικός διάλογος ούτε και ανατροφοδότηση (feedback) από την πλευρά των τηλεθεατών, αλλά μία απλή παράθεση απροσδόκητων -ενδεχομένως- γεγονότων, που όμως είναι άρτια ενταγμένα μέσα στα πλαίσια μίας κοινωνίας που λειτουργεί ομαλά-κανονικά.

Συνεχίζοντας με τις τυπολογίες πλαισίων, βάσει των οποίων θα ερευνήσουμε το θέμα μας, είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι χρήσιμη είναι και η συμβολή των Neuman, Just και Crigler (1992) στη διερεύνηση της πλαισίωσης των Μέσων, που μέσω της έρευνάς τους, δημιούργησαν μία τυπολογία πλαισίων, η οποία αποτελεί στο μεγαλύτερο μέρος της τη βάση για πολλές μετέπειτα έρευνες. Τα προτεινόμενα πλαίσια είναι:

Το οικονομικό πλαίσιο (economic frame), που εστιάζει στην οικονομική διάσταση του διερευνώμενου θέματος. Το εν λόγω πλαίσιο δεν

χρησιμοποιείται αποκλειστικά για την προβολή θεμάτων που σχετίζονται με την οικονομία, αλλά χρησιμοποιείται ευρύτερα ως ερμηνευτική πλατφόρμα (Neuman, Just και Crigler 1992: 63). Μέσω του συγκεκριμένου πλαισίου δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στο επίπεδο του κέρδους/κόστους, σε αφηρημένες όψεις της οικονομίας, καθώς και σε ευρύτερες αξίες που συνδέονται με το καπιταλιστικό σύστημα παραγωγής και κατανάλωσης.

Το πλαίσιο του διπολικού ή συγκρουσιακού χαρακτήρα των ειδήσεων (conflict frame), που δίνει έμφαση στη σύγκρουση μεταξύ ατόμων, ομάδων ή θεσμών, με σκοπό να προσελκύσει το ενδιαφέρον του κοινού (Semetko και Valkenburg 2000). Οι Neuman, Just και Crigler (1992) εντόπισαν μέσω της έρευνάς τους ότι το εν λόγω πλαίσιο χρησιμοποιείται πολύ συχνά για την αποτύπωση μίας σειράς θεμάτων από τα ΜΜΕ των ΗΠΑ. Επιπροσθέτως, σε άλλη έρευνα έχει παρατηρηθεί ότι η συζήτηση στις ειδήσεις μεταξύ των πολιτικών ελίτ συχνά υποβαθμίζει τη σύνθετη και ουσιαστική πολιτική αντιπαράθεση σε μία υπερβολικά απλουστευμένη σύγκρουση.

Το πλαίσιο της αδυναμίας (powerlessness frame), μέσω του οποίου δίνεται η αίσθηση της ηττημένης κυριαρχίας συγκεκριμένων δυνάμεων πάνω σε αδύναμους και αβοήθητους ανθρώπους ή ομάδες (Neuman, Just και Crigler 1992: 66-67).

Σχετικό με το παραπάνω είναι και το πλαίσιο του ανθρώπινου ενδιαφέροντος (human interest frame), που παρουσιάζει ένα ανθρώπινο πρόσωπο και προσδίδει μία συναισθηματική χροιά στην παρουσίαση της εκδήλωσης, της ειδήσης ή του προβλήματος. Καθώς η αγορά των ειδήσεων γίνεται ολοένα και πιο ανταγωνιστική, οι δημοσιογράφοι και οι εκδότες είναι σε μία διαρκή προσπάθεια να παράγουν ειδήσεις που ελκύνουν και διατηρούν το ενδιαφέρον του κοινού (Bennett 1999). Υπό αυτήν την λογική, το εν λόγω πλαίσιο χρησιμοποιείται αρκετά συχνά στην αποτύπωση των ειδήσεων, αφού αναφέρεται σε μία προσπάθεια προσωποποίησης, δραματοποίησης ή συναισθηματοποίησης των ειδήσεων (Semetko και Valkenburg 2000).

Τέλος το ηθικό πλαίσιο (*morality frame*), το οποίο ανάγει το συμβάν, το πρόβλημα ή ζήτημα στο πλαίσιο θρησκευτικών δογμάτων ή ηθικών προσταγών και το αντιμετωπίζει ως εν δυνάμει κίνδυνο για την εκτροπή από την καθιερωμένη ηθική βάση (Semetko και Valkenburg 2000). Οι δημοσιογράφοι των Μέσων συνήθως εγείρουν έμμεσα ερωτήματα ηθικής φύσεως και σχολιάζουν την ηθική διάσταση των θεμάτων μέσω της χρήσης των ομιλουσών κεφαλών, όπου παρατίθενται απόψεις και δηλώσεις που αναφέρονται στον ηθικό άξονα των υπό προβολή ειδήσεων (Neuman, Just και Crigler 1992: 72).

Τέλος, μία από τις πιο διαδεδομένες τυπολογικές διακρίσεις είναι αυτή των Semetko και Valkenburg (2000). Η εν λόγω τυπολογία υιοθετεί κατηγοριοποιήσεις πλαισίων του Iyengar (1991) και των Neuman, Just και Crigler (1992) και αναγνωρίζει πέντε είδη πλαισίων στις ειδήσεις: το συγκρουσιακό πλαίσιο, το πλαίσιο του ανθρώπινου ενδιαφέροντος, το πλαίσιο οικονομικών συνεπειών, το ηθικό πλαίσιο και το πλαίσιο της ευθύνης.

Αναφορικά με το συγκρουσιακό πλαίσιο, το πλαίσιο του ανθρώπινου ενδιαφέροντος και το ηθικό πλαίσιο, δεν παρατηρούνται ουσιαστικές διαφοροποιήσεις σε σχέση με τα αντίστοιχα πλαίσια των Neuman, Just και Crigler, που αναπτύξαμε παραπάνω.

Όσον αφορά στο πλαίσιο των οικονομικών συνεπειών (*economic consequences frame*), εστιάζει στην παρουσίαση ενός συμβάντος, ενός προβλήματος ή ενός θέματος, σε σχέση με τις συνέπειες που θα έχει οικονομικά σε ένα άτομο, μία ομάδα, έναν θεσμό, μία περιοχή, ή μία χώρα (Semetko και Valkenburg 2000). Τέλος, το πλαίσιο της ευθύνης (*responsibility*), παρουσιάζει ένα ζήτημα ή πρόβλημα με τέτοιο τρόπο ώστε να αποδοθεί η ευθύνη για την αιτία ή την λύση είτε στην κυβέρνηση είτε στο άτομο ή στην ομάδα. Το εν λόγω πλαίσιο απορρέει από την περιπτώσιολογική/θεματική κάλυψη των ειδήσεων που πρότεινε ο Iyengar (Semetko και Valkenburg 2000).

4ο κεφάλαιο: Πλαισίωση και ιδεολογίες

4.1 Εφαρμογή πλαισίωσης στη μελέτη της ιδεολογίας

Όπως προαναφέραμε, το ερευνητικό ενδιαφέρον της παρούσας εργασίας πέραν του εντοπισμού των πλαισίων στον τρόπο αποτύπωσης της ερευνώμενης είδησης, εστιάζεται παράλληλα και στον τρόπο που αυτή πλαισιώθηκε από ιδεολογική σκοπιά, καθώς η πλαισίωση εφαρμόζεται σε ορισμένες έρευνες και για τη μελέτη της ιδεολογίας.

Ειδικότερα, οι μελέτες αυτές εστιάζουν στον τρόπο με τον οποίο οι σχέσεις ισχύος και οι πολιτικές δυνάμεις επηρεάζουν την πλαισίωση των μέσων ενημέρωσης (D' Angelo 2002: 870-888). Εμφανίζουν, όμως, ορισμένες δυσκολίες, οι οποίες προκύπτουν από το γεγονός ότι ο διαχωρισμός της ιδεολογίας από την πλαισίωση είναι ιδιαίτερα δύσκολος. Για παράδειγμα ο Hackett (1984) ορίζει την πλαισίωση ως έναν από τους τρεις διακριτούς τύπους εφαρμογής της έννοιας της ιδεολογίας. Η θεωρητική απόληξη πάντως της σκέψης του Hackett (1984) οδηγεί στην παρατήρηση ότι η πλαισίωση και η ιδεολογία, παρ' ότι είναι διαφορετικές θεωρητικές αρχές, συνδέονται με βασικούς τρόπους. Κάποια πλαίσια «ταιριάζουν» με μία ιδεολογία περισσότερο από κάποια άλλα. Τα πλαίσια όμως δεν καθορίζονται αποκλειστικά από ιδεολογίες, αλλά συνδέουν περιεχόμενα μέσα από πολιτισμικά δομημένα θέματα, όπως το περιβάλλον, η οικονομία, πολιτική, η θρησκεία κ.α. Η ιδεολογία διαπερνά, διατρέχει τα θέματα αυτά, ευνοώντας, αλλά όχι καθορίζοντας, συγκεκριμένα πλαίσια εντός καθεμίας θεματικής περιοχής. Εξάλλου, τα πλαίσια είναι πιο στενές και πιο περιορισμένες δομές απ' ότι η ιδεολογία, και επομένως σε μία δεδομένη ιδεολογία μπορεί να «ταιριάζει» ένας αριθμός πλαισίων (Hertog και McLeod 2001: 144).

Στο συγκεκριμένο σημείο λοιπόν, θα αναφερθούμε επιγραμματικά στις βασικότερες ιδεολογίες, έτσι όπως αυτές διαμορφώθηκαν κατά τη νεωτερικότητα, προκειμένου στη συνέχεια να εξετάσουμε αν τα συγκεκριμένα

πλαίσια που χρησιμοποιηθήκαν για την αποτύπωση της είδησης του κλεισίματος της ΕΡΤ διαπνέονται από ιδεολογική χροιά. Και αν ναι, ποια συγκεκριμένα πλαίσια συνδυάστηκαν/συσχετίστηκαν με ποιες συγκεκριμένες ιδεολογίες;

4.2 Ιδεολογίες

Μία πάγια καθιερωμένη μέθοδος κατηγοριοποίησης των πολιτικών ιδεολογιών είναι αυτή του αριστερού/δεξιού πολιτικού φάσματος. Πρόκειται για ένα γραμμικό φάσμα, το οποίο τοποθετεί τις γραμμικές πεποιθήσεις σε κάποιο σημείο ανάμεσα στα δύο άκρα, την άκρη αριστερά και την άκρη δεξιά (Heywood 2007: 57). Με βάση την εν λόγω κατηγοριοποίηση, οι βασικές ιδεολογίες, ξεκινώντας από αριστερά και καταλήγοντας δεξιά, είναι ο Κομμουνισμός, ο Σοσιαλισμός, ο Φιλελευθερισμός, ο Συντηρητισμός και ο Φασισμός (Heywood 2007: 57-58). Για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας, λοιπόν, θα υιοθετήσουμε τη συγκεκριμένη κατηγοριοποίηση, τοποθετώντας τον κομμουνισμό ως παρακλάδι (κομμάτι) του σοσιαλισμού και προσθέτοντας σε αυτές και τον νεοφιλελευθερισμό ως ένα ιδεολογικό ρεύμα με μακρά ιστορία που βρήκε όμως πρόσφορο έδαφος να αναδυθεί σε παγκόσμιο επίπεδο κατά την περίοδο της ύστερης νεωτερικότητας (Harvey 2005: 15). Είναι σημαντικό να αποσαφηνίσουμε, πριν προχωρήσουμε στην ανάπτυξη των ιδεολογιών, ότι στην παρούσα εργασία θα αναφερθούμε πολύ περιληπτικά σε συγκεκριμένες πτυχές των ιδεολογιών, που εξυπηρετούν τις ανάγκες της έρευνάς μας.

4.2.1 Σοσιαλισμός

Ο σοσιαλισμός ως ιδεολογία χαρακτηρίζεται από ένα ιδιαίτερο σύνολο ιδεών, αξιών και θεωριών. Αντιλαμβάνεται τα άτομα ως κοινωνικά όντα ικανά να υπερβούν κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα στηριζόμενα στη δύναμη της κοινότητας και όχι απλά στην ατομική προσπάθεια. Υπό αυτήν την

έννοια, ο σοσιαλισμός πρεσβεύει πως η φυσική σχέση μεταξύ των ανθρώπων είναι αυτή της συνεργασίας και όχι του ανταγωνισμού (Heywood 2007: 205). Επιπρόσθετα, ένα από τα βασικότερα χαρακτηριστικά της σοσιαλιστικής ιδεολογίας είναι η προσήλωση τόσο στην κοινωνική όσο και την εισοδηματική ισότητα, αφενός γιατί μέσω της κοινωνικής ισότητας συντηρείται η δικαιοσύνη και η αμεροληψία και αφετέρου γιατί η κοινωνική ισότητα προάγει την κοινότητα και τη συνεργασία (Vincent 1993: 88).

Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι ο σοσιαλιστικός κόσμος διαιρείται σε εκείνα τα σοσιαλιστικά κόμματα που διακηρύσσουν τη συνεχόμενη ανάγκη για επανάσταση και σε εκείνα που επιδιώκουν την εξουσία με εκλογές. Υπό αυτήν τη λογική, έχουμε τη διαμόρφωση ρευμάτων εντός του σοσιαλισμού, τα σημαντικότερα εκ των οποίων είναι οι σοσιαλιστές της μαρξιστικής παράδοσης (κομμουνιστές) και οι σοσιαλδημοκράτες (Heywood 2007: 215).

Μολονότι, λοιπόν, οι σοσιαλιστές συμφωνούν για την αξία της κοινωνικής και οικονομικής ισότητας, διαφωνούν για το βαθμό στον οποίο μπορεί και θα έπρεπε να συμβαίνει. Οι μαρξιστές πιστεύουν στην απόλυτη κοινωνική ισότητα που προέρχεται από την κατάργηση της ατομικής ιδιοκτησίας, ενώ οι σοσιαλδημοκράτες πιστεύουν σε μία σχετική κοινωνική ισότητα που επιτυγχάνεται με την ανακατανομή του πλούτου μέσα από το κοινωνικό κράτος και μέσα από ένα σύστημα προοδευτικής φορολόγησης (Heywood 2007: 215).

Όσον αφορά στην οικονομική λογική του σοσιαλισμού, οι σοσιαλιστές της μαρξιστικής παράδοσης έχουν εκδηλώσει μία προτίμηση για τη συλλογική ιδιοκτησία και την απόλυτη κοινωνική ισότητα, η οποία στον ορθόδοξο κομμουνισμό εκφράζεται με την κοινωνική κολλεκτιβοποίηση και τον κεντρικό σχεδιασμό. Οι σοσιαλδημοκράτες, ωστόσο, υποστηρίζουν έναν ρυθμισμένο ή προνοιακό καπιταλισμό πιστεύοντας ότι η αγορά είναι «ένας καλός υπηρέτης αλλά άθλιο αφεντικό» (Vincent 1993: 110).

Παραδοσιακά, ο σοσιαλισμός ασπάζεται μία μορφή ριζοσπαστικής δημοκρατίας, στηριζόμενης στη λαϊκή συμμετοχή και την επιθυμία τοποθέτησης της οικονομικής ζωής κάτω από το λαϊκό έλεγχο, απορρίπτοντας συνεπώς τη φιλελεύθερη δημοκρατία, ως καπιταλιστική δημοκρατία. Ωστόσο, οι σύγχρονοι σοσιαλδημοκράτες επιδεικνύουν μία ισχυρή προσήλωση στις φιλελεύθερες δημοκρατικές δομές (Heywood 2007: 105).

Αναφορικά με το πεδίο της εξουσίας, ο σοσιαλισμός εκφράζει μία καχυποψία αφού τη θεωρεί ως αναμφίβολα καταπιεστική και γενικά συνδεδεμένη με τα συμφέροντα των ισχυρών και προνομιούχων (Heywood 2007: 396). Υπό αυτό το πρίσμα, ο σοσιαλισμός ασκεί έντονη κριτική στην κυριαρχική φύση της πολιτικής εξουσίας και ισχυρίζεται ότι το κράτος δεν μπορεί να προσφέρει αυτά που χρειάζεται μία κοινωνία (Παπαθανασόπουλος 1993: 47). Οι σοσιαλιστικές κοινωνίες, ωστόσο, έχουν αποδεχτεί την εξουσία του συλλογικού σώματος, με όποιον τρόπο και αν εκφράζεται, ως μέσο ελέγχου του ατομικισμού και της απληστίας (Heywood 2007: 396).

Τέλος, είναι σημαντικό να αναφέρουμε, μιας και η παρούσα εργασία εστιάζει στο πεδίο των ΜΜΕ, ότι κατά τη σοσιαλιστική ιδεολογία η τεχνολογία ενέχει κοινωνικές διαστάσεις. Μία σοσιαλιστική πρόταση, λοιπόν, όσον αφορά τη ραδιοτηλεόραση, είναι η οργάνωση ενός κοινοτικού ραδιοτηλεοπτικού φορέα που να εξυπηρετεί τις τοπικές ανάγκες, τόσο σε κοινωνικοπολιτικό επίπεδο όσο και πολιτιστικά (Παπαθανασόπουλος 1993: 47).

4.2.2 Φιλελευθερισμός

Κατά μία έννοια, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο φιλελευθερισμός είναι η ιδεολογία της βιομηχανοποιημένης Δύσης (Heywood 2007: 76). Ο φιλελευθερισμός είναι θεμελιωμένος στις ιδέες της ατομικής ελευθερίας και ατομικής ιδιοκτησίας (Russell 2000). Ως ιδεολογικό ρεύμα, λοιπόν, τάσσεται υπέρ της ευρύτητας του πνεύματος, του διαλόγου και της αυτοδιαχείρισης, από την άλλη όμως χαρακτηρίζεται επίσης από μία ισχυρή ηθική ώθηση

(Heywood 2007: 77). Οι φιλελεύθεροι ασπάζονται ένα ευρύ φάσμα απόψεων, ανάλογα με τον τρόπο με τον οποίο κατανοούν τις αρχές αυτές, αλλά γενικά υποστηρίζουν ιδέες, όπως η διεξαγωγή ελεύθερων και δίκαιων εκλογών, τα πολιτικά δικαιώματα, η ελευθερία του Τύπου, η θρησκευτική ελευθερία, το ελεύθερο εμπόριο και η ιδιοκτησία (Sehldon 2004). Σύμφωνα με τον Von Mises (1978) είναι αφελείς και «δήθεν φιλελεύθεροι», όσοι «έχουν ασπαστεί την πολύ δημοφιλή θεωρία ότι η ελευθερία του λόγου, της σκέψης, του Τύπου [...] μπορούν να διατηρηθούν εν απουσία αυτής της ελευθερίας που ονομάζεται οικονομική».

Υπό αυτήν την έννοια, λοιπόν, επειδή κατά τη φιλελεύθερη θεώρηση, η δημόσια ραδιοτηλεόραση υπόκειται στη ρυθμιστική «υπερπαρέμβαση» του κράτους, πρέπει να έχουμε περισσότερα κανάλια, λιγότερες ρυθμίσεις και έλεγχο και επιπλέον να δοθεί η δυνατότητα στους καταναλωτές να ασκούν έλεγχο μέσα από τη διαδικασία του έντονου ανταγωνισμού των καναλιών. Είναι απαραίτητη οπότε η ύπαρξη ενός ανταγωνιστικού πλαισίου στη ραδιοτηλεόραση, καθώς επίσης είναι αναγκαία η ύπαρξη μίας αγοράς που θα παρέχει όλα τα απαραίτητα μέσα της δημόσιας επικοινωνίας, για την υποστήριξη της πολιτικής διακυβερνώμενης πολιτείας. Η αγορά θα πρέπει να είναι σε θέση να διασφαλίσει την απαραίτητη ανεξαρτησία της ραδιοτηλεόρασης από τον πατερναλιστικό έλεγχο του κράτους και σε τελική ανάλυση να χρησιμοποιήσει τις δυνατότητες που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες, ως ένα όπλο ενάντια στις κρατικές ρυθμιστικές αρχές (Παπαθανασόπουλος 1993: 45).

Γίνεται κατανοητό, λοιπόν, ότι ο φιλελευθερισμός θεωρεί την οικονομία ως ζωτικό κομμάτι της κοινωνίας των πολιτών, ενώ παράλληλα, εκφράζει μία ισχυρή προτίμηση για μία καπιταλιστική ισχυρή τάξη ή μία οικονομική τάξη της αγοράς (Heywood 2007: 221).

Αναφορικά με το πεδίο της δημοκρατίας, ο φιλελευθερισμός την αντιλαμβάνεται με ατομικιστικούς όρους, ως συναίνεση δηλαδή που εκφράζεται μέσα από την κάλπη. Ως εκ τούτου, η δημοκρατία είναι

ισοδύναμη με τις τακτές και ανταγωνιστικές εκλογικές αναμετρήσεις. Ταυτόχρονα, πρεσβεύει ότι ενώ η δημοκρατία περιορίζει τους σφετερισμούς της εξουσίας, πρέπει πάντοτε να λειτουργεί μέσα σε ένα συνταγματικό πλαίσιο, ούτως ώστε να αποτρέπεται η τυραννία της πλειοψηφίας (Heywood 2007: 105).

Τέλος, σύμφωνα με τις ιδέες του φιλελευθερισμού η εξουσία πηγάζει «από τα κάτω» μέσα από τη συγκατάθεση όσων κυβερνώνται. Μολονότι είναι απαραίτητη για την ευταξία, η εξουσία είναι ορθολογική, έχει σκοπό και είναι περιορισμένη, μία άποψη που αντανakλάται στην προτίμηση για νομική ορθολογική εξουσία και δημόσια λογοδοσία (Heywood 2007: 396).

4.2.3 Νεοφιλελευθερισμός

Ο νεοφιλελευθερισμός, που ορισμένες φορές αποκαλείται και ως νεοκλασικός φιλελευθερισμός (Heywood 2007: 119) είχε ως αφετηρία του τη σφαίρα της οικονομίας και των οικονομικών σχέσεων. Επεδίωξε όμως ταυτόχρονα να μεταφέρει τις νεοφιλελεύθερες αντιλήψεις από την οικονομία στην πολιτική (Harvey 2005: 12). Θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο νεοφιλελευθερισμός αναφέρεται σε μία αναβίωση του οικονομικού φιλελευθερισμού, που έλαβε χώρα από τη δεκαετία του 1970 (Heywood 2007: 119)

Ο νεοφιλελευθερισμός έχει αντεπαναστατικό χαρακτήρα και στόχος του είναι να συγκρατήσει τη ροπή προς τη μεγάλη διακυβέρνηση και την παρέμβαση του κράτους, που χαρακτήρισε το μεγαλύτερο μέρος του 20ου αιώνα (Heywood 2007: 119). Επιπλέον, πρεσβεύει ότι η ανθρώπινη ευημερία μπορεί να παραχθεί καλύτερα με την αποδέσμευση των ατομικών επιχειρηματικών ελευθεριών και ικανοτήτων, μέσα σε ένα θεσμικό πλαίσιο που χαρακτηρίζεται από ισχυρά ατομικοϊδιοκτησιακά δικαιώματα, ελεύθερες αγορές και ελεύθερο εμπόριο. Υπό αυτήν τη λογική, ο ρόλος του κράτους είναι να δημιουργήσει και να διατηρήσει ένα θεσμικό πλαίσιο κατάλληλο για αυτές τις μεθόδους (Harvey 2005: 24).

Κατά τη νεοφιλελεύθερη θεωρία, λοιπόν, οι κρατικές παρεμβάσεις στην αγορά (από τη στιγμή που έχει δημιουργηθεί) πρέπει να παραμείνουν στον ελάχιστο βαθμό, διότι το κράτος δεν μπορεί να κατέχει επαρκή πληροφόρηση, ώστε να συλλαμβάνει τα σήματα που εκπέμπει η αγορά (τιμές) και διότι ισχυρές ομάδες συμφερόντων θα διαστρεβλώσουν αναπόφευκτα και θα επηρεάσουν αθέμιτα τις κρατικές παρεμβάσεις (ιδίως στις δημοκρατίες) προς όφελός τους (Harvey 2005: 25). Υπό αυτήν την έννοια, ο νεοφιλευθερισμός τάσσεται υπέρ της ολοκληρωτικής κυριαρχίας της αγοράς και της λογικής της (Heywood 2007).

Τέλος, στην ευρύτερη λογική της υπερίσχυσης των αρχών λειτουργίας του συστήματος της αγοράς, εντάσσεται και η λειτουργία της δημόσιας τηλεόρασης. Κατά συνέπεια, ο κοινωνικός της ρόλος υπονομεύεται έναντι των οικονομικών διαστάσεων (Παπαθανασόπουλος 1993: 47).

4.2.4 Συντηρητισμός

Ο συντηρητισμός είναι θεμελιωμένος πάνω σε ένα χαρακτηριστικό σύνολο πολιτικών πεποιθήσεων που σχετίζονται με τα ανθρώπινα όντα, τις κοινωνίες όπου αυτά ζουν και τη σπουδαιότητα ενός ξεχωριστού συνόλου πολιτικών αξιών. Συγκεκριμένα, οι σπουδαιότερες πολιτικές πεποιθήσεις σύμφωνα με τον συντηρητισμό είναι πρωτίστως η παράδοση, ενώ ακολουθούν η ανθρώπινη ατέλεια, η οργανωτική κοινωνία, η ιεραρχία, η εξουσία και η ιδιοκτησία (Heywood 2007: 147-149).

Ένα κεντρικό και επαναλαμβανόμενο θέμα για τον συντηρητισμό, λοιπόν, είναι η υπεράσπιση της παράδοσης. Η παράδοση αναφέρεται σε αξία, πρακτικές και θεσμούς που έχουν αντέξει στο χρόνο και συγκεκριμένα έχουν περάσει από γενιά σε γενιά. Σύμφωνα με τις αρχές του συντηρητισμού λοιπόν, τα έθιμα και οι θεσμοί θα πρέπει να διατηρούνται, καθώς έχουν αντέξει στη δοκιμασία της ιστορίας και κατ' επέκταση αντανακλούν τη συσσωρευμένη σοφία του παρελθόντος. Ταυτόχρονα, ο σεβασμός προς την

παράδοση έχει να κάνει με το γεγονός ότι δημιουργεί στην κοινωνία και στο άτομο μία αίσθηση ταυτότητας. Η επίμονη προσήλωση των συντηρητικών στην παράδοση συνδέεται και με τη θρησκευτική τους πίστη, υπό την έννοια ότι και οι δύο είναι αδιαπραγμάτευτες και δεν τίθεται θέμα αμφισβήτησής τους. Υπό το πρίσμα των όσων αναφέραμε, λοιπόν, ο συντηρητισμός αντιστέκεται στην αλλαγή (Vincent 1993).

Όσον αφορά στο πεδίο της οικονομίας, ο συντηρητισμός, ως ιδεολογικό ρεύμα, τάσσεται υπέρ της ιδιωτικής επιχειρηματικότητας, αλλά ταυτόχρονα εκφράζει μία προτίμηση σε μία τουλάχιστον περιορισμένη παρέμβαση, υπό το φόβο της απεριόριστης ελευθερίας και του κινδύνου για κοινωνική αστάθεια, που τη συνοδεύει (Heywood 2007: 221). Παράλληλα, υποστηρίζει τη φιλελεύθερη δημοκρατική διακυβέρνηση, αλλά με περιορισμούς σχετικά με την ανάγκη προστασίας της παρουσίας των παραδοσιακών θεσμών από την ακαλλιέργητη θέληση των «πολλών» (Heywood 2007: 105).

Ως προς την εξουσία, ο συντηρητισμός θεωρεί ότι αυτή προκύπτει από μία φυσική αναγκαιότητα, ενώ ασκείται «από τα πάνω» λόγω της άνισης κατανομής εμπειρίας, κοινωνικής θέσης και σοφίας. Η εξουσία είναι ευεργετική, αλλά και αναγκαία επίσης, αφού ενισχύει το σεβασμό και την αφοσίωση και προάγει την κοινωνική συνοχή (Heywood 2007: 396).

Τέλος, η λειτουργία των Μέσων κατά τη συντηρητική άποψη προϋποθέτει την σύμπλευσή τους με την εθνική ταυτότητα και τη συμμόρφωσή τους κατά τα εδραιωμένα χρηστά ήθη. Για το λόγο αυτό, σύμφωνα με την ανάλυση των Howard, Agarwal και Hussain (2011), έχουν καταγραφεί σε σχετικό πλαίσιο πρακτικές λογοκρισίας με στόχο ή πρόφαση την προστασία πολιτικών αρχών, παιδιών και χρηστών ηθών ή για επικαλούμενους λόγους υψίστης εθνικής ασφαλείας.

4.2.5 Φασισμός

Ο φασισμός έχει αναζητήσει έναν «τρίτο δρόμο» μεταξύ καπιταλισμού και κομμουνισμού, ο οποίος συχνά εκφράστηκε μέσα από τις ιδέες του κορπορατισμού, που θεωρητικά ενώνει κεφάλαιο και εργασία σε ένα οργανωτικό σύνολο. Ο σχεδιασμός και η εθνικοποίηση υποστηρίζονται ως προσπάθειες να υποταχτεί το κέρδος στις ανάγκες του έθνους ή της φυλής (Heywood 2007: 221, Vincent 1993: 167-169).

Αντιλαμβάνεται την κοινωνία ως ένα ενοποιημένο οργανωτικό σύνολο, που σημειώνει πως η ύπαρξη του ατόμου είναι άνευ σημασίας, εκτός και αν αφιερώνεται στο κοινό καλό και στο καλό του ίδιου του ατόμου. Ωστόσο, μέλη της κοινωνίας δεν μπορούν να γίνουν όλοι, αλλά μόνο όσοι εκπληρώνουν ορισμένα αυστηρά εθνικά κριτήρια (Heywood 2007: 160).

Ο φασισμός δέχεται την αποστασιοποίηση της ελευθερίας και εξυμνεί την εξουσία που αποτελεί την πραγματικότητα της κοινωνίας (Πολάνι 2007: 247). Στο πλαίσιο αυτής της παραδοχής, ασπάζεται τις ιδέες της ολοκληρωτικής δημοκρατίας, θεωρώντας πως πραγματική δημοκρατία είναι μονάχα η απόλυτη δικτατορία.

Θεωρεί την εξουσία ως εκδήλωση προσωπικής ηγεσίας ή χαρίσματος, ένα προσόν που κατέχεται από ασυνήθιστα προικισμένα άτομα, που μονοπωλούν την ιδεολογική σοφία και είναι συνάμα οι μόνοι ικανοί να προσδιορίσουν τα πραγματικά συμφέροντα του λαού. Ο κομματικός και εκλογικός ανταγωνισμός είναι επομένως διεφθαρμένος και εκφυλισμένος. Τέτοια χαρισματική εξουσία είναι και θα έπρεπε να είναι απόλυτη και αδιαμφισβήτητη, και έχει συνεχώς εν δυνάμει, ενδεχομένως και στη πράξη, ολοκληρωτικό χαρακτήρα (Heywood 2007: 396).

Τέλος σύμφωνα με τη φασιστική λογική και πρακτική, τα Μέσα αποτελούν εργαλεία προώθησης της συγκεκριμένης πολιτικής, της ιδεολογίας, καθώς και του ηγέτη προσωπικά, ενώ σε περιπτώσεις παρέκκλισης από τα προβλεπόμενα

και επιτρεπόμενα όρια, η λογική αυτή μεταφράζεται σε σίγηση των αντιφρονούντων, με σκοπό την εξακολούθηση της προπαγάνδας (Howard, Agarwal και Hussain 2011).

Πίνακας 1: Κυριότερα χαρακτηριστικά ιδεολογιών ανά τομέα ενδιαφέροντος

ΙΔΕΟΛΟΓΙΕΣ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	ΕΞΟΥΣΙΑ	ΜΜΕ
ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ	Συλλογική ιδιοκτησία και απόλυτη κοινωνική ισότητα ή τουλάχιστον ρυθμισμένος προνοιακός καπιταλισμός	Ριζοσπαστική δημοκρατία στηριζόμενη στη λαϊκή συμμετοχή	Εξουσία του συλλογικού σώματος ως μέσο ελέγχου του ατομικισμού και της απληστίας	Ραδιοτηλεοπτικός φορέας που εξυπηρετεί τις τοπικές ανάγκες, τόσο σε κοινωνικοπολιτικό όσο και σε πολιτιστικό επίπεδο
ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΣ	Κυρίαρχη αγορά-αποδοχή της περιορισμένης οικονομικής διαχείρισης από το κράτος	Συναίνεση μέσω εκλογικών αναμετρήσεων/ λειτουργία μέσα σε ένα συνταγματικό πλαίσιο	Συγκατάθεση κυβερνωμένων/ νομική-ορθολογική εξουσία και δημόσια λογοδοσία	Απαραίτητη η ύπαρξη ενός ανταγωνιστικού πλαισίου στη ραδιοτηλεόραση – η αγορά παρέχει τα μέσα της δημόσιας επικοινωνίας
ΝΕΟ-ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΣ	Ολοκληρωτική κυριαρχία της αγοράς και της λογικής της	Η αγορά ως ανώτερη κάθε μορφής πολιτικού ελέγχου και διακυβέρνησης	Η αγορά ως απόλυτος εκφραστής και φορέας εξουσίας	Υπονόμηση του κοινωνικού ρόλου της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης έναντι των οικονομικών διαστάσεων
ΣΥΝΤΗΡΗΤΙΣΜΟΣ	Περιορισμένη κρατική παρέμβαση στην αγορά υπό το φόβο πρόκλησης κοινωνικής αστάθειας	Φιλελεύθερη-δημοκρατική διακυβέρνηση με ανάγκη προστασίας της περιουσίας και των παραδοσιακών θεσμών	Εξουσία ως φυσική αναγκαιότητα/ ασκείται από «τα πάνω» και προάγει την κοινωνική συνοχή	Λειτουργία των Μέσων: προϋποθέτει τη σύμπλευσή τους με την εθνική ταυτότητα και τη συμμόρφωσή τους κατά τα εδραιωμένα χρηστά ήθη
ΦΑΣΙΣΜΟΣ	Κορπορατισμός: ένωση κεφαλαίου και εργασία/ υποταγή του κέρδους στις ανάγκες του έθνους ή της φυλής	Απόλυτη δικτατορία- ο ηγέτης είναι ο μόνος ικανός να προσδιορίσει τα πραγματικά συμφέροντα του λαού	Προσωπική ηγεσία μέσω χαρισματικού ηγέτη-ολοκληρωτικός χαρακτήρας εξουσίας	ΜΜΕ: εργαλεία προώθησης της φασιστικής πολιτικής, ιδεολογίας, καθώς και του ηγέτη προσωπικά

5ο κεφάλαιο: Το ραδιοτηλεοπτικό τοπίο στην Ελλάδα και η θέση της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης

Στο προηγούμενα κεφάλαια ασχοληθήκαμε με την εφαρμογή της θεωρίας της πλαισίωσης στα σύγχρονα ΜΜΕ, αναφερθήκαμε σε διάφορες τυπολογίες πλαισίων βάσει των οποίων θα ερευνήσουμε το θέμα μας αλλά και στο πώς η πλαισίωση εφαρμόζεται στην έρευνα για τη μελέτη των ιδεολογιών. Ωστόσο, το κλείσιμο της ΕΡΤ -που είναι και το ερευνητικό ενδιαφέρον της παρούσας εργασίας- αποτελεί γεγονός άμεσα συνδεδεμένο με το κοινωνικό, οικονομικό και πολιτισμικό περιβάλλον εντός του οποίου εκδηλώθηκε. Έτσι, δεν θα μπορούσαμε να μελετήσουμε τη διακοπή λειτουργίας της δημόσιας τηλεόρασης, χωρίς να αναφέρουμε πώς ο τρόπος λειτουργίας της έχει συζητηθεί διαχρονικά από την ακαδημαϊκή κοινότητα.

Στο κεφάλαιο, λοιπόν, που ακολουθεί, αρχικά θα αναφερθούμε στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Ελλάδας που επηρέασαν σε πολιτικό και ιδεολογικό επίπεδο τον τρόπο λειτουργίας τόσο των δημόσιων ραδιοτηλεοπτικών Μέσων όσο και των ιδιωτικών. Εν συνεχεία, θα εστιάσουμε στον τρόπο πρόσληψης της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης στην Ελλάδα πριν την απορύθμιση του ραδιοτηλεοπτικού τοπίου. Ακολούθως, θα αναφερθούμε στις αλλαγές που επήλθαν στο πεδίο των ΜΜΕ με την έλευση των ιδιωτικών Μέσων και στο πώς αυτές επηρέασαν τη δημόσια ραδιοτηλεόραση και την πρόσληψη αυτής. Τέλος, θα γίνει μία σύντομη αναφορά στις συνθήκες και στο χρονικό της διακοπής λειτουργίας της ΕΡΤ. Οι παραπάνω παράμετροι θα μας διευκολύνουν να εξετάσουμε αν η μιντιακή πλαισίωση του κλεισίματος της ΕΡΤ συνδυάζεται/συσχετίζεται τόσο με την πρόσληψη της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης από ιδεολογικής και πολιτικής σκοπιάς, όσο και με τις ιδιαίτερες συνθήκες εκτέλεσης της απόφασης.

5.1 Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Ελλάδας που επηρέασαν τον τρόπο λειτουργίας των δημόσιων ραδιοτηλεοπτικών Μέσων.

Πριν ξεκινήσουμε την περαιτέρω ανάλυση για την εξέλιξη της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης στην Ελλάδα και για το πώς αυτή έχει συζητηθεί διαχρονικά, είναι χρήσιμο να τονίσουμε ότι η χώρα αποτελεί μία ιδιαίτερη περίπτωση σε σχέση με τις υπόλοιπες της Ευρώπης. Πέραν, λοιπόν, των ιδιομορφιών που συγκεντρώνει ως μία χώρα του Ευρωπαϊκού Νότου, ενσωματώνει και κάποιες επιπρόσθετες (Ζυγογιάννης και Λέανδρος 2010: 171). Συγκεκριμένα, η «σχετική αυτονομία» που απολαμβάνει το ελληνικό κράτος από τους πολίτες, αλλά κυρίως ο «υπερτροφικός» χαρακτήρας του - που πηγάζει από το γεγονός ότι στην Ελλάδα, η εγκαθίδρυση του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος προηγήθηκε της εκβιομηχάνισης-, καθώς και η συνακόλουθη δημιουργία μίας αδύναμης κοινωνίας πολιτών, δημιούργησαν τις προϋποθέσεις ώστε να δοθεί η δυνατότητα στο κράτος να έχει υπό τον έλεγχό του επιπρόσθετες ιδεολογικοπολιτικές λειτουργίες (Μουζέλης 1978, στον Παπαθανασόπουλο 1993: 239). Κατ' αυτόν τον τρόπο, το κράτος παρεμβαίνει στην ιδεολογικοπολιτική σφαίρα, προκειμένου να καλύπτει τα «κενά» σε διάφορους τομείς της κοινωνίας και της οικονομίας, γεγονός που καθρεφτίζεται και στο ραδιοτηλεοπτικό τοπίο (Παπαθανασόπουλος 1993: 239). Επιπρόσθετα, η έλλειψη αυτορρύθμισης που παρατηρείται στο πολιτικό οικοδόμημα δημιούργησε πρόσφορο έδαφος στα αστικά κόμματα και σε διάφορες ομάδες συμφερόντων να συμπεριφέρονται μέσα στον κρατικό μηχανισμό με ένα πελατειακό-προσωποπαγή τρόπο (Γράβαρης 1998: 30-31, Venieris 2013: 2).

Υπό αυτό το πρίσμα, η ελληνική ραδιοτηλεόραση είναι στενά συνδεδεμένη με τις αντιφάσεις, εντάσεις και σκοπιμότητες του εγχώριου πολιτικού συστήματος, που χαρακτηρίζεται ως ιδιαίτερα συγκεντρωτικό και πατερναλιστικό. Έτσι, θεωρείται θεμελιώδης και όχι συμπληρωματική η έντονη πολιτικοποίηση που παρατηρείται στο τηλεοπτικό πεδίο (Παπαθανασόπουλος 2005: 284).

5.2. Η δημόσια ραδιοτηλεόραση την εποχή του κρατικού μονοπωλίου

Η ελληνική δημόσια ραδιοτηλεόραση διαρθρώθηκε αρχικά, όπως σε όλες σχεδόν τις ευρωπαϊκές χώρες, με δεδομένο τη μονοπωλιακή χρήση των ραδιοτηλεοπτικών συχνοτήτων από το κράτος (Παπαθανασόπουλος 2005: 285, Βαλούκος 2008, Βώβου 2010).

Σε ένα γενικότερο πλαίσιο, τα Δημόσια Ραδιοτηλεοπτικά Μέσα, από την απαρχή της λειτουργίας τους, είχαν οργανωθεί ως δημόσιες υπηρεσίες εντός συγκεκριμένων εθνικών συνόρων και ελέγχονταν από το κράτος. Ως κύριο στόχο τους είχαν να προστατεύουν τον εθνικό πολιτισμό και να προωθούν το εθνικό συμφέρον. Η δράση τους λάμβανε χώρα σε τρία διαφορετικά επίπεδα: Πρώτον, στο επίπεδο της εκπαίδευσης (ως προέκταση του εθνικού εκπαιδευτικού συστήματος), δεύτερον, στο επίπεδο των πληροφοριών (έτσι ώστε να δημιουργηθεί μία εθνική συνείδηση) και τρίτον, στο επίπεδο της ψυχαγωγίας (για να εκφράσουν την εθνική κουλτούρα). Με αυτούς τους τρόπους, τα δημόσια Μέσα κατάφεραν να κάνουν ολόκληρους πληθυσμούς να συμμετέχουν στην καθημερινή ζωή μίας δεδομένης κοινωνίας, μέσα από μία κοινή πολιτική και πολιτιστική ατζέντα (Dayan and Katz 1994, Δεμερτζής 1997, Van den Bulck 2001: 57-58). Ωστόσο στην πράξη, η εφαρμογή της «κοινωνικής αποστολής» των δημόσιων μέσων επικοινωνίας διαφοροποιήθηκε ανά χώρα, εποχή, καθεστώς και κυβέρνηση (Μανθούλης 1981: 42).

Επιχειρώντας μία σύντομη καταγραφή της εξέλιξης της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης στην Ελλάδα και της διαχρονικής συζήτησης γύρω από αυτή πριν την έλευση των ιδιωτικών Μέσων, είναι αναγκαίο κατ' αρχήν να τονίσουμε ότι σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας της έπαιξε το γεγονός ότι η σύστασή της συνέπεσε με περιόδους κατά τις οποίες η δημοκρατική διακυβέρνηση της χώρας είχε κατασταλεί (Παπαθανασόπουλος 2005: 285). Από τις απαρχές κιόλας δημιουργίας του πρώτου ελληνικού

ραδιοφωνικού σταθμού το 1938, κατά την περίοδο της δικτατορίας του Μεταξά, το ραδιόφωνο αποτέλεσε όργανο προπαγάνδας (Βαλούκος 2008, Sims 2003: 5).

Μεταπολεμικά - και ενώ η υπόλοιπη Ευρώπη αναστηλωνόταν (Ζυγογιάννης και Λεάνδρος 2010: 174) - η κατεστραμμένη και διχασμένη Ελλάδα βίωσε εμφύλιο πόλεμο (Γράβαρης 1998: 27). Μετά το τέλος του, η χώρα βρέθηκε «ανάπηρη» σε ιδεολογικό επίπεδο, δεδομένου ότι οι κυβερνήσεις περιθωριοποίησαν το μέρος του πληθυσμού που ήταν στην πλευρά των χαμένων κομμουνιστών (Δεμερτζής 2013: 86), -κάτι που αναφέρεται ως «τραύμα του εμφυλίου πολέμου» της σύγχρονης Ελλάδας- (Κομνηνού 2001, Δεμερτζής 2013: 86). Αντίθετα, επεφύλαξαν προνομιακή μεταχείριση σε κατηγορίες που θεωρήθηκαν πολιτικά κοντά στην «εθνική τάξη» (Ferrera 2005: 25-26, Δεμερτζής 2013: 86), ενώ η χώρα εισήλθε στο δυτικό μπλοκ υπό την αιγίδα των ΗΠΑ, επιλέγοντας το καπιταλιστικό οικονομικό μοντέλο (Κομνηνού 2001).

Σε αυτό το πλαίσιο, συνεχίστηκε υπό στενό κρατικό έλεγχο και η λειτουργία του ελληνικού ραδιοφώνου, που μετονομάστηκε σε Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας (ΕΙΡ), και το οποίο είχε απήχηση στο ευρύ κοινό με «ποιοτικό και μορφωτικό πρόγραμμα» (Βώβου 2010).

Αντίστοιχα, η πρώτη επίσημη αναφορά σχετικά με τη δημιουργία τηλεόρασης το 1951 περιέγραφε τη δημιουργία ενός ραδιοτηλεοπτικού οργανισμού, με στόχο την επιμόρφωση και διασκέδαση του στρατού. Ο τηλεοπτικός σταθμός λειτούργησε με τον προαναφερόμενο σκοπό τελικά το 1966 ως Τηλεόρασις Ενόπλων Δυνάμεων (ΤΕΔ) και μετέπειτα (το 1970) ως Υπηρεσίες Ενημερώσεως Ενόπλων Δυνάμεων (Υ.ΕΝ.Ε.Δ), ενώ υπαγόταν στην ευθύνη της Γεωγραφικής Υπηρεσίας Στρατού (Παπαθανασόπουλος 1993). Παράλληλα, την ίδια χρονιά το ΕΙΡ αντικαθίστανται από το ΕΙΡΤ (Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας Τηλεόρασης). Έτσι, η Ελλάδα αποκτά για πρώτη φορά κρατικό φορέα ενημέρωσης που διαχειρίζεται ραδιόφωνο και τηλεόραση (Βώβου 2010, Βαλούκος 2008).

Η ΥΠΕΝΕΔ σταδιακά επέκτεινε τις ραδιοτηλεοπτικές υπηρεσίες της από τις ένοπλες δυνάμεις -για τις οποίες είχε αρχικά σχεδιαστεί-, ώστε να καλύψει το ευρύ κοινό (Παπαθανασόπουλος 1993). Στο πρόγραμμά της περιλαμβάνονται σύντομα πολιτικά σχόλια και υπηρεσίες ειδήσεων, καθώς και παραγωγές ταινιών που «προωθούσαν εθνικά συμφέροντα αναφορικά με θέματα Ελληνικής Ιστορίας». Με αυτόν τον τρόπο, μία απροκάλυπτα στρατιωτική υπηρεσία ήταν σε θέση να ενημερώνει, να εκπαιδεύει και να ψυχαγωγεί τους ανθρώπους, αντίθετα από κάθε δημοκρατική έννοια (Μανθούλης 1981).

Ειδικότερα, το καθεστώς της 21ης Απριλίου είχε γνώση των δυνατοτήτων προπαγάνδας που του παρείχε ένα οργανωμένο τηλεοπτικό δίκτυο. Έτσι, η τηλεόραση -κατά τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο- συνεισέφερε στη «μετατροπή μίας εξωστρεφούς κοινωνίας ατόμων που βρίσκονταν διαρκώς έξω από τα σπίτια τους, σε μία εσωστρεφή κοινωνία, εστιασμένη στο οικιακό περιβάλλον» (Χαιρετάκης 2000: 118, στον Βαλούκο 2008: 52). Κατ' αυτόν τον τρόπο, η δραστηριότητα των πολιτών θα μπορούσε να στραφεί από την πολιτική δραστηριότητα στην καταναλωτική μανία (Βαλούκος 2008: 52).

Ωστόσο, η άμεση εξάρτηση της δημόσιας τηλεόρασης από την πολιτική εξουσία συνεχίστηκε ακόμη και μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας το 1974, υπονομεύοντας περαιτέρω την εγκυρότητα και την αξιοπιστία της δημόσιας τηλεόρασης (Iosifidis και Karistea 2014: 2).

Συγκεκριμένα, η κυβέρνηση του Καραμανλή έθεσε ως προτεραιότητα τη δημιουργία μίας σύγχρονης υπερκομματικής ραδιοφωνίας τηλεόρασης (Βαλούκος 2008: 63), προσανατολισμένης στο ποιοτικό πρόγραμμα και ταυτοχρόνως στην αύξηση της ακροαματικότητας και θεαματικότητας (Μανθούλης 1981: 66).

Το Σύνταγμα του 1975 υπαγόρευσε ότι «ραδιόφωνο και τηλεόραση τίθενται υπό τον άμεσο έλεγχο του κράτους», έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η «αμερόληπτη και ισορροπημένη διάχυση ειδήσεων, πληροφοριών και καλλιτεχνικών προγραμμάτων». Στο δεδομένο πλαίσιο, αυτή η υπαγόρευση

δεν θα πρέπει να διαβάζεται ως παράβαση της ραδιοτηλεοπτικής αντικειμενικότητας και αμεροληψίας, αλλά αντιθέτως, ως συνταγματική εγγύησή της. Υπό αυτήν την έννοια, οποιαδήποτε προσπάθεια υποταγής του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης από το εκάστοτε κυβερνών κόμμα, θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως αντισυνταγματική. Μετά τη συνταγματική, λοιπόν, απαίτηση η ραδιοτηλεόραση να τεθεί υπό τον έλεγχο του κράτους, ιδρύεται η Ελληνική Ραδιοτηλεόραση (ΕΡΤ), η οποία λειτουργεί και διαχειρίζεται το ραδιοτηλεοπτικό μονοπώλιο παράλληλα με την ΥΕΝΕΔ (Δαγτόγλου, 1989). Κύρια πηγή χρηματοδότησης της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης ήταν και είναι μέχρι σήμερα το ανταποδοτικό τέλος, το οποίο εισπράττεται από τους λογαριασμούς του ηλεκτρικού ρεύματος, ανεξάρτητα από το εάν κάποιος διαθέτει ή όχι τηλεοπτικό δέκτη όπως και στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες (Παπαθανασόπουλος 2005: 297, Βαλούκος 2008).

Το μεγάλο ενδιαφέρον του Καραμανλή για τη ραδιοφωνία-τηλεόραση, έγκειτο και στο γεγονός ότι, ως έμπειρος πολιτικός και έχοντας ως τελικό στόχο και όραμα την είσοδο της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, γνώριζε ότι η τηλεόραση αποτελούσε βιτρίνα του έργου του (Βαλούκος 2008: 63). Υπό αυτό το πρίσμα, εκτός από τον εκπαιδευτικό της ρόλο, η τηλεόραση κατά την περίοδο 1974-1981 απέκτησε περισσότερο ενημερωτικό χαρακτήρα, που είχε να κάνει κυρίως με την ενημέρωση επί της κυβερνητικής πολιτικής, η οποία ήταν προσανατολισμένη στην Ευρώπη και συνακόλουθα στην καλλιέργεια φιλοευρωπαϊκού πνεύματος (Βώβου 2010: 112).

Οι εκλογές του 1981 έφεραν το ΠΑΣΟΚ στην εξουσία. Το σύνθημα των σοσιαλιστών ήταν «αλλαγή» και αφορούσε σε όλες τις μορφές της κοινωνικής και πολιτικής πρακτικής, ενώ παράλληλα εξέφραζε την επιθυμία του λαού για αλλαγή σε πολλά «κακώς κείμενα» της πολιτικής και κοινωνικής ζωής του τόπου (Παπαθανασόπουλος 1993: 242).

Όσον αφορά στην ελληνική τηλεόραση πρέπει να τονιστεί στο σημείο αυτό, ότι το γεγονός πως έκανε τα πρώτα της βήματα την εποχή της χούντας

συνέβαλε καθοριστικά στο να μην καταφέρει να κερδίσει απόλυτα την εμπιστοσύνη του κοινού και κυρίως στο να μην καταφέρει να δημιουργήσει τις απαραίτητες συνθήκες συνέχειας. Την εποχή της μεταπολίτευσης, λοιπόν, επιχειρήθηκε η πλήρης εκκαθάρισή της από το χουντικό παρελθόν της, με πρώτο βήμα -από το ΠΑΣΟΚ-, την απομάκρυνση του στρατιωτικού καναλιού της YENEΔ από το Υπουργείο Εθνικής Αμύνης, και την υπαγωγή του στην ΕΡΤ ως δεύτερο κανάλι (Βώβου 2010, Βαλούκος 2007).

Παρά τις προεκλογικές εξαγγελίες, κατά τα πρώτα χρόνια διακυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ οι αλλαγές στο τηλεοπτικό τοπίο ήταν αρκετά περιορισμένες. Όπως και σε κάθε πεδίο της κυβερνητικής πολιτικής του ΠΑΣΟΚ, έτσι και στο κομμάτι που αφορούσε στη ραδιοτηλεόραση παρατηρήθηκε κρατικός παρεμβατισμός. Ενώ, λοιπόν, προεκλογικά υποσχόταν αντικειμενικότητα και πολυφωνία στα κρατικά Μέσα, στην πράξη οι αλλαγές ήταν είτε περιθωριακές είτε μηδενικές. Όπως επισημαίνει η Κομνηνού (στον Παπαθανασόπουλο 1993: 243), το ΠΑΣΟΚ ουσιαστικά «περιορίστηκε στη διαχείριση της Κρατικής τηλεόρασης, αλλάζοντας απλώς το σύστημα από πελατειακό σε λαϊκιστικό».

Συγκεκριμένα, με την έλευση του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία, παρατηρήθηκε σταδιακή διεύρυνση της «τηλεοπτικής» πολιτικής, καθώς η τηλεόραση άρχισε να αποκτά σημαντικό ρόλο στην πολιτική διαμεσολάβηση. Στο πρόγραμμα της δημόσιας τηλεόρασης άρχισαν να κάνουν τα πρώτα τους σταθερά βήματα συνεντεύξεις και συζητήσεις, ενώ οι πολιτικές εκπομπές καταλάμβαναν ολοένα και πιο τακτική θέση, ενώ ήταν μεγαλύτερες σε διάρκεια. «Πρωταγωνιστής» της τηλεοπτικής σκηνής ήταν πάντα ο πρωθυπουργός Αντρέας Παπανδρέου, όπως στο παρελθόν ήταν ο προκάτοχός του Κωνσταντίνος Καραμανλής. Τα δελτία ειδήσεων συνεχίζουν να μοιάζουν με δελτία Τύπου της κυβέρνησης και οι διευθυντές της ΕΡΤ αλλάζουν συνεχώς υπό το πρόσχημα ότι δεν παρουσιάζουν επαρκώς την κυβερνητική πολιτική (Βώβου 2010: 117).

Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι το κυβερνητικό εγχείρημα να αφήσει περισσότερο χώρο στην αντικειμενικότητα και στην πλουραλιστική

παρουσίαση της πληροφόρησης έπεσε στο κενό. Έπειτα από μία εμπειρία δυόμιση μηνών, η οποία ονομάστηκε «η άνοιξη της κρατικής τηλεόρασης», ο πρωθυπουργός έκρινε ότι η αμεροληψία και ο πλουραλισμός δεν είναι εφαρμόσιμα στα κρατικά μοντέλα, διότι δίνουν μία διαστρεβλωμένη εικόνα της κυβερνητικής πολιτικής, προβάλλοντας υπέρμετρα τις δραστηριότητες της αντιπολίτευσης (Βώβου 2010: 118).

Στην πράξη, λοιπόν, η δημόσια ραδιοτηλεόραση αντιμετωπίστηκε σαν ιδιοκτησία της εκάστοτε κυβέρνησης, γεγονός που απεικονίζεται με την ταυτόχρονη εναλλαγή των διευθυντικών στελεχών στα ανώτερα κλιμάκια του δημόσιου ραδιοτηλεοπτικού φορέα, τόσο με την αλλαγή της κυβέρνησης, όσο και με την αλλαγή στον υπουργικό θώκο του εκάστοτε αρμόδιου υπουργού για τα ραδιοτηλεοπτικά θέματα. Επίσης, η συχνή κυβερνητική παρέμβαση στα δημόσια ηλεκτρονικά μέσα ήταν εμφανής στις εκπομπές με πολιτικό και ενημερωτικό περιεχόμενο. Κοντολογίς, η δημόσια ραδιοτηλεόραση έχει εγγραφεί στο ευρύ κοινό ως μέσο προβολής των απόψεων και των επιλογών της εκάστοτε κυβέρνησης. Αποτέλεσμα αυτού ήταν η κυβερνητική λογοκρισία και παρεμβατικότητα να αποτελούν τις βασικές συνιστώσες για την περιγραφή των δρώμενων του εθνικού ραδιοτηλεοπτικού φορέα (Παπαθανασόπουλος 2005: 285).

Τέλος, ως προς το προφίλ του προγράμματος πριν την απελευθέρωση, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η δημόσια τηλεόραση αφιέρωνε περισσότερο χρόνο σε «πολιτιστικές εκπομπές» απ' ό,τι σε ειδήσεις και ενημερωτικές εκπομπές. Χαρακτηριστικά, κατά την πρώτη εβδομάδα του Φεβρουαρίου του 1985 συνάγεται ότι οι «πολιτιστικές εκπομπές και των δύο καναλιών της ελληνικής τηλεόρασης ανέρχονται στο 77,52% ενώ οι ειδήσεις και οι ενημερωτικές εκπομπές στο 22,48%. Επιπρόσθετα, σε ένα μεγάλο βαθμό, οι εκπομπές τηρούσαν τις υψηλές προδιαγραφές του είδους τους, γεγονός που προκύπτει από την αντίληψη για τον μορφωτικό -πέρα από τον ιδεολογικό- ρόλο της τηλεόρασης. Είναι χαρακτηριστικό ότι πριν την απελευθέρωση στην ελληνική τηλεόραση, ακόμα και τα τηλεπαιχνίδια έχουν μορφωτικό

προσανατολισμό. Τέλος, χαρακτηριστικό στοιχείο της δημόσιας τηλεόρασης αποτελεί το γεγονός ότι όλο και περισσότεροι εκπρόσωποι των τεχνών και των κοινωνικών επιστημών προσκαλούνται να αναλάβουν τη διοίκηση των τηλεοπτικών οργανισμών και την παραγωγή τηλεοπτικών προγραμμάτων, γεγονός που προσδίδει, σε ακόμα μεγαλύτερο βαθμό, «πολιτιστικό» χαρακτήρα στην τηλεόραση. Κατά την ίδια περίοδο, πληθαίνουν οι προσεγγίσεις οι οποίες ορίζουν την τηλεόραση ως όγδοη τέχνη ή επεξεργάζονται στρατηγικές αναγωγής της σε τέτοια (Πλειός 2002: 260-263).

5.3. Η απορρύθμιση του ραδιοτηλεοπτικού τοπίου

Από την ανάλυση που προηγήθηκε είναι δυνατό να συμπεράνει κανείς ότι η δημόσια τηλεόραση είναι καταδικασμένη να συρρικνωθεί στο νέο οικονομικό, πολιτιστικό και πολιτικό περιβάλλον (Πλειός 2002: 265), το οποίο ξεκινά να διαμορφώνεται στα μέσα της δεκαετίας του '80 και έχει στον πυρήνα του την ευρύτερη μεταστροφή των ιδεολογικοπολιτικών προτιμήσεων προς τη νεοφιλελεύθερη σκέψη και πρακτική (Παπαθανασόπουλος 2005: 44). Η μεταστροφή αυτή, που στην Ελλάδα γίνεται αντιληπτή στα τέλη της δεκαετίας του '80, καθώς και οι δυνατότητες που πρόσφερε η δορυφορική τηλεόραση, συνέβαλαν καθοριστικά στην απορρύθμιση του τηλεοπτικού πεδίου.

Σε ένα γενικότερο πλαίσιο, η απορρύθμιση αποτέλεσε κεντρικό σημείο της νεοφιλελεύθερης στρατηγικής για τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας διαμέσου των ιδιωτικοποιήσεων και της ενίσχυσης των δυνάμεων της αγοράς (Παπαθανασόπουλος 2005: 44). Έτσι, η ιδιωτικοποίηση εξαπλώνεται σε όλο το φάσμα της οικονομίας και είναι ιδιαίτερα έντονη στην παραγωγή και κατανάλωση συμβολικών αγαθών και εμπορευμάτων-συμβόλων, τα οποία βρίσκονται στο επίκεντρο της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής οργάνωσης και του πολιτισμού στην ύστερη νεωτερικότητα (Πλειός 2002: 235).

Στο πλαίσιο αυτό, από τα τέλη της δεκαετίας του '80, η ραδιοτηλεόραση αρχίζει να υπόκειται στους νόμους της αγοράς και της ζήτησης, καθώς κρίθηκε ότι είναι πιο αποδοτική η λογική ενός ανταγωνιστικού μοντέλου, στο οποίο ο καταναλωτής είναι κυρίαρχος, υπό τη λογική ότι το σύστημα της αγοράς αναγνωρίζει ότι οι τηλεθεατές και οι ακροατές είναι οι καλύτεροι κριτές για το συμφέρον της (Παπαθανασόπουλος 2005: 44). Η τηλεοπτική απορρύθμιση, λοιπόν, ήταν αποτέλεσμα ενός συνδυασμού τεχνολογικών, ιδεολογικών, διεθνών, πολιτικών και οικονομικών παραγόντων (Παπαθανασόπουλος 2005: 45).

Αναφορικά με την Ελλάδα είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι πέρα από τις εξωτερικές πιέσεις των κοινωνικών συνθηκών και διεθνών συγκυριών που αναφέραμε, η απορρύθμιση έγινε και υπό εσωτερικές πιέσεις. Συγκεκριμένα, υπήρξαν μεγάλες πιέσεις από τα ενδιαφερόμενα μέρη του ιδιωτικού τομέα που επιδίωκαν να εισχωρήσουν στο ραδιοτηλεοπτικό πεδίο. Επιπλέον, σημαντικό ρόλο έπαιξε η γενικότερη δυσφορία του κοινού απέναντι στα κρατικοδίαιτα μέσα (Παπαθανασόπουλος 2005: 286). Στην πράξη όμως, όπως επισημαίνει ο Παπαθανασόπουλος (2005: 284), «η ελληνική τηλεοπτική απορρύθμιση ήταν απόρροια της πολιτικής συγκυρίας, «χρωματισμένη» κυρίως από πολιτικές σκοπιμότητες παρά από μία προσεκτική διερεύνηση των δεδομένων, των προβλημάτων και των οικονομικών δυνατοτήτων του επικοινωνιακού πεδίου της χώρας».

Οι επιπτώσεις της απορρύθμισης τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη γενικότερα ήταν ποικίλες. Όσον αφορά στο πεδίο της ενημέρωσης, της ψυχαγωγίας και της επιμόρφωσης, υπήρξε μία ουσιαστική και σημαντική μετάλλαξη -όπως επισημάναμε και στο 1ο κεφάλαιο- σε σχέση με το παρελθόν. Συγκεκριμένα, η σημαντικότερη συνέπεια έχει να κάνει με το γεγονός ότι η επικοινωνία μετεξελίχθηκε σε μία σημαντική οικονομική δραστηριότητα και κινητήρια δύναμη. Υπό αυτήν τη λογική, επήλθε -όπως προαναφέρθηκε- η εμπορευματοποίηση των Μέσων, η διαδικασία δηλαδή κατά την οποία η οικονομική κατάσταση των ηλεκτρονικών Μέσων εξαρτάται όλο και

περισσότερο από τα εμπορικά έσοδα. Εκ των πραγμάτων, λοιπόν, τα Μέσα οδηγούνται στον έντονο ανταγωνισμό, χρησιμοποιώντας οποιοδήποτε μέσο για να επιτύχουν τον τελικό σκοπό τους: τη μεγιστοποίηση των κερδών, την εξασφάλιση όλο και μεγαλύτερης τηλεθέασης και παράλληλα τη μείωση των μη κερδοφόρων, πολυδάπανων ή απευθυνόμενων σε μειοψηφίες παραγωγών (Παπαθανασόπουλος 1993: 57).

Ως απόρροια αυτής της λογικής, η εμπορική ανταγωνιστική τηλεόραση έθεσε ως προτεραιότητα κάθε είδηση αλλά και ψυχαγωγική εκπομπή, σειρά κλπ. να έχει απήχηση στην πλειονότητα του κοινού, έτσι ώστε να αυξάνει τα έσοδά της από την διαφήμιση (Compton και Benedetti 2010: 492). Υπό αυτήν τη λογική, οι επαγγελματίες των Μέσων -υπό την πίεση των ιδιοκτησιακών αρχών- είναι αναγκασμένοι να ακολουθήσουν το «μονοπάτι» που τους δείχνουν τα ποσοστά τηλεθέασης. Έτσι, λοιπόν, στο όνομα της μεγιστοποίησης των βραχυπρόθεσμων κερδών, χάνονται οι παραδοσιακές αρχές και αξίες του δημοσιογραφικού λειτουργήματος (Kellner 2004: 30-31).

Συγκεκριμένα, με την εισχώρηση των ιδιωτικών Μέσων ενημέρωσης, έχουμε κατ' αρχήν μία σειρά σημαντικών αλλαγών που έχουν να κάνουν με τη δομή και τη φιλοσοφία των δελτίων ειδήσεων και των ενημερωτικών εκπομπών. Πρώτα από όλα, είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι η απελευθέρωση συνεπάγεται μία συγκριτικά μεγαλύτερη αύξηση των ειδήσεων και των ενημερωτικών εκπομπών στο σύνολο του προγράμματος. Ταυτόχρονα, στις πληροφοριακές εκπομπές της ιδιωτικής τηλεόρασης ενσωματώνονται πολλά στοιχεία των «πολιτιστικών» (ψυχαγωγικών) εκπομπών. Κατ' αυτόν τον τρόπο η ιδιωτική τηλεόραση συνδέει περισσότερο οργανωτικά την πληροφοριακή και την ψυχαγωγική διάσταση των γεγονότων του τηλεοπτικού λόγου, ή αλλιώς την καταγραφή και την ερμηνεία (αισθητική προσέγγιση). Με τον τρόπο αυτό -όπως αναφέραμε και στο 1^ο κεφάλαιο- η ιδιωτική τηλεόραση προάγει και προάγεται από τα δομικά γνωρίσματα του λόγου της εικόνας (Πλειός 2002: 268-270).

Επιπρόσθετα, παρατηρείται μία διεύρυνση της θεματικής πολιτικής, καθώς η ιδιωτική τηλεόραση εντάσσει όλο και πιο πολύ, συγγενή ή αδιάφορα προς την πολιτική, κοινωνικά ζητήματα στα δελτία ειδήσεων ή στις ενημερωτικές εκπομπές. Το γεγονός αυτό συμβάλλει ώστε αφενός να αποκτήσουν πολιτικό χαρακτήρα τα αυστηρώς μη πολιτικά θέματα, αφετέρου να περισταλεί ο πολιτικός χαρακτήρας των αυστηρώς πολιτικών θεμάτων, συρρικνώνοντας την ιδεολογική βάση πρόσληψής τους (Πλειός 2002: 279).

Με άλλα λόγια, τα κυρίαρχα Μέσα έχοντας γνώση ότι δεν πρέπει να «κουράζουν» τους τηλεθεατές (Σόρογκας 2004: 44), προκειμένου να προσελκύσουν κοινό, να το κρατήσουν συντονισμένο και να υπερασπιστούν την κυριαρχία τους στην ανταγωνιστική αγορά (Schicha 2003: 4-5) -όπως επισημάναμε και στο 3ο κεφάλαιο-, υποβαθμίζουν σοβαρές πολιτικές ειδήσεις και κοινωνικά θέματα, επιλέγοντας στη θέση τους απλοποιημένες εκδοχές τους ή άλλα ελαφριά και εύπεπτα θέματα (Brants 2006: 315, Holtz-Bacha και Norris 2001: 125, Inoue και Kawakami 2004: 37, Thussu 2007: 27-28 και Caparini 2004: 24). Έτσι, λοιπόν, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η σύγχρονη «ανταγωνιστική ενημέρωση» κυριαρχείται από εκείνη την κατηγορία ειδήσεων που ο Wilbur Schramm (στον Παπαθανασόπουλο 2005: 49) έχει αποκαλέσει ειδήσεις «άμεσης ανταμοιβής», δηλαδή ειδήσεις που παρέχουν ένα είδος αυτόνομης ικανοποίησης στον παραλήπτη τους, ο οποίος γελά, κλαίει και γενικά εξεγείρεται με αυτό που βλέπει.

Υπό αυτήν την έννοια, είναι πολλοί αυτοί που υποστηρίζουν ότι η σύγχρονη τηλεόραση αποτελεί το θρίαμβο της ευτέλειας, της ομοιομορφίας, της συχνής επανάληψης, της πλήξης, της προχειρότητας, της έλλειψης σεβασμού για την προσωπική ζωή, της αναλγησίας και της δραματοποίησης.

Αυτό που επί της ουσίας συνέβη, όπως επισημαίνει ο Smythe (1977), είναι ότι τα ΜΜΕ δημιουργούν τις κατηγορίες του κοινού τους σαν να είναι προϊόντα, που έχουν στόχο να πουλήσουν στους διαφημιστές. Το περιεχόμενο του προγράμματος των καναλιών, λοιπόν, είναι απλώς το «δόλωμα» με το οποίο

«αλιεύονται» οι άνθρωποι για να συγκεντρώσουν τον απαραίτητο όγκο τηλεθεατών, ώστε να «πωληθούν» στους διαφημιστές (Σόρογκας 2004: 38).

Απόρροια αυτής της εμπορευματοποιημένης λογικής που διέπει τα ΜΜΕ και του συνακόλουθου τρόπου παρουσίας των ειδήσεων από τα σύγχρονα Μέσα-που αποτελεί ίσως και την πιο την σημαντικότερη επίπτωση της «δημοσιογραφίας των δυνάμεων της αγοράς»- είναι ότι το κοινό ως καταναλωτής ενημερώνεται λιγότερο σε σύγκριση με το παρελθόν, αν και αυτό έχει την εντύπωση ότι συμβαίνει το αντίθετο (Σόρογκας 2004, Παπαθανασόπουλος 2005).

Στο σημείο αυτό, πρέπει να σημειωθεί ότι, ειδικότερα στην Ελλάδα από τους δύο δημόσιους τηλεοπτικούς σταθμούς και τους τέσσερις ραδιοφωνικούς που υπήρχαν στα τέλη της δεκαετίας του 1980, δημιουργήθηκε ένα υπερπλήρες περιβάλλον, που περιλαμβάνει 160 ιδιωτικά τηλεοπτικά δίκτυα και 1.200 ιδιωτικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς, κανένα από τα οποία δεν λειτουργεί με επίσημη άδεια μετάδοσης, παρά μόνο με προσωρινές που ανανεώνονται από τις διαδοχικές κυβερνήσεις (Παπαθανασόπουλος 2014: 21).

Κατά συνέπεια, η ιδιωτική τηλεόραση επεκτάθηκε γρήγορα, ωστόσο προσπάθησε να επιτύχει ένα πλουραλιστικό προφίλ σε ένα άκρως πολιτικοποιημένο και εμπορευματοποιημένο περιβάλλον, το οποίο διαπνέεται όλο και περισσότερο από τον λαϊκισμό. Εν τω μεταξύ, τα επίπεδα συγκεντρωτισμού της αγοράς των Μέσων έχουν αυξηθεί, καθώς οι εκδότες εφημερίδων στράφηκαν προς την τηλεόραση προκειμένου να αυξήσουν τα κέρδη τους, εντός της ανεξέλεγκτης -σε μεγάλο βαθμό- και αδιαφανούς αγοράς των Μέσων (Iosifidis 2007).

Η «χρυσή εποχή» των ελληνικών Μέσων και της δημοσιογραφίας τις δεκαετίες 1980 και 1990, πριν από την κρίση, δεν οδήγησε σε σύγχρονους, ισχυρούς οργανισμούς, αλλά αντίθετα σε ανεξέλεγκτη διαφοροποίηση, υψηλά κόστη παραγωγής και -πιο ανησυχητικά- στην εδραίωση στενών σχέσεων μεταξύ των Μέσων και της πολιτικής ελίτ. Η συγκέντρωση της ιδιοκτησίας και

οι στενοί δεσμοί με τους πολιτικούς επηρέασαν αρνητικά την απόδοση των Μέσων, καθώς το ενδιαφέρον τους εστιάστηκε περισσότερο στην καλλιέργεια των σχέσεων αυτών με την πολιτική ελίτ, παρά στον «ανακριτικό» τους ρόλο. Η λεγόμενη «διαπλοκή συμφερόντων» και η κυριαρχία -στο περιβάλλον των Μέσων- των πλούσιων επιχειρηματιών με συμφέροντα στον τομέα της ναυτιλίας, των τηλεπικοινωνιών, της διύλισης, καθώς και σε άλλους τομείς, αντικατοπτρίζει αυτήν την πραγματικότητα (Iosifidis και Boucas 2015).

Οι εξελίξεις αυτές είχαν ευρείες επιπτώσεις για τη δημοκρατία, τον πλουραλισμό των Μέσων και τη δημοσιογραφική ανεξαρτησία. Οι επιπτώσεις για την ελληνική δημοσιογραφία της εμπορευματοποίησης των Μέσων, της επέκτασης της αγοράς και της διαπλοκής συμφερόντων υπήρξαν καταστροφικές. Παρά το γεγονός ότι η δημοσιογραφία φαίνεται να διαδραματίζει ενεργό κοινωνικό και πολιτικό ρόλο, θέτοντας την ημερήσια διάταξη και εκπροσωπώντας τον πολίτη, στην πραγματικότητα επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τους αυτο-ρυθμιστικούς περιορισμούς που επιβάλλονται από τους οργανισμούς των Μέσων (Παπαθανασόπουλος 2001).

5.4 Η θέση της δημόσιας τηλεόρασης μετά την απορρύθμιση του ραδιοτηλεοπτικού πεδίου

Η απελευθέρωση του ραδιοτηλεοπτικού πεδίου (καθώς και η ραγδαία ανάπτυξη των υπολογιστών και του διαδικτύου για ενημέρωση και ψυχαγωγία), ανάγκασαν τη δημόσια ραδιοτηλεόραση να μπει σε μία διαδικασία επαναπροσδιορισμού και επανατοποθέτησης εντός του νέου εμπορευματοποιημένου ανταγωνιστικού πεδίου της ύστερης νεωτερικότητας (Bennett κ.α. 2009: 149), και της εποχής της παγκοσμιοποίησης των μέσων ενημέρωσης (Castagno 2009: 140).

Σε ένα γενικότερο πλαίσιο θα μπορούσαμε να πούμε ότι με την κατίσχυση του καπιταλισμού και της συνακόλουθης απελευθέρωσης του ραδιοτηλεοπτικού πεδίου, η δημόσια τηλεόραση δεν θεωρείται -όσο στο παρελθόν- δημόσια

κοινωνική υπηρεσία. Οι σημαντικότεροι παράγοντες που συνέβαλαν σε αυτό ήταν πρώτα από όλα η ύπαρξη μίας συνεχούς πίεσης -υπό τη λογική της καπιταλιστικής οικονομικής οργάνωσης- να αποσπαστεί από το δημόσιο τομέα ό,τι είναι προσοδοφόρο. Επιπροσθέτως, η ταυτόχρονη αμφισβήτηση της σκοπιμότητας οικονομικής ενίσχυσης των δημόσιων ραδιοτηλεοπτικών φορέων από το κράτος. Επιπλέον, το ίδιο το εξαιρετικά ανταγωνιστικό -κατά την ύστερη νεωτερικότητα, με την εμφάνιση των ιδιωτικών ηλεκτρονικών μέσων- περιβάλλον των Μέσων που αφαίρεσε από τους δημόσιους φορείς σημαντικό ποσοστό των τηλεθεατών-ακροατών τους, με συνέπεια και την πτώση των διαφημιστικών εσόδων, ενώ παράλληλα, οδήγησε και σε υποβάθμιση της ποιότητας του προσφερόμενου προγράμματος, καθώς το κύριο μέλημα είναι πλέον τα νούμερα τηλεθέασης και όχι η ποιότητα του προσφερόμενου προγράμματος (κυριαρχία καταναλωτικής κουλτούρας) (Παπαθανασόπουλος 2005: 181-211).

Συγκεκριμένα, τα χρόνια που ακολούθησαν της απελευθέρωσης του ραδιοτηλεοπτικού τοπίου, η δημόσια ραδιοτηλεόραση στην Ελλάδα έμελε να εξελιχθεί με έναν ιδιότυπο τρόπο. Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι η διαδικασία απελευθέρωσης στο τέλος της δεκαετίας του 1980 διεξήχθη χωρίς καμία προηγούμενη οικονομική ανάλυση των συνεπειών για τις υφιστάμενες επιχειρήσεις (Iosifidis και Karistea 2014: 2). Η ΕΡΤ ήταν το μεγάλο θύμα αυτής της ντε φάκτο απελευθέρωσης, τόσο σε σχέση με την τηλεθέασή της, όσο και αναφορικά με τα έσοδα από τις διαφημίσεις. Μάλιστα, κανένας σχεδόν ευρωπαϊκός τηλεοπτικός φορέας δεν κατέγραψε μία τόσο μεγάλη πώση τηλεθέασης όσο η ΕΡΤ. Γεγονός είναι ότι η ΕΡΤ κλήθηκε να πληρώσει το τίμημα του ασφυκτικού εναγκαλισμού της με το εκάστοτε κυβερνών κόμμα, τη διαρκή πολιτική προπαγάνδα των κυβερνώντων και τις αποτυχημένες εμπνεύσεις διαφόρων διοικήσεών της όσον αφορά στον χαρακτήρα και στις προτεραιότητες του προγράμματος (Παναγιωτοπούλου 2010: 20).

Βασικές αιτίες για την εικόνα αυτή ήταν τόσο η άναρχη είσοδος των ιδιωτικών καναλιών στα τηλεοπτικά δρώμενα όσο και το γεγονός ότι δεν

δόθηκε στην ΕΡΤ μία περίοδος μετάβασης και προσαρμογής στα νέα τηλεοπτικά δεδομένα, όπως πραγματοποιήθηκε σε άλλες χώρες. Όπως σημειώνει ο Παπαθανασόπουλος (2005: 298), «για αυτό βέβαια μόνο η ΕΡΤ δεν είναι υπεύθυνη». Αντίθετα την ευθύνη φέρουν όλες οι κυβερνήσεις που έδρασαν από το 1989 και μετά και οι οποίες προτίμησαν να διατηρήσουν μία αποδυναμωμένη, αλλά υποτακτική Ελληνική Τηλεόραση, αντί να έχουν έναν ισχυρό και υγιή εθνικό φορέα που θα αντιστεκόταν σε οποιαδήποτε πολιτική παρέμβαση. Η εσκεμμένη «απενεργοποίησή» της γίνεται αντιληπτή, καθώς τα κυβερνώντα κόμματα έχουν επανειλημμένα αποφύγει να λάβουν οποιαδήποτε μέτρα για να αντιστραφεί η κατηφορική τάση της ως προς το μερίδιο τηλεθέασης (Παπαθανασόπουλος 2005), με αποτέλεσμα οι περισσότερες προσπάθειες ανάκαμψης να είναι αναποτελεσματικές και οι οποιεσδήποτε απόπειρες να επιδέχονται πολυποίκιλες αμφισβητήσεις.

Η ελεγχόμενη αυτή ενημέρωση, σε συνδυασμό αφενός με το «αμαρτωλό» παρελθόν των χουντικών μηνμών, του κρατικού μονοπωλίου και αφετέρου με τις αρνητικές συμπαραδηλώσεις των πελατειακών δομών και του ιδιόρρυθμου τρόπου λειτουργίας, είχαν ως αποτέλεσμα η δημόσια τηλεόραση να μην καταφέρει ποτέ να λειτουργήσει ως αντίπαλο δέος για τα ιδιωτικά κανάλια (Tsaliki 1997).

Παράλληλα, το γεγονός αυτό είχε αρνητικές συνέπειες για τη δημόσια ραδιοτηλεόραση και από πλευράς ακροατηρίου όταν λύθηκε το κρατικό μονοπώλιο, ενώ η επίδραση του ανταγωνισμού συνέχισε να έχει καταστροφικές συνέπειες για την ΕΡΤ, ακόμη και μετά τη σταθεροποίηση της νέας αγοράς (Tsaliki 1997: 85-86). Την ίδια αρνητική ή επιφυλακτική στάση, κράτησε το κοινό και όσον αφορά στον ψυχαγωγικό τομέα, καθώς η ΕΡΤ δεν κατάφερε να κερδίσει την προτίμησή του, γεγονός που -όπως προαναφέρθηκε- αντικατοπτριζόταν και στο μερίδιο τηλεθέασης που της αναλογούσε. Όσον αφορά ωστόσο στο εκπαιδευτικό και στο πολιτιστικό κομμάτι, η ΕΡΤ φαίνεται να είχε άλλη αντιμετώπιση. Το κοινό (ιδιαίτερα της επαρχίας) έχει προσδώσει θετικό πρόσημο στο πρόγραμμά της και ποιοτικά

χαρακτηριστικά, τα οποία παράλληλα συνάδουν με την ελληνική παράδοση. Η αντίφαση αυτή είναι χαρακτηριστική της ιδιορρυθμίας της ελληνικής ταυτότητας και κουλτούρας.

Επί μία δεκαετία, αυτό το μοτίβο της δομής, της λειτουργίας και του προγράμματος από τη μία, και της σχέσης δημόσιας ραδιοτηλεόρασης-κοινού από την άλλη, παρέμεινε συνεπές, με ελάχιστες καταγεγραμμένες εξαιρέσεις.

Τον Οκτώβριο του 1997, η δημόσια ραδιοτηλεόραση αλλάζει φυσιογνωμία ως προς το πρόγραμμα των δύο βασικών της καναλιών: Η ΕΡΤ1 μετετράπη σε κανάλι ψυχαγωγικού περιεχομένου και η ΕΡΤ2, που μετονομάζεται σε Νέα Ελληνική Τηλεόραση (NET), καθίσταται πλέον ως ένα πολιτικό ενημερωτικό κανάλι. Στη NET, το πρόγραμμα ενημέρωσης καταλάμβανε περίπου τα δύο τρίτα του συνολικού προγράμματος, με μόνο αξιοσημείωτα ποσοστά εκείνα που αφορούν σε εκπομπές για την τέχνη, τον πολιτισμό και τον κινηματογράφο. Το 2003, επιχειρήθηκε από την τότε διοίκηση της ΕΡΤ, η μετατροπή της NET σε πολυσυλλεκτικό κανάλι προκειμένου να γίνει πιο ανταγωνιστική, ενώ της ΕΡΤ1 σε πολιτιστικό τηλεοπτικό σταθμό. Πάντως στην πράξη, το προγραμματικό προφίλ των δύο καναλιών δεν διέφερε και τόσο πολύ, ακυρώνοντας τον αρχικό σχεδιασμό. Μία σειρά συγκυριών, όμως, όπως ο πόλεμος του Ιράκ, το Φεστιβάλ της Eurovision, η ανέλπιστη επιτυχία της Εθνικής Ομάδας Ποδοσφαίρου στο Euro 2004 και οι Ολυμπιακοί Αγώνες, καθώς και η -για πρώτη φορά- νίκη της ΕΡΤ στο Φεστιβάλ της Eurovision, το Μάιο του 2005, πρόσφερε πολύ υψηλά μερίδια τηλεθέασης στα κανάλια της ΕΡΤ, με αποτέλεσμα να μην φανούν οι παραπάνω ατέλειες στην επιλεγείσα στρατηγική προγράμματος (Παπαθανασόπουλος 2005: 298-299).

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι η ΕΡΤ πρωτοπόρησε όσον αφορά στην εισαγωγή της επίγειας ψηφιακής τηλεόρασης στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα το 2006, ανέλαβε και υλοποίησε -χωρίς ουσιαστικό σχεδιασμό και επιτυχία- τη δημιουργία τριών νέων ψηφιακών καναλιών (Prisma Plus, Cine Plus και Sport Plus). Η πολιτική επιλογή του δημόσιου ραδιοτηλεοπτικού φορέα, ως «πρωταθλητή» στη διαδικασία μετάβασης στην ψηφιακή εποχή δεν στάθηκε

ικανή να πείσει τους πολίτες να στραφούν στην ψηφιακή τηλεόραση. Αυτό πιθανώς σχετίζεται με το χαμηλό επίπεδο της δημοτικότητας της ΕΡΤ, καθώς και με το μη ελκυστικό και μη καινοτόμο πρόγραμμα που προσέφεραν τα εν λόγω κανάλια (Παπαθανασόπουλος 2014: 24).

5.5. Η διακοπή λειτουργίας της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης στις 11 Ιουνίου 2013

Σε πολιτικό επίπεδο, η άσχημη δημοσιονομική κατάσταση της χώρας και συγκεκριμένες πολιτικές επιλογές, είχαν ως αποτέλεσμα τον Μάιο του 2010 η ελληνική κυβέρνηση να ζητήσει δάνειο από την ΕΕ, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Σε αντάλλαγμα υπέγραψε μία αρχική συμφωνία που προέβλεπε πρόγραμμα λιτότητας με σημαντικό περιορισμό δαπανών, δομικών μεταρρυθμίσεων και αύξηση φορολογίας, γνωστό ως «Μνημόνιο 1» (Matsaganis 2012: 407). Στο πλαίσιο αυτό, υπήρξαν μεταξύ άλλων περικοπές μισθών και συντάξεων, και απολύσεις δημοσίων υπαλλήλων (Κουμαριανός 2012, Σαλούρου 2015). Την αρχική συμφωνία συμπλήρωσαν δύο νέες, γνωστές ως «Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα» (2011) και «Μνημόνιο 2» (2012), με την ίδια φιλοσοφία λιτότητας και μέτρα παρόμοιας λογικής.

Οι πολιτικές αυτές χρησιμοποίησαν ως «όχημα» ή πρόσχημα τον εξορθολογισμό (Γράβαρης 1998: 29), δημιουργώντας, ωστόσο, τεράστια προβλήματα από την ολοένα και μεγαλύτερη φτωχοποίηση του πληθυσμού (Μπαλούρδος 2011: 166). Ως αποτέλεσμα, ήταν μία νέα πόλωση ανάμεσα σε υποστηρικτές του μνημονίου και σε αντιμνημονιακούς.

Οι πολιτικές των μνημονίων ήταν, λοιπόν, κατά πολλούς ανεπαρκείς, άστοχες και με αδυναμία εφαρμογής, ενώ αντικατόπτριζαν ανάγλυφα τις σύγχρονες κυριαρχίες στον καπιταλισμό της αγοράς (Βενιέρης 2012: 3-6). Μέσω αυτών, σημειώθηκε παράλληλα, μία έλλειψη σεβασμού κοινωνικών δικαιωμάτων και

μία καταστρατήγηση θεμελιωδών συνταγματικών ρυθμίσεων (Κατρούγκαλος 2011: 76 και Βενιέρης 2012: 3).

Στο πλαίσιο των επιταγών του μνημονίου και της τρόικας (ΕΕ, ΕΚΤ, ΔΝΤ), και της εξυγίανσης του δημοσίου τομέα μέσω αναδιαρθρώσεων και απολύσεων προσωπικού, στις 11 Ιουνίου 2013, η κυβέρνηση Σαμαρά προχώρησε στην έκδοση Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου που έδινε τη δυνατότητα σε υπουργούς να προχωρούν σε συγχωνεύσεις φορέων ή να αποφασίζουν για το κλείσιμό τους. Το μεσημέρι της ίδιας μέρας, ο αρμόδιος Υπουργός Τύπου και Μέσων Ενημέρωσης και κυβερνητικός εκπρόσωπος, Σίμος Κεδίκογλου, ανακοίνωσε αιφνιδιαστικά το οριστικό κλείσιμο της Ελληνικής Ραδιοφωνίας Τηλεόρασης, η οποία μετρούσε σχεδόν μισό αιώνα ζωής. Λίγο πριν τα ξημερώματα της 12ης Ιουνίου διακόπηκε η εκπομπή σήματος από τις ραδιοτηλεοπτικές κεραιές σε όλη την Ελλάδα.

Ο κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος στο σχετικό διάγγελμα επικαλέστηκε ως βασικότερους λόγους του κλεισίματος της ΕΡΤ την αδιαφάνεια και την διαφθορά, ως βασικά χαρακτηριστικά που διαχρονικά συνόδευαν την λειτουργία της ΕΡΤ. Ωστόσο, σύμφωνα με τους Iosifidis και Boucas (2015: 17-18), αν και η ΕΡΤ έχει διαχρονικά κατηγορηθεί για ελλιπείς στόχους που να υπηρετούν το δημόσιο συμφέρον, γραφειοκρατία, υπεράριθμο προσωπικό, σπατάλη και υπερβολικές ανταμοιβές σε ανώτερα διευθυντικά στελέχη, το πραγματικό κίνητρο πίσω από το κλείσιμο του οργανισμού είχε να κάνει με την ανάγκη της κυβέρνησης να ελέγξει το δημόσιο Ραδιοτηλεοπτικό φορέα που εκείνη την περίοδο έδειχνε σημάδια ανεξαρτησίας και επέκρινε το κυβερνητικό έργο.

Μάλιστα, όπως σημειώνει ο Nevradakis (2013), πολλές από τις επικρίσεις εναντίον της ΕΡΤ ισχύουν λιγότερο για τη δημόσια τηλεόραση από ό, τι για τα ιδιωτικά μέσα ενημέρωσης. Σύμφωνα, με αριθμητικά στοιχεία που επικαλείται, η ΕΡΤ κατά το 2011 είχε κέρδη 56.900.000€, ενώ το 2012, τα κέρδη της ανέρχονταν στα 36.000.000€. Σύμφωνα με τον ίδιο, η εικόνα της ΕΡΤ ως ζημιογόνα επιχείρηση ήταν ένας μύθος. Επιπλέον, η ΕΡΤ δεν χρηματοδοτείτο

από τον κρατικό προϋπολογισμό. Στην πραγματικότητα, το τέλος αδείας (μέσω λογαριασμών ηλεκτρικού ρεύματος) ήταν ένα από τα χαμηλότερα στην Ευρώπη και το 25% αυτού δεν πήγαινε στην ΕΡΤ αλλά στο ταμείο «πράσινης ενέργειας», για την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, γεγονός που έθετε σε κίνδυνο την οικονομική ανεξαρτησία της. Από την άλλη πλευρά, οι «υψηλόμισθοι» εργαζόμενοι της ΕΡΤ αντιπροσώπευαν μία μικρή μειοψηφία του εργατικού δυναμικού του οργανισμού και ήταν ως επί το πλείστον απευθείας διορισμένοι από την κυβέρνηση. Τέλος, επισημαίνει ότι η ΕΡΤ αποτελούσε το μοναδικό Ραδιοτηλεοπτικό σταθμό στην Ελλάδα που εξέπεμπε σε ολόκληρο τον κόσμο μέσω δορυφόρου και βραχέων κυμάτων προσφέροντας τις υπηρεσίες της στην ελληνική διασπορά, καθώς επίσης ήταν η μοναδική που παρείχε ειδικό πρόγραμμα με εκπομπές σε ξένες γλώσσες απευθυνόμενες σε μετανάστες-πρόσφυγες που ζουν στη χώρα (Nevradakis 2013, Iosifidis και Boucas 2015: 18).

Η απόφαση του κλεισίματος της ΕΡΤ προκάλεσε έντονες αντιδράσεις σε Ελλάδα και εξωτερικό, τόσο για τη φύση της ίδιας της απόφασης, όσο και για τον τρόπο που αυτή εκτελέστηκε. Η κοινωνική και πολιτική πόλωση που ακολούθησε, σκιαγραφήθηκε από απόψεις για περικοπές δαπανών, καθώς επίσης και από απόψεις για καταπολέμηση διαφθοράς και ελεγχόμενης ενημέρωσης από τη μία, και για καταπάτηση συντάγματος, ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθερίας του λόγου από την άλλη (Iosifidis και Katsirea 2013).

6ο κεφάλαιο: Έρευνα

6.1 Θεωρητική ανασκόπηση - Η πορεία προς την έρευνα

Στο θεωρητικό μέρος της παρούσας εργασίας δημιουργήθηκε το πλαίσιο για να διερευνήσουμε πώς πλαισιώθηκε η είδηση για το κλείσιμο της ΕΡΤ από τους τρεις μεγαλύτερους -βάσει τηλεθέασης- ελληνικούς τηλεοπτικούς σταθμούς, καθώς και επιμέρους ερευνητικές παραμέτρους που αφορούν στη σύνδεση των χρησιμοποιηθέντων πλαισίων με ιδεολογίες, σε αναφορές σχετικά με τη διαχρονική πρόσληψη της ΕΡΤ και στη θέση των Μέσων απέναντι στο κλείσιμό της. Αφετηρία του θεωρητικού πλαισίου αποτελεί η έννοια της πλαισίωσης, η οποία παρουσιάστηκε υπό το πρίσμα της κομβικής σημασίας που έχει αποκτήσει την εποχή της ύστερης νεωτερικότητας, ως προσέγγιση του τρόπου με τον οποίο τα σύγχρονα Μέσα αναπαριστούν την πραγματικότητα.

Στο πρώτο μέρος της εργασίας έγινε αναφορά στο ευρύτερο κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό πλαίσιο εντός του οποίου αναδύθηκε η θεωρία της πλαισίωσης στο πεδίο των Μέσων, την εποχή της ύστερης νεωτερικότητας. Κάνοντας ένα σύντομο πέρασμα από τις δύο αρχικές φάσεις της νεωτερικότητας (πρώιμη και ώριμη) που προηγήθηκαν της ύστερης, προσπαθήσαμε να καταγράψουμε τα χαρακτηριστικά και τις διαδοχικές εξελίξεις που οδήγησαν στη σημερινή πραγματικότητα. Ειδικότερα, καταλήξαμε ότι τα βασικά χαρακτηριστικά των μετανεωτερικών κοινωνιών, που οδηγούν στην εμφάνιση των πλαισίων στο πεδίο των Μέσων, ήταν η έκρηξη της ερμηνευτικής προσέγγισης και ο κατακερματισμός των ιδεολογιών της νεωτερικότητας.

Στη συνέχεια, προκειμένου να γίνει κατανοητός ο ακαδημαϊκός διάλογος γύρω από την πολυδιάστατη έννοια της πλαισίωσης, αναφερθήκαμε στις διαφορετικές θεωρητικές, εννοιολογικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις καθώς και σε κάποιους ορισμούς που έχουν δοθεί στην εν λόγω έννοια και

καταλήξαμε ότι η ποικιλία της θεωρητικής σκέψης στην ακαδημαϊκή περιοχή της παιδείας είναι ιδιαίτερα ευρεία.

Ακολούθως, έγινε αναφορά στην εφαρμογή της θεωρίας της παιδείας στο πεδίο των σύγχρονων ΜΜΕ. Αφού περιγράψαμε πώς οι επαγγελματίες του χώρου των Μέσων παιδεύονται σήμερα τις ειδήσεις, παραθέσαμε τα βασικότερα χαρακτηριστικά που λαμβάνουν οι ειδήσεις κατά την περίοδο της ύστερης νεωτερικότητας. Εν συνεχεία, αναφερθήκαμε σε συγκεκριμένες τυπολογίες παιδείας που αφορούν σε ευρέως διαδεδομένα πλαίσια και χρησιμοποιούνται για την αποτύπωση ειδήσεων πολιτικού και κοινωνικού περιεχόμενου. Συγκεκριμένα, τα πλαίσια που επιλέξαμε να αναφέρουμε στην θεωρία, και που βάσει των οποίων θα εξετάσουμε το ζήτημά μας, είναι μία μίξη των τυπολογικών προσεγγίσεων των Neuman, Just και Crigler, και των Semetko και Valkenburg: οικονομικό πλαίσιο-πλαίσιο οικονομικών συνεπειών, πλαίσιο του διπολικού ή συγκρουσιακού χαρακτήρα των ειδήσεων, πλαίσιο της αδυναμίας, πλαίσιο του ανθρώπινου ενδιαφέροντος, ηθικό πλαίσιο, καθώς και πλαίσιο της ευθύνης. Επιπροσθέτως, θα εξετάσουμε το θέμα μας και βάσει της τυπολογίας του Iyengar, ο οποίος διακρίνει δύο εκ διαμέτρου αντίθετους τρόπους που μπορεί να παιδευθεί ένα θέμα: τον θεματικό (thematic) και τον περιπτώσιολογικό (episodic).

Επιπλέον, επειδή μέσω της έρευνάς μας επιδιώκουμε να ανιχνεύσουμε αν τα πλαίσια που χρησιμοποιούνται στην αποτύπωση της ειδήσης διαπνέονται από ιδεολογική χροιά -μιας και η παιδεία εφαρμόζεται σε ορισμένες έρευνες και για τη μελέτη της ιδεολογίας-, αναφερθήκαμε σε συγκεκριμένα χαρακτηριστικά -που εξυπηρετούν τις ανάγκες της παρούσας έρευνας- των βασικών ιδεολογιών (κομμουνισμός, σοσιαλισμός, φιλελευθερισμός, νεοφιλελευθερισμός, συντηρητισμός και φασισμός). Στόχος είναι να εξετάσουμε ποια συγκεκριμένα πλαίσια συνδυάστηκαν/συσχετίστηκαν με ποιες συγκεκριμένες ιδεολογίες.

Στο τελευταίο θεωρητικό κομμάτι της εργασίας εστίασαμε στο Ραδιοτηλεοπτικό τοπίο στην Ελλάδα και στη θέση που κατέχει διαχρονικά η

δημόσια ραδιοτηλεόραση μέσα σε αυτό. Αυτό έγινε με σκοπό να εξετάσουμε αν στην αποτύπωση της είδησης για το κλείσιμο της ΕΡΤ εντοπίζονται παράμετροι ή πλαίσια που έχουν να κάνουν με το πώς η δημόσια ραδιοτηλεόραση έχει προσληφθεί διαχρονικά σε πολιτικό, ιδεολογικό και κοινωνικό επίπεδο.

6.2 Υποθέσεις εργασίας

Η ως άνω θεωρία μάς οδηγεί σε μία σειρά υποθέσεων εργασίας, προκειμένου να απαντηθεί ενδελεχώς το κύριο ερευνητικό ερώτημά μας, το οποίο είναι: πώς πλαισιώθηκε η είδηση του κλεισίματος της Ελληνικής Ραδιοφωνίας Τηλεόρασης (ΕΡΤ) από τους τρεις μεγαλύτερους -βάσει τηλεθέασης- ελληνικούς τηλεοπτικούς σταθμούς (MEGA, ANT1, ALPHA);

Για την εις βάθος διερεύνηση του θέματός μας, αρχικά παρατίθενται ορισμένες υποθέσεις εργασίας που αφορούν στην είδηση στο σύνολό της -η οποία αποτελεί και τη μονάδα ανάλυσης της έρευνας- και έπειτα ακολουθεί μία σειρά υποθέσεων εργασίας που εξετάζονται λαμβάνοντας υπόψη τα λεγόμενα των ομιλουσών κεφαλών που εμφανίζονται να κάνουν δηλώσεις σχετικές με το κλείσιμο της ΕΡΤ, εντός των υπό εξέταση ειδήσεων.

Υποθέσεις εργασίας που αφορούν στην είδηση συνολικά

Υ.Ε.1: Περιμένουμε ότι κατά την πρώτη ημέρα κάλυψης του γεγονότος θα κυριαρχεί η περιπτωσιολογική πλαισίωση.

Υ.Ε.2: Αναμένεται ότι στην παρουσίαση των σχετικών με το κλείσιμο της ΕΡΤ ειδήσεων θα κυριαρχήσει η δραματοποίηση. Ειδικότερα, θα έχουμε ευρεία χρήση λεκτικών σχημάτων, αξιολογικών προσδιορισμών, αλλά και κινηματογραφικών εικόνων.

Υποθέσεις εργασίας που αφορούν στις ομιλούσες κεφαλές που εμφανίζονται να κάνουν δηλώσεις εντός των ειδήσεων

Υ.Ε.3: Αναμένουμε ότι στην τηλεοπτική παρουσίαση των ειδήσεων που αφορούν στο κλείσιμο της ΕΡΤ, θα κυριαρχεί η προσωποποίηση.

Υ.Ε.4: Δεδομένου ότι η απόφαση του κλεισίματος της ΕΡΤ συνδέεται με την ευρύτερη οικονομική κρίση στην οποία έχει περιέλθει η χώρα τα τελευταία χρόνια, αναμένεται κυριαρχία του οικονομικού πλαισίου στην τηλεοπτική αποτύπωση της είδησης και μάλιστα μέσω αυτού να συνδέεται η εν λόγω απόφαση από τις ομιλούσες κεφαλές με τις επιταγές του μνημονίου.

Υ.Ε.5: Λαμβάνοντας υπόψη ότι η απόφαση του κλεισίματος της ΕΡΤ πυροδότησε αντιπαραθέσεις τόσο σε πολιτικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο, αναμένεται επικράτηση του πλαισίου του διπολικού ή συγκρουσιακού χαρακτήρα στην παρουσίαση της είδησης.

Υ.Ε.6: Δεδομένου ότι η απόφαση του κλεισίματος της ΕΡΤ προκάλεσε πολιτική και κοινωνική πόλωση, με κάποιους να τάσσονται υπέρ και κάποιους κατά, κάνοντας μάλιστα λόγο για ζητήματα δημοκρατίας και φίμωσης της ελευθερίας του λόγου που απορρέουν από την απόφαση, αναμένεται κυριαρχία του πλαισίου της ευθύνης.

Υ.Ε.7: Λόγω του ότι στη δημόσια συζήτηση για την ΕΡΤ διαχρονικά, ετίθεντο και ζητήματα που εμπίπτουν στον ηθικό άξονα -όπως η διαφθορά, η αδιαφάνεια κλπ.- και μάλιστα χρησιμοποιήθηκαν και ως επιχειρήματα για το κλείσιμο της δημόσιας τηλεόρασης, αναμένουμε κυριαρχία του ηθικού πλαισίου στην τηλεοπτική κάλυψη της είδησης.

Υ.Ε.8: Υπό το πρίσμα ότι η απόφαση του κλεισίματος της ΕΡΤ επηρέασε άμεσα τη ζωή συγκεκριμένων ανθρώπων (απολυμένων) και μάλιστα κατά τρόπο αιφνιδιαστικό, αναμένουμε στην τηλεοπτική κάλυψη της είδησης κυριαρχία του πλαισίου του ανθρώπινου ενδιαφέροντος και παράλληλα συχνή χρήση του πλαισίου της αδυναμίας.

Όπως αναφέρθηκε και στην αρχή της παρούσας εργασίας, παράλληλα με την εξέταση των υποθέσεων εργασίας, μέσω της έρευνας επιδιώκεται να απαντηθεί και μία σειρά από επιμέρους ερευνητικά ερωτήματα:

E1: Τα πλαίσια που χρησιμοποιήθηκαν στην αποτύπωση της ειδήσης διαπνέονται από ιδεολογική χροιά και αν ναι, ποια συγκεκριμένα πλαίσια μπορούν να συσχετιστούν με συγκεκριμένες ιδεολογίες;

E2: Εντός των ειδήσεων γίνονται αναφορές που σχετίζονται με τον τρόπο που έχει προσληφθεί και συζητηθεί η δημόσια τηλεόραση διαχρονικά;

E3: Τα εξεταζόμενα Μέσα πήραν θέση απέναντι στο κλείσιμο της ΕΡΤ, και αν ναι, ποια ήταν αυτή;

Στο σημείο αυτό σημειώνεται, ότι τόσο οι υποθέσεις εργασίας που αφορούν στο κύριο ερευνητικό ερώτημα της παρούσας εργασίας, όσο και τα επιμέρους ερευνητικά της ερωτήματα, μας ενδιαφέρει να αναλυθούν τόσο ανά επιμέρους εξεταζόμενο Μέσο όσο και ανά ιδιότητα ομιλούσας κεφαλής (στις περιπτώσεις που εξετάζουμε τα λεγόμενα των ομιλούντων που εμφανίζονται να κάνουν δηλώσεις εντός των εξεταζόμενων ειδήσεων).

6.3 Μεθοδολογία

Για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας η μεθοδολογία που θα εφαρμοστεί είναι η ανάλυση περιεχομένου, η οποία έχει καθιερωθεί ως μία από τις σημαντικότερες προσεγγίσεις και ερευνητικές τεχνικές για την έρευνα των Μέσων Επικοινωνίας (Berger 1998: 33).

Η ανάλυση περιεχομένου αποτελεί τη συστηματική ερευνητική τεχνική με την οποία μελετάται στον «πληθυσμό» έρευνας (ολόκληρο ή δείγμα αυτού), το περιεχόμενο της πληροφορίας και της επικοινωνίας, προκειμένου να παράγονται συσχετισμοί και σημασίες αναφορικά με το περιβάλλον των ερευνητικών δεδομένων (Wimmer και Dominick 1994: 163). Υπό αυτήν την έννοια, περιγράφεται ως μία τεχνική για την αντικειμενική, συστηματική και

ποσοτική διερεύνηση περιεχομένου (Berelson, στη Neuendorf 2002: 10). Επιπρόσθετα, η εν λόγω μέθοδος προάγει την κατασκευή έγκυρων και αναπαράξιμων συμπερασμάτων από δεδομένα (Krippendorff 2004: 18), μέσω αντικειμενικού και συστηματικού προσδιορισμού συγκεκριμένων χαρακτηριστικών των μηνυμάτων (Holsti, στον Stemler 2001: 1). Σύμφωνα δε με τη Neuendorf (2002: 10), «βασίζεται σε επιστημονική μέθοδο και δεν περιορίζεται ως προς τους τύπους των μετρήσιμων μεταβλητών ή το πλαίσιο όπου τα μηνύματα δημιουργούνται ή παρουσιάζονται».

Στην εν λόγω μεθοδολογία, ως μέσο συλλογής δεδομένων χρησιμοποιείται η ανάλυση αρχείων (γραπτών, οπτικοακουστικών κ.α.), από τα οποία «συμπιέζονται» λέξεις σε λιγότερες κατηγορίες περιεχομένου, βασισμένες σε ρητούς κανόνες κωδικοποίησης (Berelson, GAO, Krippendorff και Weber, στον Stemler 2001: 1). Η διαδικασία αυτή δίνει στους ερευνητές τη δυνατότητα για στατιστική επεξεργασία μεγάλου όγκου δεδομένων (GAO, στον Stemler 2001: 1), αλλά και διαφορετικών κατηγοριών νοημάτων, καθώς και για διεξαγωγή τόσο ποιοτικής, όσο και ποσοτικής ανάλυσης (Carley, Smelser και Baltes, στον Πουλακιδάκο 2013).

Αντικείμενο της ανάλυσης περιεχομένου μπορεί να είναι όλα τα χαρακτηριστικά ενός μηνύματος, δηλαδή η εν λόγω μεθοδολογία επιτρέπει στον ερευνητή την εξέταση όχι μόνο του έκδηλου περιεχομένου των ερευνώμενων πληροφοριών, αλλά και του λανθάνοντος, αυτού, δηλαδή, που βρίσκεται «πίσω» από τις πρόδηλες πληροφορίες που κωδικοποιούνται.

Σύμφωνα με τον Krippendorff (1980, στον Stemler 2001: 2), έξι ερωτήματα πρέπει να εξετάζονται σε κάθε ανάλυση περιεχομένου:

- 1) Ποια είναι τα δεδομένα που αναλύονται;
- 2) Πώς ορίζονται αυτά;
- 3) Ποιος είναι ο πληθυσμός από τον οποίο έχουν καθοριστεί;
- 4) Ποιο είναι το πλαίσιο σε σχέση με το οποίο αναλύονται τα δεδομένα;

5) Ποια είναι τα όρια της ανάλυσης;

6) Ποιος είναι ο στόχος των συμπερασμάτων;

Βάση και προϋπόθεση εγκυρότητας της μεθόδου είναι η ορθή δόμηση των παραμέτρων κωδικοποίησης, με προσεκτική κατηγοριοποίηση λέξεων ή εννοιών με συναφές νόημα (Weber, στον Stemler 2001: 3) και με κατηγορίες αμοιβαία αποκλειόμενες και εξαντλητικές (GAO, στον Stemler 2001: 3), ώστε να μην προκύψουν αλλοιώσεις, παρερμηνείες και αναξιόπιστα συμπεράσματα. Προβλήματα, επίσης, ενδέχεται να δημιουργηθούν με δεδομένα που ενώ εμπίπτουν στα κριτήρια της έρευνας, δεν είναι δυνατόν να κατηγοριοποιηθούν λόγω ασαφούς ή αμφιλεγόμενου εννοιολογικά περιεχομένου (GAO, στον Stemler 2001: 2), ενώ υπάρχει πάντα και η περίπτωση η έρευνα να καταδικαστεί στο σύνολό της και να εγκαταλειφθεί, λόγω αδυναμίας συγκέντρωσης επαρκούς υλικού ή λόγω αρχείων με ελλιπές περιεχόμενο (Stemler 2001: 2).

Βασική υπόθεση για την ανάλυση περιεχομένου, είναι ότι η μελέτη της επικοινωνίας και των μηνυμάτων είναι δυνατόν να δώσει πληροφορίες για τους δημιουργούς των μηνυμάτων και τους επικοινωνητές και για τον αποδέκτη της επικοινωνιακής διαδικασίας, δηλαδή το κοινό (Berger 1991: 92). Επομένως, το αντικείμενο της έρευνας μπορεί να είναι η πρόθεση του επικοινωνητή, αφού κάθε δράση επικοινωνίας προάγεται από έναν επικοινωνητή (Zito 1997: 27 στον Berger 1998: 23). Για το λόγο αυτό, η ανάλυση περιεχομένου κρίνεται ως ένας χρήσιμος και αποτελεσματικός τρόπος μελέτης του ερευνητικού αντικειμένου, που αφορά εν προκειμένω στον τρόπο που πλαισιώθηκε το κλείσιμο της ΕΡΤ από τα ελληνικά τηλεοπτικά Μέσα.

Επιπρόσθετα, η συγκεκριμένη μέθοδος, είναι σήμερα η μέθοδος που χρησιμοποιείται ευρέως από τους ερευνητές της Κοινωνιολογίας των Μαζικών Επικοινωνιών και της Πολιτικής Επιστήμης για την ανάλυση του περιεχομένου των μηνυμάτων που παράγουν τα Μέσα Επικοινωνίας αλλά

και για την ερμηνευτική ανάλυση των ειδήσεων (Shoemaker και Reese 1996). Από την στιγμή, επομένως, που η παρούσα διπλωματική μελετά τα τηλεοπτικά κεντρικά δελτία ειδήσεων, η μέθοδος αυτή εξυπηρετεί την ανάλυση των ειδήσεων με τον καλύτερο τρόπο.

Ένας ακόμα λόγος για τον οποίο επιλέγουμε την ανάλυση περιεχομένου, είναι η σχέση της μεθόδου αυτής με την πλαισίωση. Συγκεκριμένα, η ανάλυση περιεχομένου μπορεί να γίνει συμβατή και να προσφέρει στη μελέτη της πλαισίωσης, με την έννοια ότι μπορεί να αξιοποιηθεί για τη μέτρηση της πλαισίωσης, η οποία είναι η θεωρητική αρχή που εφαρμόζεται στην παρούσα εργασία. Μπορεί, δηλαδή, να μετρηθεί η έκταση των πιθανών πλαισίων, να δημιουργηθεί ένας κατάλογος, να ελεγχθεί η παρουσία λέξεων κλειδιών ή συμβόλων, τα οποία βοηθούν στην αναγνώριση των πλαισίων και χρησιμοποιώντας τα πλαίσια ως κατηγορίες ανάλυσης περιεχομένου να κωδικοποιηθεί το περιεχόμενο της επικοινωνίας στις κατηγορίες αυτές. Με άλλα λόγια λαμβάνεται υπόψη ότι ένα πλαίσιο βρίσκει έκφραση σε άδηλες σημασιολογικές δομές ενός μηνύματος, οι οποίες γίνονται αντιληπτές άμεσα, και στη συνέχεια δημιουργείται ένα κατάλογος κατηγοριών πλαισίων από τους μηχανισμούς πλαισίωσης ή τα εστιακά σημεία αναγνώρισης των πλαισίων (Tankard 2001: 101, Johnson και Cartee 2005: 173)

6.4. Ταυτότητα έρευνας

Η έρευνα για την πλαισίωση του κλεισίματος της EPT πραγματοποιήθηκε σε 207 ειδήσεις που σχετιζόνταν με το κλείσιμο της EPT και εντοπίστηκαν σε 138 δελτία ειδήσεων των ελληνικών ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών MEGA, ALPHA και ANT1 κατά το διάστημα από 11 Ιουνίου 2013 (ημέρα ανακοίνωσης και υλοποίησης της εν λόγω απόφασης) έως και 31 Ιουλίου 2013 (λίγες μέρες αφότου ξεκίνησε η λειτουργία του διάδοχου προσωρινού φορέα Δημόσια Τηλεόραση -ΔΤ-). Η επιλογή των εν λόγω σταθμών έγινε με γνώμονα το γεγονός ότι κατά την εξεταζόμενη περίοδο ήταν τα τρία πρώτα σε

τηλεθέαση κανάλια εθνικής εμβέλειας στην Ελλάδα. Για την ακρίβεια, το ποσοστό τηλεθέασης τους συνολικά ξεπερνούσε το 50% (συγκεκριμένα από τον Οκτώβριο του 2012 έως τον Ιούλιο του 2013 το συνολικό ποσοστό τηλεθέασης και για τους τρεις τηλεοπτικούς σταθμούς ήταν 61,4%) (newsit 2013). Εντός των 207 ειδήσεων και με σκοπό την ενδελεχή εξέταση του θέματός μας, καταγράψαμε τις δηλώσεις έως πέντε ομιλουσών κεφαλών ανά είδηση - με κριτήριο επιλογής και κατάταξης την έκταση των λεγομένων τους-, αθροίζοντας συνολικά 405 ομιλούσες κεφαλές. Τέλος, η στατιστική επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων έγινε με το πρόγραμμα IBM SPSS Statistics 22.

6.5 Επεξεργασία και ανάλυση

Μονάδα ανάλυσης της έρευνας είναι η είδηση, την οποία ορίζουμε ως την ενότητα του δελτίου ειδήσεων που βρίσκεται μεταξύ δύο εκφωνήσεων. Σημειώνεται ότι η είδηση προσεγγίστηκε τόσο ως προς τα επιμέρους χαρακτηριστικά της όσο και ως προς τα λεγόμενα των ομιλουσών κεφαλών εντός του πλαισίου της.

Για τη διεξαγωγή της έρευνας και της συμπερίληψης όλων των σχετικών παραμέτρων, όπως προκύπτουν από το θεωρητικό πλαίσιο, οι σχετικές ειδήσεις κωδικοποιήθηκαν με τη χρήση ερευνητικού πρωτοκόλλου. Το πρωτόκολλο της έρευνας (βλ. παράρτημα) απαρτίζεται αφενός από μεταβλητές που έχουν να κάνουν αποκλειστικά με κάποια χαρακτηριστικά των ειδήσεων και αφετέρου από μεταβλητές που αφορούν στα λεγόμενα των ομιλούντων εντός των ειδήσεων.

Για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας, έγινε χρήση ορισμένων στατιστικών ελέγχων, προκειμένου να διαπιστωθεί η σχέση μεταξύ διαφορετικών μεταβλητών, και να απαντηθούν οι υποθέσεις εργασίας και τα επιμέρους ερευνητικά ερωτήματα που προέρχονται από το θεωρητικό υπόβαθρο.

Συγκεκριμένα, οι στατιστικοί έλεγχοι που πραγματοποιήθηκαν στην παρούσα έρευνα είναι τα στατιστικά τεστ χ^2 τετράγωνο (χ^2 , chi-square test), Fisher's exact test, καθώς και ανάλυση διακύμανσης (ANOVA).

Ο πρώτος στατιστικός έλεγχος που χρησιμοποιήσαμε είναι το στατιστικό τεστ χ^2 (chi-square test). Ο εν λόγω έλεγχος χρησιμοποιείται προκειμένου να διαπιστωθεί η συσχέτιση μεταξύ δύο ονομαστικών ή τακτικών μεταβλητών. Το χ^2 πληροφορεί τον ερευνητή για την ένταση της συσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών, αλλά δεν δίνει καμία ένδειξη για την κατεύθυνση της συσχέτισης (Σιώμκος και Βασιλακοπούλου 2005: 173-178). Για παράδειγμα, ο έλεγχος χ^2 εφαρμόστηκε για τη συσχέτιση του είδους της πλαισίωσης (θεματική-περιπτώσιολογική) ανά Μέσο παρουσίασης των ειδήσεων ή αντίστοιχα για τη συσχέτιση των διαφόρων πλαισίων με την ιδιότητα ομιλούσας κεφαλής.

Επιπρόσθετα, έγινε χρήση του Fisher's exact test, το οποίο ακολουθεί τη λογική του ελέγχου χ^2 , εφαρμοζόμενο στις περιπτώσεις της ύπαρξης πινάκων διπλής κατεύθυνσης με μεταβλητές που έχουν δύο κατηγορίες η κάθε μία (πίνακας 2x2) (Γναρδέλλης 2003: 360-365) ή στις περιπτώσεις πινάκων με μικρό αριθμό παρατηρήσεων.

Τέλος, κάναμε χρήση και της ανάλυσης διακύμανσης κατά έναν παράγοντα (Analysis Of Variance- ANOVA) που εφαρμόζεται στις περιπτώσεις διερεύνησης της διαφοράς των μέσων τιμών μίας ποσοτικής (scale) μεταβλητής, μεταξύ τριών και άνω κατηγοριών μίας ανεξάρτητης μεταβλητής (Σιώμκος και Βασιλακοπούλου 2005: 229-238).

Σε ό,τι έχει να κάνει με την εφαρμογή των στατιστικών ελέγχων, είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι το επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας (α) συνιστά το κρίσιμο σημείο ύπαρξης ή μη στατιστικής σημαντικότητας στο έλεγχο των διαφορετικών δειγμάτων. Αυτό είναι που θα μας οδηγήσει είτε στην αποδοχή, είτε στην απόρριψη της μηδενικής στατιστικής υπόθεσης (H_0). Στόχος είναι το επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας να είναι «αυστηρό» ώστε να είναι δύσκολο να απορριφθεί η μηδενική υπόθεση και από την άλλη να

γίνεται αποδεκτή με όσο πιο ισχυρά «τεκμήρια» είναι δυνατόν η εναλλακτική υπόθεση εργασίας (H_A). Το επίπεδο αυτό ορίζεται πολύ χαμηλά, είτε στο 0.05 (5%), είτε στο 0.01 (1%). Για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας, όσον αφορά στο δείγμα των ειδήσεων ($n= 207$), λόγω του ότι είναι σχετικά μικρό σε μέγεθος, έγινε χρήση του επιπέδου στατιστικής σημαντικότητας $\alpha=0.01$, το οποίο σημαίνει ότι απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση για τιμές στατιστικής σημαντικότητας μικρότερες από $\alpha=0.01$ (1%) (Σιώμκος και Βασιλακοπούλου, 2005: 26-27). Από την άλλη, σε ό,τι έχει να κάνει με τις ομιλούσες κεφαλές ($n=405$), έγινε χρήση του επιπέδου στατιστικής σημαντικότητας $\alpha=0.05$, το οποίο σημαίνει ότι απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση για τιμές στατιστικής σημαντικότητας μικρότερες από $\alpha=0.05$ (5%) (Σιώμκος και Βασιλακοπούλου 2005: 26-27).

6.6 Αποτελέσματα

6.6.1 Κατανομή ειδήσεων ανά Μέσο

Οι 207 ειδήσεις που καταγράφηκαν από τα κεντρικά δελτία των τηλεοπτικών σταθμών MEGA, ALPHA και ANT1 και συσχετιζόνταν άμεσα ή έμμεσα με το κλείσιμο της ΕΡΤ, κατά το χρονικό διάστημα 11/06/2013 (ημέρα ανακοίνωσης και υλοποίησης του κλεισίματος της ΕΡΤ) έως 31/7/2013, κατανέμονται ανά Μέσο ως εξής (Πίνακας 1):

Πίνακας 2: Πλήθος ειδήσεων ανά Μέσο

Μέσο	Αριθμός ειδήσεων	Ποσοστό ειδήσεων
MEGA	75	36,2%
ALPHA	71	34,3%
ANT1	61	29,5%
ΣΥΝΟΛΟ	207	100%

6.6.2 Υ.Ε.1: Κυριαρχία περιπτωσιολογικής πλαισίωσης την πρώτη ημέρα κάλυψης του γεγονότος (απόρριψη)

Ξεκινώντας από τις υποθέσεις εργασίας που αναφέρονται γενικά στην είδηση, η πρώτη υπόθεση εργασίας που απορρέει από τη θεωρία, προέβλεπε ότι η περιπτωσιολογική πλαισίωση θα υπερισχύσει έναντι της θεματικής, κατά την πρώτη ημέρα κάλυψης της είδησης.

Η έρευνα οδήγησε στη μη αποδοχή της εν λόγω υπόθεσης και στη διαπίστωση ότι το Μέσο δεν επηρέασε τον τρόπο παρουσίασης του θέματος. Συγκεκριμένα, παρατηρήθηκε καθολική κυριαρχία της θεματικής πλαισίωσης έναντι της περιπτωσιολογικής (100%), αφού και στα τρία εξεταζόμενα Μέσα η είδηση για το κλείσιμο της ΕΡΤ πλαισιώνεται με θεματική λογική. Ειδικότερα, μέσα από την έρευνα καταδεικνύεται ότι σε όλες τις υπό εξέταση ειδήσεις το γεγονός τοποθετείται σε ένα αφηρημένο επίπεδο και παρατηρείται εστίαση στις ευρύτερες κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές παραμέτρους.

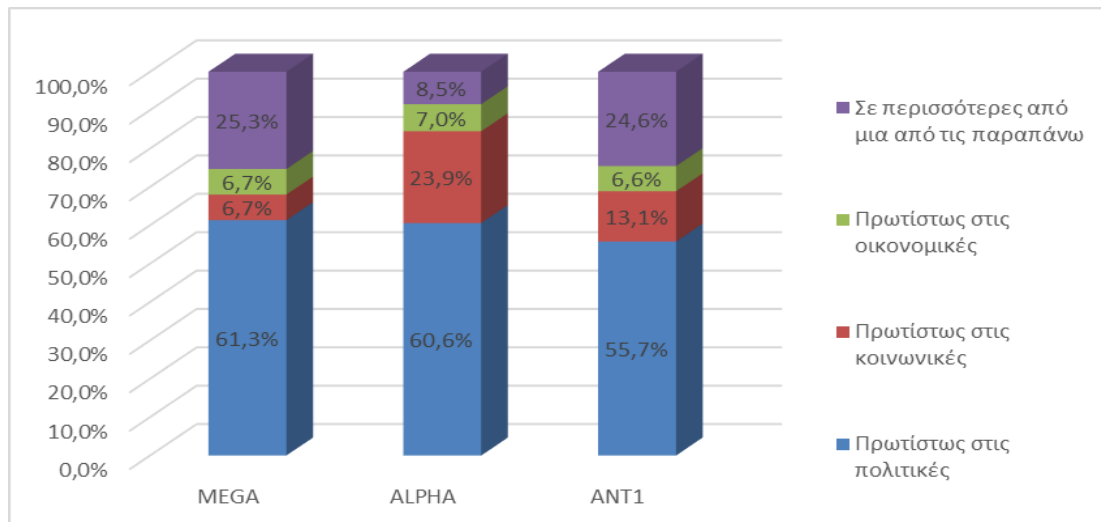
Μία πρώτη προσπάθεια περαιτέρω διερεύνησης των παραμέτρων του κλεισίματος της ΕΡΤ στις οποίες εστίασαν περισσότερο τα εξεταζόμενα Μέσα, έδειξε ότι και τα τρία επικεντρώθηκαν πρωτίστως στη πολιτική διάσταση του γεγονότος (MEGA: 61,3%/ ALPHA: 60,6%/ ANT1: 55,7%) (Γράφημα 1.1). Οι περισσότερες αναφορές εξ' αυτών εστιάζουν κυρίως σε αντιπαραθέσεις ήσσονος σημασίας στη Βουλή και σε εκατέρωθεν δηλώσεις κομμάτων, καθώς και σε εκτεταμένες συζητήσεις από τους δημοσιογράφους γύρω από το αν η απόφαση του κλεισίματος της ΕΡΤ θα οδηγήσει σε διάλυση της τρικομματικής κυβέρνησης και κατ' επέκταση σε εκλογές.

Πέραν της πολιτικής προσέγγισης, στον ALPHA παρατηρείται το μεγαλύτερο ποσοστό αναφορών στις κοινωνικές διαστάσεις (π.χ. απολύσεις/ανεργία, αντιδράσεις κοινωνικών ομάδων) που απορρέουν από το κλείσιμο της ΕΡΤ (23,9%). Ακολουθεί ο ANT1 με 13,1%, ενώ την τελευταία θέση καταλαμβάνει το MEGA με ένα πολύ μικρό ποσοστό ειδήσεων που εστιάζουν πρωτίστως στις κοινωνικές πτυχές του γεγονότος (6,7%). Όσον αφορά στις οικονομικές

παραμέτρους του κλεισίματος της ΕΡΤ (π.χ. εξορθολογισμός, οικονομικές συνέπειες σε εργαζόμενους), παρά το γεγονός ότι το θέμα είχε αρκετές οικονομικές προεκτάσεις, στα τρία υπό εξέταση Μέσα παρατηρήθηκαν ελάχιστες ειδήσεις που αναφέρονταν πρωτίστως σε αυτές. Ωστόσο, είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι στις περισσότερες περιπτώσεις η συζήτηση γύρω από τα οικονομικά συνδυάστηκε είτε με τις κοινωνικές είτε με τις πολιτικές παραμέτρους του γεγονότος. Τέλος, στο ΜΕΓΑ (25,3%) και στον ΑΝΤ1 (24,6%), έχουμε ένα σχετικά μεγάλο -συγκριτικά με τον ΑΛΦΑ (8,5%)- ποσοστό ειδήσεων που εστιάζουν ισοβαρώς σε περισσότερες από μία πτυχές του γεγονότος. Σημειώνεται, ότι μέσω διεξαγωγής του στατιστικού ελέγχου χ^2 (chi-square test), προκύπτει αποδοχή της μηδενικής υπόθεσης (H_0)³. Ως εκ τούτου, δεν παρατηρήθηκε σχέση στατιστικά σημαντική μεταξύ των δύο μεταβλητών (πτυχές εστίασης της είδησης και Μέσου).

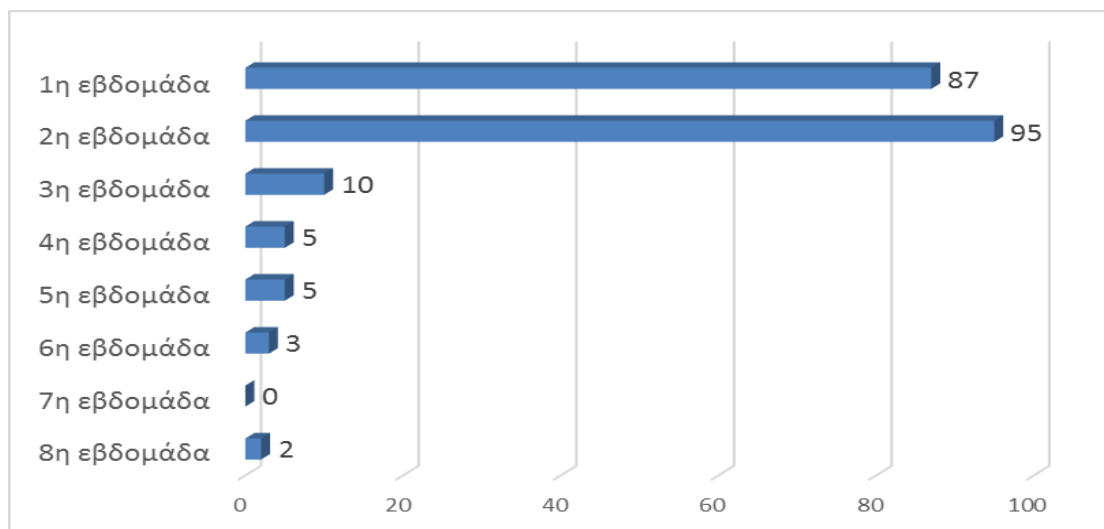
---

³ Για να εξάγουμε το σχετικό συμπέρασμα, διατυπώσαμε αρχικά τις ακόλουθες στατιστικές υποθέσεις: Σύμφωνα με τη μηδενική υπόθεση H_0 , οι πτυχές εστίασης της είδησης δεν εξαρτώνται από το Μέσο, ενώ σύμφωνα με την εναλλακτική υπόθεση H_A , οι πτυχές εστίασης της είδησης εξαρτώνται από το Μέσο. Λαμβάνοντας υπόψη το επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας, το οποίο όπως προαναφέραμε ορίζεται σε 0,01 -όσον αφορά στο δείγμα των ειδήσεων-, η υπόθεση H_0 γίνεται αποδεκτή (όπως στην εν λόγω περίπτωση) με τιμή στατιστικής σημαντικότητας (sig) > 0,01 -κατόπιν ελέγχου χ^2 -, ενώ αντίστοιχα για τιμή sig < 0,01, την απορρίπτουμε και ισχύει η H_A . Αντίστοιχες υποθέσεις διατυπώνονται για όλους τους στατιστικούς ελέγχους χ^2 (chi-square test), Fisher's exact test καθώς και ANOVA που ακολουθούν. Ωστόσο, για οικονομία χώρου δεν θα τις αναφέρουμε ξανά.

Γράφημα.1.1: Πτυχές εστίασης της ειδήσεως ανά Μέσο (sig= ,025).

Ειδικότερα, σε ό,τι έχει να κάνει με την κυριαρχία της πολιτικής προσέγγισης του κλεισίματος της ΕΡΤ, αξίζει να σημειώσουμε ότι αυτή φαίνεται και από την εβδομαδιαία κατανομή του αριθμού των ειδήσεων. Όπως φανερώνει το Γράφημα 1.2, ο αριθμός των ειδήσεων για την ΕΡΤ μειώνεται κατακόρυφα από την τρίτη εβδομάδα και μετά, δηλαδή μόλις έχει αποχωρήσει (21/6/2013) -κατόπιν εκτεταμένων παρασκηνιακών διαβουλεύσεων- η ΔΗΜΑΡ από τον τότε τρικομματικό κυβερνητικό συνασπισμό και «επανασταθεροποιείται» ο δικομματικός πλέον κυβερνητικός συνασπισμός.

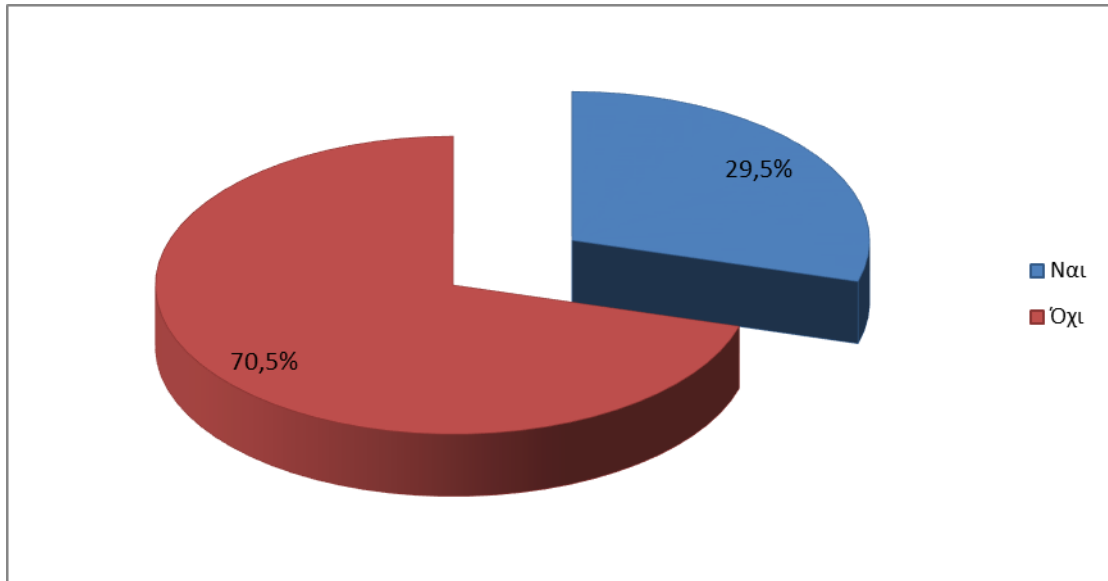
Γράφημα 1.2: Κατανομή αριθμού ειδήσεων ανά εβδομάδα.

6.6.3 Υ.Ε.2: Κυριαρχία δραματοποίησης στην παρουσίαση των σχετικών με το κλείσιμο της ΕΡΤ ειδήσεων (μερική αποδοχή)

Η δεύτερη υπόθεση εργασίας προέβλεπε ότι στην παρουσίαση των σχετικών με το κλείσιμο της ΕΡΤ ειδήσεων θα κυριαρχήσει η δραματοποίηση (κινηματογραφικά πλάνα, μουσική επένδυση, δραματοποιημένος λόγος). Προκειμένου να διερευνήσουμε ενδελεχώς την δραματοποίηση, την διακρίναμε σε εικονιστική και σε λεκτική και εξετάσαμε χωριστά τις δύο επιμέρους πτυχές της.

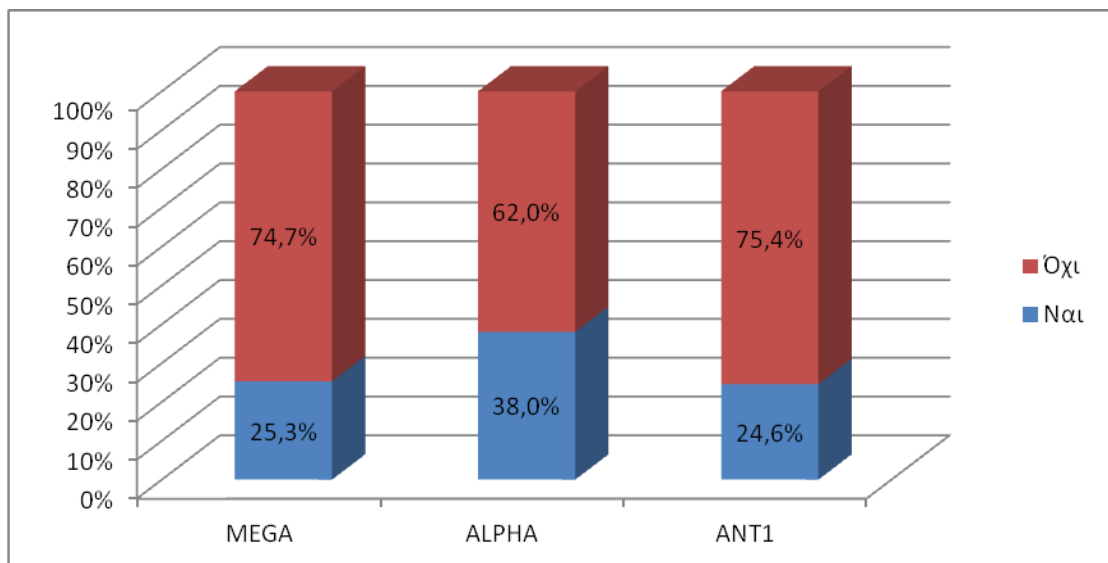
Μία πρώτη ματιά στα Γραφήματα 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η υπόθεση εργασίας επιβεβαιώνεται εν μέρει, και συγκεκριμένα όσον αφορά στη λεκτική δραματοποίηση.

Αναλυτικότερα, όπως διαφαίνεται από το Γράφημα 2.1, στην πλειοψηφία των ειδήσεων (70,5% έναντι 29,5%) που αφορούν στο κλείσιμο της ΕΡΤ δεν εντοπίστηκε εικονιστική δραματοποίηση. Οι περιπτώσεις που αυτή καταγράφηκε (29,5%) είχαν κυρίως να κάνουν με ρεπορτάζ ή απευθείας συνδέσεις με το Ραδιομέγαρο κατά τις πρώτες ημέρες κάλυψης του θέματος, όπου συνέρρεε πλήθος κόσμου και υπήρχε έντονα φορτισμένη συγκινησιακή ατμόσφαιρα (κοντινά πλάνα σε δακρυσμένα πρόσωπα κλπ.). Επιπλέον, είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι η εικονιστική δραματοποίηση σε κάποιες περιπτώσεις αφορούσε και σε ρεπορτάζ που περιέγραφαν ή προέβλεπαν τις πολιτικές εξελίξεις κατόπιν του κλεισίματος (π.χ. «κινηματογραφικές» αντιπαραθέσεις πολιτικών, επερχόμενες εκλογές ή αστάθεια στη χώρα). Και στις δύο περιπτώσεις οι δραματοποιημένες εικόνες συνοδεύονταν σχεδόν πάντα από επιβλητική μουσική.

Γράφημα 2.1: ποσοστιαία κατανομή εικονιστικής δραματοποίησης στην είδηση.

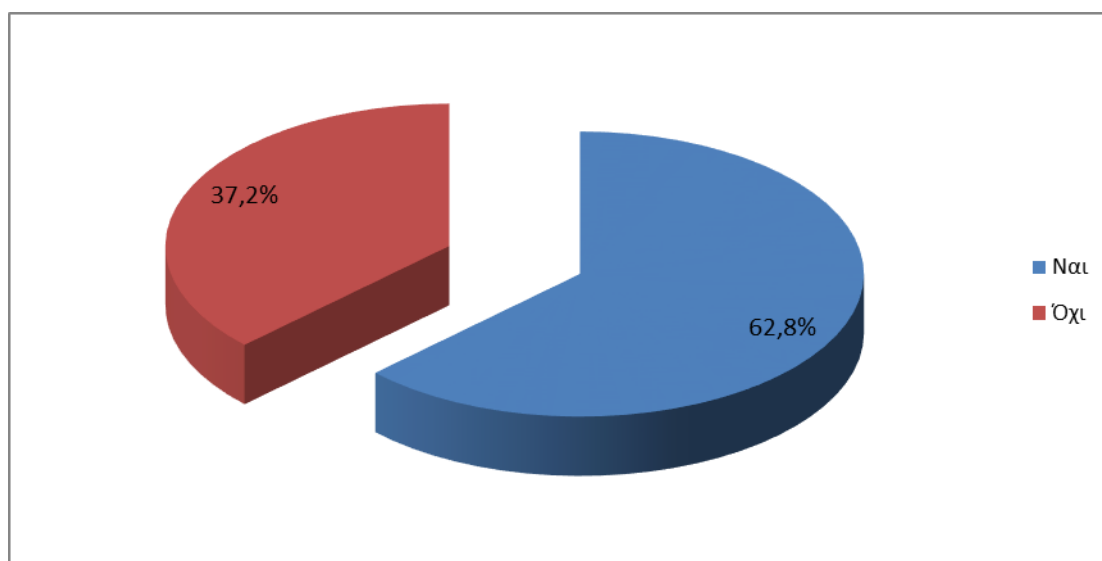
Όπως προκύπτει, και σε αυτή την περίπτωση η εικονιστική δραματοποίηση της είδησης δεν διαφοροποιείται σημαντικά ανά Μέσο. Πιο αναλυτικά, από το Γράφημα 2.2 διαπιστώνουμε ότι στον ALPHA παρατηρείται το μεγαλύτερο ποσοστό εικονιστικής δραματοποίησης που αγγίζει το 38% εν συγκρίσει με το MEGA (25,3%) και τον ANT1 (24,6%) που κυμαίνονται σχεδόν στα ίδια επίπεδα. Παρά τη διαφοροποίηση του ALPHA, ο στατιστικός έλεγχος χ^2 έδειξε ότι η εικονιστική δραματοποίηση δεν εξαρτάται από το Μέσο.

Γράφημα 2.2: Εικονιστική δραματοποίηση στην είδηση ανά Μέσο ($\text{sig}=,148$).

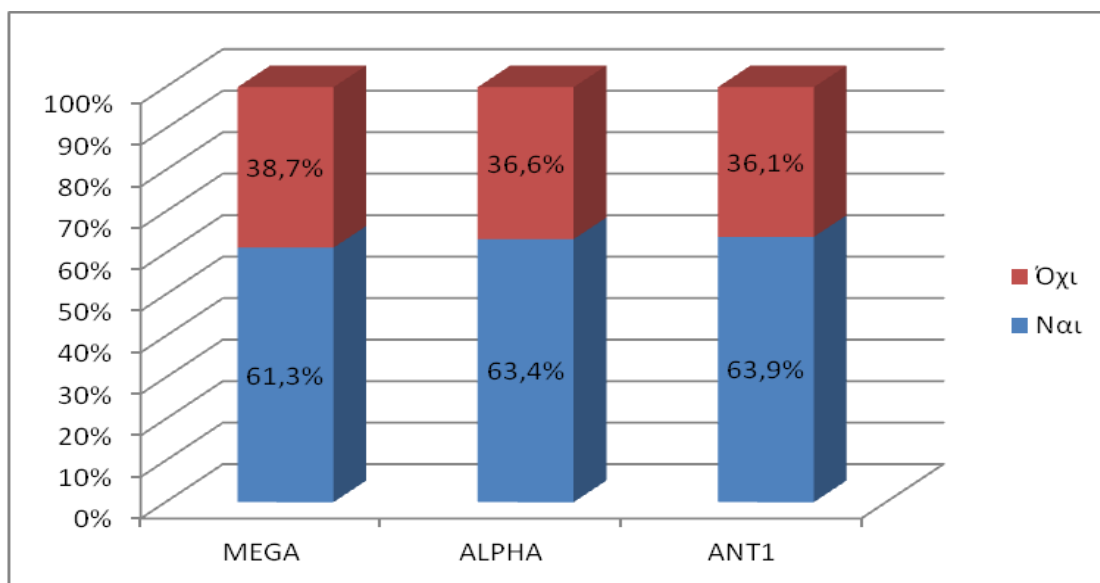

Αντίθετα, όσον αφορά στη λεκτική δραματοποίηση, τα ευρήματα της έρευνας καταδεικνύουν ότι στην αποτύπωση της είδησης –συνολικά (Γράφημα 2.3) αλλά και σε κάθε επιμέρους Μέσο ξεχωριστά (Γράφημα 2.4)- έγινε ευρεία χρήση εκφράσεων ή λεκτικών σχημάτων, μέσω των οποίων προσδόθηκε δραματοποιημένη χροιά στο γεγονός αυτό καθεαυτό ή σε ό,τι ακολούθησε. Συγκριμένα, το 62,8% των υπό εξέταση ειδήσεων (Γράφημα 2.3) περιελάμβανε στοιχεία λεκτικής δραματοποίησης.

Γράφημα 2.3: Ποσοστιαία κατανομή λεκτικής δραματοποίησης στην είδηση.

Αναφορικά με την εξέταση της λεκτικής δραματοποίησης στα τρία επιμέρους Μέσα, όπως διακρίνουμε από το Γράφημα 2.4, αυτή κυμάνθηκε στα ίδια υψηλά ποσοστά και στους τρεις τηλεοπτικούς σταθμούς (MEGA: 61,3%/ ANTI1: 63,9%/ ALPHA: 63,4%).

Γράφημα 2.4: Ποσοστιαία κατανομή λεκτική δραματοποίηση στην είδηση ανά Μέσο (sig=,945).

Σημειώνεται ότι η λεκτική δραματοποίηση σχεδόν πάντα συνόδευε την εικονιστική, άλλα υπήρξαν και φορές που καταγράφηκε μεμονωμένα στον λόγο των δημοσιογράφων ή των καλεσμένων στο στούντιο.

Ενδεικτικά παραδείγματα λεκτικής δραματοποίησης αποτελούν τα λόγια δημοσιογράφων των εξεταζόμενων Μέσων, τα οποία συνοδεύονταν από επιβλητική μουσική και εικόνες και περιέγραφαν την κατάσταση των απολυμένων:

«Μάτια βουρκωμένα, πρόσωπα σφιγμένα, συναισθήματα ανάμεικτα..» (MEGA, 17/6/2013)

«Ζευγάρια που δουλεύουν χρόνια στην ΕΡΤ θυμίζουν φαντάσματα στους τεράστιους διαδρόμους του Ραδιομέγαρου..» (ALPHA, 17/6/2013)

Ωστόσο, αντίστοιχα παραδείγματα δραματοποίησης με χρήση ανάλογων εκφράσεων από δημοσιογράφους -ορισμένες φορές συνοδευόμενα από κινηματογραφικά πλάνα και αντίστοιχη μουσική επένδυση- εντοπίστηκαν και σε ρεπορτάζ τα οποία σκιαγραφούσαν τις πολιτικές εξελίξεις που

ακολούθησαν το κλείσιμο της ΕΡΤ. Στα εν λόγω ρεπορτάζ, χαρακτηριστικές ήταν εκφράσεις όπως:

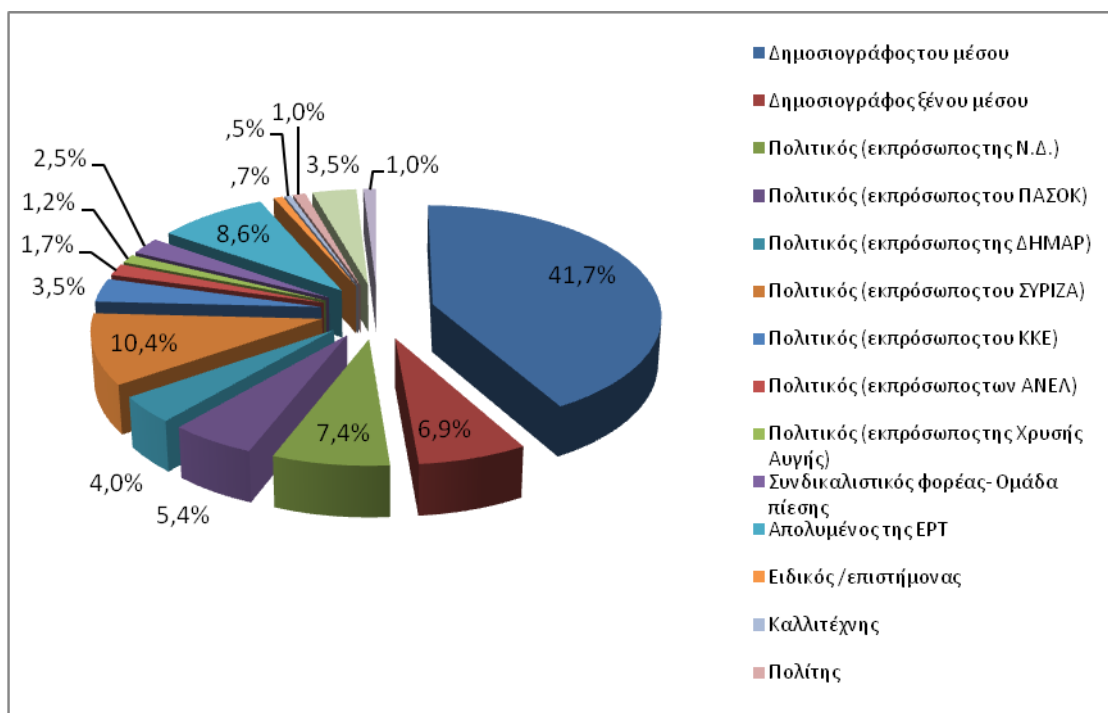
«Σε πολιτικό θρίλερ εξελίσσεται η κατάσταση μετά το λουκέτο στην ΕΡΤ..»
(ALPHA, 18/6/2013)

«Ένα μεγάλο πολιτικό δράμα βιώνουμε μετά το μαύρο στη δημόσια τηλεόραση..»
(ANT1, 19/6/2013)

6.6.4 Εισαγωγικά στοιχεία για τις ομιλούσες κεφαλές

Όπως αναφέραμε και στην ταυτότητα της έρευνας, μετρήσαμε μέχρι πέντε ομιλούσες κεφαλές που εμφανίζονται να κάνουν δηλώσεις εντός της κάθε ειδήσεως, με κριτήριο επιλογής και κατάταξης την έκταση των δηλώσεων (πρώτος ομιλών αυτός με την εκτενέστερη δήλωση). Συγκεκριμένα, συνολικά καταγράψαμε τα λεγόμενα 405 ομιλουσών κεφαλών που εμφανίζονται να κάνουν δηλώσεις εντός των 207 εξεταζόμενων ειδήσεων.

Από το ακόλουθο Γράφημα 1, φαίνεται η συχνότητα εμφάνισης ομιλουσών κεφαλών ανά ιδιότητα ομιλούντος. Οι δημοσιογράφοι των Μέσων υπερισχύουν έναντι όλων των άλλων ιδιοτήτων (41,7%) ενώ μεγάλο ποσοστό καταλαμβάνουν συνολικά και οι δηλώσεις των πολιτικών προσώπων, τόσο της τρικομματικής κυβέρνησης, όσο και της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Οι δηλώσεις των απολυμένων της ΕΡΤ καταλαμβάνουν μόλις το 8,6% του συνόλου, ενώ δηλώσεις πολιτών -σχετικές με το κλείσιμο της ΕΡΤ- φιλοξενούνται από τα τρία Μέσα σε ποσοστό 1%.

Γράφημα 1: Ιδιότητες ομιλουσών κεφαλών που εμφανίζονται να κάνουν δηλώσεις για την ΕΡΤ εντός των ειδήσεων.

Σε ό,τι έχει να κάνει με τη μέση τιμή του αριθμού των ομιλουσών κεφαλών ανά ειδηση, στον τηλεοπτικό σταθμό ALPHA αυτή είναι 2,39, ακολουθεί το MEGA με 2,04, ενώ τελευταίος έρχεται ο ANT1 με 1,97. Οι μέσες τιμές των σταθμών δεν διαφέρουν σημαντικά ανά μέσο.

Πίνακας 2: Μέση τιμή αριθμού ομιλουσών κεφαλών που εμφανίζονται στην ειδηση ανά Μέσο (ANOVA sig= ,404)

Μέσο	Μέση τιμή αριθμού ομιλουσών κεφαλών ανά ειδηση
MEGA	2,04
ALPHA	2,39
ANT1	1,97
ΣΥΝΟΛΟ	2,14

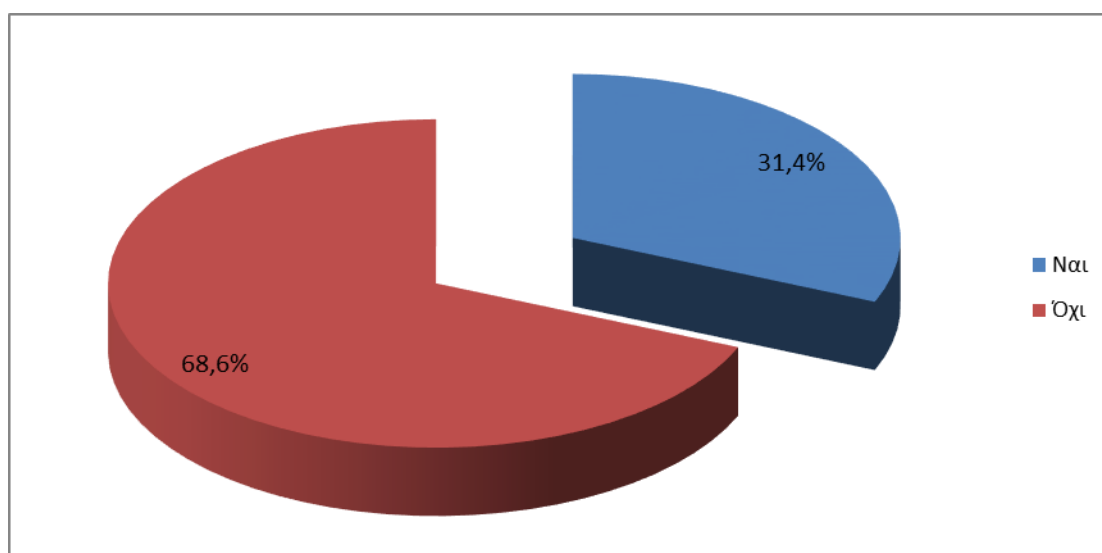
6.6.5 Υ.Ε.3: Στην παρουσίαση των ειδήσεων που αφορούν στο κλείσιμο της ΕΡΤ θα κυριαρχεί η προσωποποίηση (απόρριψη)

Δεδομένου ότι οι δημοσιογράφοι στις μέρες μας αναπτύσσουν τα θέματα της επικαιρότητας εστιάζοντας ως επί το πλείστον στα γύρω από τις ειδήσεις εμπλεκόμενα πρόσωπα, η τρίτη υπόθεση εργασίας που διατυπώθηκε στην

παρούσα εργασία, είναι ότι αναμένεται στην παρουσίαση της είδησης να κυριαρχήσει το στοιχείο της προσωποποίησης.

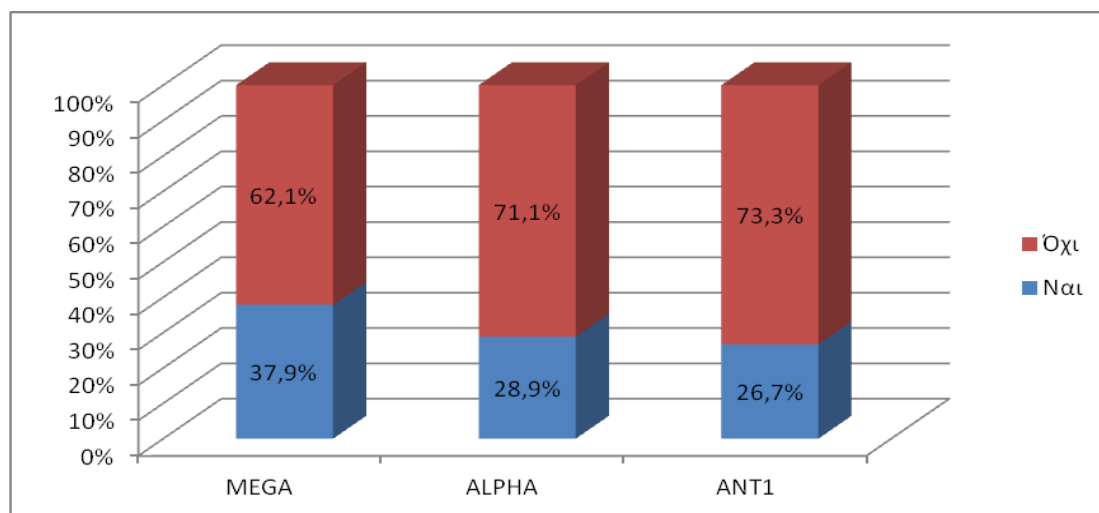
Ως προς τη διερεύνηση, λοιπόν, της προσωποποίησης, παρ' όλο που το θέμα εξ ορισμού αφορούσε σε πολλά πρόσωπα -απολυμένους, πολιτικούς κλπ.- και άρα υπήρχαν μοιραία αναφορές σε αυτά στο σύνολο των ειδήσεων, στην πλειονότητά τους οι ειδήσεις δεν επικεντρώθηκαν στα εμπλεκόμενα πρόσωπα, αλλά αντίθετα έδωσαν στο θέμα μία ευρύτερη πολιτική διάσταση, εστιάζοντας σε παρούσες ή μελλοντικές συνέπειες αυτού.

Αναλυτικότερα, όπως μπορεί να διαφανεί από τα κάτωθι Γράφημα 3.1, το συνολικό ποσοστό εστίασης στα γύρω από την είδηση εμπλεκόμενα πρόσωπα λαμβάνοντας υπόψη τα λεγόμενα των ομιλουσών κεφαλών που εμφανίζονται να κάνουν δηλώσεις εντός των υπό εξέταση ειδήσεων- ήταν μόλις 31,4%. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι στην πλειοψηφία των περιπτώσεων που αυτό συμβαίνει, η εστίαση από τις ομιλούσες κεφαλές επικεντρώθηκε γύρω από το πρόσωπο του τότε πρωθυπουργού Αντώνη Σαμαρά, υπό το πρίσμα ότι παρουσίασαν την απόφαση του κλεισίματος της ΕΡΤ ως προσωπική του επιλογή.

Γράφημα 3.1: Ποσοστιαία κατανομή προσωποποίησης στην είδηση.

Αναφορικά με την εξέταση της προσωποποίησης ανά επιμέρους εξεταζόμενο Μέσο -όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε από το Γράφημα 3.2-, δεν εντοπίζονται μεγάλες διαφοροποιήσεις –γεγονός που επιβεβαιώνεται και από το στατιστικό μας έλεγχο- με τον ALPHA και τον ANT1 να κυμαίνονται στα ίδια περίπου ποσοστά (28,9% και 26,7% αντίστοιχα) και το MEGA να κατέχει την πρώτη θέση -όσον αφορά την προσωποκεντρική προσέγγιση- με 37,9%.

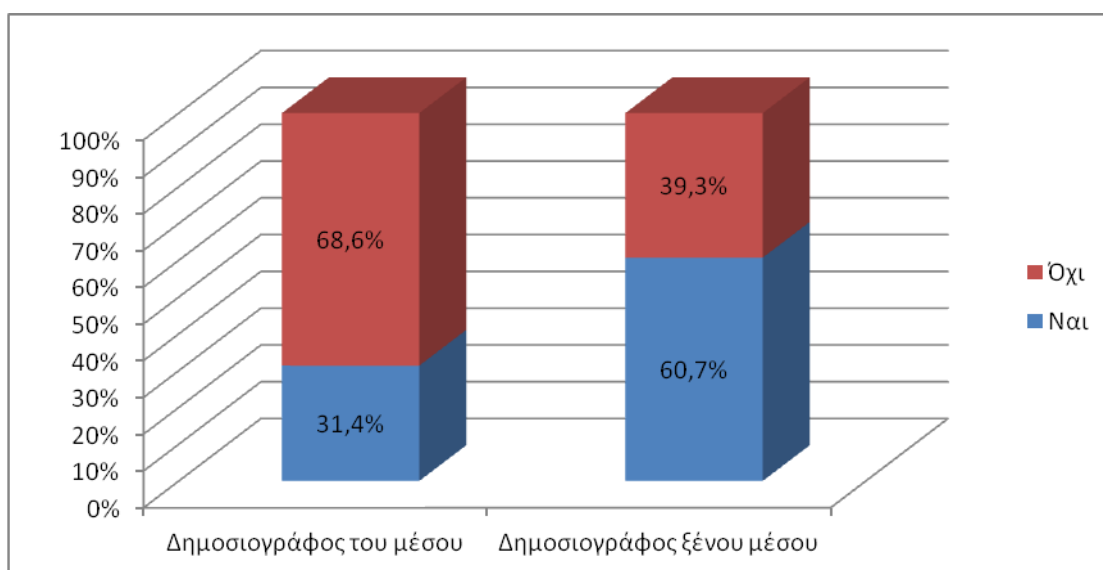

Γράφημα 3.2: Ποσοστιαία κατανομή Προσωποποίησης ανά Μέσο (sig=,114).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η εξέταση της προσωποποίησης ανά επιμέρους κατηγορία ομιλούσας κεφαλής. Από τα Γραφήματα 3.3 και 3.4 φαίνεται το πώς διαμορφώνεται το σκηνικό τόσο για τις δύο επιμέρους κατηγορίες δημοσιογράφων (Γράφημα 3.3) όσο και για τους επίσημους πολιτικούς εκπροσώπους των εκλεγμένων κομμάτων (Γράφημα 3.4). Και στις δύο περιπτώσεις φαίνεται ότι η προσωποποίηση εξαρτάται από την ιδιότητα της ομιλούσας κεφαλής.

Όπως διαπιστώνεται από το Γράφημα 3.3, σχεδόν τα 2/3 των δημοσιογράφων των εξεταζόμενων Μέσων δεν εστίασαν σε συγκεκριμένο εμπλεκόμενο πρόσωπο με την απόφαση του κλεισίματος της ΕΡΤ. Από την άλλη, η πλειοψηφία των ξένων δημοσιογράφων (60,7%), οι δηλώσεις ή τα ρεπορτάζ των οποίων φιλοξενήθηκαν από τα υπό εξέταση Μέσα, παρουσίασαν το θέμα δίνοντας του προσωποκεντρικές διαστάσεις. Σημειώνεται ότι και οι δύο

κατηγορίες δημοσιογράφων εστίασαν πρωτίστως γύρω από το πρόσωπο του πρωθυπουργού.

Γράφημα 3.3: Προσωποποίηση ανά επιμέρους κατηγορία δημοσιογράφων (sig=,003).

Ενδεικτικά παραθέτουμε κάποιες χαρακτηριστικές εκφράσεις δημοσιογράφων των Μέσων που φανερώνουν την προσωποποίηση όσον αφορά στην απόφαση του κλεισίματος:

«Αμετακίνητος ο Σαμαράς στην απόφαση του για το κλείσιμο της ΕΡΤ..» (ΜΕΓΑ, 18/6/2013)

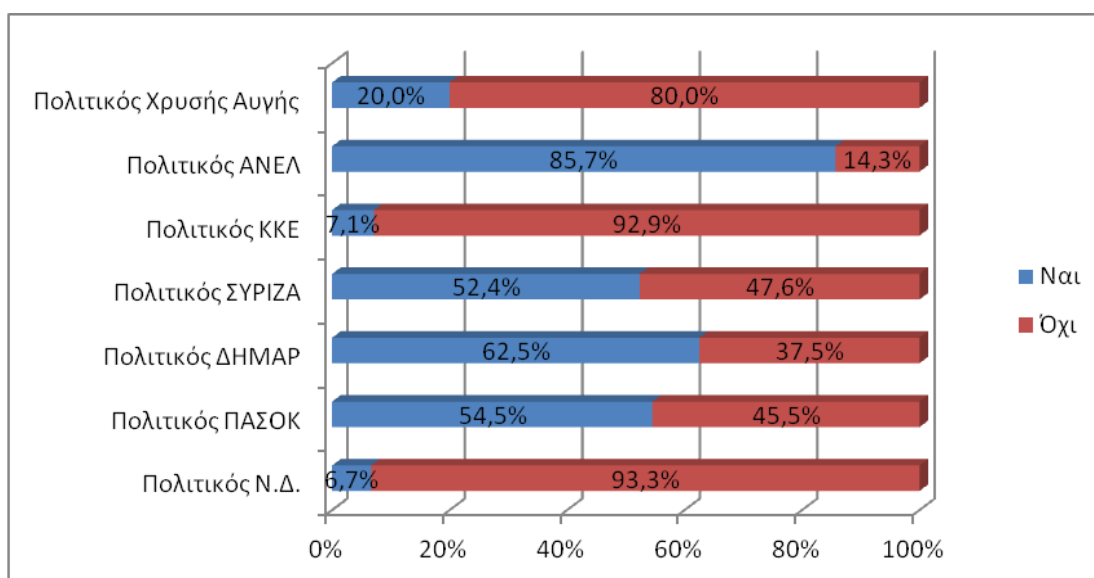
«Προσωπική επιλογή του Πρωθυπουργού ήταν το λουκέτο στη δημόσια τηλεόραση..» (ΑΝΤ1, 19/6/2013)

«Ανυποχώρητος και οχυρωμένος πίσω από τις αρχικές του θέσεις εμφανίζεται ο Αντώνης Σαμαράς σε σχέση το ζήτημα της ΕΡΤ..» (ΑΛΦΑ, 18/6/2013)

Σε ό,τι έχει να κάνει με τους πολιτικούς εκπροσώπους, εκεί παρατηρήθηκαν αρκετές διακυμάνσεις, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από τον στατιστικό μας έλεγχο που φανερώνει εξάρτηση της προσωποποίησης από την ιδιότητα του ομιλούντος. Συγκεκριμένα, το Γράφημα 3.4 φανερώνει ότι οι πολιτικοί

της Νέας Δημοκρατίας έκαναν «χρήση» της προσωποποίησης λιγότερο απ' όλους (6,7%). Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι στις περιπτώσεις που το έκαναν, συνήθως εστίασαν γύρω από το πρόσωπο του Πρωθυπουργού, παρουσιάζοντας το κλείσιμο της ΕΡΤ ως μία γενναία απόφασή του. Από την άλλη, άξια σχολιασμού είναι τα υψηλά ποσοστά προσωποποίησης που καταγράφηκαν τόσο από πλευράς των εκπροσώπων των δύο κομμάτων που συμμετείχαν στην τότε κυβέρνηση (ΠΑΣΟΚ: 54,5% και ΔΗΜΑΡ: 62,5%), όσο και από τα περισσότερα κόμματα της αξιωματικής αντιπολίτευσης (πλην των πολιτικών του ΚΚΕ, 7,1% και της Χρυσής Αυγής, 20%). Σε αυτή την περίπτωση, η εστίαση, που επικεντρώθηκε πάλι γύρω από το πρόσωπο του Πρωθυπουργού, έλαβε κυρίως αρνητική χροιά και συνοδεύτηκε αρκετά συχνά με απόδοση ευθυνών προς το πρόσωπό του.

Όσον αφορά στις υπόλοιπες κατηγορίες ομιλούντων, τα ποσοστά προσωποποίησης που καταγράφηκαν είναι πάρα πολύ χαμηλά έως και μηδενικά σε κάποιες περιπτώσεις, για τούτο το λόγο δεν παρουσιάζονται σε αντίστοιχο Γράφημα.

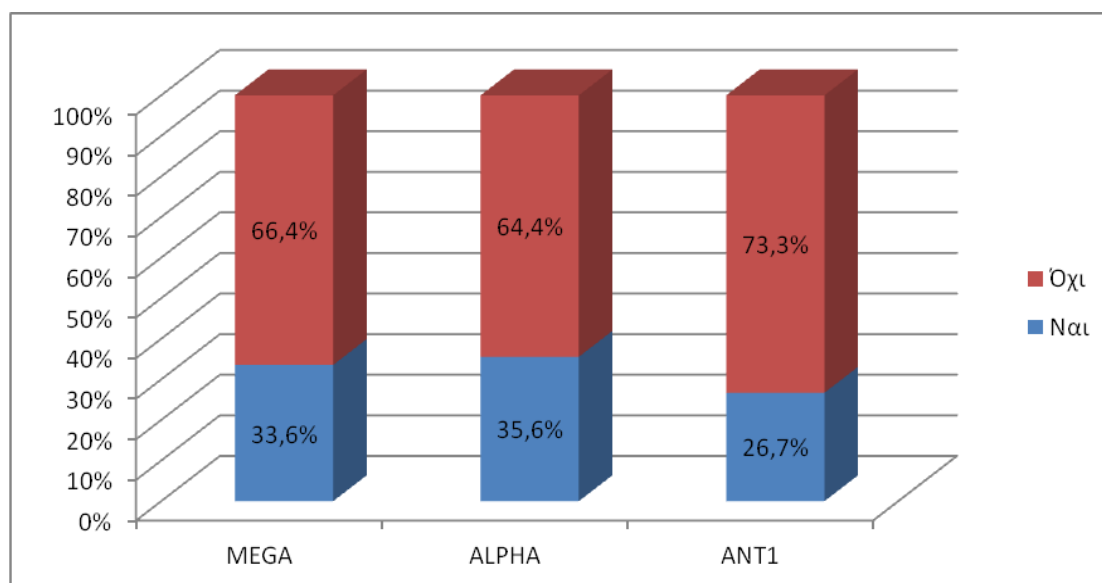
Γράφημα 3.4: Προσωποποίηση ανά επιμέρους κατηγορία πολιτικών (sig=,003).

6.6.6 Υ.Ε.4: Κυριαρχία του οικονομικού πλαισίου και σύνδεση αυτού με την οικονομική κατάσταση της χώρας (μερική αποδοχή).

Αναφορικά με το πρώτο σκέλος της τέταρτης υπόθεσης εργασίας που έχει να κάνει με την επικράτηση του οικονομικού πλαισίου στην κάλυψη της είδησης του κλεισίματος της ΕΡΤ, το Γράφημα 4.1, φανερώνει ότι οι ομιλούσες κεφαλές που εμφανίστηκαν να κάνουν δηλώσεις εντός των ειδήσεων και των τριών Μέσων δεν έκαναν πολλές αναφορές σε οικονομικά θέματα που συνδέονται με το εν λόγω γεγονός.

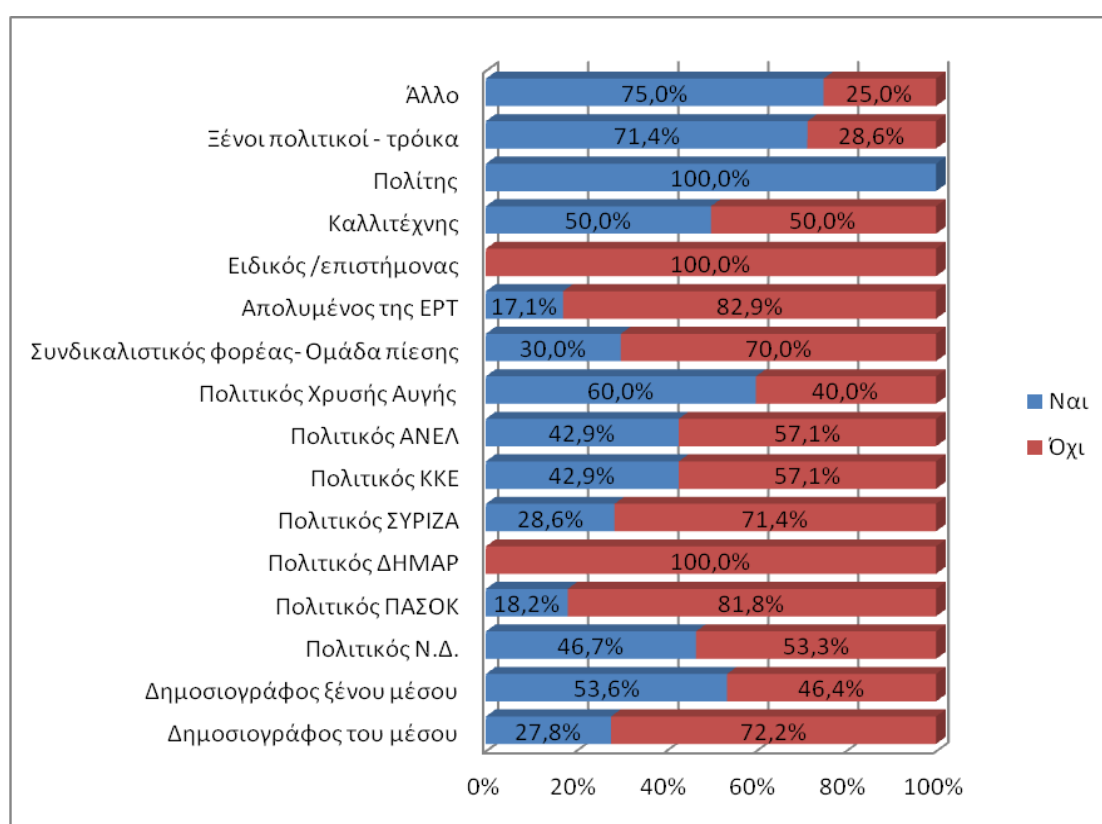
Αναλυτικότερα, οι περισσότερες αναφορές σε οικονομικά ζητήματα έγιναν στον τηλεοπτικό σταθμό ALPHA (35,6%), ακολούθησε το MEGA με ποσοστό 33,6% και ο ANT1 με 26,7%. Και σε αυτή την περίπτωση συνεπώς φαίνεται ότι το Μέσο δεν επηρεάζει τη χρήση του οικονομικού πλαισίου.

Γράφημα 4.1: Ποσοστιαία κατανομή οικονομικό πλαίσιο ανά Μέσο (sig=,289).

Από το Γράφημα 4.2, που παρουσιάζει τη χρήση του οικονομικού πλαισίου ανά ιδιότητα ομιλούσας κεφαλής, φαίνεται κατ' αρχήν ότι τα ποσοστά αναφοράς σε οικονομικά ζητήματα όσον αφορά στους πολιτικούς ποικίλουν ανάλογα με την κομματική τους ταυτότητα. Συγκεκριμένα, περισσότερες αναφορές σε οικονομικές παραμέτρους γίνονται από τους πολιτικούς της Χρυσής Αυγής (60%), έπονται οι εκπρόσωποι της Νέας Δημοκρατίας (46,7%)

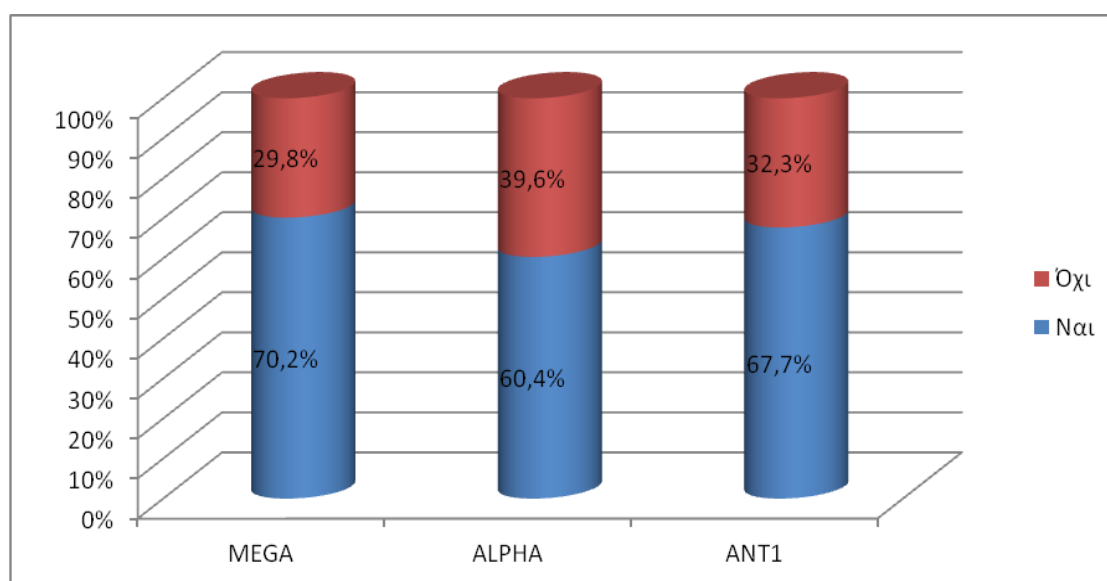
ακολουθούν οι πολιτικοί εκπρόσωποι του ΚΚΕ (42,9%) και των ΑΝΕΛ (42,9%), ενώ οι εκπρόσωποι των υπολοίπων κομμάτων κάνουν πολύ λιγότερες αναφορές. Επιπλέον, πολύ υψηλά ποσοστά χρήσης του οικονομικού πλαισίου έχουμε -όπως είναι λογικό- και από τους ξένους πολιτικούς και την «τρίκα» (71,4%). Αναφορικά με τους δημοσιογράφους των εξεταζόμενων Μέσων, παρατηρούμε ότι οι σχετικές αναφορές τους σε οικονομικά ζητήματα περιορίζονται σε ένα ποσοστό της τάξεως του 27,8%. Τέλος, καθολικό ποσοστό χρήσης του οικονομικού πλαισίου φαίνεται ότι καταγράφεται στους πολίτες.

Γράφημα Υ.Ε.4.2: Ποσοστιαία κατανομή οικονομικό πλαίσιο ανά ιδιότητα ομιλούσας κεφαλής (μη έγκυρος στατιστικός έλεγχος).

Σε ό,τι έχει να κάνει με το δεύτερο σκέλος της υπόθεσης εργασίας που προέβλεπε ότι οι ομιλούντες στις ειδήσεις θα συνδέουν το κλείσιμο της ΕΡΤ με την ευρύτερη οικονομική κατάσταση της χώρας, επιβεβαιώνεται ότι όντως η πλειοψηφία των ομιλουσών κεφαλών -ανεξαρτήτως από το Μέσο στο οποίο εμφανίζονται- που κάνει αναφορά σε οικονομικά ζητήματα, εντάσσει την

απόφαση του κλεισίματος σε αυτή τη λογική. Δηλαδή, συνδέει το κλείσιμο του οργανισμού είτε με τις επιταγές που απορρέουν από το Μνημόνιο, είτε γενικά με την άσχημη οικονομική κατάσταση της χώρας. Πιο συγκεκριμένα, όπως μπορούμε να διακρίνουμε από το Γράφημα 4.3 και στα τρία εξεταζόμενα Μέσα παρατηρούνται αρκετά υψηλά ποσοστά αναφορών (MEGA: 70%, ALPHA: 60,4%, ANT1: 67,7%), μέσω των οποίων τοποθετείται το κλείσιμο της ΕΡΤ ως αποτέλεσμα της ευρύτερης οικονομικής κατάστασης της χώρας. Συνεπώς, έχουμε μερική αποδοχή της τρίτης υπόθεσης εργασίας, υπό την έννοια ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ομιλουσών κεφαλών δεν κάνει αναφορά σε οικονομικές παραμέτρους αλλά όταν γίνεται αναφορά σε αυτές, στις περισσότερες περιπτώσεις συνδέουν το κλείσιμο της ΕΡΤ με την ευρύτερη οικονομική κατάσταση.

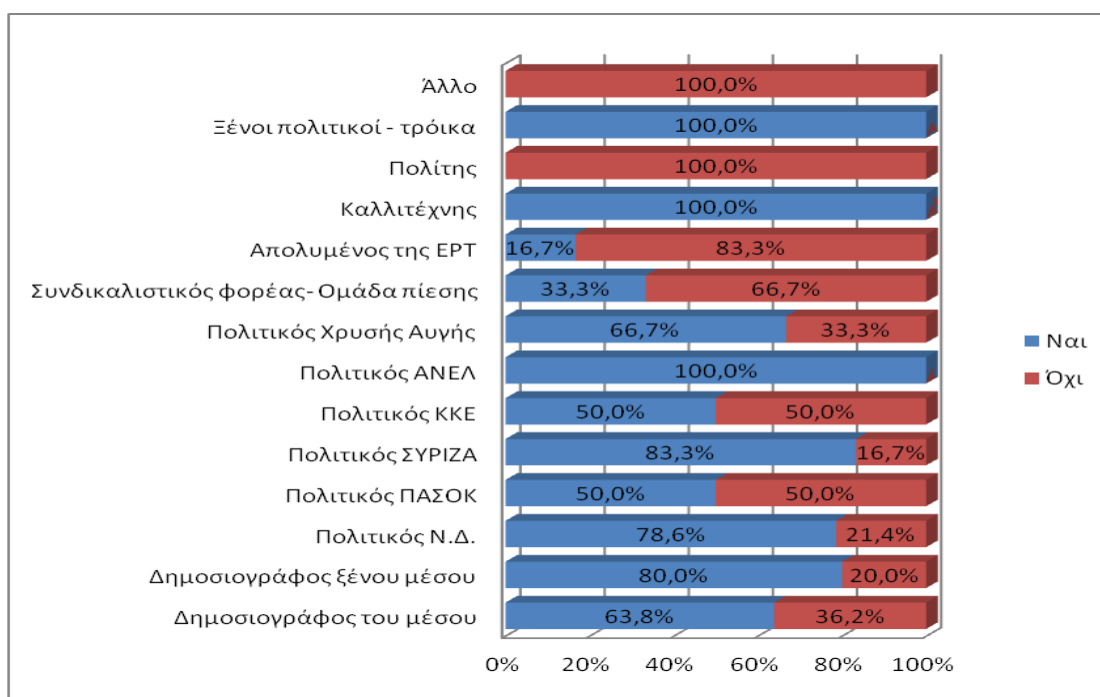

Γράφημα 4.3: Σύνδεση του κλεισίματος της ΕΡΤ με την ευρύτερη οικονομική κατάσταση της χώρας ανά Μέσο ($sig=,563$)⁴.

Όπως φαίνεται από το κάτωθι Γράφημα 4.4., οι περισσότερες κατηγορίες ομιλουσών κεφαλών, όταν κάνουν «χρήση» του οικονομικού πλαισίου, περιλαμβάνουν μέσα στις σχετικές δηλώσεις τους αναφορές που σχετίζονται είτε με τη δύσκολη οικονομική κατάσταση της χώρας, είτε με τις επιταγές του

⁴ Από τα Γραφήματα 4.3 και 4.4 έχει απαλειφθεί το ποσοστό ομιλουσών κεφαλών που δεν κάνει καθόλου αναφορά σε οικονομικά ζητήματα που σχετίζονται με το κλείσιμο της ΕΡΤ.

Μνημονίου που είχαν ως απόρροια το κλείσιμο της ΕΡΤ. Συγκεκριμένα, το 63,8% των δημοσιογράφων του Μέσου που μιλούν για οικονομικά ζητήματα, συνδέουν την οικονομική κρίση στην Ελλάδα με την αιφνιδιαστική διακοπή λειτουργίας του οργανισμού. Ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά ανάλογων αναφορών εντοπίζονται και στα λεγόμενα των πολιτικών εκπροσώπων της κυβέρνησης (εκτός ΔΗΜΑΡ) και της αντιπολίτευσης, με τους πρώτους να προβάλλουν τις επιταγές του μνημονίου ως επιχείρημα του κλεισίματος της ΕΡΤ και τους δεύτερους να δρᾶπτονται της ευκαιρίας και να κατηγορούν τα κόμματα που είχαν εφαρμόσει ως τότε τα μνημόνια που οδήγησαν στη συγκεκριμένη πολιτική απόφαση.

Γράφημα 4.4: Σύνδεση του κλεισίματος της ΕΡΤ με την ευρύτερη οικονομική κατάσταση της χώρας ανά ιδιότητα ομιλούσας κεφαλής (μη έγκυρος στατιστικός έλεγχος).

Συμπληρωματικά, αναφέρουμε ότι πέραν των αναφορών που συναρτούν την οικονομική κρίση με το κλείσιμο της ΕΡΤ, εντοπίστηκαν και αρκετές δηλώσεις - κυρίως από δημοσιογράφους, πολίτες και πολιτικούς της Νέας Δημοκρατίας, της Χρυσής Αυγής και του ΠΑΣΟΚ- σχετιζόμενες με τη διαχείριση των οικονομικών της ΕΡΤ από τις διοικήσεις της, όταν αυτή ήταν εν λειτουργία

(οικονομική κακοδιαχείριση, διασπάθιση δημόσιου χρήματος κλπ.). Από την άλλη, αξίζει να επισημάνουμε ότι είχαμε ελάχιστες αναφορές που σχετιζόνταν με τις οικονομικές συνέπειες που επέφερε η απόφαση για τους εργαζόμενους του οργανισμού.

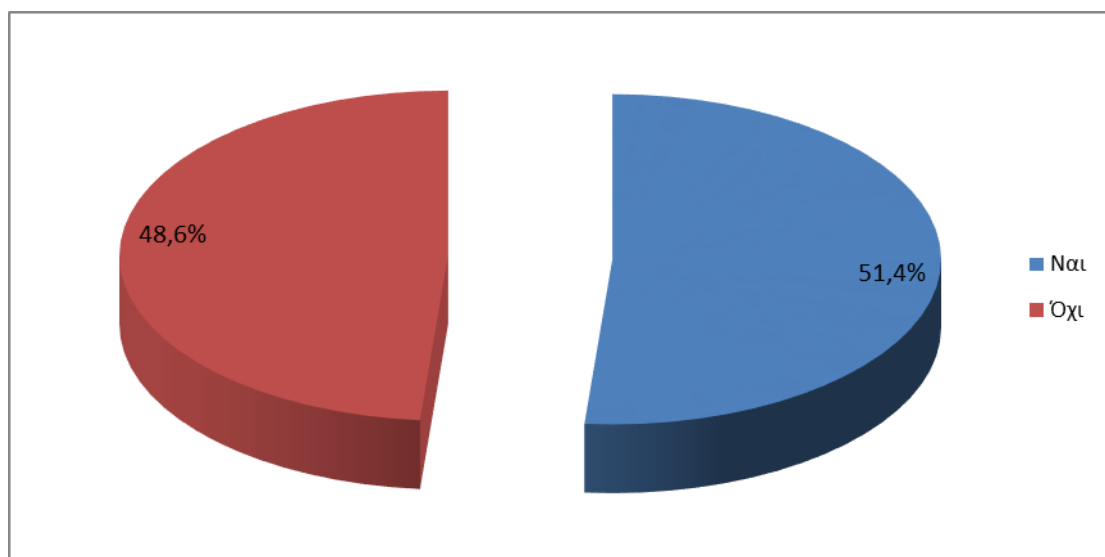
Σημειώνεται ότι στο οικονομικό πλαίσιο προσμετρήθηκαν μόνο αναφορές σε οικονομικές παραμέτρους που σχετιζόνταν άμεσα με το κλείσιμο της ΕΡΤ. Ωστόσο, επισημαίνουμε ότι παρατηρήθηκαν αρκετές αναφορές -κυρίως στα λεγόμενα των δημοσιογράφων και κάποιων πολιτικών που συμμετείχαν στην τότε κυβέρνηση- σχετιζόμενες με τις οικονομικές επιπτώσεις που θα επιφέρει στη χώρα το ενδεχόμενο πρόωρων εκλογών (με αφορμή το κλείσιμο της ΕΡΤ).

6.6.7 Υ.Ε.5: Αναμένεται επικράτηση του πλαισίου διπολικού ή συγκρουσιακού χαρακτήρα (αποδοχή)

Δεδομένου ότι η πλαισίωση των ειδήσεων πολύ συχνά εμπεριέχει στοιχεία ανταγωνιστικών ερμηνειών και απόψεων και λαμβάνοντας υπόψη ότι το υπό εξέταση θέμα πυροδότησε συγκρούσεις τόσο σε πολιτικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο, η πέμπτη υπόθεση εργασίας προέβλεπε την επικράτηση του πλαισίου διπολικού ή συγκρουσιακού χαρακτήρα.

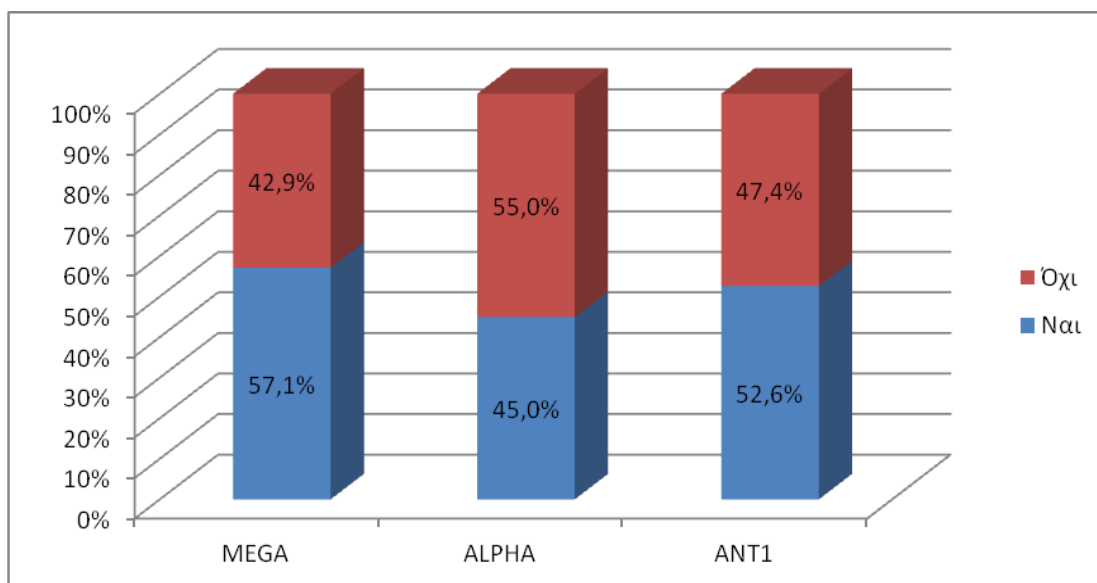
Για την ενδελεχή εξέταση του συγκρουσιακού πλαισίου, ξεχωρίσαμε δύο επιμέρους κατηγορίες που εντάσσονται σε αυτό και τις όποιες εξετάσαμε χωριστά. Αρχικά, επιχειρήσαμε να καταμετρήσουμε τις περιπτώσεις όπου γίνεται από τους ομιλούντες αναφορά σε αντιπαράθεση που προέκυψε από την ανακοίνωση του κλεισίματος της ΕΡΤ. Για τις ανάγκες της έρευνας, τη συγκεκριμένη κατηγορία την ορίζουμε ως δευτερογενές πλαίσιο διπολικού χαρακτήρα. Παράλληλα, καταμετρήσαμε τις ομιλούσες κεφαλές που εμφανίζονται εντός των ειδήσεων να είναι σε αντιπαράθεση και ονομάσαμε την εν λόγω κατηγορία πρωτογενές πλαίσιο διπολικού ή συγκρουσιακού χαρακτήρα.

Όσον αναφορά στο δευτερογενές πλαίσιο συγκρουσιακού χαρακτήρα, όπως μπορούμε να διακρίνουμε από το Γράφημα 5.1 το μεγαλύτερο ποσοστό ομιλουσών κεφαλών που εμφανίζονται εντός των ειδήσεων (51,4%) έδωσε όντως έμφαση στη σύγκρουση που προέκυψε μεταξύ ατόμων, ομάδων ή θεσμών που ακολούθησε της ανακοίνωσης του κλεισίματος του οργανισμού. Συνεπώς, και μόνο από την εξέταση της εν λόγω κατηγορίας του συγκρουσιακού πλαισίου, προκύπτει αποδοχή της πέμπτης υπόθεσης εργασίας.

Γράφημα 5.1: Δευτερογενές συγκρουσιακό πλαίσιο.

Εξετάζοντας τη διαμορφωθείσα κατάσταση ανά επιμέρους εξεταζόμενο Μέσο προκύπτει ότι η χρήση του δευτερογενούς συγκρουσιακού πλαισίου δεν εξαρτάται από το Μέσο. Αναλυτικότερα, όπως φαίνεται από το κάτωθι Γράφημα 5.2, το MEGA καταλαμβάνει την πρωτιά σε ό,τι έχει να κάνει με τις αναφορές σε σύγκρουση με ποσοστό 57,1% ακολουθούμενο από τον ANT1 (52,6%), ενώ για τον ALPHA (45%) οριακά δεν επιβεβαιώνεται η υπόθεση εργασίας, τουλάχιστον ως προς την εξέταση του δευτερογενούς πλαισίου διπολικού χαρακτήρα.

Γράφημα 5.2: Δευτερογενές συγκρουσιακό πλαίσιο ανά Μέσο($\text{sig}=,112$).

Εξετάζοντας το δευτερογενές συγκρουσιακό πλαίσιο ανά ιδιότητα ομιλούσας κεφαλής, διαπιστώνουμε (Γράφημα 5.3) ότι η συντριπτική πλειοψηφία τόσο των δημοσιογράφων των εξεταζόμενων Μέσων (89,3%) όσο και των ξένων (82,1%) κάνουν λόγο για αντιπαράθεση που προέκυψε είτε σε πολιτικό είτε σε κοινωνικό επίπεδο. Όσον αφορά στις υπόλοιπες κατηγορίες ομιλουσών κεφαλών δεν εντοπίζονται στα λεγόμενά τους μεγάλα ποσοστά αναφοράς σε αντιπαράθεση.

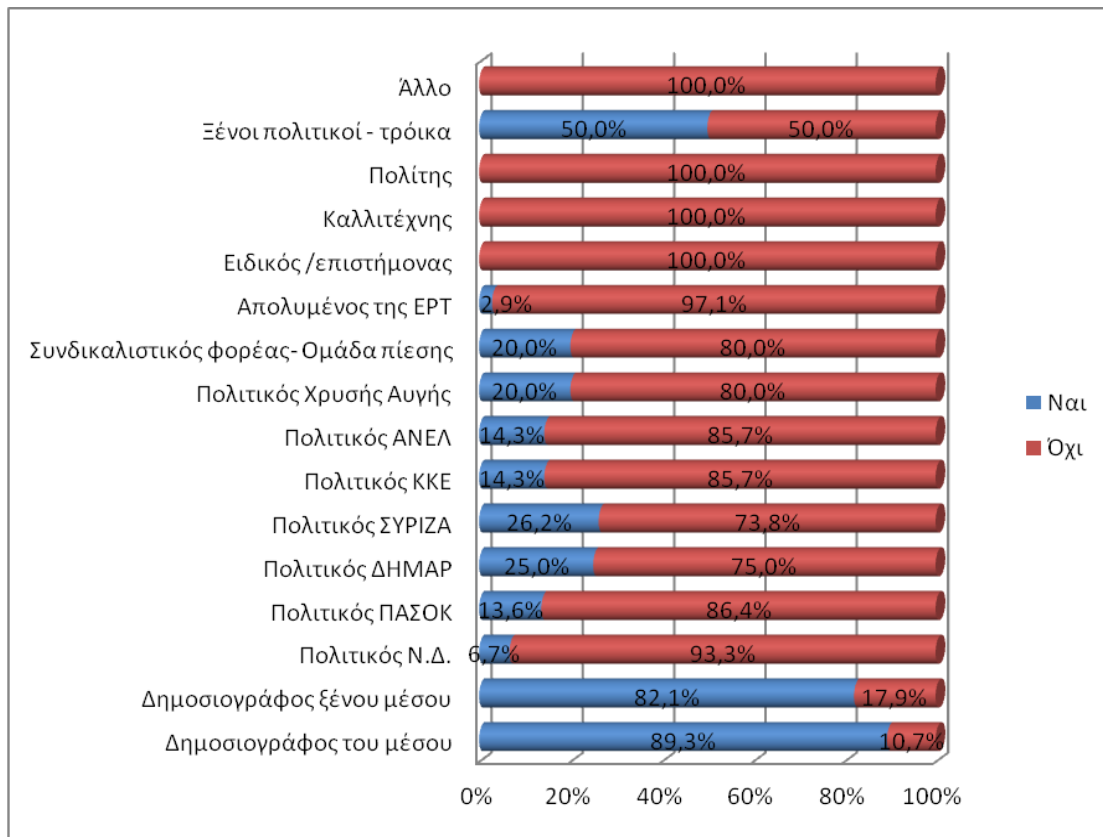
Ενδεικτικά παραθέτουμε κάποιες χαρακτηριστικές εκφράσεις που εντοπίστηκαν στον λόγο κυρίως των κεντρικών παρουσιαστών, κατά την έναρξη των σχετικών ειδήσεων:

«Η σχέση ανάμεσα στους κυβερνητικούς εταίρους βρίσκονται στο ναδίρ με αφορμή το ζήτημα της ΕΡΤ..»(MEGA, 18/6/2013)

«Στην κόψη του ξυραφιού η κυβέρνηση για την ΕΡΤ..» (ALPHA, 17/6/2013)

«Η Καχυποψία βάζει φωτιά στην κυβερνητική συνοχή με αφορμή το κλείσιμο της ΕΡΤ..» (ANT1, 13/6/2013)

«Οι τρεις αρχηγοί αναζητούν μάταια συμβιβαστική λύση για το αγκάθι με το λουκέτο στην ΕΡΤ..» (ANT1, 16/6/2013)

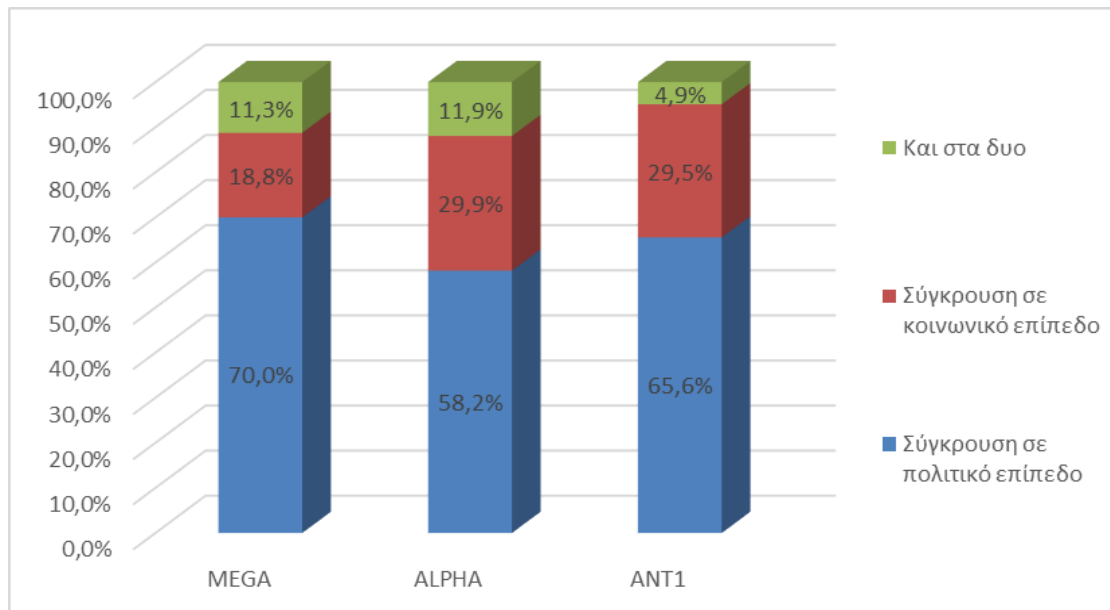
Γράφημα 5.3: Δευτερογενές συγκρουσιακό πλαίσιο ανά ιδιότητα (μη έγκυρος στατιστικός έλεγχος).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και το Γράφημα 5.4, το οποίο απεικονίζει τα είδη της σύγκρουσης που εστίασαν οι ομιλούσες κεφαλές, των τριών Μέσων. Το σχετικό Γράφημα, λοιπόν, μαρτυρά ότι και στα τρία εξεταζόμενα Μέσα υπερίσχυαν οι αναφορές σε συγκρούσεις που σημειώθηκαν σε πολιτικό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα, μέσω του συγκρουσιακού πλαισίου σκιαγραφήθηκε πρωτίστως η πολιτική σύγκρουση και οι τριγμοί στο εσωτερικό της τρικομματικής τότε κυβέρνησης αλλά και οι αντιδράσεις που προκλήθηκαν από τα κόμματα της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Και σε αυτήν την περίπτωση, την πρώτη θέση καταλαμβάνει το ΜΕΓΑ με το 70% των αναφορών σε σύγκρουση να εστιάζουν σε πολιτικές αντιπαραθέσεις, λίγο χαμηλότερο ποσοστό παρατηρείται στον τηλεοπτικό σταθμό ΑΝΤ1 (65,6%) ενώ στον ΑΛΡΗΑ φαίνεται να καταγράφονται τα χαμηλότερα ποσοστά αναφοράς σε πολιτική σύγκρουση εν συγκρίσει με τα υπόλοιπα δύο εξεταζόμενα Μέσα (58,2%).

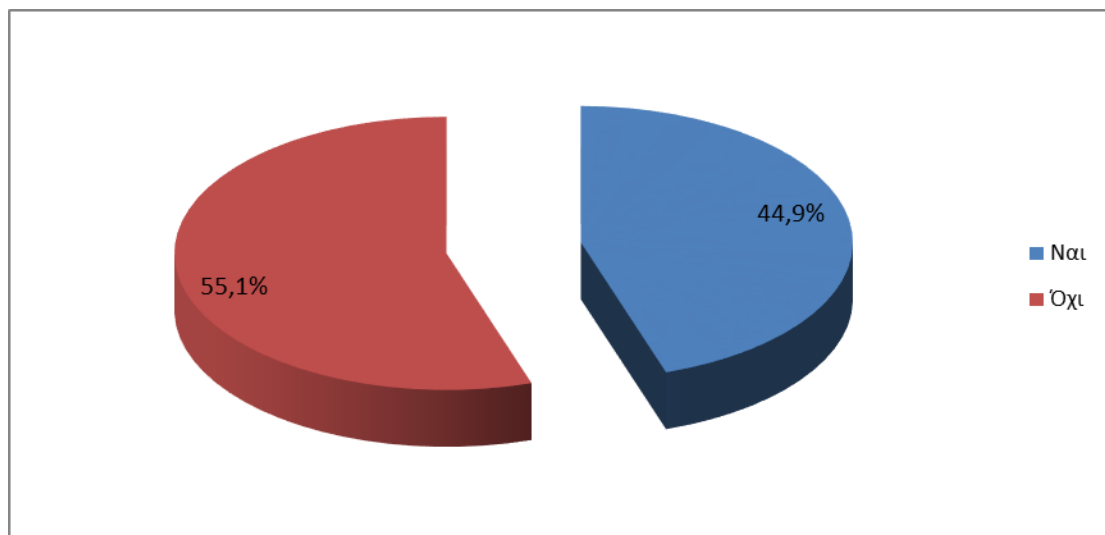
Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι ενώ το θέμα πυροδότησε μεγάλες αντιπαραθέσεις και σε κοινωνικό επίπεδο (μεταξύ απολυμένων ή πολιτών και κυβέρνησης κλπ.) η σκιαγράφιση αυτών μπήκε σε δεύτερη μοίρα από τις ομιλούσες κεφαλές που εμφανίστηκαν να κάνουν δηλώσεις, εντός των ειδήσεων και των τριών εξεταζόμενων Μέσων. Αξιζει να αναφερθεί, ότι στις περιπτώσεις που γίνεται αναφορά σε κοινωνική σύγκρουση, αυτή έχει να κάνει πρωτίστως με την αντίδραση που προέκυψε από τους εργαζόμενους του οργανισμού, ενώ πολύ περιορισμένες είναι οι αναφορές σε αντιδράσεις που προέκυψαν από την ελληνική κοινωνία γενικά αλλά και από πληθυσμούς ή φορείς σε διεθνές επίπεδο.

Όπως φαίνεται από το σχετικό Γράφημα 5.4, στον ALPHA παρατηρούνται τα υψηλότερα ποσοστά αναφορών σε κοινωνικές συγκρούσεις (29,9% αποκλειστικά σε κοινωνική σύγκρουση - 11,9% σε συνδυασμό με πολιτική σύγκρουση). Συγκριτικά, στο MEGA το ποσοστό αναφορών αποκλειστικά σε κοινωνική σύγκρουση είναι αρκετά πιο χαμηλό (18,8%), ενώ οι ομιλούσες κεφαλές που εμφανίζονται να μιλούν στον ANT1, φαίνεται να ξεχωρίζουν περισσότερο από ό,τι στα άλλα δύο Μέσα, την αναφορά σε πολιτική και κοινωνική σύγκρουση (μόλις 4,9% αναφορά και στα δύο). Και σε αυτή την περίπτωση πάντως ο στατιστικός έλεγχος έδειξε μη στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών (Μέσου- είδους αναφερόμενης σύγκρουσης).

Γράφημα.5.4: Είδος αναφερόμενης σύγκρουσης ανά Μέσο (sig=,227).

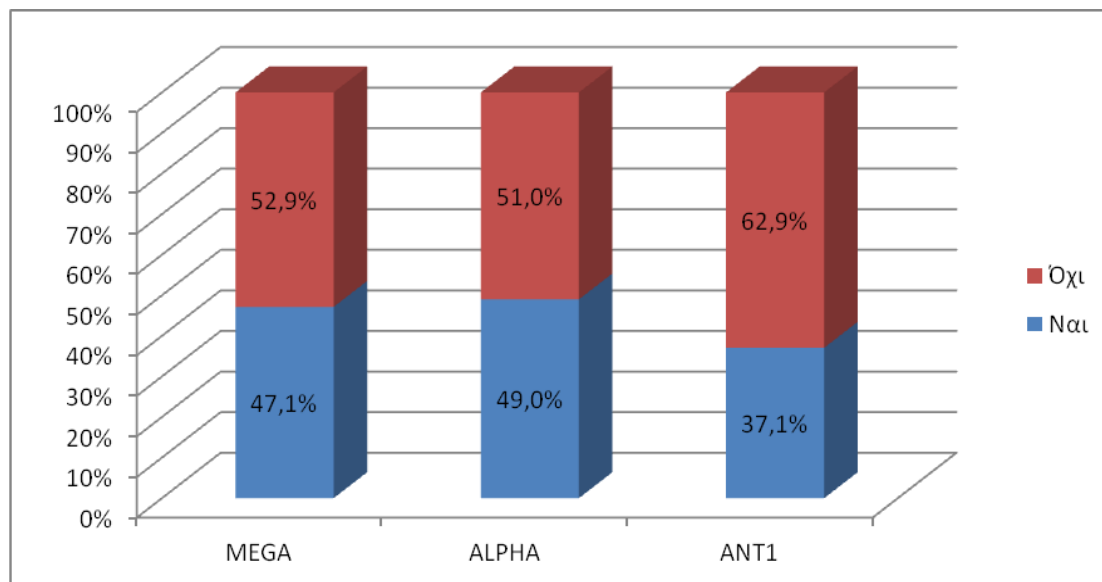
Περνώντας στη δεύτερη επιμέρους κατηγορία συγκρουσιακού πλαισίου (πρωτογενές πλαίσιο διπολικού ή συγκρουσιακού χαρακτήρα), τα ευρήματα της έρευνας καταδεικνύουν ότι ένα σχετικά μεγάλο ποσοστό ομιλούντων που εμφανίζονται να κάνουν δηλώσεις εντός των εξεταζόμενων ειδήσεων συνολικά (44,9% -Γράφημα 5.5-).

Γράφημα 5.5: Πρωτογενές συγκρουσιακό πλαίσιο.

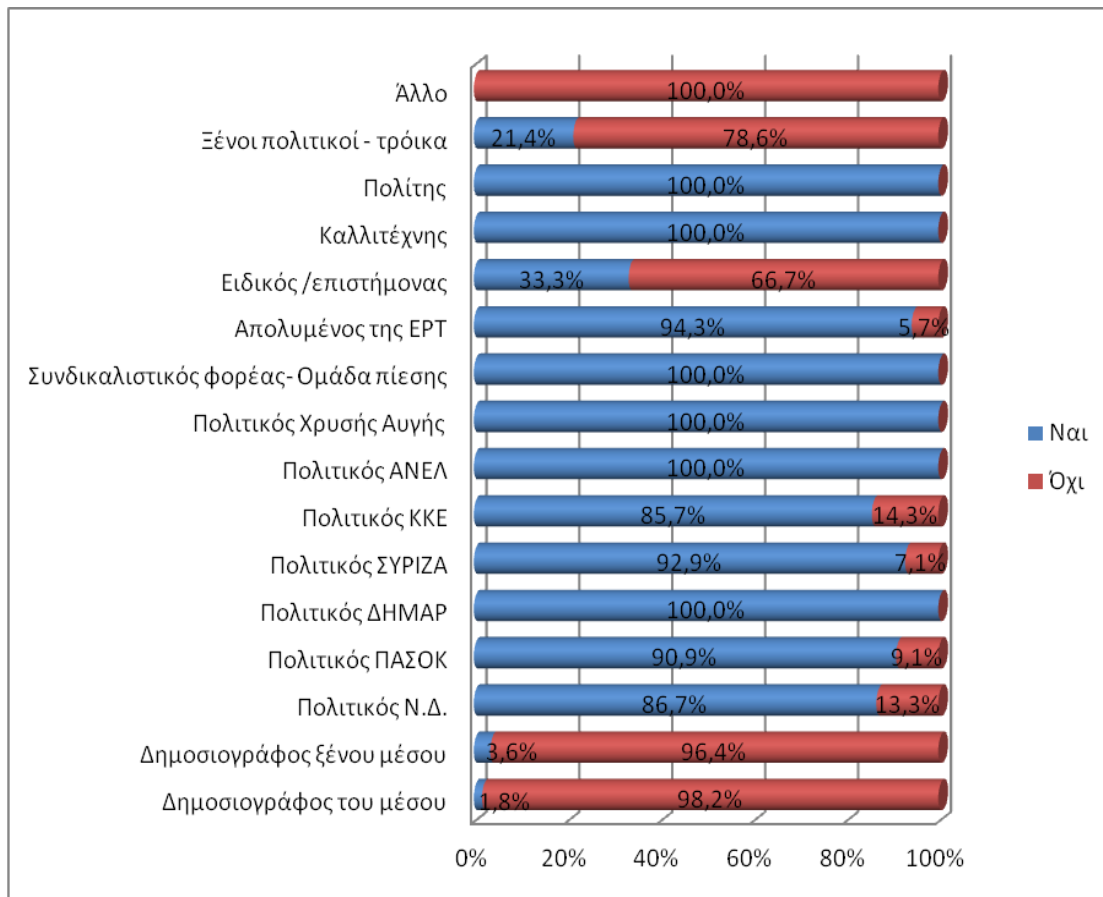
Αλλά και στα τρία επιμέρους Μέσα ξεχωριστά, αρκετοί ομιλούντες εμφανίζονται σε αντιπαράθεση μεταξύ τους για το θέμα. Συγκεκριμένα, από το Γράφημα 5.6, φαίνεται ότι στον ALPHA (49%) καταγράφονται τα

υψηλότερα ποσοστά ομιλουσών κεφαλών που είναι σε αντιπαράθεση, ακολουθεί το MEGA με 47,1% και τελευταίος έρχεται ο τηλεοπτικός σταθμός ANT1 με 37,1%. Ο στατιστικός έλεγχος έδειξε ότι δεν υπάρχει διαφοροποίηση της πρωτογενούς λεκτικής σύγκρουσης ανά Μέσο.

Γράφημα 5.6: Πρωτογενές συγκρουσιακό πλαίσιο ανά Μέσο ($sig=,124$).

Τέλος, όπως διαφαίνεται από το Γράφημα 5.7, πέραν των δημοσιογράφων, των ξένων πολιτικών και των ειδικών επιστημόνων, όλες οι άλλες εξεταζόμενες κατηγορίες ομιλουσών κεφαλών (πολιτικοί, απολυμένοι, πολίτες, συνδικαλιστικοί φορείς, καλλιτέχνες) παρουσιάζονται σε αντιπαράθεση με κάποιον από τους εμπλεκόμενους στην υπόθεση του κλεισίματος της ΕΡΤ, σε συντριπτικά ποσοστά.

Γράφημα 5.7: Δευτερογενές συγκρουσιακό πλαίσιο ανά ιδιότητα (μη έγκυρος στατιστικός έλεγχος).

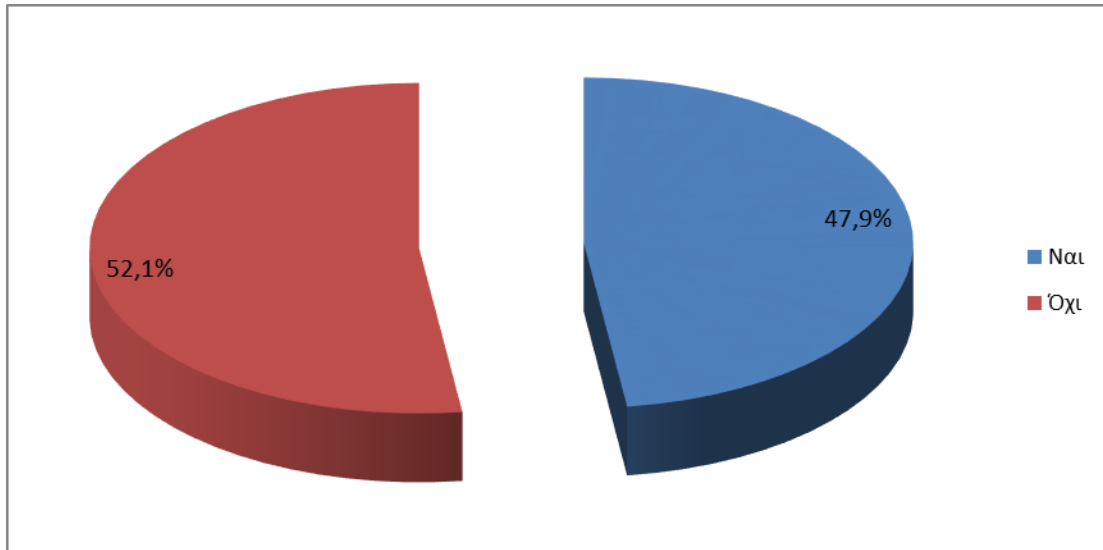
Συνοψίζοντας, το πλαίσιο διπολικού ή συγκρουσιακού χαρακτήρα ήταν κυρίαρχο στην κάλυψη της ειδήσης του κλεισίματος της ΕΡΤ. Ειδικότερα, σχεδόν στο σύνολο των υπό εξέταση ειδήσεων, οι δημοσιογράφοι των Μέσων έδωσαν πρωτίστως έμφαση στην πολιτική αντιπαράθεση που προέκυψε μετά τη διακοπή λειτουργίας του οργανισμού και δευτερευόντως στις κοινωνικές συγκρούσεις. Παράλληλα, η συντριπτική πλειοψηφία ομιλούντων, που φιλοξενήθηκαν και από τους τρεις τηλεοπτικούς σταθμούς, εμφανίστηκαν να είναι σε αντιπαράθεση. Αναφορικά με τους εκπροσώπους των πολιτικών σχηματισμών που συμμετείχαν στην τότε συγκυβέρνηση, οι αρχηγοί -κατ' ιδίαν ή διαμέσου των εκπροσώπων τους- του ΠΑΣΟΚ και της ΔΗΜΑΡ εμφανίστηκαν σε αντιπαράθεση με τον τρίτο κυβερνητικό εταίρο και τότε Πρωθυπουργό της χώρας, Αντώνη Σαμαρά, καθώς από την πρώτη κιόλας στιγμή εξέφρασαν την αντίθεσή τους με το κλείσιμο της ΕΡΤ. Από την πλευρά τους, τα κόμματα της αξιωματικής αντιπολίτευσης, με πρωτοπόρο τον

ΣΥΡΙΖΑ, επιδόθηκαν σε μία δριμεία αντιπολιτευτική επίθεση σχετιζόμενη με το κλείσιμο της ΕΡΤ. Παράλληλα, αξίζει να αναφερθεί ότι στις δηλώσεις τόσο των πολιτικών στελεχών του ΣΥΡΙΖΑ όσο και των ΑΝΕΛ, ήταν κυρίαρχο το αίτημα για εκλογές με αφορμή το γεγονός. Σημειώνεται ότι κατά την περίοδο εξέτασης της κάλυψης της είδησης, η σύγκρουση που κυριάρχησε σκιαγραφήθηκε και από τα τρία Μέσα διαμέσου ρεπορτάζ, στα οποία εμφανίζονταν αποσπάσματα από δηλώσεις είτε πολιτικών είτε εργαζομένων, και όχι με απευθείας καλεσμένους στο στούντιο.

6.6.8 Υ.Ε.6: Αναμένεται κυριαρχία του πλαισίου της ευθύνης (οριακή απόρριψη)

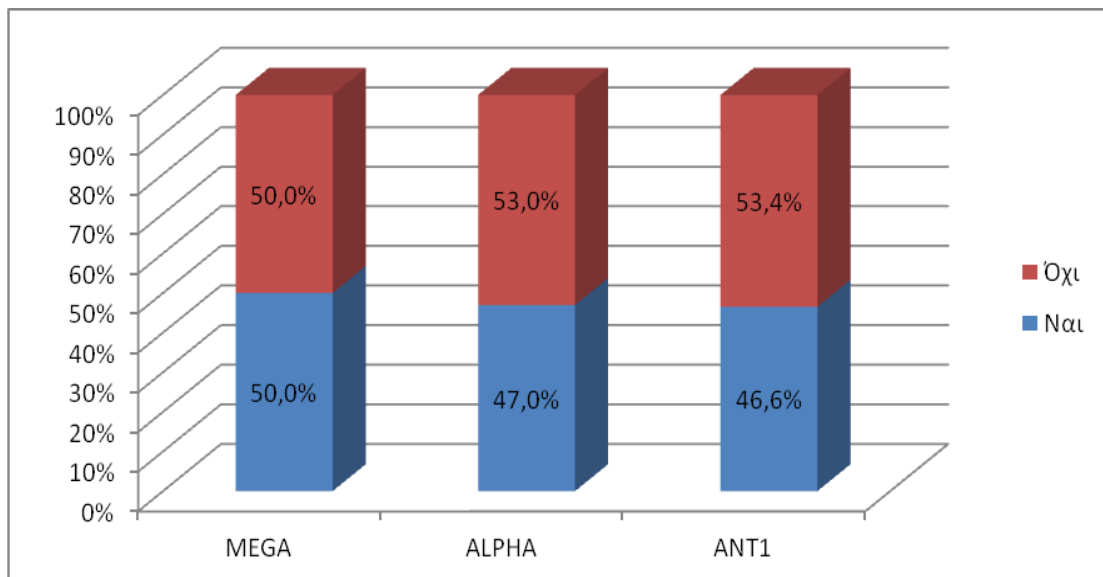
Βάσει του θεωρητικού πλαισίου αναμενόταν ότι στην κάλυψη της είδησης του κλεισίματος της ΕΡΤ θα κυριαρχήσει το πλαίσιο της ευθύνης, μέσω του οποίου παρουσιάζεται ένα ζήτημα ή πρόβλημα με τέτοιο τρόπο ώστε να αποδίδεται η ευθύνη για την αιτία ή τη λύση του είτε στην κυβέρνηση είτε στο άτομο ή στην ομάδα.

Τα ευρήματα της έρευνας καταδεικνύουν ότι στην παρουσίαση της είδησης του κλεισίματος της ΕΡΤ, το εν λόγω πλαίσιο οριακά δεν κυριάρχησε. Πιο συγκεκριμένα, όπως διαφαίνεται από το Γράφημα 6.1 το 47,9% των ομιλουσών κεφαλών που εμφανίζονται να κάνουν δηλώσεις εντός των ειδήσεων αναθέτουν ευθέως ή πλαγίως ευθύνες σε κάποιον ή κάποιους, για το κλείσιμο της ΕΡΤ ή για την επίλυση των προβλημάτων που ανέκυψαν μετά τη διακοπή λειτουργίας του οργανισμού.

Γράφημα 6.1: Ποσοστιαία κατανομή πλαισίου της ευθύνης.

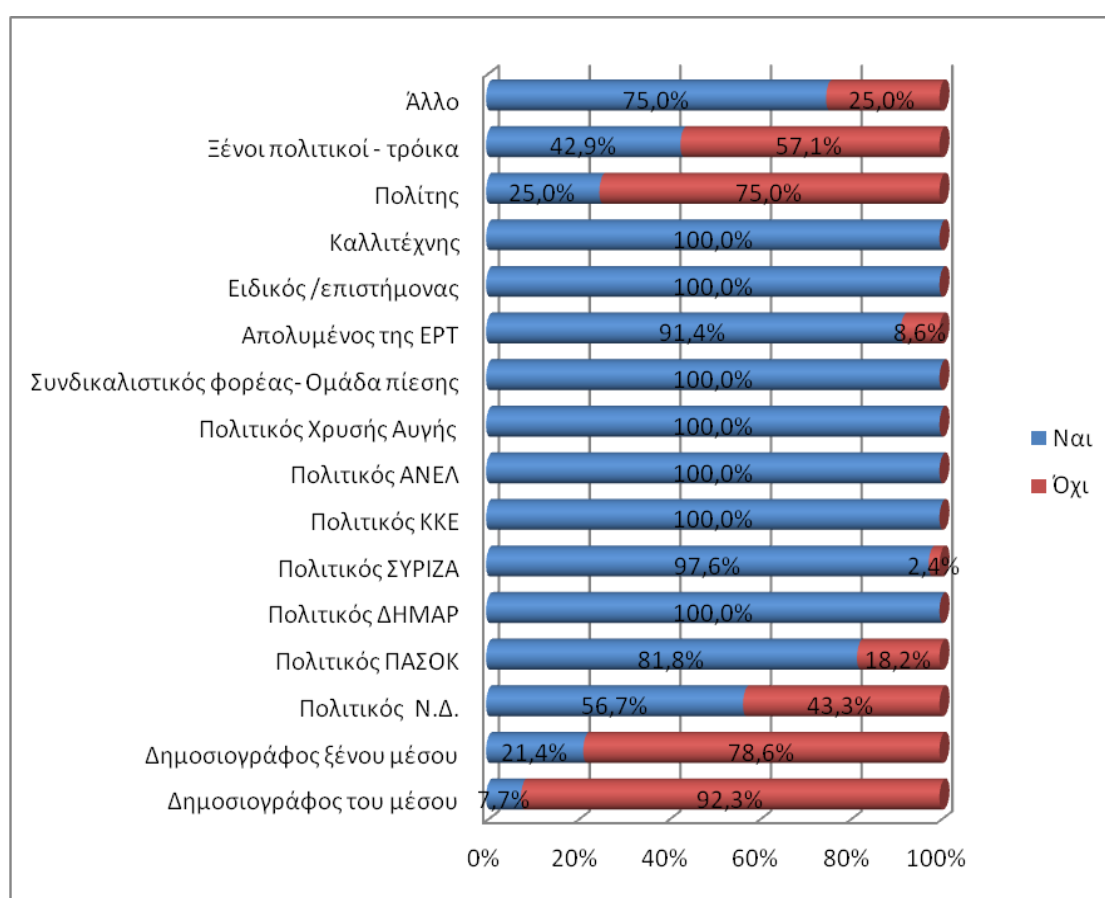
Σε ό,τι έχει να κάνει με την εξέταση του πλαισίου της ευθύνης ανά επιμέρους εξεταζόμενο Μέσο, φαίνεται ότι εν προκειμένω το τελευταίο δεν επηρεάζει τη συχνότητα εμφάνισης του εν λόγω πλαισίου. Αναλυτικότερα, όπως απεικονίζεται στο Γράφημα 6.2, στο MEGA ακριβώς οι μισοί ομιλούντες στις ερευνώμενες ειδήσεις προβαίνουν σε ανάθεση ευθύνης, ενώ ακολουθούν ο ALPHA και ο ANT1 με εξίσου υψηλά ποσοστά (47% και 46,6% αντίστοιχα)

Γράφημα 6.2: Ποσοστιαία κατανομή πλαισίου της ευθύνης ανά Μέσο (sig=,826).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το κάτωθι Γράφημα (6.3), το οποίο απεικονίζει την εμφάνιση του πλαισίου της ευθύνης ανά ομιλούσα κεφαλή.

Ειδικότερα, παρατηρούμε ότι το συγκεκριμένο πλαίσιο κυριαρχεί πρωτίστως στον λόγο των πολιτικών της ΔΗΜΑΡ, του ΠΑΣΟΚ, καθώς και των εκπροσώπων των κομμάτων της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Από την άλλη, καταγράφονται πιο χαμηλά ποσοστά πολιτικών της Ν.Δ. που κάνουν χρήση του συγκεκριμένου πλαισίου (56,7%). Παράλληλα, ευρεία χρήση του πλαισίου της ευθύνης γίνεται και από όλες τις άλλες κατηγορίες ομιλούντων, πλην των δημοσιογράφων που εμφανίζουν πολύ μικρά ποσοστά της τάξεως του 7,7% (δημοσιογράφοι Μέσου) και 21,4% (δημοσιογράφοι ξένου Μέσου).

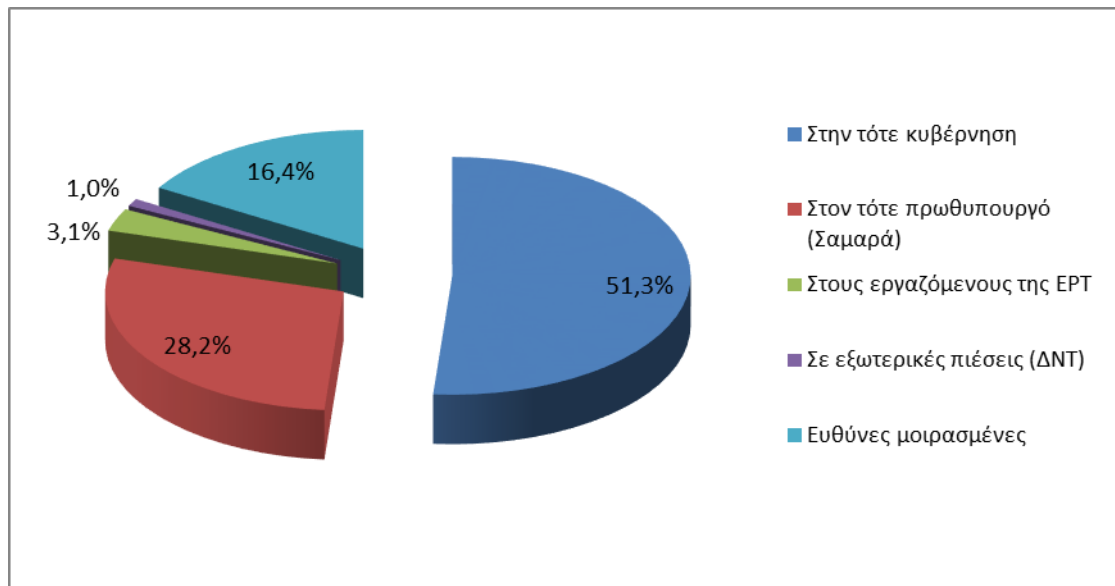

Γράφημα 6.3: Ποσοστιαία κατανομή πλαισίου της ευθύνης ανά ιδιότητα ομιλούσας κεφαλής (μη έγκυρος στατιστικός έλεγχος).

Υπό το πρίσμα της πιο διεξοδικής διερεύνησης του πλαισίου της ευθύνης, αναζητήσαμε την κατεύθυνση της απόδοσης της ευθύνης από τις ομιλούσες κεφαλές.

Με βάση τα ευρήματα της έρευνας, λοιπόν, τα οποία φαίνονται από το Γράφημα 6.4., η πλειοψηφία των ομιλουσών κεφαλών (51,3%) που έκανε χρήση του εν λόγω πλαισίου, επέρριψε την ευθύνη για το κλείσιμο της ΕΡΤ στην τότε κυβέρνηση, συνολικά. Επιπλέον, ένα 28,2% ομιλούντων καθιστά υπεύθυνο προσωπικά τον τότε Πρωθυπουργό Αντώνη Σαμαρά, ενώ παρατηρείται και ένα ποσοστό της τάξεως του 16% που έκανε λόγο για μοιρασμένες ευθύνες. Συνήθως σε αυτές τις περιπτώσεις οι ομιλούντες μίλησαν για προηγούμενες κυβερνητικές πολιτικές που σχετίζονται με τον τρόπο λειτουργίας της δημόσιας τηλεόρασης σε συνδυασμό με τον τρόπο που δρούσαν οι διοικήσεις και οι εργαζόμενοι της ΕΡΤ που ευθύνονται για το κλείσιμο του οργανισμού. Τέλος, στο σύνολο των ομιλουσών κεφαλών καταγράφονται και κάποια μικρά ποσοστά ομιλητών που επιρρίπτουν ευθύνη είτε στους εργαζόμενους (3,1%) είτε σε εξωτερικές πιέσεις (ΔΝΤ-Ευρωπαίους εταίρους) (1%). Το εν λόγω ερευνητικό εύρημα συνάδει απόλυτα με την επικράτηση του θεματικού πλαισίου που περιγράψαμε παραπάνω, καθώς όπως προκύπτει από τη θεωρία, στην περίπτωση της θεματικής πλαισίωσης, η ευθύνη αποδίδεται στις κοινωνικοπολιτικές δυνάμεις και όχι σε συγκεκριμένες ομάδες ή άτομα.

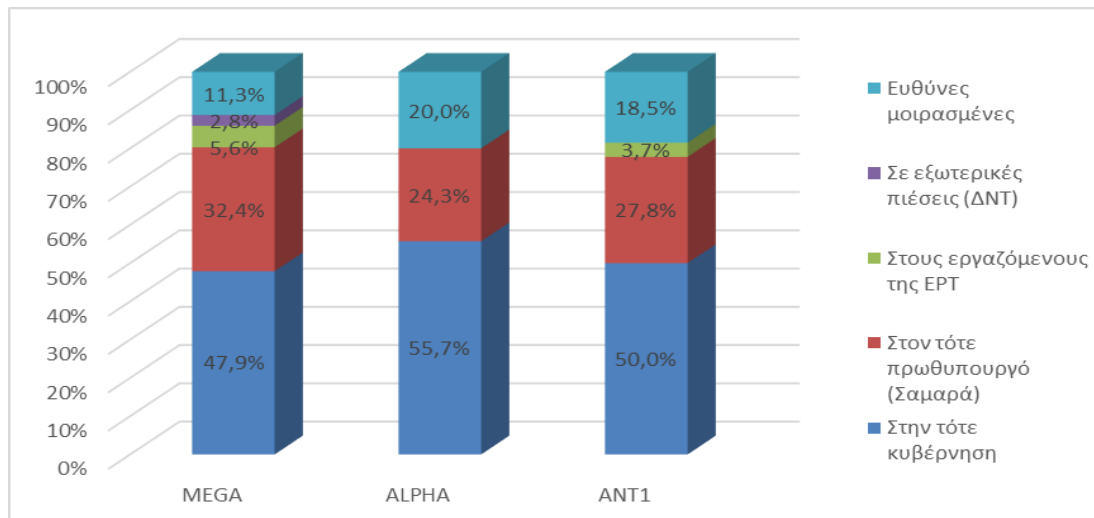

Γράφημα 6.4: Ποσοστιαία κατανομή καταμερισμού ευθυνών⁵.

Το κάτωθι Γράφημα 6.5 παρουσιάζει το πώς καταμερίζονται οι ευθύνες ανά Μέσο. Ειδικότερα, παρατηρούμε ότι οι περισσότεροι ομιλούντες που εμφανίζονται να κάνουν δηλώσεις και στα τρία Μέσα, τοποθετούν την ευθύνη πρωτίστως στην κυβέρνηση με μικρά ποσοστά διαφοροποίησης (ALPHA: 55,7%/ANT1: 50%/MEGA: 47,9%). Ακολουθεί, η επίρριψη ευθύνης από τους ομιλούντες και των τριών τηλεοπτικών σταθμών στον Πρωθυπουργό, με το MEGA να καταλαμβάνει την πρωτιά 32,4%, τον ANT1 να ακολουθεί με 27,8% και τρίτο τον ALPHA με 24,3%. Επιπλέον, παρατηρείται ότι το συνολικό ποσοστό ομιλούντων που αποδίδουν ευθύνες στους εργαζόμενους διαμοιράζεται μεταξύ των τηλεοπτικών σταθμών MEGA (5,6%) και ANT1 (3,7%), ενώ καταμερισμός ευθύνης σε εξωτερικές πιέσεις εντοπίζεται μόνο από ομιλούντες που εμφανίζονται στο MEGA. Τέλος, τα ποσοστά των αναφορών από τους ομιλητές για μοιρασμένες ευθύνες κυμαίνονταν ανάλογα με το Μέσο (ALPHA: 20%/ANT1: 18,5%/MEGA: 11,3%).

⁵ Στα γραφήματα 6.4-6.9 και στον πίνακα 4, μετρώνται μόνο οι περιπτώσεις όπου έχουν αποδοθεί ευθύνες από τους ομιλούντες για το κλείσιμο της ΕΡΤ.

Γράφημα 6.5: Ποσοστιαία κατανομή καταμερισμού εθνών ανά Μέσο (μη έγκυρος στατιστικός έλεγχος).

Αναφορικά με τον καταμερισμό εθνών ανά ομιλούσα κεφαλή, μία εικόνα μπορούμε να πάρουμε από τον Πίνακα 4 που παρατίθεται στη συνέχεια. Όπως διαφαίνεται, η κατεύθυνση της απόδοσης ευθύνης ποικίλλει ανάλογα με την ιδιότητα του ομιλητή.

Πίνακας 4: Ποσοστιαία κατανομή καταμερισμού εθνών ανά ιδιότητα ομιλούσας κεφαλής (μη έγκυρος στατιστικός έλεγχος).

Ιδιότητα	Στην τότε κυβέρνηση	Στον τότε πρωθυπουργό Σαμαρά	Στους εργαζόμενους της ΕΡΤ	Σε εξωτερικές πιέσεις (π.χ. ΔΝΤ)	Ευθύνες μοιρασμένες
Δημοσιογράφος μέσου	28,6%	21,4%	-	7,1%	42,9%
Ξένος δημοσιογράφος	66,7%	16,7%	-	-	16,7%
Πολιτικός Ν.Δ.	-	5,9%	17,9%	5,6%	70,6%
Πολιτικός ΠΑΣΟΚ	-	77,8%	17,6%	5,9%	5,6%
Πολιτικός ΔΗΜΑΡ	12,5%	87,5%	-	-	-
Πολιτικός ΣΥΡΙΖΑ	65,9%	31,7%	-	-	2,4%
Πολιτικός ΚΚΕ	92,9%	7,1%	-	-	-
Πολιτικός ΑΝΕΛ	42,9%	57,1%	-	-	-
Πολιτικός Χ.Α.	20%	20%	-	-	60%
Συνδικαλιστικός Φορέας	90%	10%	-	-	-
Απολυμένος ΕΡΤ	90,6%	9,4%	-	-	-
Ειδικός/Επιστήμονας	100%	-	-	-	-
Καλλιτέχνης	100%	-	-	-	-
Πολίτης	100%	-	-	-	-
Ξένοι πολιτικοί/Τρόικα	33,3%	33,3%	-	-	33,3%
Άλλο	-	-	-	-	100%

Ξεκινώντας από τους δημοσιογράφους του Μέσου, παρατηρούμε ότι τις περισσότερες φορές που ανέθεσαν ευθύνη, αυτή δεν περιορίστηκε σε ένα συγκεκριμένο άτομο ή ομάδα (42,9%). Αξίζει να σημειωθεί ότι σε αυτή την περίπτωση, οι ευθύνες διαμοιράστηκαν κυρίως -όπως είπαμε και παραπάνω- μεταξύ ασκούμενων πολιτικών -είτε από πλευράς όλων των προηγούμενων κυβερνήσεων είτε των διοικήσεων που έχουν περάσει διαχρονικά από την ΕΡΤ- και της παρούσας κυβέρνησης και αρκετές φορές συγκεκριμένα του τότε Πρωθυπουργού. Ενδεικτικά, αναφέρουμε τα λόγια δημοσιογράφου σχολιαστή του ANT1 (19/6/2013):

«Στην ΕΡΤ σαφώς εργάζονταν και ικανοί και αξιόλογοι άνθρωποι και αυτή τη στιγμή βρίσκονται στο δρόμο, και βρίσκονται στο δρόμο εξαιτίας πρωτίστως των διοικήσεων που έχουν περάσει από την ΕΡΤ και έκαναν τόσα χρόνια πάρτι στις πλάτες του ελληνικού λαού και φυσικά μερίδιο ευθύνης έχει και η τωρινή κυβέρνηση λόγω του αιφνιδιαστικού τρόπου που υλοποίησε την απόφαση..»

Από την άλλη, οι δημοσιογράφοι ξένων Μέσων, οι δηλώσεις των οποίων φιλοξενήθηκαν από τα τρία Μέσα, απέδωσαν πρωτίστως ευθύνη στην παρούσα κυβέρνηση. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το πώς διαμορφώνεται η κατάσταση ανάλογα με την κομματική προέλευση των πολιτικών. Αναλυτικότερα, η συντριπτική πλειοψηφία των πολιτικών εκπροσώπων της Ν.Δ. μοιράζουν την ευθύνη σε προηγούμενες πολιτικές (κυβερνητικές και των διοικήσεων της δημόσιας τηλεόρασης, ομοίως με τους δημοσιογράφους) παράλληλα όμως επιρρίπτουν μεγάλες ευθύνες για το κλείσιμο του οργανισμού τόσο στους συνδικαλιστές της ΕΡΤ όσο και στους εργαζόμενους γενικά (70,6%). Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελούν τα λόγια πολιτικού της Νέας Δημοκρατίας, ο οποίος όντας φιλοξενούμενος στον τηλεοπτικό σταθμό ALPHA στις 17/6/2013, δήλωσε απευθυνόμενος στον κεντρικό παρουσιαστή του δελτίου:

«Για τη διακοπή λειτουργίας της ΕΡΤ, φταίνε τα τρωκτικά, συνδικαλιστές, διοικήσεις, κάποιοι εργαζόμενοι που έτρωγαν επί σειρά ετών τα χρήματα του ελληνικού

λαού και φυσικά ευθύνες έχουν και οι προηγούμενες κυβερνήσεις που χρησιμοποίησαν την ΕΡΤ για την εξυπηρέτηση των πελατειακών τους σχέσεων και για να κάνουν την προπαγάνδα τους..»

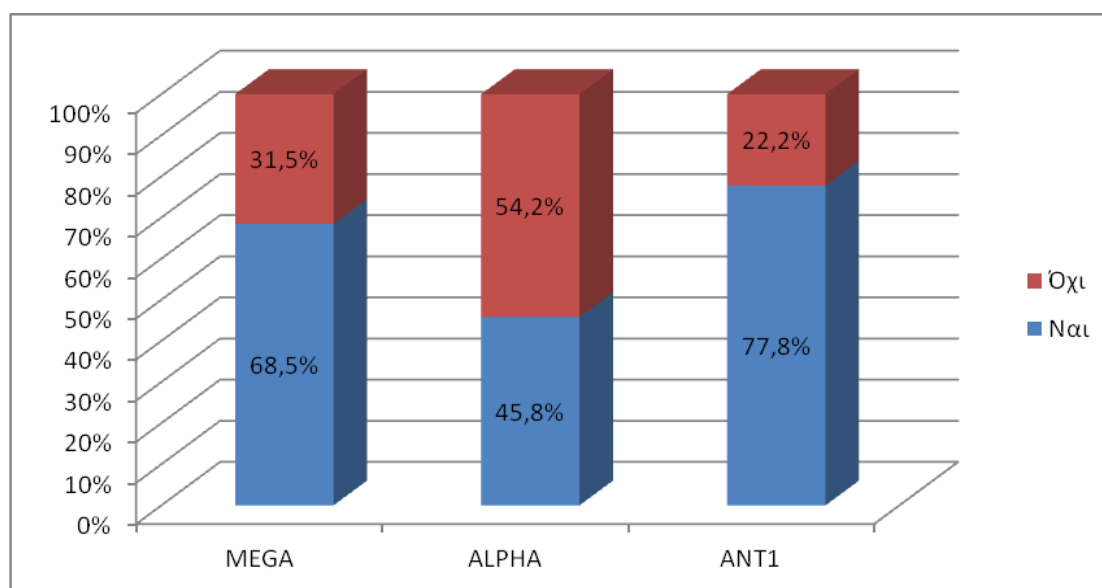
Στις περιπτώσεις που αποδίδεται ευθύνη τόσο από τους πολιτικούς τόσο της Ν.Δ. (17,9%) όσο και του ΠΑΣΟΚ (17,4%) αποκλειστικά στους εργαζόμενους, συνήθως πρόκειται για ευθύνη που έχει να κάνει με τη λύση του αδιεξόδου που ανέκυψε μετά το κλείσιμο της ΕΡΤ, δηλαδή υποδεικνύουν τους απολυμένους της ΕΡΤ ως υπαίτιους για το συνεχιζόμενο μαύρο στις οθόνες των πολιτών, λόγω της κατάληψης του Ραδιομεγάρου.

«Η ευθύνη για το συνεχιζόμενο μαύρο στις συχνότητες της δημόσιας τηλεόρασης, βαρύνει μια μερίδα εργαζομένων της ΕΡΤ, που με αυταρχικό τρόπο έχει καταλάβει το Ραδιομέγαρο..» (πολιτικός ΠΑΣΟΚ, ΜΕΓΑ, 11/7/2013)

Όσον αφορά στη στάση των άλλων δύο εταίρων της τότε κυβέρνησης (ΠΑΣΟΚ-ΔΗΜΑΡ), ως προς την απόδοση ευθύνης, η συντριπτική πλειοψηφία αποδίδει ευθύνη στον πρωθυπουργό, κατηγορώντας τον παράλληλα για αλαζονική συμπεριφορά, απορρέουσα από τη μονομερή απόφαση για το κλείσιμο της ΕΡΤ και την αφηνιαστική ανακοίνωση και υλοποίησή της. Όσον αφορά στους πολιτικούς εκπροσώπους των διαφόρων κομμάτων της αξιωματικής αντιπολίτευσης -με εξαίρεση τους πολιτικούς εκπροσώπους της Χρυσής Αυγής που μοιράζουν τις ευθύνες-, αυτοί αποδίδουν-όπως είναι λογικό- ευθύνη είτε στην κυβέρνηση συνολικά, είτε στον Αντώνη Σαμαρά προσωπικά. Κάτι ανάλογο παρατηρείται και στις υπόλοιπες κατηγορίες ομιλούντων.

Σε μία προσπάθεια να εξετάσουμε κάποιες επιμέρους πτυχές της απόδοσης πολιτικών ευθυνών, αποπειραθήκαμε να εντοπίσουμε στα λεγόμενα των ομιλούντων αν προβάλλονται ως επιχειρήματα για την απόδοση ευθύνης όσον αφορά την απόφαση του κλεισίματος της ΕΡΤ, οι παράμετροι του αντισυνταγματικού χαρακτήρα της απόφασης και της φίμωσης της ελευθερίας του λόγου.

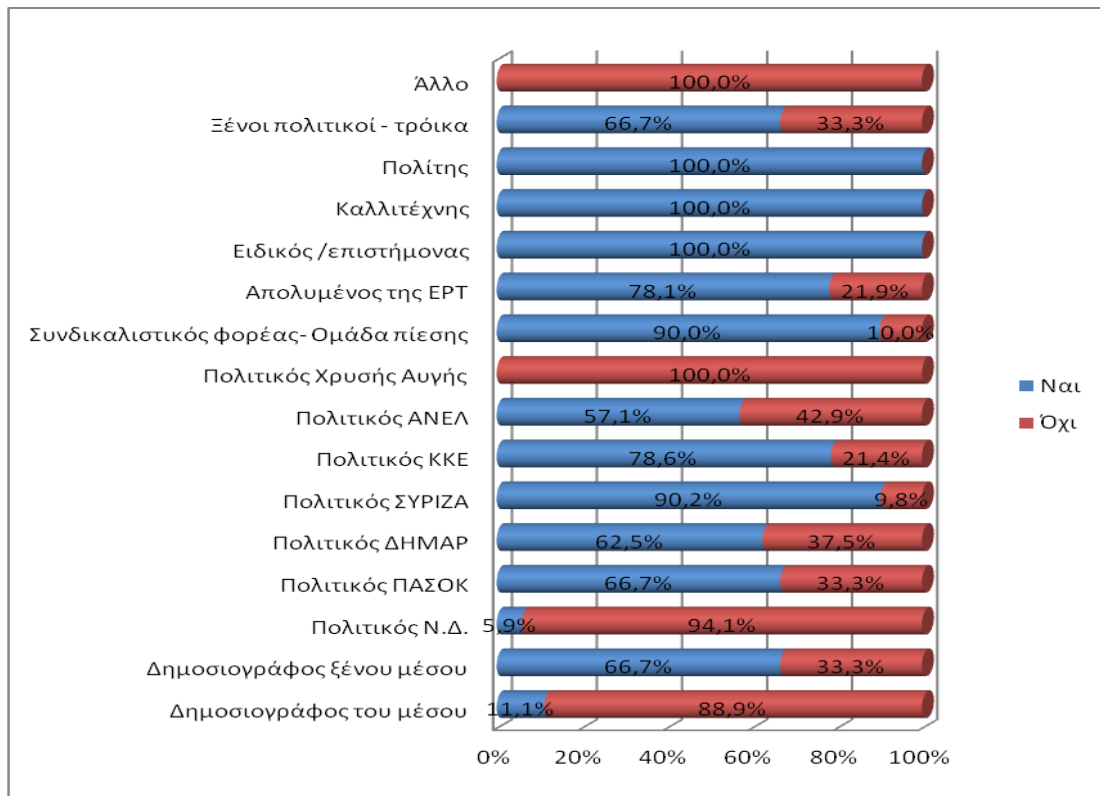
Ως προς την πρώτη παράμετρο, η έρευνα έδειξε ότι η απόδοση ευθύνης για παραβίαση του συντάγματος ως απόρροια του κλεισίματος της ΕΡΤ εξαρτάται από το Μέσο. Αναλυτικότερα, όπως μπορούμε να δούμε από το Γράφημα 6.6 τα μεγαλύτερα ποσοστά ομιλουσών κεφαλών που κάνουν αναφορά σε αυτό καταγράφεται στον ΑΝΤ1 (77,8%), δεύτερο έρχεται το ΜΕΓΑ με 68,5% και ακολουθεί ο ΑΛΡΗΑ με 44,8%.

Γράφημα 6.6: Αναφορά σε αντισυνταγματικό χαρακτήρα της απόφασης ανά Μέσο (sig=,001).

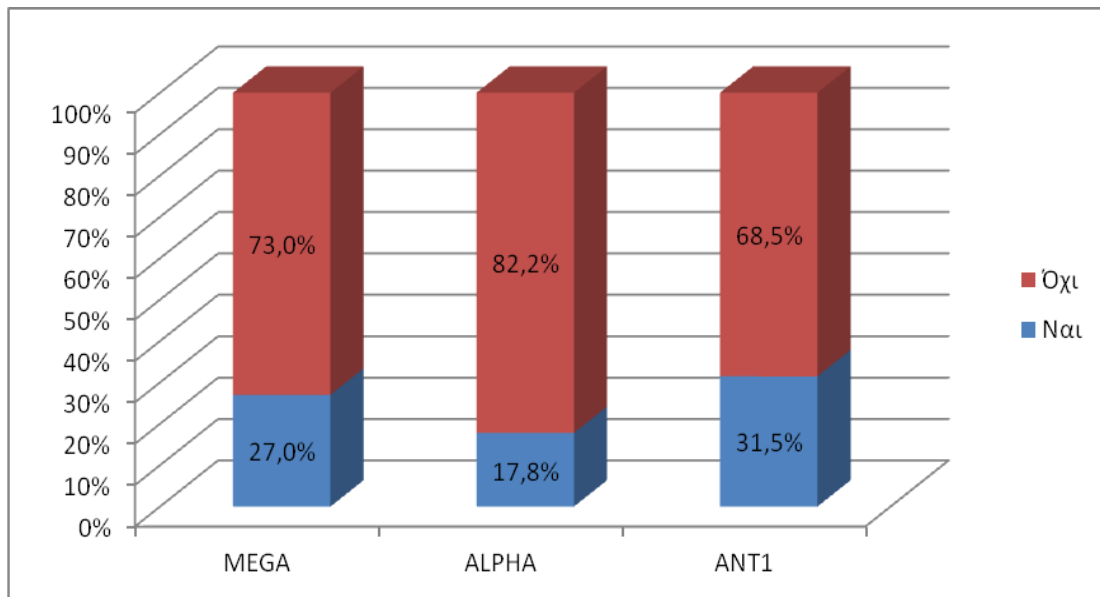
Όπως διαφαίνεται και από το Γράφημα 6.7, το μεγαλύτερο ποσοστό όλων των κατηγοριών ομιλουσών κεφαλών -πλην των δημοσιογράφων του Μέσου και των πολιτικών της Νέας Δημοκρατίας και της Χρυσής Αυγής- που αποδίδουν ευθύνη, χαρακτηρίζουν την απόφαση αντισυνταγματική ή αντιδημοκρατική.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι οι πολιτικοί του ΣΥΡΙΖΑ, του ΚΚΕ και των ΑΝΕΛ ανέθεσαν, παράλληλα, ευθύνη και για καταπάτηση του δικαιώματος του πολίτη για πρόσβαση στο αγαθό της ελεύθερης και πλουραλιστικής δημόσιας ενημέρωσης, ρόλο που είναι υποχρεωμένη να επιτελεί η εκάστοτε δημόσια ραδιοφωνία τηλεόραση. Υπό αυτό το πρίσμα, μέσα από τα λεγόμενά τους κατέδειξαν και μία ακόμα διάσταση του γεγονότος, που σε αρκετές περιπτώσεις παρουσιάστηκε ως δυνάμει κίνδυνος για την εκτροπή της καθιερωμένης βάσης της δημοκρατίας.

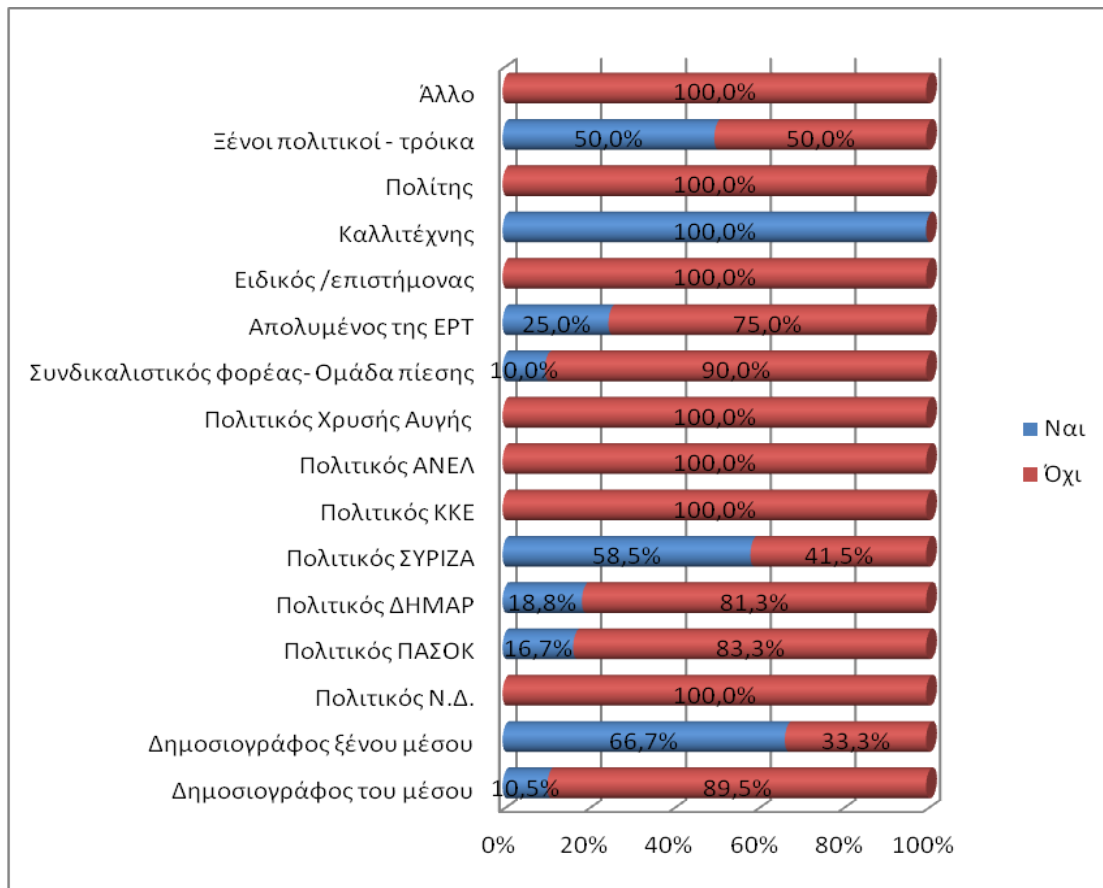
Γράφημα 6.7: Αναφορά σε αντισυνταγματικό χαρακτήρα της απόφασης ανά ιδιότητα ομιλούσας κεφαλής (μη έγκυρος στατιστικός έλεγχος).

Σχετικά με την απόδοση ευθύνης για φίμωση της ελεύθερης έκφρασης της γνώμης, ως αποτέλεσμα της απόφασης του κλεισίματος της ΕΡΤ, όπως φαίνεται και από το κάτωθι Γράφημα 6.8, δεν εντοπίστηκαν αρκετές σχετικές αναφορές από τους ομιλούντες που εμφανίστηκαν στις υπό εξέταση ειδήσεις και των τριών Μέσων. Συγκεκριμένα, στον ANT1 το ποσοστό διαμορφώθηκε στο 31,5%, στο MEGA στο 27% και στον ALPHA στο 17,8%. Σε αυτή την περίπτωση ο στατιστικός έλεγχος υπέδειξε ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών.

Γράφημα 6.8: Αναφορά σε φήμωση της ελευθερίας του λόγου ανά Μέσο (sig=,183).

Όπως φανερώνει το Γράφημα 6.9, η παράμετρος της φήμωσης της ελευθερίας του λόγου ως αποτέλεσμα της διακοπής λειτουργίας του οργανισμού και η σχετική απόδοση ευθύνης, κυριάρχησε μόνο στον λόγο των πολιτικών εκπροσώπων του ΣΥΡΙΖΑ και των πολιτών όταν αυτοί εμφανίζονται να αποδίδουν ευθύνη. Άξιο λόγου είναι το γεγονός ότι ακόμα και οι λιγότεροι δημοσιογράφοι που αποδίδουν ευθύνες δεν θίγουν το συγκεκριμένο θέμα, μολονότι η φύση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος επιτάσσει την ανάδειξη και την υπεράσπιση τέτοιων παραμέτρων στις περιπτώσεις που προκύπτουν τέτοιου είδους ζητήματα.

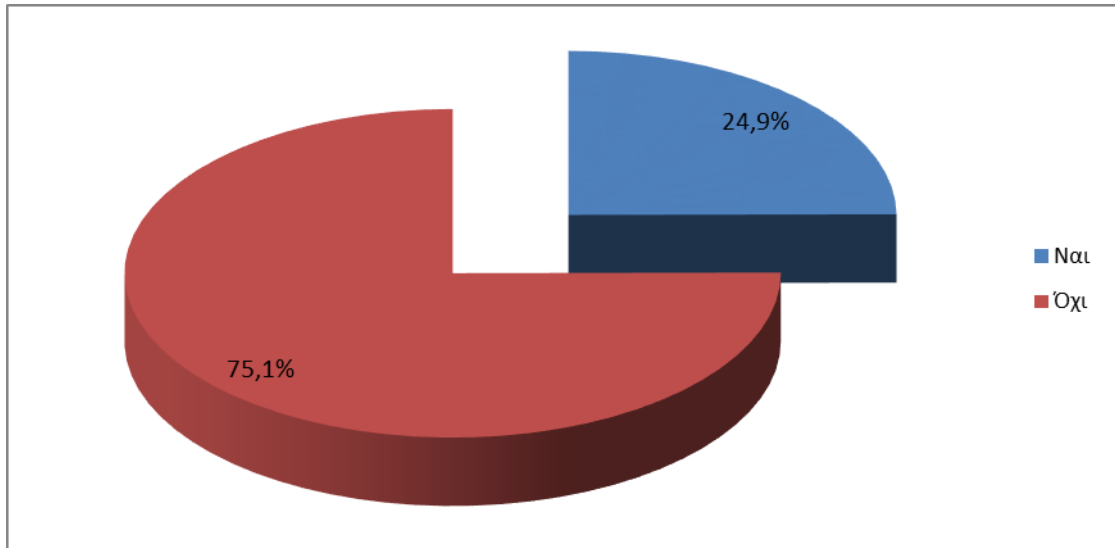
Γράφημα 6.9: Αναφορά σε φήμωση της ελευθερίας του λόγου ανά ιδιότητα ομιλούσας κεφαλής (μη έγκυρος στατιστικός έλεγχος).

6.6.10 Υ.Ε.7: Αναμένεται κυριαρχία του ηθικού πλαισίου (απόρριψη)

Λόγω του ότι στη δημόσια συζήτηση για την ΕΡΤ διαχρονικά ετίθοντο και ζητήματα που εμπίπτουν στον ηθικό άξονα με αρνητικό πρόσημο -όπως η διαφθορά κλπ.- και μάλιστα αυτά χρησιμοποιήθηκαν και ως επιχειρήματα για το κλείσιμο της δημόσιας τηλεόρασης, η έβδομη υπόθεση εργασίας προέβλεπε την κυριαρχία του ηθικού πλαισίου στην τηλεοπτική κάλυψη της είδησης. Σημειώνεται ότι στο ηθικό πλαίσιο συμπεριλήφθηκαν οι ρητές αναφορές στον όρο «ηθική» και σε παράγωγά του, καθώς και ο,τιδήποτε προσεγγίστηκε από τους ομιλούντες υπό το πρίσμα ηθικής αξιολόγησης.

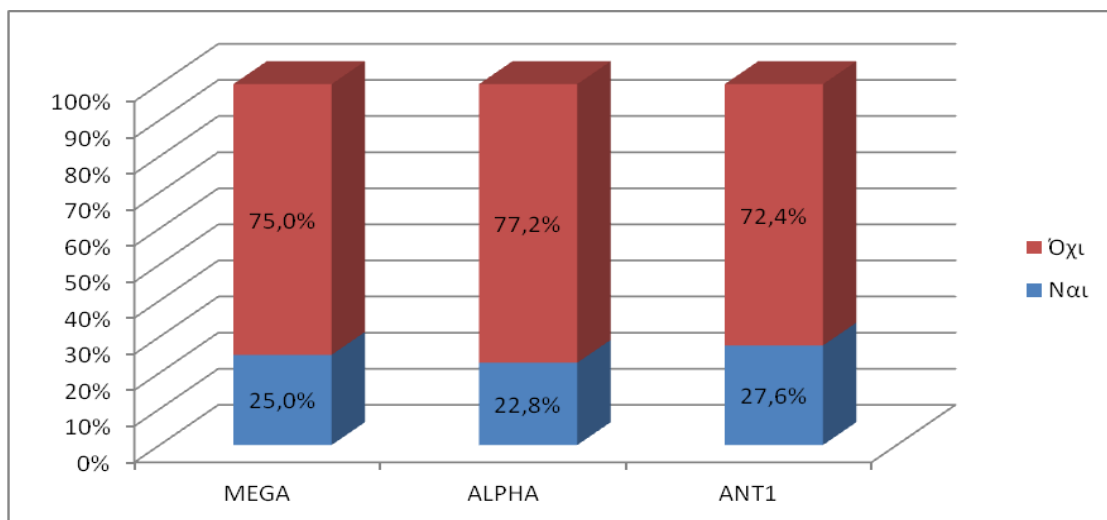
Από την έρευνα προκύπτει αρχικά ότι η χρήση του πλαισίου της ηθικής από τις ομιλούσες κεφαλές είναι σχετικά περιορισμένη, κυμαινόμενη όπως διαφαίνεται από το κάτωθι Γράφημα 7.1 στο 24,9%.

Γράφημα Υ.Ε.7.1: Ποσοστιαία κατανομή πλαισίου ηθικής.

Επιπλέον, διαπιστώθηκε ότι το εν λόγω πλαίσιο δεν εξαρτάται από το Μέσο. Συγκεκριμένα, όπως διαφαίνεται από το Γράφημα 7.2 παρατηρείται ελάχιστη -και στατιστικά μη σημαντική- διαφοροποίηση στα ποσοστά χρήσης του πλαισίου ανά επιμέρους Μέσο (ANT1: 27,6%, MEGA: 25%, ALPHA: 22,8%).

Γράφημα 7.2: Ποσοστιαία κατανομή πλαισίου ηθικής ανά Μέσο (sig=,673).

Από την άλλη, τα ποσοστά χρήσης του πλαισίου της ηθικής διαφοροποιήθηκαν ανάλογα με την ιδιότητα της ομιλούσας κεφαλής (Γράφημα 7.3). Επιπλέον, είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι πέρα από την ποσοτική διαφοροποίηση, σε κάποιες περιπτώσεις διαπιστώθηκε και διαφορά ως προς τις ηθικές πτυχές του κλεισίματος της ΕΡΤ που εστίασαν οι ομιλούντες των διαφόρων κατηγοριών.

Ειδικότερα, η έρευνα κατέδειξε ότι στην παρουσίαση του συμβάντος, το μεγαλύτερο ποσοστό ομιλουσών κεφαλών που έκανε χρήση του πλαισίου της ηθικής, όπως και αναμέναμε, ανέδειξε και προσπάθησε εμμέσως ή αμέσως να συσχετίσει το κλείσιμο ΕΡΤ με αρνητικές παραμέτρους που συνδέονται με αυτήν, όπως η διαφθορά. Σημειώνεται ότι χρήση του πλαισίου της ηθικής εντασσόμενη σε αυτή τη λογική, έγινε από την πλειοψηφία των πολιτικών εκπροσώπων της Νέας Δημοκρατίας (63,3%), από τους πολιτικούς της Χρυσής Αυγής (60%), σε πολύ μικρότερο ποσοστό από τους πολιτικούς του ΠΑΣΟΚ (27,3%), από τους ξένους πολιτικούς/ Τρόικα (35,7%) από τους πολίτες (50%) αλλά και σε κάποιες περιπτώσεις και από τους δημοσιογράφους τόσο των εγχώριων (23,7%) όσο και των ξένων Μέσων (32,1%). Μάλιστα, παρατηρήθηκε ότι δεν ήταν λίγες οι φορές που οι σχετικές αναφορές των δημοσιογράφων ενείχαν και μία προσπάθεια «κανονικοποίησης» της απόφασης, προκειμένου να μην διαταραχθεί η κοινωνική και πολιτική ισορροπία.

Ενδεικτικά παραθέτουμε δύο σχετικά αποσπάσματα από δηλώσεις δημοσιογράφων των Μέσων:

«Είναι κατάντια αν όχι και τραγική ειρωνεία το μέλλον της χώρας να κρέμεται από την ΕΡΤ που ξέρουμε όλοι ότι η ΕΡΤ επί σειρά ετών υπήρξε μνημείο αδιαφάνειας και διαφθοράς..» (ALPHA, 17/6/13)

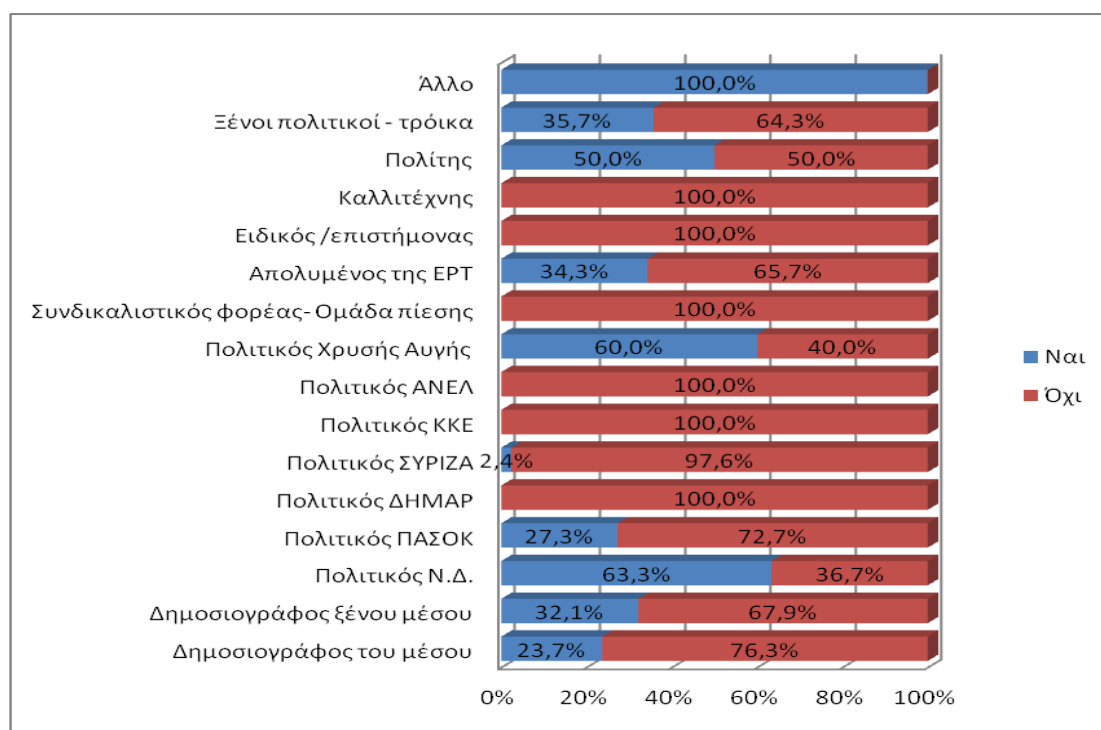
«Είναι απίστευτο πως θέλουν να δώσουν μια και να τινάξουν στον αέρα τις θυσίες του ελληνικού λαού.. και όλα αυτά για την αμαρτωλή ΕΡΤ, γιατί η ΕΡΤ υπήρξε το βασίλειο της διαφθοράς..» (ANT1, 19/6/13)

Όσον αφορά στους εργαζόμενους (34,2%) που έκαναν χρήση του ηθικού πλαισίου, αυτοί έκαναν λόγο για ανήθικη συμπεριφορά εκ μέρους της κυβέρνησης, υπό την έννοια ότι πέρα από το γεγονός ότι τους στέρησε αιφνιδίως την εργασία τους, τούς καταλόγισε παράλληλα και ευθύνες που δεν τους αναλογούσαν. Ενδεικτικό παράδειγμα αυτού, ήταν οι δηλώσεις

εργαζόμενων, που φιλοξενήθηκαν από τον τηλεοπτικό σταθμό ALPHA στις 17/6/13:

«Είναι ανήθικο να σε πετούν στο δρόμο μετά από πολλά χρόνια εργασίας και προσφοράς και από πάνω να σε βρίζουν και να σε κατηγορούνε κιόλας»

«Είναι ντροπή εκ μέρους της κυβέρνησης να μας διώχνει και παράλληλα να μας ταπεινώνει ενώπιον ολόκληρου του ελληνικού λαού.. Μας χαρακτήρισε λαμόγια.. Ότι εμείς τα φάγαμε.. Φεόγουμε με σκουμμένο το κεφάλι χωρίς να φταίμε ούτε στο ελάχιστο..»

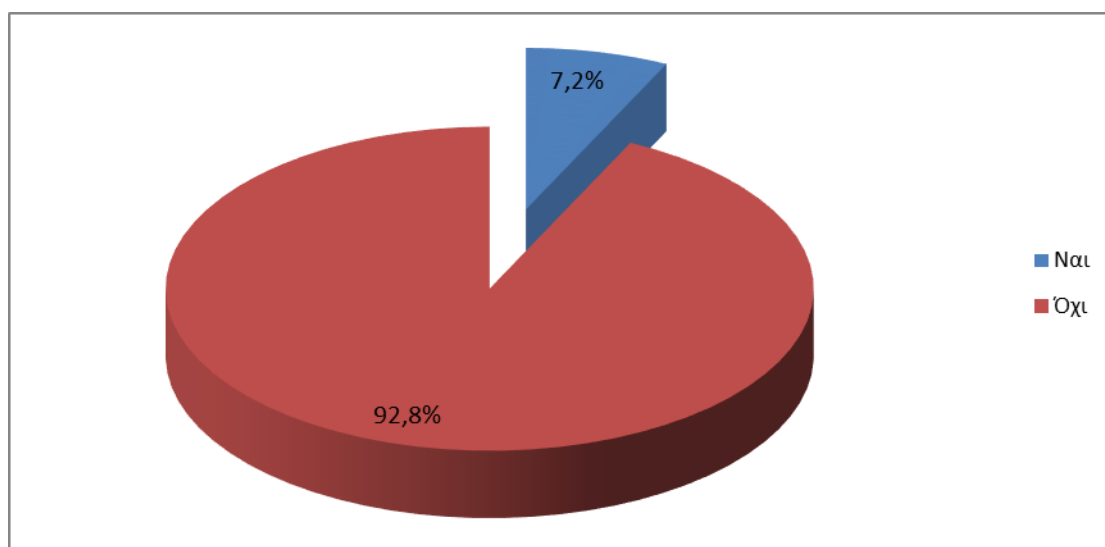
Γράφημα 7.3: Ποσοστιαία κατανομή πλαισίου ηθικής ανά ομιλούσα κεφαλή (μη έγκυρος στατιστικός έλεγχος).

6.6.11 Υ.Ε.8: Κυριαρχία του πλαισίου του ανθρώπινου ενδιαφέροντος και συχνή χρήση του πλαισίου της αδυναμίας (απόρριψη).

Υπό το πρίσμα ότι η απόφαση του κλεισίματος της ΕΡΤ επηρέασε άμεσα τη ζωή συγκεκριμένων ανθρώπων -απολυμένων- και μάλιστα κατά τρόπο αιφνιδιαστικό, η όγδοη υπόθεση εργασίας προέβλεπε την κυριαρχία του

πλαisiού του ανθρώπινου ενδιαφέροντος και παράλληλα τη συχνή χρήση του πλαisiού της αδυναμίας στην αποτύπωση της είδησης.

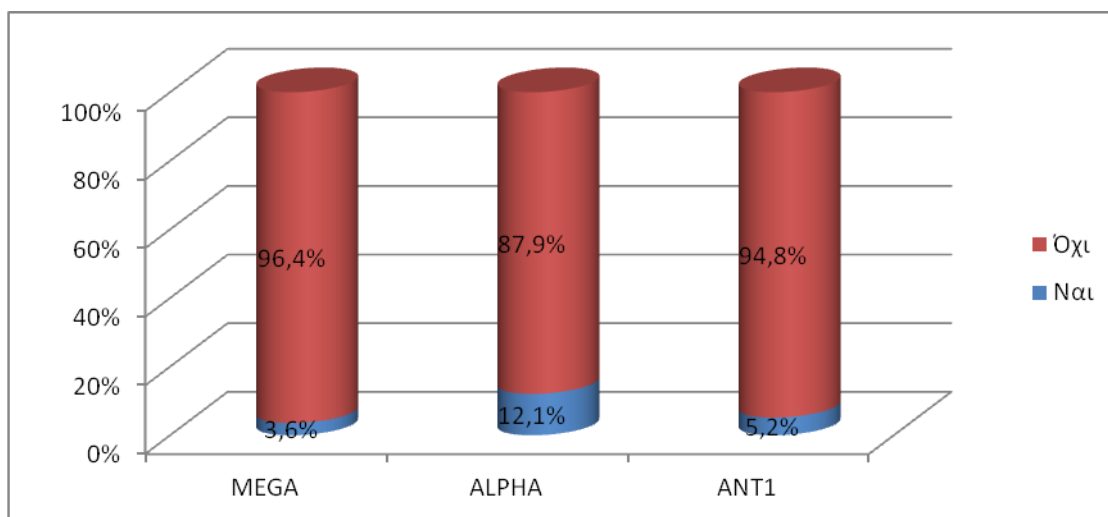
Αναφορικά με το πλαίσιο του ανθρώπινου ενδιαφέροντος, με βάση τα ευρήματα της διεξαχθείσας έρευνας, φαίνεται ότι το ποσοστό ομιλουσών κεφαλών που προσπαθούν μέσα από τα λεγόμενά τους να προσδώσουν προσωποποιημένη και δραματοποιημένη διάσταση στο γεγονός, είναι ιδιαίτερα χαμηλό. Αναλυτικότερα, όπως καταδεικνύεται από το Γράφημα 8.1, στο σύνολο του ερευνώμενου δείγματος μόλις το 7,2% των ομιλούντων χρησιμοποίησε συναισθηματικά φορτισμένους λεκτικούς προσδιορισμούς ή αφηγηματικά περιγραφικά σχήματα. Στις λίγες περιπτώσεις που αυτό καταγράφηκε, η φορτισμένη συναισθηματικά λεκτική αφήγηση, που περιελάμβανε συνήθως προσωπικές ιστορίες απολυμένων της ΕΡΤ, συνοδευόταν με δραματοποιημένες εικόνες (κοντινά πλάνα σε δακρυσμένα πρόσωπα κλπ.) από το προαύλιο ή το εσωτερικό του Ραδιομεγάρου.

Γράφημα 8.1: Ποσοστιαία κατανομή πλαισίου ανθρώπινου ενδιαφέροντος.

Παρατηρώντας τη χρήση του πλαισιού ανθρώπινου ενδιαφέροντος ανά επιμέρους εξεταζόμενο Μέσο, διαπιστώνουμε ότι μεταξύ των δύο μεταβλητών υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση, δηλαδή το πλαίσιο ανθρώπινου ενδιαφέροντος εξαρτάται από το Μέσο. Πιο συγκεκριμένα, όπως φανερώνει το Γράφημα 8.2, ο ALPHA -αν και με χαμηλά ποσοστά ομιλουσών κεφαλών

που κάνουν χρήση του εν λόγω πλαισίου- έχει την πρωτιά (12,1%) έναντι των άλλων δύο τηλεοπτικών σταθμών (ANT1: 5,2% και MEGA μόλις 3,6%). Αυτό συνάδει με τα ευρήματα που παραθέσαμε στην αρχή της παρούσας έρευνας, σύμφωνα με τα οποία ο ALPHA υπερτερεί σε αναφορές που έχουν να κάνουν τις κοινωνικές πτυχές του γεγονότος έναντι των άλλων δύο εξεταζόμενων Μέσων.

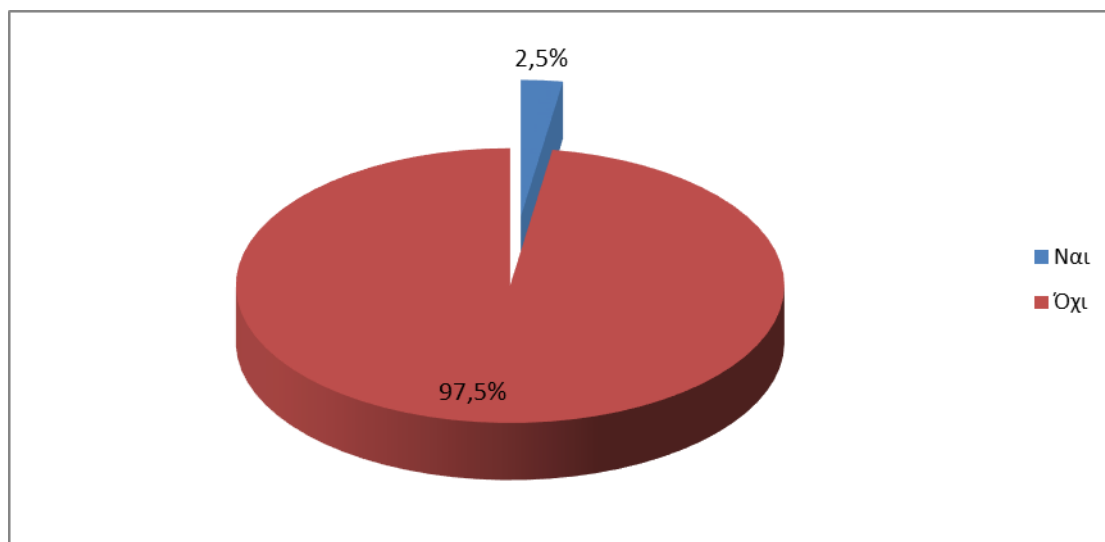

Γράφημα 8.2: Ποσοστιαία κατανομή πλαισίου ανθρωπίνου ενδιαφέροντος ανά Μέσο (sig=,012).

Όσον αφορά στην εξέταση της χρήσης του πλαισίου του ανθρωπίνου ενδιαφέροντος ανά ιδιότητα ομιλούσας κεφαλής, αυτή εντοπίστηκε τόσο σε δημοσιογράφους του Μέσου (με ποσοστό μόλις 10%) όσο και σε αυτούς των ξένων Μέσων (25%), τα ρεπορτάζ των οποίων αναπαράγονται από τους εξεταζόμενους τηλεοπτικούς σταθμούς. Επιπροσθέτως, καταγράφηκε ένα ποσοστό της τάξεως του 17,1% εργαζομένων που έκαναν χρήση του εν λόγω πλαισίου. Σε ό,τι έχει να κάνει με τις υπόλοιπες κατηγορίες ομιλούντων, με εξαίρεση ένα μικρό ποσοστό πολιτικών εκπροσώπων του ΣΥΡΙΖΑ και του ΚΚΕ, οι υπόλοιπες ομιλούσες κεφαλές δεν έκαναν χρήση του συγκεκριμένου πλαισίου.

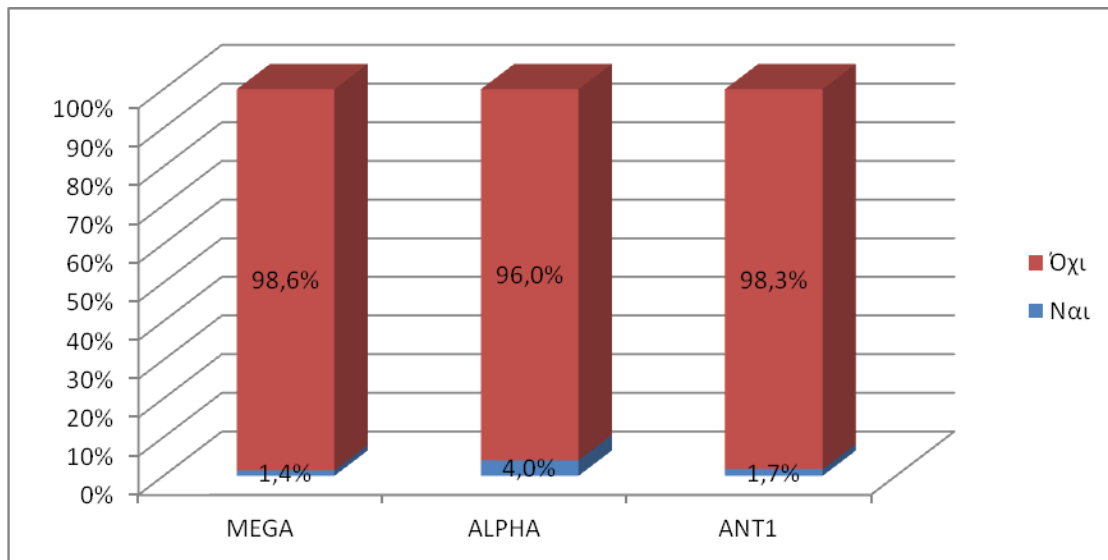
Ακόμα χαμηλότερα ποσοστά καταγράφηκαν μέσω της έρευνας όσον αναφορά στη χρήση του πλαισίου της αδυναμίας. Σημειώνεται ότι σε αυτό το πλαίσιο εντάξαμε δηλώσεις που αναφέρουν ρητά ή υπονοούν κυριαρχία επί συγκεκριμένων ομάδων. Αναλυτικότερα, στο σύνολο των ομιλουσών

κεφαλών, που παρουσιάζονται να κάνουν δηλώσεις στις υπό εξέταση ειδήσεις των τριών Μέσων (Γράφημα 8.3), μόλις το 2,5% κάνει ρητή αναφορά ή υπονοεί ξεκάθαρα μέσα από τα λεγόμενά του ηθελημένη κυριαρχία σε αδύναμους ανθρώπους ως απόρροια ή ως αιτία της απόφασης για το κλείσιμο του οργανισμού.

Γράφημα 8.3: Ποσοστιαία κατανομή πλαισίου αδυναμίας.

Από το κάτωθι Γράφημα 8.4 βλέπουμε ότι οι περισσότερες σχετικές με ηθελημένη κυριαρχία αναφορές, εντοπίζονται και σε αυτή την περίπτωση στον ALPHA (4%), ενώ στον ANT1 και στο MEGA τα αντίστοιχα ποσοστά διαμορφώνονται στο 1,7% και 1,5%.

Γράφημα Υ.Ε.8.4: Ποσοστιαία κατανομή πλαισίου αδυναμίας ανά Μέσο (μη έγκυρος στατιστικός έλεγχος).

Όσον αφορά στην αντιστοίχιση του συγκεκριμένου πλαισίου με την ιδιότητα ομιλούσας κεφαλής διαπιστώνεται ότι από τους δέκα ομιλούντες (που συνιστούν το προαναφερθέν ποσοστό του 2,5%), οι οποίοι κάνουν χρήση του εν λόγω πλαισίου, δύο είναι δημοσιογράφοι του Μέσου, ένας δημοσιογράφος ξένου Μέσου, δύο πολιτικοί της ΝΔ, δύο πολιτικοί του ΣΥΡΙΖΑ, ένας πολιτικός του ΚΚΕ και δύο απολυμένοι της ΕΡΤ.

Σημειώνεται ότι οι πολιτικοί της Ν.Δ. μέσα από τα λεγόμενά τους αναφέρονται ξεκάθαρα σε ηθελημένη κυριαρχία των διοικήσεων και των εργαζομένων της ΕΡΤ (διαφθορά, διαπλοκή κλπ.) έναντι του ελληνικού λαού που πλήρωνε το ανταποδοτικό τέλος, και αυτό προβάλλεται ως επιχείρημα για το κλείσιμο της ΕΡΤ. Οι υπόλοιπες κατηγορίες ομιλούντων κάνουν λόγο για ηθελημένη κυριαρχία του τότε πρωθυπουργού πρωτίστως έναντι των απολυμένων της ΕΡΤ και δευτερευόντως έναντι της ελληνικής κοινωνίας. Ενδεικτικό παράδειγμα δήλωσης που εντάσσεται στο πλαίσιο αδυναμίας αποτελούν τα λόγια πολιτικού του ΣΥΡΙΖΑ, που μεταδόθηκαν από τον τηλεοπτικό σταθμό ALPHA στις 19/6/2016:

«Ο Σαμαράς κινείται στη λογική του αποφασίζομεν και διατάζομεν.. Εν μία νυκτί αποφάσισε να πετάξει στο δρόμο 2000 ανθρώπους αδιαφορώντας για τις συνέπειες που έχει αυτή η κίνηση τόσο για τους απολυμένους όσο για τον ελληνικό λαό..»

6.6.12 E1: Τα πλαίσια διαπνέονται από ιδεολογική χροιά; Αν ναι, ποια πλαίσια συσχετίζονται με συγκεκριμένες ιδεολογίες;

Το πρώτο ερευνητικό ερώτημα που απορρέει από το θεωρητικό πλαίσιο έχει να κάνει με τον εντοπισμό συγκεκριμένης ιδεολογικής χροιάς στα λεγόμενα των ομιλουσών κεφαλών που σχετίζονται με τα πλαίσια βάσει των οποίων ερευνούμε το θέμα μας.

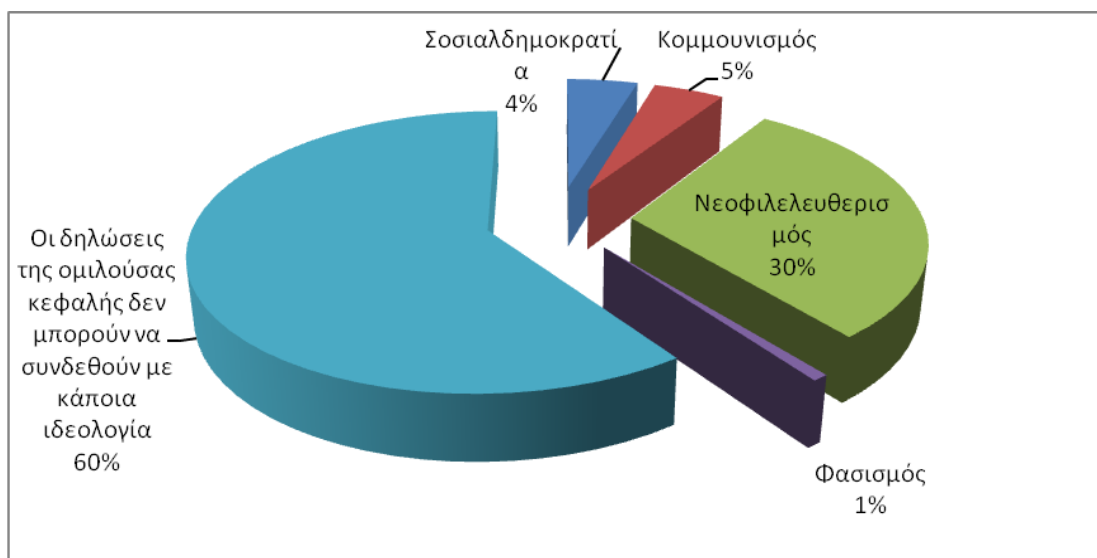
Πριν προχωρήσουμε στην ανάλυση του συγκεκριμένου ερωτήματος είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι το συγκεκριμένο κομμάτι της έρευνας είχε τον μεγαλύτερο βαθμό δυσκολίας, δεδομένης και της απειρίας της ερευνήτριας. Έτσι λοιπόν, στις περισσότερες περιπτώσεις ήταν ιδιαίτερα δύσκολος ο συσχετισμός των πλαισίων με συγκεκριμένες ιδεολογίες. Αυτό συνέβη πρώτον, διότι αρκετά συχνά τα λεγόμενα των ομιλούντων μπορεί να συνδέονται με περισσότερες από μία ιδεολογίες, οπότε σε αυτήν την περίπτωση θα ήταν αυθαίρετο και ίσως υποκειμενικό από πλευράς της ερευνήτριας να επιλέξει μία από αυτές, και δεύτερον, διότι ήταν πάρα πολλές οι φορές -και αυτό είχε να κάνει πρωτίστως με τα λεγόμενα των δημοσιογράφων- που δεν εντοπίστηκε ιδεολογικά χρωματισμένος λόγος. Επιπλέον, περαιτέρω δυσκολία δημιούργησε το γεγονός ότι στις περισσότερες περιπτώσεις οι δηλώσεις των πολιτικών, των συνδικαλιστών και των εργαζομένων, που μεταδόθηκαν από τα Μέσα ήταν ιδιαίτερα μικρές σε έκταση (απόσπασμα δήλωσης).

Σημειώνεται, λοιπόν, ότι για την ορθή αντιστοίχιση των ιδεολογιών με τα πλαίσια όπου αυτό ήταν εφικτό, λάβαμε υπόψη παράλληλα με τα χαρακτηριστικά της κάθε ιδεολογίας, τη φρασεολογία που χρησιμοποιήθηκε από τους ομιλούντες καθώς και τη μετριοπάθεια ή όχι της δήλωσης. Αυτό έγινε με σκοπό να ξεχωρίσουμε με μεγαλύτερη ασφάλεια για παράδειγμα την

σοσιαλδημοκρατία⁶ από τον κομμουνισμό ή τον φιλελευθερισμό από τον νεοφιλελευθερισμό όσον αφορά στα οικονομικά. Σύμφωνα λοιπόν με τα ευρήματα της έρευνας, τα πλαίσια που συσχετίστηκαν με κάποιες ιδεολογίες ήταν το οικονομικό και το πλαίσιο της ευθύνης.

Αναφορικά με το οικονομικό πλαίσιο, όπως απεικονίζεται στο Γράφημα E.1.1, στις περιπτώσεις που οι σχετικές με οικονομικά ζητήματα δηλώσεις μπορούσαν να συσχετιστούν με κάποια ιδεολογία, αυτή ήταν πρωτίστως ο νεοφιλελευθερισμός (30%). Οι εν λόγω αναφορές υποβάθμιζαν σε μεγάλο βαθμό τον κοινωνικό ρόλο της δημόσιας τηλεόρασης, τοποθετώντας στο επίκεντρο οικονομικές παραμέτρους που σχετίζονταν με αυτήν άμεσα ή έμμεσα. Παράλληλα, είχαμε ένα πολύ μικρό ποσοστό λεγομένων σχετιζόμενων με οικονομικές προσεγγίσεις που εντάσσονταν ιδεολογικά στον κομμουνισμό (5%) και τη σοσιαλδημοκρατία (4%).

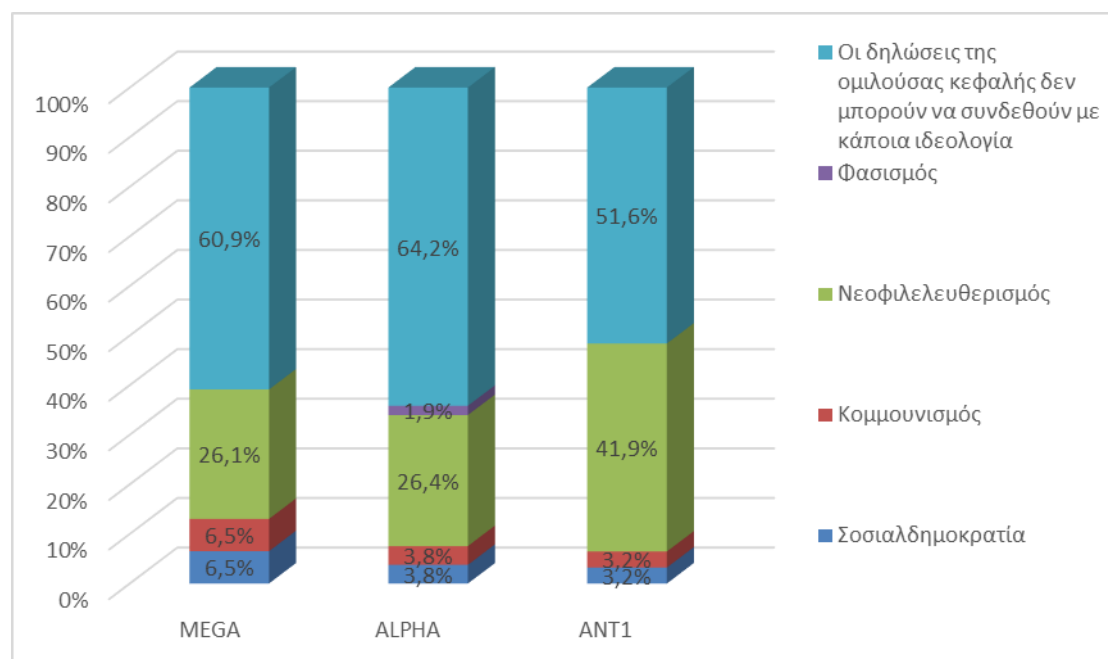

Γράφημα E.1.1: Συσχετισμός οικονομικού πλαισίου με ιδεολογία.

Εξετάζοντας την ιδεολογική προέλευση των λεγομένων των ομιλούντων που σχετίζονται με τα οικονομικά ζητήματα ανά επιμέρους εξεταζόμενο Μέσο (Γράφημα E.1.2), παρατηρούμε ότι στον τηλεοπτικό σταθμό ANT1 (41,9%) εντοπίζεται το μεγαλύτερο ποσοστό ομιλουσών κεφαλών που οι αναφορές τους τοποθετούνται ιδεολογικά στον νεοφιλελευθερισμό, ακολουθούν ο

⁶ Σημειώνεται ότι για τις ανάγκες της έρευνας χωρίσαμε τον σοσιαλισμό -όπως άλλωστε αναφέρεται και στη θεωρία- σε σοσιαλδημοκρατία και κομμουνισμό.

ALPHA και το MEGA με ποσοστά 26,4% και 26,1%, αντίστοιχα. Όσον αφορά στον κομμουνισμό και στη σοσιαλδημοκρατία, εντοπίζονται τα ίδια ακριβώς ποσοστά αναφορών που εντάσσονται στις δύο ιδεολογίες ανά Μέσο (MEGA: 6,5%/ ALPHA: 3,8%/ ANT1: 3,2%).

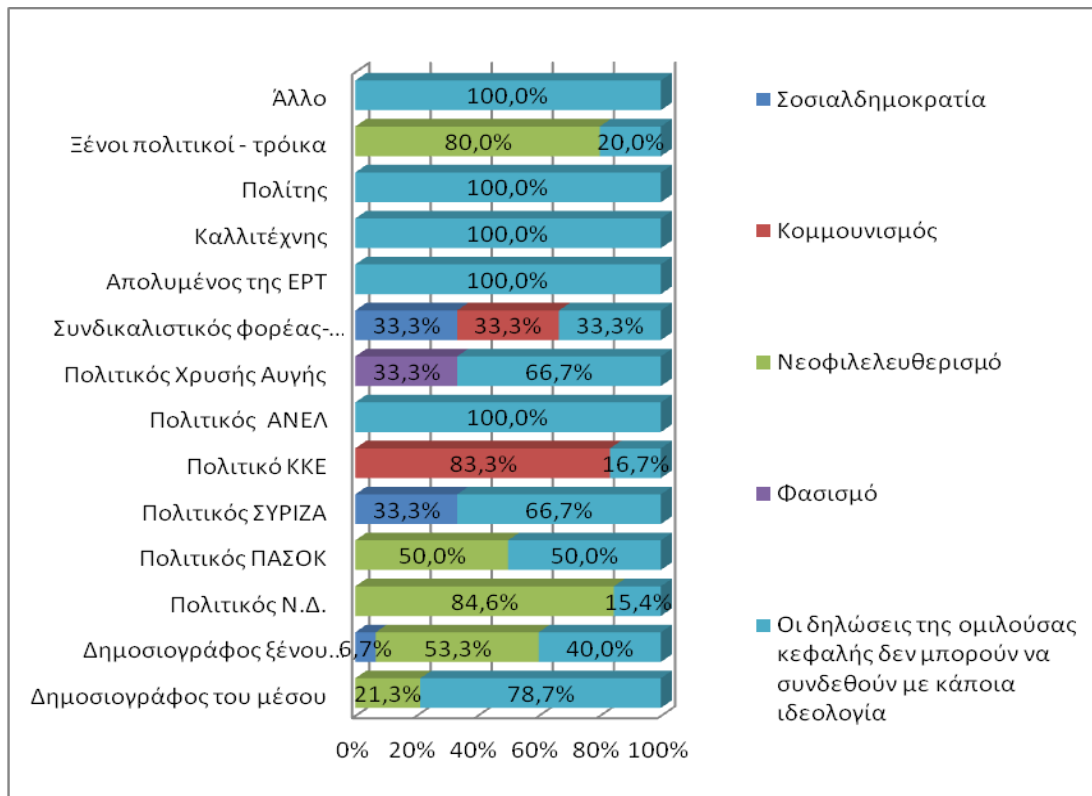

Γράφημα Ε.1.2: Συσχετισμός οικονομικού πλαισίου με ιδεολογία ανά Μέσο (μη έγκυρος στατιστικός έλεγχος).

Σύμφωνα με το Γράφημα Ε.1.3, το οποίο απεικονίζει πώς διαμορφώνεται η κατάσταση ανά ιδιότητα ομιλούσας κεφαλής, οι περισσότερες αναφορές σε οικονομικά θέματα που συνδέονται με το κλείσιμο της ΕΡΤ και σχετίζονται με την ιδεολογία του νεοφιλελευθερισμού εντοπίζονται στα λεγόμενα των πολιτικών της Νέας Δημοκρατίας (84,6%), έπονται οι ξένοι πολιτικοί/ Τρόικα με ποσοστό 80%, οι δημοσιογράφοι ξένου Μέσου με 53,3%, οι πολιτικοί του ΠΑΣΟΚ με 50% και τελευταίοι έρχονται οι δημοσιογράφοι του Μέσου με 21,3%. Ενδεικτικά αναφέρουμε δήλωση δημοσιογράφου του τηλεοπτικού σταθμού ANT1 (18/6/2013) που αφορά σε οικονομικές παραμέτρους και μάλιστα συνδέει το γεγονός με τις επιταγές του μνημονίου:

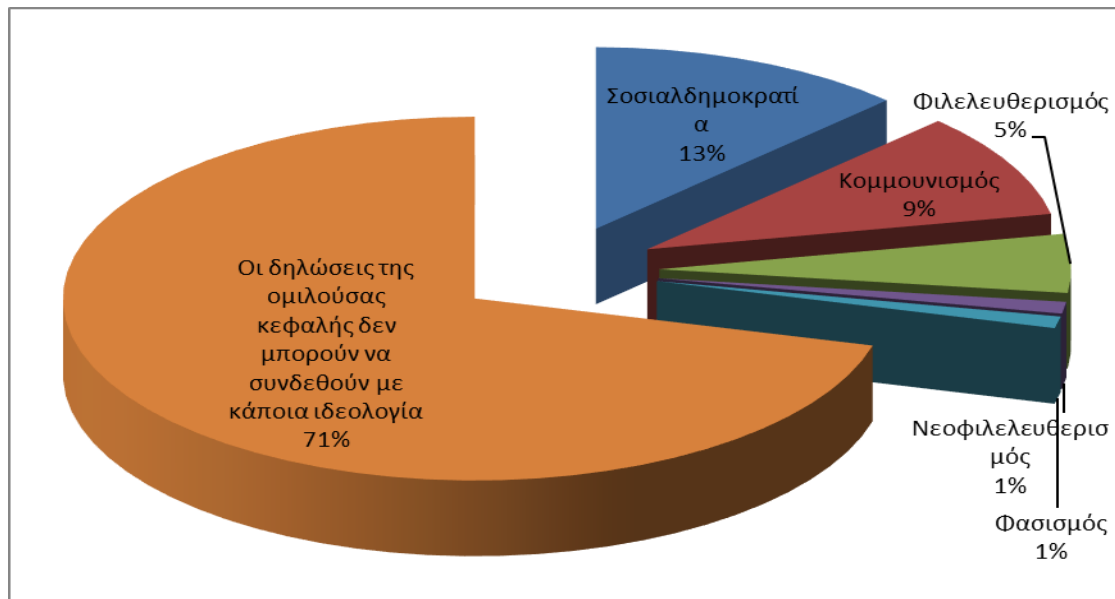
«Αν ο κύριος Κουβέλης και ο κύριος Βενιζέλος θέλουν να ανοίξει η ΕΡΤ, ας ανοίξει, ας βρουν όμως 2000 άλλους υπάλληλους του δημόσιου τομέα να απολύσουν.. Γιατί η δέσμευση της χώρας προς τους δανειστές, προκειμένου να εκταμιευθεί η δόση, είναι αυτή και δεν γίνεται να την αγνοήσουμε.. Ήδη από το εξωτερικό έχουν αρχίσει και έρχονται αρνητικά μηνύματα.. Πιστεύουν οι άνθρωποι ότι τα έχουμε κάνει όλα μπάχαλο.. και εμείς καθόμαστε και ασχολούμαστε με το αν θα ξαναλειτουργήσει ή όχι η ΕΡΤ..»

Όσον αφορά στα λεγόμενα των πολιτικών του ΣΥΡΙΖΑ, στις περιπτώσεις που καταφέραμε να τα εντάξουμε σε κάποια ιδεολογία, αυτή ήταν η σοσιαλδημοκρατία (33,3%). Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι ο πιο ξεκάθαρος λόγος και εύκολος ως προς τον συσχετισμό με συγκεκριμένη ιδεολογία ήταν αυτός των πολιτικών του ΚΚΕ, των οποίων οι αναφορές εντάχθηκαν σε πολύ μεγάλο ποσοστό (83,3%) όπως είναι λογικό στον κομμουνισμό. Τέλος, οι αναφορές των συνδικαλιστών σε οικονομικά ζητήματα σε αρκετά μεγάλο ποσοστό τοποθετούνται ιδεολογικά στον σοσιαλισμό, με το 33,3% να παρουσιάζουν πιο ήπιο ως προς την ένταση χαρακτήρα (σοσιαλδημοκρατία) και το 33,3% να εντάσσεται στην λογική του κομμουνισμού.

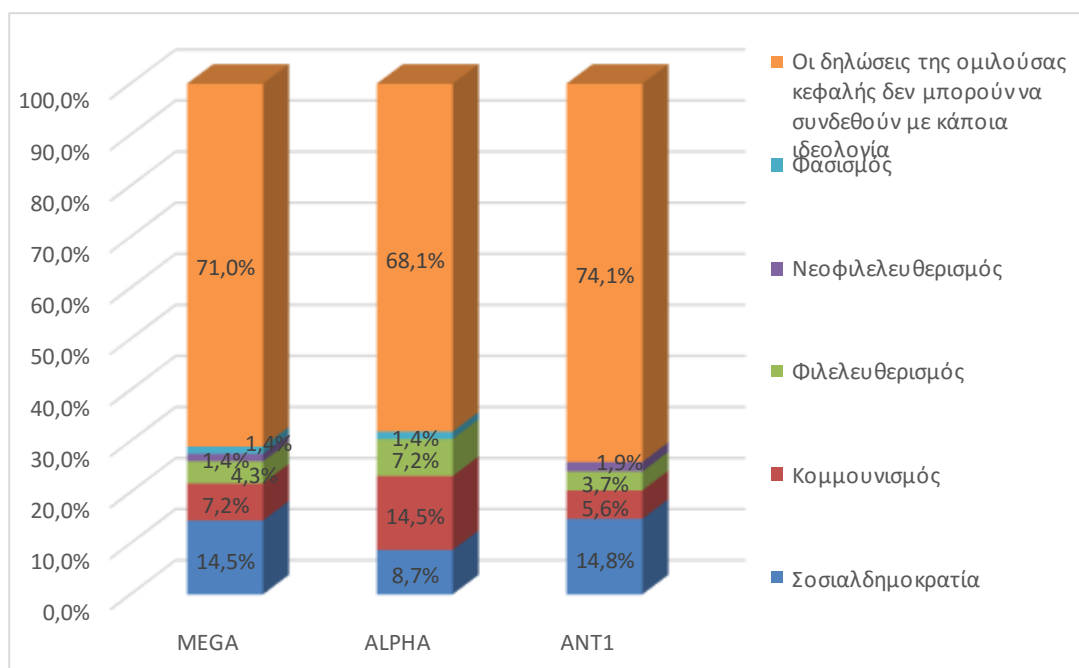
Γράφημα Ε.1.3: Συσχετισμός οικονομικού πλαισίου με ιδεολογία ανά ιδιότητα ομιλούσας κεφαλής (μη έγκυρος στατιστικός έλεγχος).

Εξετάζοντας τη συσχέτιση του πλαισίου της ευθύνης με την ιδεολογία, παρατηρούμε ότι σε αυτήν την περίπτωση τα πράγματα διαμορφώνονται εντελώς διαφορετικά από ό,τι στα οικονομικά. Συγκεκριμένα, όπως διαφαίνεται από το σχετικό Γράφημα (Ε.1.4), τις περισσότερες φορές που οι ομιλούσες κεφαλές αποδίδουν ευθύνες και οι σχετικές δηλώσεις τους μπορούν να ενταχθούν σε κάποια ιδεολογία, αυτή είναι ο σοσιαλισμός (σοσιαλδημοκρατία 13%- κομμουνισμός 9%).

Γράφημα Ε.1.4: Συσχετισμός πλαισίου της εθνής με ιδεολογία.

Παρατηρώντας το Γράφημα Ε.1.5, που απεικονίζει τη συσχέτιση της ιδεολογίας του πλαισίου της εθνής ανά επιμέρους εξεταζόμενο Μέσο, βλέπουμε ότι στο ΜΕΓΑ και στον ΑΝΤ1 υπερτερούν οι αναφορές που σχετίζονται με απόδοση ευθυνών και εντάσσονται ιδεολογικά στη σοσιαλδημοκρατία (14,5% και 14,8% αντίστοιχα) σε σχέση με τον ΑΛΡΗΑ όπου εκεί εντοπίστηκαν λίγο μεγαλύτερα ποσοστά δηλώσεων που μπορούν να ενταχθούν στον κομμουνισμό (14,5%). Επιπλέον, στον ΑΛΡΗΑ κατεγράφησαν λίγο υψηλότερα ποσοστά φιλελευθέρων αναφορών (7,2%) έναντι 4,3% και 3,7% σε ΜΕΓΑ και ΑΝΤ1 αντίστοιχα. Όσον αφορά στο ποσοστό των δηλώσεων των ομιλουσών κεφαλών που δεν ήταν εφικτό να συσχετιστεί με κάποια ιδεολογία, αυτό καταλαμβάνει πολύ υψηλά ποσοστά χωρίς ιδιαίτερες διαφοροποιήσεις και στους τρεις εξεταζόμενους τηλεοπτικούς σταθμούς (ΜΕΓΑ: 71%, ΑΛΡΗΑ: 68,1%, ΑΝΤ1: 74,1%).

Γράφημα E.1.5: Συσχετισμός πλαισίου της ευθύνης με ιδεολογία ανά Μέσο (μη έγκυρος στατιστικός έλεγχος).

Αναφορικά με την εξέταση του συσχετισμού του πλαισίου της ευθύνης με ιδεολογία ανά ιδιότητα ομιλούσας κεφαλής, παρατηρήθηκε κατ' αρχήν ότι οι σχετικές δηλώσεις που τοποθετούνται ιδεολογικά στη σοσιαλδημοκρατία και στον κομμουνισμό ανήκουν στους πολιτικούς εκπροσώπους του ΣΥΡΙΖΑ (48,8% σοσιαλδημοκρατία) της ΔΗΜΑΡ (6% σοσιαλδημοκρατία) και του ΚΚΕ (78,6% κομμουνισμός), καθώς επίσης και στους συνδικαλιστές. Ενδεικτικά παραθέτουμε αποσπάσματα από δηλώσεις πολιτικών που εντάξαμε ιδεολογικά στον σοσιαλισμό.

Σοσιαλδημοκρατία:

«Το σήμα της δημόσιας τηλεόρασης πέφτει μονάχα όταν μια χώρα κυρίαρχη καταλαμβάνεται από ξένες δυνάμεις ή όταν καταλύεται πραξικοπηματικά η δημοκρατία.. η κυβέρνηση Σαμαρά φέρει ακέραια την ευθύνη διότι με τη συμβολική αυτή πράξη επιχείρησε τη φίμωση της ελεύθερης έκφρασης, την κατάλυση της δημοκρατίας, των δημοκρατικών ελευθεριών, αλλά ταυτόχρονα επιχείρησε να παραδώσει την ενημέρωση στα ιδιωτικά συμφέροντα της διαπλοκής και μάλιστα μονοπωλιακά..» (Πολιτικός ΣΥΡΙΖΑ, MEGA: 13/6/2013)

«Είμαστε εδώ και στέλνουμε ηχηρό μήνυμα στην κυβέρνηση ότι αυτή η πολιτική της διάλυσης των δημοσίων υπηρεσιών, της απαξίωσης των κοινωνικών αγαθών με μοναδικό στόχο να τα ξεπουλήσουν όλα στην αγορά και στους εργοδότες δεν θα περάσει.. απαιτούμε να μην απολυθεί κανένας εργαζόμενος ούτε από την ΕΡΤ ούτε από τον υπόλοιπο στενό και ευρύτερο δημόσιο τομέα..» (Εκπρόσωπος συνδικαλιστικού φορέα, ΑΝΤ1: 13/6/2013)

Κομμουνισμός:

«Οι εργαζόμενοι και ο λαός πρέπει να βάλουν στην άκρη τις συμβιβασμένες εργοδοτικές, κυβερνητικές, ρεφορμιστικές συνδικαλιστικές ηγεσίες, θα πρέπει να ενισχύσουν, να δυναμώσουν την ένταξη στη λαϊκή συμμαχία.. Ζητάμε από την κυβέρνηση που έχει και την ευθύνη, να ανοίξει εδώ και τώρα η δημόσια ραδιοτηλεόραση, η ΕΡΤ είναι κοινωνικό αγαθό, και υπό αυτή τη λογική πρέπει να ανήκει στο λαό..» (Πολιτικός ΚΚΕ, ALPHA: 13/6/2013).

Όσον αφορά στα λεγόμενα που εντάσσονται ιδεολογικά στον φιλελευθερισμό αυτά ανήκουν στην πλειοψηφία τους, στους πολιτικούς του ΠΑΣΟΚ (41,2%) και σε ένα πολύ μικρό ποσοστό στους εκπροσώπους της ΔΗΜΑΡ (6%). Παράδειγμα πολιτικού λόγου εντασσόμενου πρωτίστως στη φιλελεύθερη ιδεολογία, αποτελεί δήλωση εκπροσώπου του ΠΑΣΟΚ, που μεταδόθηκε και από τους τρεις υπό εξέταση τηλεοπτικούς σταθμούς στις 13/6/2013:

«Είτε το θέλουμε είτε όχι, υπάρχει πολύ μεγάλο πρόβλημα θεσμικής λειτουργίας, πρόβλημα δημοκρατίας.. Είμαστε υπέρ της άμεσης και ριζικής αναδιάρθρωσης της ΕΡΤ αλλά με την ΕΡΤ εν λειτουργία.. Το κλείσιμο, το μαύρισμα της οθόνης, με τις επιπτώσεις που σας περιέγραφα είναι κάτι που μας βρίσκει εντελώς αντίθετους, ταυτιζόμαστε με το φρόνημα της συντριπτικής πλειονότητας του ελληνικού λαού.. Ο πρωθυπουργός και αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας είναι προφανές ότι έχει την πρωταρχική ευθύνη να διασφαλίσει την επαναλειτουργία της δημόσιας τηλεόρασης..»

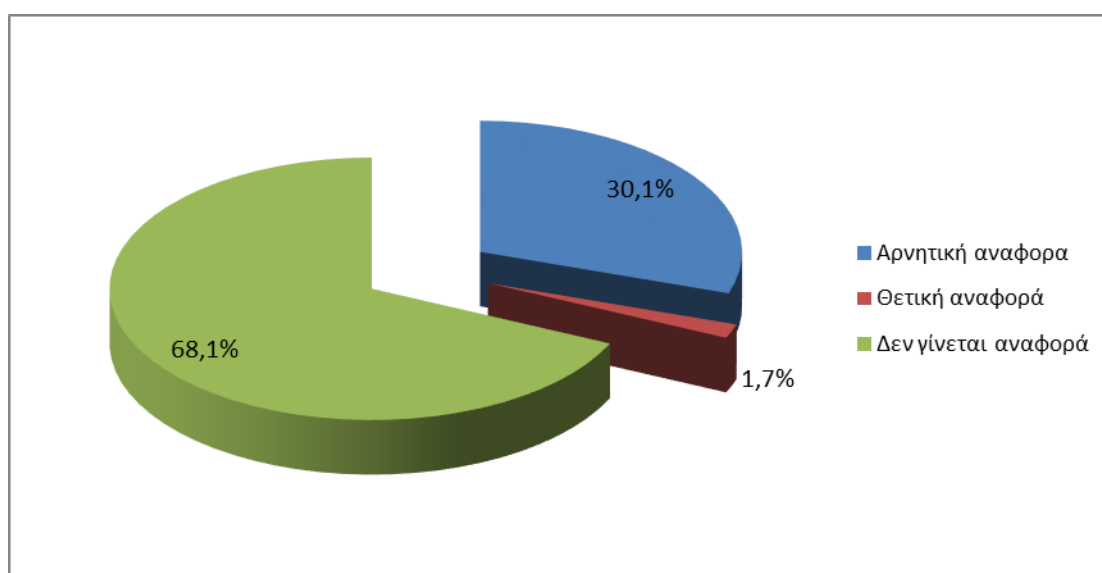
Το μικρό ποσοστό αναφορών που εντάσσεται στον νεοφιλελευθερισμό, εντοπίστηκε στα λεγόμενα των βουλευτών της Νέας Δημοκρατίας (5,9%), ενώ με το φασισμό συνδέθηκαν οι αναφορές των πολιτικών εκπροσώπων της Χρυσής Αυγής (40%). Όσον αφορά στους δημοσιογράφους καθώς και σε όλες

τις υπόλοιπες κατηγορίες ομιλουσών κεφαλών που δεν αναφέρθηκαν παραπάνω, οι σχετικές με απόδοση ευθύνης δηλώσεις τους δεν συσχετίζονται με κάποια ιδεολογία.

6.6.13 E2: Γίνονται αναφορές σχετικές με τον τρόπο που έχει προσληφθεί και συζητηθεί η δημόσια τηλεόραση διαχρονικά;

Το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα της παρούσας εργασίας τέθηκε προκειμένου να διερευνηθεί αν οι ομιλούσες κεφαλές που εμφανίζονται εντός των εξεταζόμενων ειδήσεων, κάνουν αναφορές σχετιζόμενες με τον τρόπο που η δημόσια τηλεόραση στην Ελλάδα έχει τοποθετηθεί διαχρονικά στον δημόσιο διάλογο.

Βάσει των ευρημάτων της έρευνας (Γράφημα E.2.1.), διαπιστώνουμε ότι το 30,1% των ομιλουσών κεφαλών κάνει αναφορές σχετικές με τα κακώς κείμενα και τις διαχρονικές παθογένειες της ΕΡΤ. Από την άλλη εντοπίστηκε ένα ελάχιστο ποσοστό ομιλουσών κεφαλών, της τάξεως μόλις του 1,7%, που αναφέρεται στα θετικά στοιχεία που συνδέονται με τη διαχρονική αντίληψη που υπάρχει για την ΕΡΤ.

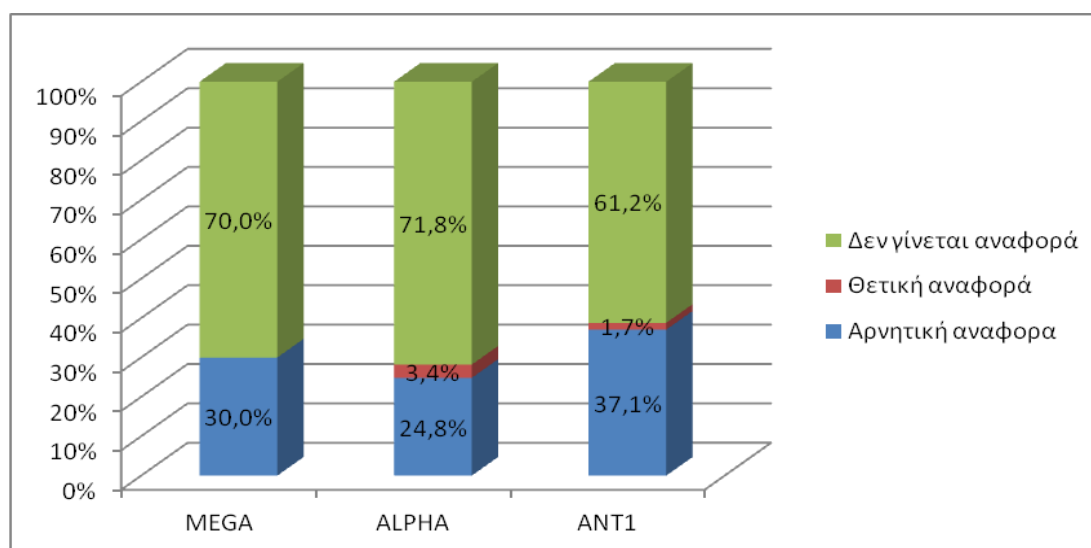

Γράφημα E.2.1: Αναφορές σχετικές με τη διαχρονική πρόσληψη της ΕΡΤ.

Διερευνώντας πώς διαμορφώνεται η κατάσταση ανά επιμέρους Μέσο, όπως μπορούμε να διακρίνουμε και από το κάτωθι Γράφημα E.2.2, οι αρνητικές

αναφορές υπερτερούν στον τηλεοπτικό σταθμό ANT1 (37,1%) έναντι των άλλων δύο Μέσων (MEGA: 30% και ALPHA: 24,8%). Επιπρόσθετα, διαπιστώνουμε ότι στο MEGA, δεν καταγράφηκε καμία θετική αναφορά για την ΕΡΤ, ενώ στο ALPHA και στον ANT1 αντίστοιχα εντοπίστηκαν πολύ μικρά ποσοστά αναφορών με θετικό πρόσημο (3,4% και 1,7% αντίστοιχα).

Γράφημα Ε.2.2: Αναφορές σχετιζόμενες με τη διαχρονική πρόσληψη της ΕΡΤ ανά Μέσο (μη έγκυρος στατιστικός έλεγχος).

Επιπλέον, μέσω της έρευνας καταδεικνύεται ότι οι σχετικές αρνητικές ή ελάχιστες θετικές αναφορές ποικίλλουν ανάλογα με την ιδιότητα της ομιλούσας κεφαλής (Γράφημα Ε.2.3). Ξεκινώντας από τους δημοσιογράφους του Μέσου, βλέπουμε ότι το ποσοστό αρνητικών αναφορών σε αυτούς διαμορφώνονται στο 26,6%. Σημειώνεται, ότι ορισμένοι σχολιαστές, κατά τη διάρκεια συζητήσεων σχετικών με το κλείσιμο τις ΕΡΤ, προέβαιναν σε αρνητικές αναφορές, μέσω των οποίων επισήμαιναν με αρκετά έντονο και επικριτικό τρόπο τις παθογένειες της. Ενδεικτικά παραθέτουμε δύο χαρακτηριστικά παραδείγματα:

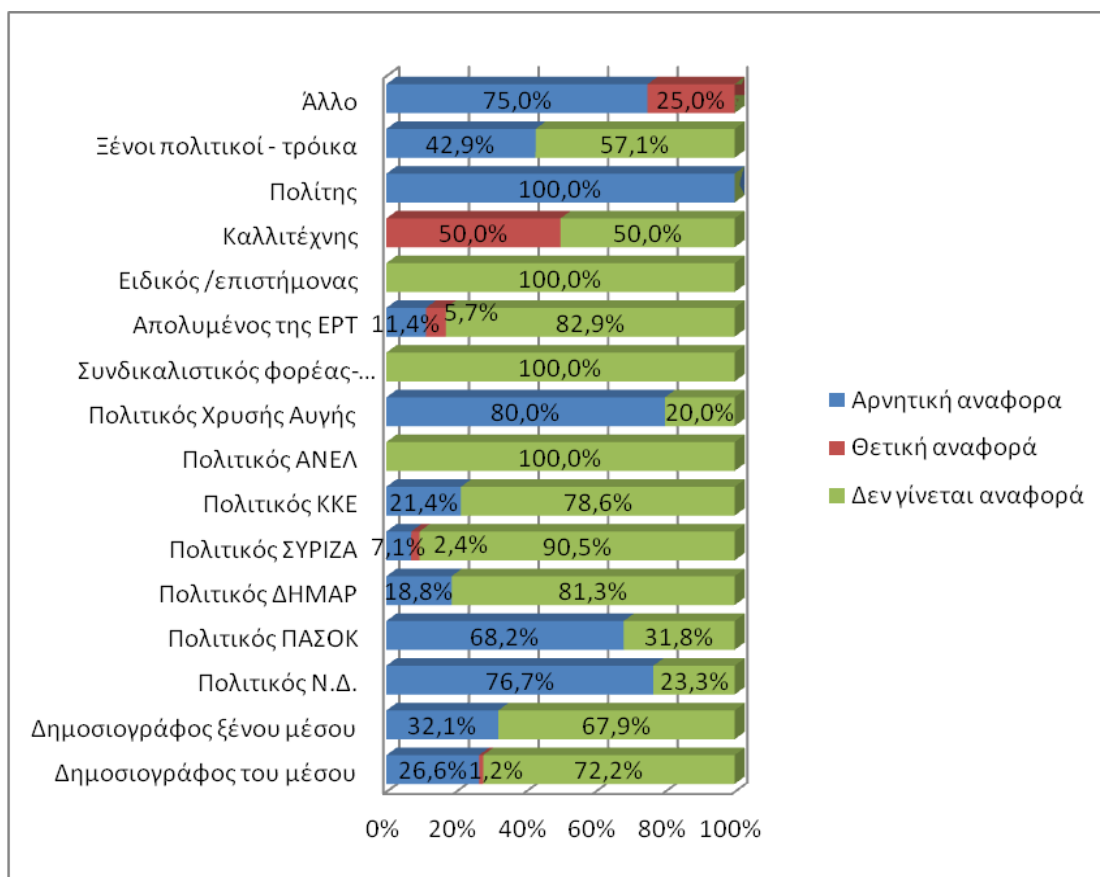
«Η ΕΡΤ δεν ήταν τίποτε άλλο παρά ένα τσιφλίκι κομματικό στο οποίο ο καθένας διόριζε τους κολλητούς και υμετέρους» (δημοσιογράφος σχολιαστής, ANT1: 18/6/2013)

«Στην ΕΡΤ έγινε διασπάθιση δημοσίου χρήματος.. Στρατιές πολιτικές όλων των αποχρώσεων έφαγαν..» (δημοσιογράφος σχολιαστής, ALPHA: 19/6/2013)

Παράλληλα, και οι τρεις υπό εξέταση τηλεοπτικοί σταθμοί μετέδωσαν εκτενέστατα ρεπορτάζ που εστίαζαν αποκλειστικά στις παθογένειες και στα κακώς κείμενα της ΕΡΤ, κάνοντας λόγο για καθεστώς διαφθοράς και αδιαφάνειας (παράνομες προσλήψεις κλπ.), οικονομική κακοδιαχείριση από πλευράς διοικήσεων της ΕΡΤ (ακριβές παραγωγές, μπόνους κλπ.), σκάνδαλα και αδικήματα της ΕΡΤ εις βάρος του δημοσίου, οικογενειοκρατία και εξυπηρέτηση πελατειακών σχέσεων από πλευράς της εκάστοτε κυβέρνησης. Από την άλλη, κατά την εξεταζόμενη περίοδο, εντοπίστηκε στο σύνολο του ερευνώμενου δείγματος, μόλις ένα ρεπορτάζ (από τον τηλεοπτικό σταθμό ALPHA) αναφερόμενο στα θετικά στοιχεία της ΕΡΤ, στην προσφορά της στο πολιτισμό, στην ποιότητα του προγράμματός της κλπ.

Αναφορικά με τους πολιτικούς εκπροσώπους, διαπιστώθηκε ότι οι περισσότερες αρνητικές αναφορές εντοπίστηκαν στα λεγόμενα των πολιτικών της Νέας Δημοκρατίας (76,7%) και της Χρυσής Αυγής (80%). Οι εν λόγω, πολιτικοί συχνά προσέδιδαν στην ΕΡΤ χαρακτηρισμούς όπως: «εργαλείο προπαγάνδας της εκάστοτε κυβέρνησης», «απαξιωμένη», «χειραγωγούμενη» κλπ. Επιπλέον υψηλά ποσοστά αρνητικών πάντα αναφορών -αν και με πιο ήπιο από τους δύο πρώτους τρόπο- έχουμε και από πλευρά των εκπροσώπων του ΠΑΣΟΚ (68,2%), μολονότι οι τελευταίοι εναντιώθηκαν του κλεισίματος. Στις υπόλοιπες κατηγορίες πολιτικών καταγράφηκαν πολύ μικρά έως και μηδενικά ποσοστά τόσο αρνητικών όσο και θετικών αναφορών.

Επιπρόσθετα, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι οι λιγότεροι πολίτες, που τους δόθηκε βήμα από τα Μέσα να εκφραστούν, σε καθολικό ποσοστό επισήμαναν μόνο τις διαχρονικές αρνητικές παραμέτρους που συνδέονταν με την ΕΡΤ. Από την άλλη, οι καλλιτέχνες ήταν οι μόνοι που προσπάθησαν μέσα από το λόγο τους να αναδείξουν τα θετικά στοιχεία της ΕΡΤ.

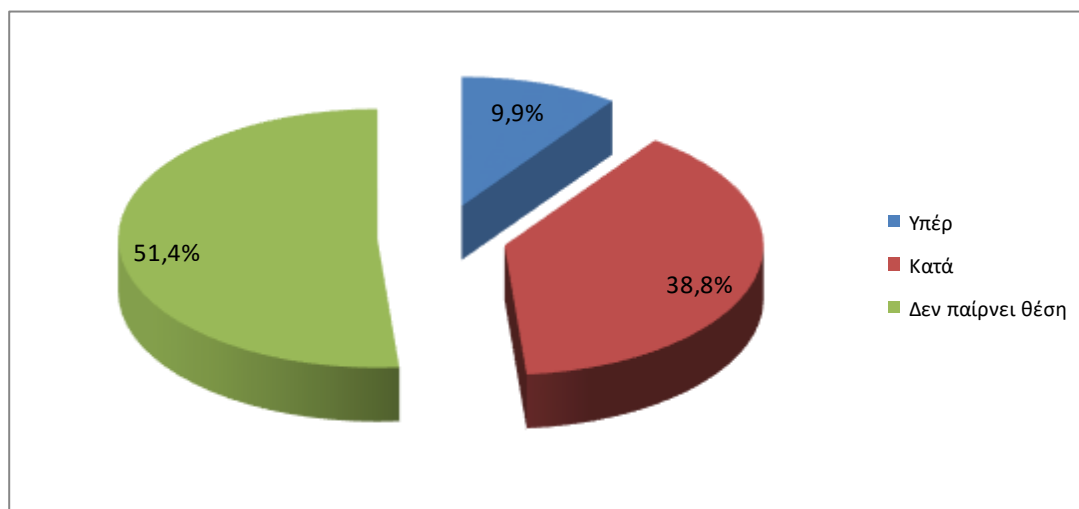
Γράφημα Ε.2.3: Αναφορές σχετιζόμενες με τη διαχρονική πρόσληψη της ΕΡΤ ανά ομιλούσα κεφαλή (μη έγκυρος στατιστικός έλεγχος).

6.6.14 Ε3: Πήραν θέση απέναντι στο γεγονός τα Μέσα; Και αν ναι, ποια ήταν αυτή;

Το τελευταίο ερευνητικό ερώτημα της παρούσας εργασίας, το οποίο τίθεται προκειμένου να διερευνηθεί η κορύφωση της ερμηνείας της πραγματικότητας στην κάλυψη της είδησης του κλεισίματος της ΕΡΤ από τα ερευνώμενα Μέσα, έχει να κάνει με το αν πήραν θέση τα τρία Μέσα απέναντι στο γεγονός.

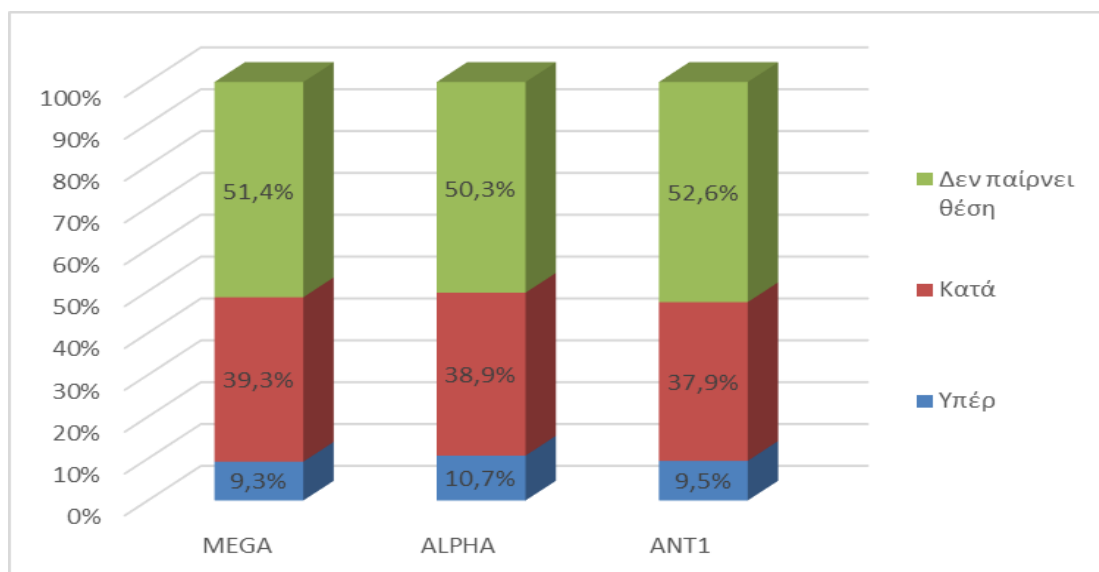
Από μια πρώτη ματιά στο κάτωθι Γράφημα Ε.3.1 διαπιστώνεται ότι λίγο παραπάνω από τις μισές ομιλούσες κεφαλές (51,4%) που εμφανίζονται να κάνουν δηλώσεις εντός των ερευνώμενων ειδήσεων δεν πήραν ανοιχτά θέση ή δεν υπονοήθηκε μέσα από τα λεγόμενά τους κάποια συγκεκριμένη στάση απέναντι στο κλείσιμο της ΕΡΤ. Η πλειοψηφία των ομιλούντων που πήρε θέση τάχθηκε κατά της διακοπής λειτουργίας του οργανισμού (38,8%), ενώ

ένα 9,9% ομιλούντων μέσω των δηλώσεών τους τοποθετήθηκε υπέρ της σχετικής απόφασης.

Γράφημα Ε.3.1: Στάση ομιλουσών κεφαλών απέναντι στο κλείσιμο της ΕΡΤ.

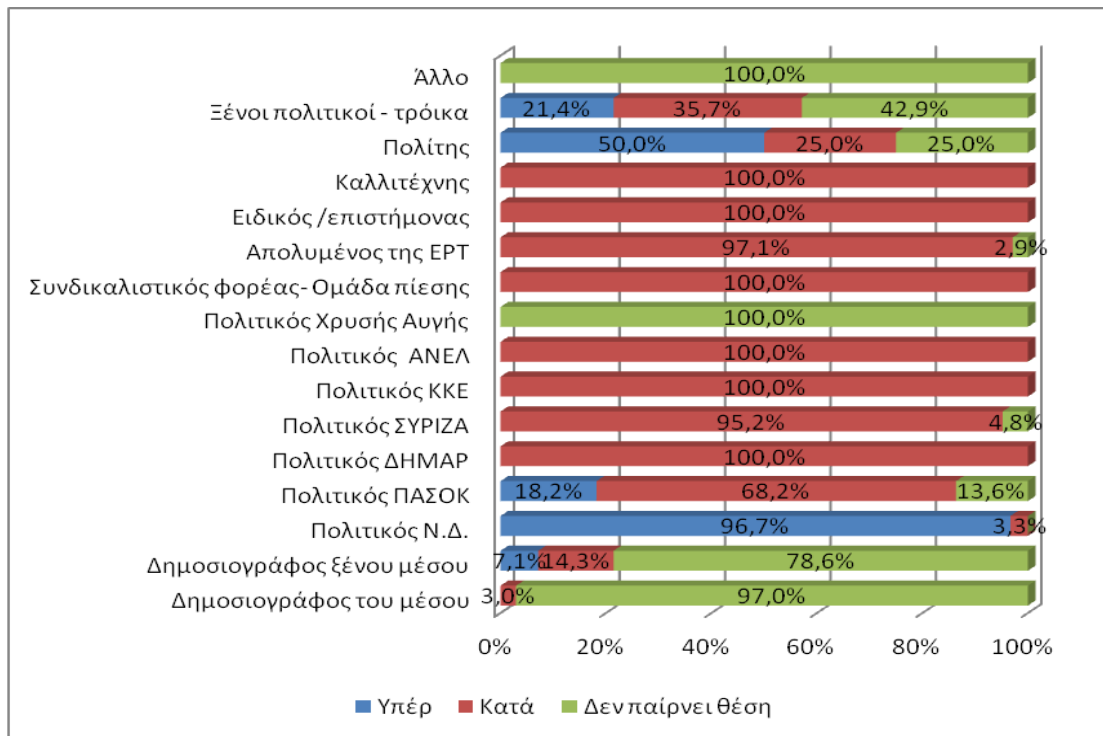
Από το Γράφημα Ε.3.2 διαφαίνεται ότι η διαφορά στα ποσοστά της θέσης που παίρνουν οι ομιλούσες κεφαλές απέναντι στο κλείσιμο της ΕΡΤ μεταξύ των τριών εξεταζόμενων μέσων, είναι πάρα πολύ μικρή. Διαπιστώθηκε, λοιπόν, για μία ακόμα φορά, μέσω του διεξαχθέντος στατιστικού ελέγχου ότι δεν υπάρχει σχέση στατιστικά σημαντική μεταξύ των δύο μεταβλητών, συνεπώς το Μέσο δεν επηρεάζει τη στάση.

Γράφημα Ε.3.2: Στάση ομιλούσας κεφαλής απέναντι στο κλείσιμο της ΕΡΤ ανά Μέσο (sig= ,991).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η εξέταση της στάσης απέναντι στο κλείσιμο της ΕΡΤ ανά ιδιότητα ομιλούσας κεφαλής. Αναλυτικότερα, όπως φανερώνει το Γράφημα Ε.3.3, άξιο λόγου είναι κατ' αρχήν το γεγονός ότι μόλις 3% των δημοσιογράφων των εξεταζόμενων Μέσων εκφράζει την άποψη του η οποία είναι «κατά» της διακοπής λειτουργίας του οργανισμού. Επιπλέον, διαφαίνεται ότι σχεδόν ομόφωνα οι πολιτικοί της Νέας Δημοκρατίας (96,7%), στήριξαν τη σχετική απόφαση εκφράζοντας δημοσίως άποψη «υπέρ» του κλεισίματος της ΕΡΤ. Από την άλλη πλευρά, οι πολιτικοί εκπρόσωποι του ΠΑΣΟΚ και της ΔΗΜΑΡ που αποτελούσαν μέρος της τότε τρικομματικής κυβέρνησης, τάχθηκαν «κατά» του κλεισίματος της ΕΡΤ (ΠΑΣΟΚ: 68,2%/ΔΗΜΑΡ: 100%), τουλάχιστον με τον τρόπο που υλοποιήθηκε, αντιπροτείνοντας την εξυγίανσή της εν λειτουργία. Όσον αφορά στους πολιτικούς των κομμάτων της αξιωματικής αντιπολίτευσης, ΣΥΡΙΖΑ, ΚΚΕ και ΑΝΕΛ, σε συντριπτικά ποσοστά υπερασπίστηκαν την άμεση επαναλειτουργία της ΕΡΤ, με το παλιό καθεστώς και όλους τους εργαζόμενους στις θέσεις τους, ενώ από τα λεγόμενα των πολιτικών της Χρυσής Αυγής δεν φάνηκε τελικά η στάση τους αναφορικά με το εν λόγω γεγονός.

Τέλος, παρά το γεγονός ότι η απόφαση για το κλείσιμο της ΕΡΤ προκάλεσε και μεγάλες κοινωνικές αντιδράσεις, τα Μέσα επέλεξαν να φιλοξενήσουν περισσότερες δηλώσεις πολιτών που τάσσονταν υπέρ του κλεισίματος της ΕΡΤ (50%). Συγκεκριμένα, χαρακτηριστικά ήταν τα ρεπορτάζ όπου δημοσιογράφοι βρέθηκαν σε ουρές αγανακτισμένων ανέργων πολιτών έξω από τον ΟΑΕΔ, ζητώντας τη γνώμη τους για το κλείσιμο της ΕΡΤ και αποσιμώντας θετικές απαντήσεις και παράλληλα αρνητικά -και σε πολλές περιπτώσεις οργισμένα- σχόλια για τους εργαζόμενους, τους συνδικαλιστές και τα διοικητικά στελέχη που έχουν περάσει από την ΕΡΤ. Από την άλλη, έλειπαν από την ευρύτερη αφήγηση του γεγονότος οι απόψεις των χιλιάδων πολιτών που βρέθηκαν στον Ραδιομέγαρο, διαδηλώνοντας κατά της διακοπής λειτουργίας του οργανισμού.

Γράφημα Ε.3.3: Στάση ομιλούσας κεφαλής απέναντι στο κλείσιμο της ΕΡΤ ανά ομιλούσα κεφαλή (μη έγκυρος στατιστικός έλεγχος).

Σε γενικές γραμμές, λοιπόν, θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα τρία εξεταζόμενα Μέσα δεν πήραν θέση απέναντι στο κλείσιμο της ΕΡΤ, ωστόσο φιλοξένησαν απόψεις κυρίως πολιτικών εκπροσώπων που τάσσονταν είτε υπέρ, είτε κατά της σχετικής απόφασης. Με βάση την έρευνα, υπερίσχυσαν οι δηλώσεις κατά του κλεισίματος της ΕΡΤ, αποτέλεσμα που είχε σαφώς να κάνει με το γεγονός ότι ακόμα και πολιτικοί εκπρόσωποι της τότε κυβέρνησης διαφώνησαν με την απόφαση.

7ο Κεφάλαιο: Συμπεράσματα – Συζήτηση

Η παρούσα διπλωματική επιχείρησε να διερευνήσει τον τρόπο κάλυψης του κλεισίματος της Ελληνικής Ραδιοφωνίας Τηλεόρασης (ΕΡΤ), από τα τρία μεγαλύτερα -βάσει τηλεθέασης- ιδιωτικά τηλεοπτικά Μέσα εθνικής εμβέλειας. Ειδικότερα, η δημόσια ενημέρωση από τα εξεταζόμενα Μέσα που αφορά στην εν λόγω είδηση, αναλύθηκε υπό το πρίσμα της πλαισίωσης, που αποτελεί μία ιδεολογική διαδικασία με την οποία τα Μέσα, οι πολιτικοί και άλλοι στρατηγικοί δρώντες τονίζουν και προβάλλουν ορισμένες όψεις των κοινωνικοπολιτικών θεμάτων, ούτως ώστε να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας από το κοινό, να ενταχθούν και να ενσωματωθούν σε ένα ευρύτερο σύμπαν λόγου (Entman 1991, Pan και Kosicki 1993).

Λαμβάνοντας, λοιπόν, υπόψη συγκεκριμένα είδη ευρέως διαδεδομένων πλαισίων και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που συνδέονται με αυτά και κυριαρχούν στον τρόπο αποτύπωσης των ειδήσεων κατά την περίοδο της ύστερης νεωτερικότητας, προσπαθήσαμε κατ' αρχήν να εντοπίσουμε σε ποιες πτυχές του γεγονότος εστίασαν τα Μέσα. Παράλληλα, αποπειραθήκαμε να διερευνήσουμε κατά πόσο τα εν λόγω πλαίσια συνδυάστηκαν με τον τρόπο που έχει προσληφθεί η δημόσια τηλεόραση διαχρονικά. Τέλος, μέσω της έρευνας επιδιώχθηκε μία σύνδεση/συσχέτιση των πλαισίων που χρησιμοποιήθηκαν στην αποτύπωση της είδησης με συγκεκριμένες πολιτικές ιδεολογίες που διέπουν διαχρονικά την κοινωνική, οικονομική και πολιτική οργάνωση των σύγχρονων κοινωνιών.

Σε μία πρώτη προσπάθεια αποτίμησης των αποτελεσμάτων της έρευνας, θα μπορούσαμε να παρατηρήσουμε ότι αν και -σύμφωνα με τη θεωρία- σε έκτακτες ειδήσεις έχουμε επικράτηση της περιπτωσιολογικής πλαισίωσης (Iyengar 1991), με βάση τα αποτελέσματα της παρούσας μελέτης, ακόμα και την πρώτη μέρα μετάδοσης της είδησης για το κλείσιμο της ΕΡΤ, το πλαίσιο που κυριάρχησε στην παρουσίαση του γεγονότος ήταν το θεματικό.

Η εκτενής χρήση του θεματικού πλαισίου στην κάλυψη της είδησης του κλεισίματος της ΕΡΤ θα μπορούσε ενδεχομένως να δικαιολογηθεί λόγω της πολυδιάστατης φύσης της συγκεκριμένης πολιτικής απόφασης. Ειδικότερα, η ευρύτερη νοηματοδότηση που δόθηκε στην είδηση και η μη αποτύπωσή της από τα Μέσα ως μεμονωμένο συμβάν συνδέεται αφενός με το γεγονός ότι δεν έχει καταγραφεί στο παρελθόν παρόμοιο περιστατικό κλεισίματος δημόσιου ραδιοτηλεοπτικού φορέα εντός ενός δημοκρατικού καθεστώτος, και αφετέρου με τον αφηνιδιαστικό χαρακτήρα της ανακοίνωσης και της υλοποίησης της απόφασης. Τα παραπάνω είχαν ως συνακόλουθο την πυροδότηση ευρύτερων αντιδράσεων και συγκρούσεων σε πολιτικό επίπεδο, στις οποίες και εστίασαν περισσότερο τα Μέσα. Βασιζόμενοι, λοιπόν, σε τοποθετήσεις και δηλώσεις πολιτικών και πολύ λιγότερο ειδικών επί του θέματος, οι δημοσιογράφοι επιχείρησαν να φωτίσουν τις πολιτικές προεκτάσεις του γεγονότος, που είχαν να κάνουν πρωτίστως με τους τριγμούς που επήλθαν στο εσωτερικό της τότε τρικομματικής κυβέρνησης λόγω της συγκεκριμένης απόφασης και δευτερευόντως με τις αντιδράσεις της αξιωματικής αντιπολίτευσης.

Αυτή η εστίαση των δημοσιογράφων στις πολιτικές διεργασίες πιθανόν συνδέεται με το ρευστό πολιτικό περιβάλλον που είχε διαμορφωθεί στην Ελλάδα. Μόλις έναν χρόνο πριν -Μάιο και Ιούνιο 2012- είχαν πραγματοποιηθεί διπλές εκλογές προκειμένου να προκύψει κυβέρνηση. Αποτέλεσμα αυτής της διπλής εκλογικής αναμέτρησης ήταν ο σχηματισμός, για πρώτη φορά στην ιστορία της Ελλάδας, τρικομματικής κυβέρνησης (ΝΔ-ΠΑΣΟΚ-ΔΗΜΑΡ), η οποία είχε να φέρει εις πέρας το δύσκολο έργο της εφαρμογής επιπλέον μέτρων λιτότητας. Υπό αυτήν τη λογική ο κυβερνητικός συνασπισμός ήταν αρκετά εύθραυστος και θα μπορούσε ανά πάσα στιγμή να διαρραγεί η συνοχή του. Δεδομένης της σοβαρότητας της απόφασης του κλεισίματος της ΕΡΤ, ο «κίνδυνος» νέας προσφυγής στις κάλπες έγινε ορατός, λόγω των αντιρρήσεων της ΔΗΜΑΡ και της επιφυλακτικής στάσης του ΠΑΣΟΚ έναντι του κλεισίματος του δημόσιου ραδιοτηλεοπτικού φορέα. Σε αυτό ακριβώς το κλίμα της πολιτικής αστάθειας εστίασαν -και ενίσχυσαν- τα ΜΜΕ, επιδιδόμενα σε εκτεταμένες συζητήσεις σχετικά με το μέλλον του

κυβερνητικού συνασπισμού και την πιθανή προκήρυξη εκλογών. Υπό αυτό το πρίσμα, δεν είναι τυχαίο ότι το θέμα του κλεισίματος της ΕΡΤ κυριάρχησε στην επικαιρότητα μέχρι τη στιγμή που δόθηκε λύση -με την αποχώρηση της ΔΗΜΑΡ από την κυβέρνηση- στο πολιτικό αδιέξοδο που είχε δημιουργηθεί μεταξύ των τριών εταίρων. Από εκεί και πέρα και αφού επήλθε μία σχετική πολιτική σταθερότητα, η προβολή του θέματος πήρε κατακόρυφα φθίνουσα πορεία. Μολονότι, λοιπόν, η απόφαση ενείχε και πολλές κοινωνικές προεκτάσεις -που είχαν να κάνουν τόσο με τους εργαζόμενους στον οργανισμό όσο και με ένα μεγάλο κομμάτι της ελληνικής κοινωνίας που εναντιώθηκε της απόφασης-, αυτές υποβαθμίστηκαν, καταλαμβάνοντας ελάχιστο τηλεοπτικό χρόνο σε σχέση με τις πολιτικές.

Σημείο κλειδί για τα ευρήματα της παρούσας έρευνας, σε άμεση συνάρτηση με τα προαναφερόμενα, αποτελεί η κυριαρχία του συγκρουσιακού πλαισίου στην κάλυψη της είδησης. Συγκεκριμένα, και τα τρία Μέσα εστίασαν κατά κύριο λόγο στις αντιπαραθέσεις που προέκυψαν με την ανακοίνωση της απόφασης, πρωτίστως σε πολιτικό και δευτερευόντως σε κοινωνικό επίπεδο (Semetko και Valkenburg 2000). Οι συγκρουσιακές αυτές αναπαραστάσεις του πολιτικού κόσμου πρωταγωνίστησαν στη δημοσιογραφική κάλυψη της είδησης, τόσο σε επίπεδο αφήγησης από τους δημοσιογράφους, όσο και με απευθείας δηλώσεις πολιτικών προσώπων. Αρκετά, δε, συχνά, συνδυάστηκαν με το πλαίσιο της ευθύνης, καθώς τα πρόσωπα που εμφανίστηκαν σε αντιπαράθεση, προέβησαν και σε αμφίδρομες αποδόσεις ευθυνών.

Όσον αφορά στον δημοσιογραφικό λόγο, η απόδοση ευθυνών δεν έλαβε χώρα ευθέως, αλλά μόνο σε επίπεδο μεταφοράς λεγομένων άλλων προσώπων. Αυτό πιθανόν έχει να κάνει με τη «σύγκρουση» μεταξύ των συμφερόντων που βρίσκονται ενσωματωμένα στη δομή και τη λειτουργία των ΜΜΕ και της δημοσιογραφικής αλληλεγγύης, η οποία δοκιμάστηκε έντονα λόγω του αιφνίδιου κλεισίματος ενός ραδιοτηλεοπτικού Μέσου. Από τη μία οι ιδιωτικοί σταθμοί είναι -με εμπορικά κριτήρια- ευθέως ανταγωνιστικοί των δημόσιων οργανισμών, όποτε το κλείσιμο ενός «ανταγωνιστού», έστω και προσωρινά,

μπορεί να τους αποφέρει οφέλη σε επίπεδο τηλεθέασης και εσόδων (Σόρογκας 2004). Παράλληλα, η λογική της διαπλοκής έχει φέρει σε αρκετές περιπτώσεις «κοντά» τα συμφέροντα κυβερνήσεων και ιδιοκτητών ιδιωτικών Μέσων (Gan, Leng και Detenber 2005, Iosifidis και Boucas 2015). Από την άλλη, το κλείσιμο ενός σταθμού με τέτοιο τρόπο αποτελεί σοβαρό πλήγμα για το δημοσιογραφικό επάγγελμα και την ελευθερία του λόγου, κάτι το οποίο θα έπρεπε -και σε επίπεδο απόδοσης ευθύνης- να επισημανθεί από τους δημοσιογράφους των ιδιωτικών σταθμών. Εντός αυτής της «δύσκολης» συνθήκης, οι δημοσιογράφοι των ερευνώμενων Μέσων «προτίμησαν» να μην επιρρίψουν ευθέως κάποια ευθύνη για το κλείσιμο της ΕΡΤ, είτε με θετικό, είτε με αρνητικό πρόσημο προς οποιαδήποτε κατεύθυνση, περιοριζόμενοι στην αναπαραγωγή δηλώσεων τρίτων επί του θέματος.

Αναφορικά με την κατεύθυνση απόδοσης της ευθύνης, οι ομιλούσες κεφαλές (πέραν των Ελλήνων δημοσιογράφων) επέρριψαν σε πολύ μεγάλο βαθμό την ευθύνη για το κλείσιμο της ΕΡΤ ή για την εύρεση λύσης για τα ζητήματα που ανέκυψαν μετά την υλοποίηση της απόφασης στην τότε κυβέρνηση και ακολούθως στον τότε πρωθυπουργό. Το εν λόγω ερευνητικό εύρημα συνάδει απόλυτα με την επικράτηση του θεματικού πλαισίου που περιγράψαμε, καθώς όπως απορρέει από τη θεωρία, στην περίπτωση της θεματικής πλαισίωσης, η ευθύνη αποδίδεται στις κοινωνικοπολιτικές δυνάμεις και όχι σε συγκεκριμένες ομάδες ή άτομα (Iyengar 1991).

Σε συνάφεια με τα παραπάνω ήταν και το γεγονός ότι συχνά οι δημοσιογράφοι αλλά και οι πολιτικοί (φιλοξενούμενοι στους τηλεοπτικούς σταθμούς) προσέδωσαν στην είδηση έναν προσωποκεντρικό προσανατολισμό (Bennett 1999: 105), συνδεδεμένο σε μεγάλο βαθμό με πολιτικά πρόσωπα και λιγότερο με τους υπόλοιπους εμπλεκόμενους στην απόφαση (απολυμένους, πολίτες κλπ.). Παρατηρήθηκε, δε, σε αρκετές περιπτώσεις, ιδιαίτερη εστίαση προς το πρόσωπο του τότε Πρωθυπουργού Αντώνη Σαμαρά, υπό το πρίσμα ότι η απόφαση του κλεισίματος της ΕΡΤ παρουσιάστηκε ως προσωπική του επιλογή ή ευθύνη.

Άξιο λόγου είναι το γεγονός ότι ενώ στην πολιτική και κοινωνική πόλωση που ακολούθησε μετά την υλοποίηση του κλεισίματος της ΕΡΤ κυριάρχησαν και απόψεις περί καταπάτησης συντάγματος, ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθερίας του λόγου (Iosifidis και Katsirea 2013), τα εν λόγω ζητήματα μπήκαν στον δημόσιο διάλογο μέσω ανάθεσης ευθύνης, κυρίως από τους πολιτικούς της αξιωματικής αντιπολίτευσης, και σε μικρότερο βαθμό από τους δύο κυβερνητικούς εταίρους που εναντιώθηκαν στο κλείσιμο της ΕΡΤ, αλλά και από τους απολυμένους. Αντίθετα, οι δημοσιογράφοι και των τριών Μέσων -πλην ελαχίστων εξαιρέσεων και για λόγους που έχουμε ήδη αναφέρει- απέφυγαν να αναδείξουν και να σχολιάσουν ευθέως τέτοιου είδους πτυχές του γεγονότος, ενώ περιορίστηκαν σε σύντομες συζητήσεις επί αυτού, με ειδικούς επί του θέματος (συνταγματολόγους κλπ.). Από την άλλη, επιδόθηκαν σε εκτενείς ερμηνείες και υποκειμενικό σχολιασμό πιο επιφανειακών και εμφανών συνεπειών του συμβάντος, όπως αν το κλείσιμο της ΕΡΤ είναι σημαντική αιτία να οδηγηθεί η χώρα σε πολιτική κρίση και κατ' επέκταση σε εκλογές.

Αναφορικά με το οικονομικό πλαίσιο (Neuman, Just και Crigler 1992), μολονότι το κλείσιμο της ΕΡΤ είχε και ευρύτερες οικονομικές προεκτάσεις, μέσω της έρευνας διαπιστώθηκε ότι οι ομιλούσες κεφαλές όλων των κατηγοριών δεν έκαναν εκτεταμένη χρήση του εν λόγω πλαισίου σε άμεση συνάφεια με το κλείσιμο. Ωστόσο, στις περισσότερες περιπτώσεις που γίνονταν αναφορές σε οικονομικά ζητήματα σχετιζόμενες με το γεγονός, αυτές συνέδεαν το κλείσιμο της ΕΡΤ με την οικονομική συγκυρία στη χώρα ή με τις επιταγές του Μνημονίου. Μάλιστα, παρατηρήθηκε ότι αρκετά συχνά οι σχετικές αναφορές των ομιλούντων είχαν νεοφιλελεύθερη χροιά.

Σχετικά περιορισμένη χρήση διαπιστώθηκε και όσον αφορά στο ηθικό πλαίσιο (Neuman, Just και Crigler 1992) από τις ομιλούσες κεφαλές. Είναι σημαντικό, ωστόσο, να τονίσουμε ότι μέσω αυτού δόθηκε ιδιαίτερη βαρύτητα σε αρνητικές παραμέτρους που συνδέονταν με την ΕΡΤ και έχουν να κάνουν με τον τρόπο που η δημόσια τηλεόραση έχει προσληφθεί διαχρονικά.

Δεδομένου ότι το κύριο επιχείρημα που αρθρώθηκε για το κλείσιμο του οργανισμού μέσω του κοινοβουλευτικού εκπροσώπου της κυβέρνησης ήταν ότι η ΕΡΤ αποτελεί άντρο αδιαφάνειας και διαφθοράς, τέτοιου είδους αναφορές είναι λογικό να εντοπίζονται στο λόγο των πολιτικών της Νέας Δημοκρατίας. Ωστόσο, δεν ήταν λίγες οι φορές που και οι δημοσιογράφοι των Μέσων συνέδεσαν την ΕΡΤ με ζητήματα αδιαφάνειας και διαφθοράς και μάλιστα με ιδιαίτερα επικριτικό ύφος, ακολουθώντας τη γενική λογική της διαχρονικής δημόσιας συζήτησης για το φορέα. Οι σχετικές αναφορές των δημοσιογράφων στις περισσότερες περιπτώσεις συνδέθηκαν με μία προσπάθεια κανονικοποίησης της απόφασης, προκειμένου να μην διαταραχθεί η πολιτική ισορροπία της χώρας και να μεταδοθούν ταυτόχρονα οι επίσημες πολιτικές γραμμές που ευνοούν τη διατήρηση της ομαλής λειτουργίας της κοινωνίας (Bennett 1999: 146).

Παράλληλα με τις εντασσόμενες στο ηθικό πλαίσιο αναφορές στη διαφθορά, τα Μέσα εστίασαν -διαμέσου των δημοσιογράφων ή των υπολοίπων ομιλούντων που φιλοξένησαν- στην κυβερνητική λογοκρισία και παρεμβατικότητα, ως βασικές συνιστώσες κατά την περιγραφή των δρώμενων του εθνικού ραδιοτηλεοπτικού φορέα (Παπαθανασόπουλος 2005: 285). Έτσι οι ομιλούσες κεφαλές στις εξεταζόμενες ειδήσεις, εξ αφορμής της αιφνιδιαστικής διακοπής λειτουργίας της ΕΡΤ, την τοποθέτησαν στο δημόσιο διάλογο, τονίζοντας όλες τις αρνητικές συμπεραδηλώσεις που συνδέονται με τον οργανισμό. Αντιθέτως, από την αφήγηση των Μέσων απουσίαζαν -με ελάχιστες εξαιρέσεις- τόσο ο τονισμός του ρόλου και η αναγκαιότητα ύπαρξης της δημόσιας τηλεόρασης εντός ενός δημοκρατικού, ευνομούμενου κράτους, όσο και τα θετικά στοιχεία με τα οποία έχει συνδεθεί διαχρονικά η ΕΡΤ (ποιοτικό εκπαιδευτικό και πολιτιστικό πρόγραμμα κλπ.).

Συζητώντας τη συχνότητα χρήσης του πλαισίου ανθρώπινου ενδιαφέροντος, που συνάδει με την κοινωνική και ανθρωπιστική διάσταση του γεγονότος (Semetko και Valkenburg 2000), διαπιστώνουμε ότι αυτή περιορίστηκε σε ένα πολύ μικρό ποσοστό. Ενώ λοιπόν, βάσει της θεωρητικής ανάλυσης, την εποχή

της ύστερης νεωτερικότητας παρατηρείται εκτεταμένη χρήση του εν λόγω πλαισίου από τα Μέσα (Neuman, Just και Crigler 1992), και παρ' όλο που το θέμα ενδείκνυτο για τέτοιου είδους παρουσίαση, τα Μέσα προτίμησαν να μην εστιάσουν σε μεγάλο βαθμό, σε προσωπικές ιστορίες εμπλεκομένων στο θέμα. Και στα τρία Μέσα, λοιπόν, εντοπίστηκαν περιορισμένες αναφορές που είχαν να κάνουν είτε με τους απολυμένους, είτε με πολίτες που εναντιώθηκαν στο κλείσιμο της ΕΡΤ. Το γεγονός αυτό, μαρτυρά ότι οι κοινωνικές πτυχές του γεγονότος υποβαθμίστηκαν έναντι των πολιτικών του διαστασεων. Μάλιστα, αν και στο πλαίσιο της έρευνας δεν καταμετρήθηκε ποσοτικά η σειρά τοποθέτησης των ειδήσεων που αφορούσαν στο κλείσιμο της ΕΡΤ ανάλογα με τις πτυχές εστίασης, σε επίπεδο παρατήρησης αξίζει να αναφερθεί ότι τα ρεπορτάζ που αφορούσαν στις αντιδράσεις και στις δράσεις των εργαζομένων, αλλά και οι ζωντανές συνδέσεις με το Ραδιομέγαρο τοποθετήθηκαν στις τελευταίες θέσεις της ημερήσιας ειδησεογραφικής ατζέντας των κεντρικών δελτίων και των τριών Μέσων.

Όσον αφορά στη συσχέτιση των πλαισίων με συγκεκριμένες ιδεολογίες, αυτό δεν κατέστη στις περισσότερες περιπτώσεις δυνατό. Η εν λόγω διαπίστωση συνάδει -τουλάχιστον όσον αφορά στα λεγόμενα των δημοσιογράφων-, με το γεγονός ότι ο δημοσιογραφικός λόγος την εποχή της ύστερης νεωτερικότητας, εμφανίζεται περισσότερο από-πολιτικοποιημένος από ποτέ (McNair 2006: 11-12, Πλειός 2011). Ωστόσο, διαπιστώθηκε ότι οι δημοσιογράφοι διαμέσου της χρήσης συγκεκριμένων πλαισίων, προσπάθησαν να κατευθύνουν το ενδιαφέρον σε συγκεκριμένες πτυχές του γεγονότος επιδιώκοντας ταυτόχρονα την ανάδειξη συγκεκριμένων πολιτικών πιστεύω, εδραιωμένων κοινωνικά αξιών, αντιλήψεων και στερεοτύπων (Wykes 2001:189). Επιπρόσθετα, σε ό,τι έχει να κάνει με τον λόγο των πολιτικών, αυτός-πλην ελαχίστων εξαιρέσεων- φαίνεται να συνδύασε ετερόκλητα στοιχεία σε σχέση με τις νεωτερικές ιδεολογίες (Πλειός 2011). Δηλαδή, παρατηρήθηκε ότι σε πολλές περιπτώσεις τα λεγόμενα των πολιτικών μπορούσαν να συνδυαστούν με περισσότερες από μία ιδεολογίες. Επιπλέον, δυσκολία ως προς τη συσχέτιση των πλαισίων με την ιδεολογία δημιούργησε το γεγονός ότι σε αρκετές περιπτώσεις τα

αποσπάσματα των δηλώσεων που επέλεξαν τα Μέσα να προβάλλουν ήταν ιδιαίτερος μικρά σε έκταση.

Τα μοναδικά πλαίσια που κατέστη εφικτό να συσχετιστούν κάποιες φορές με συγκεκριμένη ιδεολογία ήταν το οικονομικό πλαίσιο και το πλαίσιο της ευθύνης. Ως προς το οικονομικό πλαίσιο, αυτό συνδυάστηκε κυρίως με νεοφιλελεύθερες αναφορές, υπό το πρίσμα ότι αρκετά συχνά μέσω αυτών ο κοινωνικός ρόλος της δημόσιας τηλεόρασης υπονομεύθηκε έναντι των οικονομικών διαστάσεων (Παπαθανασόπουλος 1993: 47). Σε αντίθεση, το πλαίσιο της ευθύνης συνδέθηκε περισσότερο με ιδεολογικές ερμηνείες που συνάδουν με τον σοσιαλισμό. Για παράδειγμα, είχαμε αρκετά συχνά ανάθεση ευθύνης είτε προς τον πρωθυπουργό είτε προς την κυβέρνηση συνολικά, και παράλληλα αναφορές περί καταπάτησης ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο βωμό των νεοφιλελεύθερων αντιλήψεων και των επιταγών του Μνημονίου ή αναφορές που τόνιζαν τον ρόλο της δημόσιας τηλεόρασης ως κοινωνικού αγαθού που ανήκει στο λαό.

Σε ένα γενικότερο πλαίσιο, μέσω της διερεύνησης του θέματος προκύπτει ότι στη συντριπτική τους πλειοψηφία οι δημοσιογράφοι που υπηρετούσαν τότε τα εξεταζόμενα Μέσα δεν πήραν θέση απέναντι σε μία απόφαση, η οποία προκάλεσε ζητήματα καταπάτησης της δημοκρατίας και φήμωσης της ελεύθερης έκφρασης του λόγου. Παρ' όλα αυτά, οι ομιλούντες που φιλοξενήθηκαν από τους τηλεοπτικούς σταθμούς σε ένα μεγάλο ποσοστό τάχθηκαν κατά του κλεισίματος του οργανισμού, τουλάχιστον ως προς τον τρόπο που υλοποιήθηκε, και η πλειοψηφία αυτών αντιπρότεινε την εξυγίανσή του εν λειτουργία.

Σε μία προσπάθεια να αποτιμήσουμε τον τρόπο παρουσίασης του γεγονότος ανά επιμέρους τηλεοπτικό σταθμό, θα μπορούσαμε να πούμε ότι δεν παρατηρήθηκαν ουσιαστικές διαφοροποιήσεις. Ωστόσο, είναι σημαντικό να επισημάνουμε κατ' αρχήν ότι ο τηλεοπτικός σταθμός ALPHA ανέδειξε περισσότερο τις κοινωνικές πτυχές του γεγονότος, προσδίδοντας παράλληλα περισσότερο συναισθηματική χροιά στην είδηση σε σχέση με τους άλλους δύο

σταθμούς. Επιπρόσθετα, ο ALPHA φάνηκε να διαχωρίζει περισσότερο την παρουσία των διαφόρων πτυχών του θέματος έναντι του ANTI και του MEGA που εντός αρκετών ειδήσεων συνδύασαν διαφορετικές διαστάσεις (π.χ. πολιτικές, κοινωνικές, οικονομικές). Τέλος, στον ANTI, σε κάποιες περιπτώσεις τα λεγόμενα των δημοσιογράφων που σχετίζονταν περισσότερο με τις οικονομικές παραμέτρους της ειδήσης, μπορούσαν πιο εύκολα να συσχετιστούν με κάποια ιδεολογία και συγκεκριμένα με τη νεοφιλελεύθερη.

Σε κάθε περίπτωση, ο τρόπος παρουσίασης της ειδήσης και στα τρία Μέσα φανερώνει τον εμπορευματικό χαρακτήρα των ΜΜΕ (χρήση δραματοποίησης, εστίαση σε αντιπαραθέσεις), αφού πολλές φορές οι σχετικές με το θέμα ειδήσεις ήταν αρνητικά φορτισμένες, αναδεικνύοντας το στοιχείο της σύγκρουσης, είτε αυτό αφορούσε στο περιεχόμενο των πολιτικών θέσεων, είτε σε προσωπικές έριδες και διαμάχες των πρωταγωνιστών του γεγονότος (Παπαθανασόπουλος, Καραδημητρίου και Γιαννούλη 2014). Τα πλαίσια, λοιπόν, που κυριάρχησαν και ο τρόπος με τον οποίο εφαρμόστηκαν, συνάδουν με τα χαρακτηριστικά του επικοινωνιακού πλαισίου της ύστερης νεωτερικότητας, σε ό,τι έχει να κάνει με την επιφανειακή και με πρωτίστως εμπορευματικά και πολιτικά κριτήρια κάλυψη ενός γεγονότος που - σημειωτέον- έχει ποικίλες και αρκετά βαθιές οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές παραμέτρους.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι παρ' όλο που τα ευρήματα και τα συμπεράσματα της παρούσας εργασίας εστίασαν στην πλαισίωση του κλεισίματος της EPT από την πλευρά των Μέσων, η πλαισίωση αποτελεί μία διττή και ενεργητική διαδικασία (Reese 2001), δηλαδή περιλαμβάνει τόσο τον τρόπο παρουσίασης του θέματος από τα Μέσα (πλαισίωση των Μέσων), όσο και την πρόσληψη και ενσωμάτωση αυτής της παρουσίασης από το κοινό (πλαισίωση του κοινού) (Entman 1993, Price και Tewksbury 1997: 184). Συνεπώς, αναγνωρίζεται ο ενεργός ρόλος που έχει και το κοινό στη διαδικασία της πλαισίωσης. Υπό αυτήν τη λογική, σαν πρόταση για περαιτέρω έρευνα, θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον η εξέταση των πλαισίων τα

οποία χρησιμοποιεί το κοινό για να προσλάβει και να αποκωδικοποιήσει την είδηση, προκειμένου να διερευνηθεί το αν και κατά πόσο τα πλαίσια του κοινού συνάδουν με τα πλαίσια των Μέσων για την αναπαράσταση της πραγματικότητας.

Βιβλιογραφία

Akhavan-Majid, R. and Ramaprasad, J., 1998. Framing and Ideology: A Comparative Analysis of U.S and Chinese Newspaper Coverage of the Fourth United Nations Conference on Women and the NGO Forum. *Mass Communication and Society* 1(3), pp.131-152.

Allan, S., 2004. *News Culture*. Buckingham: Open University Press.

Alteide, D.L and Snow R.P, 1991. *Media Logic*. London: Sage.

Βαλούκος, Σ., 2008. *Ιστορία της ελληνικής τηλεόρασης*. Αθήνα: Αιγόκερως.

Barker, C., 2005. *Cultural Studies: Theory and Practice*. London: Sage.

Bateson, G., 1972. *Steps to an Ecology of Mind: Collected Essays in Anthropology, Psychiatry, Evolution, and Epistemology*. New York: Ballantine.

Βενιέρης, Δ., 2012. Κρίση Οικονομίας, Απορρύθμιση Κοινωνικής Πολιτικής: Η Νέα «Μικροελληνική» Καταστροφή 2010-2011. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, Volume 134, σσ. 101-131.

Bennett, T., Savage, M., Silva, E. B., Warde, A., Gayo-Cal, M. and Wright, D., 2009. *Culture, class, distinction*. London: Routledge.

Bennett, W. L., 1999. *Ειδήσεις: Η πολιτική των ψευδαισθήσεων*. Αθήνα: Δρομέας.

Berger, A. A., 1998. *Media Research Techniques*. California: Sage Publications.

Brants, K., 2006. Who's Afraid of Infotainment?. In: *European Journal of Communication Theory and Research*. London: Sage, pp. 315-335.

Breed, W., 1956. Analysing news: some questions for research. *Journalism Quarterly*, (33), pp. 467-477.

Bryant, J. and Miron, D., 2004. Theory and Research in Mass Communication. *Journal of Communication*, 54(4), pp. 662-704.

Burgess, J. and Bruns, A., 2012. (Not) The Twitter Election. *Journalism Practice*, 6(3), pp. 384-402.

Βώβου, Ι., 2010. Στοιχεία για μια μετα-ιστορία της ελληνικής τηλεόρασης. Στο: Βώβου, Ιωάννα. *Ο κόσμος της τηλεόρασης*. Αθήνα: Ηρόδοτος, σσ. 93-140.

- Caparini, M., 2004. Media and the security sector: oversight and accountability. In: M. Caparini, ed. *Media in Security and Governance*. Baden-Baden: Nomos Publishers, pp. 15-49.
- Caramani, D., 2004. *The Nationalization of Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Carragee, K. M. and Roefs, W., 2004. The Neglect of Power in Recent Framing Research. *Journal of Communication* 54(2), pp. 214-233.
- Castagno, P., 2009. Popular Classes and neoliberalism: The Practices of Television Mediators in Argentina. In Harden, B. G. and Carley, R., ed. *Coopting Culture: Culture and Power in Sociology and Cultural Studies*. Lanham: Lexington Books, pp. 127-153.
- Castells, M., 2000. *The Rise of the Network Society*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Chapman-Perkins, S., 2005. Un-presidented: A Qualitative Framing Analysis of the NAACP's Public Relations Response to the 2000 Presidential Election. *Public Relations Review*. 31, pp. 63-71.
- Charnley, V. M. and Charnley, B., 1992. *Η τέχνη του ρεποτάζ*. Αθήνα: Γνώση.
- Chen, K-H., 1991. Post-Marxism: Between/beyond critical postmodernism and cultural studies. *Media, Culture and Society*, 13, pp. 35-51.
- Γναρδέλλης, Χ., 2003. *Εφαρμοσμένη Στατιστική*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Compton, J. R. and Benedetti, P., 2010. Labour, New Media and the Institutional Restructuring of Journalism. *Journalism Studies*, 11(4), pp. 487-499.
- Γράβαρης, Δ. Ν., 1998. Το χτίσιμο του κοινωνικού κράτους. Στο: ΠΑΣΟΚ *Κόμμα Κράτος Κοινωνία*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη, σσ. 20-50.
- Curran, J. and Gurevitch, M., 2004. *MME και Κοινωνία*. Αθήνα: Εκδ. Πατάκη.
- Δαγτόγλου, Π., 1989. *Ραδιοτηλέοραση και Σύνταγμα*. Αθήνα, Σάκκουλας.
- D' Angelo, P., 2002. News Framing as a Multiparadigmatic Research Program: A Response to Entman. *Journal of Communication* 52(4), pp. 870-888.
- Dayan, D. and Katz E., 1994. *Media Events: The Live Broadcasting of History*. Cambridge Massachussets: Harvard University Press.
- Δεμερτζής, Ν., 1997. *Ο Λόγος του Εθνικισμού: Αμφίσημο Σημασιολογικό Πεδίο Σύγχρονες Τάσεις*. Αθήνα: Σάκκουλας.

Δεμερτζής, Ν., 2013. Ο Ελληνικός εμφύλιος ως τραύμα. Στο: Δεμερτζής, Ν., Πασχαλούδη, Ε., Αντωνίου, Γ., επιμ. *Εμφύλιος Πολιτισμικό Τραύμα*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

de Vreese, C. H., Jochen, P. and Semetko, A. H., 2001. Framing Politics at the Launch of the Euro: A Cross-National Comparative Study of Frames in the News». *Political Communication*. 18, pp. 107-122.

de Vreese, C. H., 2005. News Framing: Theory and Typology. *Information Design Journal & Document* 13(1), pp. 51-62.

Edy, J. A., Althaus, S. L., and Phalen, P. F., 2005. Using News Abstracts to Represent News Agendas. *Journalism and Mass Communication Quarterly*. 82(2), pp. 434-446.

Edelman, M., 1993. Contestable categories and public opinion. *Political Communication*, 10, pp. 231-242.

Edelman, M., 1999. *Η κατασκευή του πολιτικού θεάματος*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Entman, M. R., 1991. Framing U.S. Coverage of International News». *Journal of Communication*. 41(4), pp. 6-28.

Entman, M. R., 1993. Framing: Toward clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*. 43, pp. 51-58.

Esser, Frank and D' Angelo, P., 2003. Framing the Press and the Publicity Process: A Content Analysis of Metacoverage in Campaign 2000 Network News. *American Behavioral Scientist*. 46(5), pp. 617-641.

Ζυγογιάννης Γ. και Λέανδρος Ν., 2010. Ορισμένα Βασικά Χαρακτηριστικά του "Κράτους Πρόνοιας" στην Ελλάδα κατά την Πρώτη Μεταπολεμική Περίοδο. Στο: *Ιστορία Κοινωνικής Πολιτικής*. Αθήνα: Gutenberg, σσ. 171-184.

Ferrera, M., 2005. *Welfare State Reform in Southern Europe, Fighting poverty and social exclusion in Italy, Spain, Portugal and Greece*. Taylor and Francis e-Library.

Fiske, J., 2001. Μεταμοντερνισμός και τηλεόραση. Στο: Curran, J., and Gurevitch, G., *MME και κοινωνία*. Αθήνα: Πατάκης.

Gamson, A. W. and Modigliani, A., 1989. Media Discourse and Public Opinion in Nuclear Power: A Constructionist Approach. *American Journal of Sociology*. 95, pp. 1-37.

Gamson, A. W., 1992. *Talking politics*. New York: Cambridge University Press.

- Gan, F. J., Leng, T. and Detenber, H. B., 2005. Framing the Battle for the White House». *Gazette: The International Journal for Communication Studies*. 67(5), pp. 441-467.
- Giddens, A., 1998. *Conversations with Anthony Giddens: Making Sense of Modernity*. California: Stanford University Press.
- Gitlin, T., 1980. *The Whole World is Watching: Mass Media in the Making and Unmaking of the New Left*. Berkeley: University of California Press.
- Gitlin, T., 1998. *M.M.E και κοινωνικά κινήματα*. Αθήνα: Ελευθεριακή Κουλτούρα.
- Goffman, E., 1974. *Frame analysis*. New York: Harper & Row.
- Gurevitch, M., Coleman, S. and Blumler, J. G., 2009. Political Communication - Old and New Media Relationships. In: American Academy of Political and Social Science, ed. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*. New York: Sage Publications, pp. 164-181.
- Habermas, J., 2006. Political communication in media society: Does democracy still enjoy an epistemic dimension? The impact of normative theory on empirical research. *Communication Theory*, 16(4), pp. 411-426.
- Hackett, R. A., 1984. Decline of a paradigm? Bias and objectivity in news media studies. *Critical Studies in Mass Communication*, 1, pp. 229-259.
- Hallahan K., 1999. Seven Models of Framing: Implications for Public Relations. *Journal of Public Relations Research*, 11(3): pp. 205-242.
- Hallin, C. D. and Mancini, P., 2004. *Comparing Media Systems: The Three Models of Media & Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hanretty, C., 2011. *Public Broadcasting and Political Interference*. London: Routledge.
- Harvey, D., 1990. *The condition of postmodernity*. Malden: Blackwell Publishing.
- Harvey, D., 2005. *A Brief History of Neoliberalism*. Oxford University Press.
- Heinrich, A., 2012. Foreign reporting in the sphere of network journalism. In: *Journalism Practice*, pp. 1-10.
- Hemphill, L., Culotta, A. and Heston, M., 2013. *Framing in Social Media: How the U.S. Congress uses Twitter hashtags to frame political issues*. Rochester, New York: SSRN.

Hermida, A., Fletcher, F., Korell, D. and Logan, D., 2012. Share, Like, Recommend: Decoding the social media news consumer. In: *Journalism Studies*, pp. 1-10.

Hertog, J. K. and McLeod, D. M., 2001. A multiperspectival approach to framing analysis: A field guide. In: Reese, S. D., Gandy, O. H. and Grant A. E. ed. *Framing public life: Perspectives on media and our understanding of the social world*. Mahwah, NJ, Lawrence Erlbaum Associates: pp.139-161.

Heywood, A., 2007. *Πολιτικές ιδεολογίες*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

Holtz-Bacha, C. and Norris, P., 2001. To Entertain, Inform, and Educate: Still the Role of Public Television in the 1990s?. *Political Communication*, 18(2), pp. 123-140.

Howard, P. N., Agarwal, S. D. and Hussain, M. M., 2011. When Do States Disconnect Their Digital Networks? Regime Responses to the Political Uses of Social Media. *The Communication Review*, 14(3), pp. 216-232.

Iosifidis, P., 2007. *Public Television in the Digital Era: Technological Challenges and New Strategies for Europe*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Iosifidis, P. and Katsirea, I., 2014. Conference Report "Public Service Broadcasting in the Era of Austerity" London, 11 July 2013'. *International Journal of Digital Television*, 5(1).

Iosifidis, P. and Boucas, D., 2015. *Media Policy and Independent Journalism in Greece*. Athens: Open Society Foundations.

Inoue, Y. and Kawakami, Y., 2004. Factors influencing tabloid news diffusion: Comparison with hard news. *Keio Communication Review*, Vol. 26, pp. 37-52.

Iyengar, S., 1991. *Is Anyone Responsible? How Television frames Political Issues*. Chicago: University of Chicago Press.

Johnson-Cartee, S. K., 2005. *News Narratives and News Framing; Constructing Political Reality*. Oxford: Rowman & Littlefield Publishers.

Kahneman, D. and Tversky, A., 1984. «Choice, values, and frames». *American Psychologist*, 39, pp. 341-350.

Κατρούγκαλος, Γ. Σ., 2011. Το Κοινωνικό Κράτος σε πολιορκία. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 134, σσ. 71-100.

Keane, J., 2013. *Democracy and Media Decadence*. New York: Cambridge University Press.

- Kellner, D., 2003. *Theorizing New Technologies*. Διαθέσιμο στο: <http://www.parol.it/articles/kelner1.htm>, [Προσπελάστηκε την: 09.11.2015].
- Kinder, R. D., 2007. «Curmudgeonly Advice». *Journal of Communication*. 57, pp. 155-162.
- Κομνηνού, Μ., 2001. *Από την αγορά στο θέαμα*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Κουμαριανός, Β., 2012. *apnet.gr Η σελίδα της αυτόνομης παρέμβασης*. [Online] Διαθέσιμο στο: <http://www.apnet.gr/menu-arthra/menu-arth-asfalisi/4358-kodikopoiisi-allagon-stin-koinoniki-asfalisi-apo-to-mnimonio-mexri-simera>.
- Krippendorff, K., 2004. *Content Analysis An Introduction to Its Methodology*. 2nd ed. *Thousand Oaks*: Sage Publications.
- Ladd, M. J., 2012. *Why Americans Hate the Media and How It Matters*. US: Princeton University Press.
- Lekakis, E., 2013. *The closure of ERT: public service broadcasting and austerity politics in Greece*. Διαθέσιμο στο: <https://www.opendemocracy.net/eleftheria-lekakis/closure-of-ert-public-service-broadcasting-and-austerity-politics-in-greece>, [Προσπελάστηκε την: 11.11.2015].
- Machill, M., Köhler, S. and Waldhauser, M., 2007. The Use Of Narrative Structures in Television News: An Experiment in Innovative Forms of Journalistic Presentation. *European Journal of Communication*, 22, pp. 185-203.
- Μανθούλης, Ρ., 1981. *Το κράτος της τηλεόρασης*. Αθήνα: Θεμέλιο.
- Mannheim, K., 1936. *Ideology and Utopia. Collected works of Carl Menheim*. London: Routledge.
- Matsaganis, M., 2012. Social Policy in hard times: The case of Greece. *Critical Social Policy*, 32(3), pp. 406-421.
- McKnight, D., 2010. A change in the climate? The journalism of opinion at News Corporation. *Journalism*, 11(6), pp. 693-706.
- McNair, B., 2006. *Cultural Chaos. Journalism and Power in a Globalized World*. London: Routledge.
- McQuail, D., 2003. Η Θεωρία της Μαζικής Επικοινωνίας για τον 21ο Αιώνα Μτφρ. Κ. Μεταξά. *Αθήνα: Καστανιώτης*.
- Μπαλούρδος, Δ., 2011. Επιπτώσεις της κρίσης στη φτώχεια και στον οικονομικό αποκλεισμό: Αρχικές μετρήσεις και προσαρμοστικές πολιτικές. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, Vol. 134, σσ. 165-192.

Neuendorf, K. A., 2002. *The Content Analysis Guidebook*. 1st ed. Thousand Oaks: Sage Publications.

Neuman, R., Just, M. and Crigler, A., 1992. *Common Knowledge: News and the Construction of Political Meaning*. Chicago: University of Chicago Press.

Nevradakis, M., 2013. The Shutdown of ERT and Greece's Media Landscape: A Modern-Day Wild-Wild West. Διαθέσιμο στο: <http://truth-out.org/news/item/18335-the-shutdown-of-ert-and-greeces-media-landscape-a-modern-day-wild-wild-west>, [Προσπελάστηκε την: 10.12.2015].

newit, 2013. Το MEGA παραμένει πρώτο αλλά.. Διαθέσιμο στο: <http://www.newsit.gr/MelasBlog/To-MEGA-paramenei-pto-alla/>, [Προσπελάστηκε την: 10.11.2015].

Ντομπ, Μ., Σουήζο, Π., Τακαχάσι, Κ., Χιλ., Κ., Λεφέμπρ, Ζ., Προκάτσι, Τζ., Χομπομπάουμ, Ε., Μέρινγκτος, Τζ. και Χίλτον, Ρ., 2010. *Η μετάβαση από το φεουδαλισμό στον καπιταλισμό*. Γ' έκδοση. Αθήνα: Θεμέλιο.

Παναγιωτοπούλου, Ρ., 2010. 20 χρόνια ελληνική ιδιωτική τηλεόραση (1989-2009): Ένας απολογισμός. *Ζητήματα Επικοινωνίας*: τεύχος 10, σσ. 9-27.

Pan, Z. and Kosicki, M. G., 1993. «Framing Analysis: An Approach to News Discourse». *Political Communication*. 10, pp. 55- 75.

Παπαθανασόπουλος, Σ., 1993. *Απελευθερώνοντας την τηλεόραση*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Παπαθανασόπουλος, Σ., 1997. *Η Δύναμη της Τηλεόρασης: Η λογική του Μέσου και η Αγορά, Επικοινωνία και Κοινωνία*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Παπαθανασόπουλος, Σ., 2005, *Η τηλεόραση στον 21^ο αιώνα*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Παπαθανασόπουλος, Σ., Καραδημητρίου, Α. και Γιαννούλη Η., 2014. *Η πολιτική ενημέρωση σε περιόδους κρίσης*. Διαθέσιμο στο: http://medianalysis.net/2014/12/01/politiki_enimerosi_krisi/, [Προσπελάστηκε την: 11.10.2015].

Parathanassopoulos, S., 2014. The Transition to Digital Television in Greece: Now What? *International Journal of Digital Television* 5(1), pp. 19-30.

Patterson, T. E., 2000. *Doing Well and Doing Good*. John F. Kennedy School of Government, Harvard University, Faculty Research Working Papers Series, December, pp. 1-28.

Πλειός, Γ., 2002. Η ιδιωτικοποίηση των ΜΜΕ και η διαμόρφωση του (τηλεοπτικού) πολιτικού λόγου . Στο: Δεμερτζής, Ν., *Η Πολιτική Επικοινωνία στην Ελλάδα*. Αθήνα: Παπαζήσης σελ. 235-280.

Πλειός, Γ., 2005. *Πολιτισμός της Εικόνας και Εκπαίδευση: Ο Ρόλος της Εικονικής ιδεολογίας*. Αθήνα: Πολύτροπο.

Πλειός, Γ., 2011. *Η κοινωνία της ενημέρωσης: Ειδήσεις και νεωτερικότητα*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Πολάνυι, Κ., 2007. *Ο Μεγάλος Μετασχηματισμός. Οι πολιτικές και κοινωνικές απαρχές του καιρού μας*. Θεσσαλονίκη: Νησίδες.

Poster, M., 1995. *The Second Media Age*. Cambridge: PolityPress.

Πουλακιδάκος, Σ., 2013. *Η προπαγάνδα ως θεμελιώδες συστατικό του δημόσιου λόγου: Η παρουσίαση του «μνημονίου» από τα ελληνικά ΜΜΕ*, Αθήνα: Τμήμα Επικοινωνίας και ΜΜΕ, Σχολή Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Price, V., Tewksbury, D. and Powers, E., 1997. Switching trains of thought: The impact of news frames on readers' cognitive response. *Communication Research*. 24, pp. 481-506.

Reese S. D., 2001. Prologue-Framing Public Life: A Bridging Model for Media Research. In: Reese, S. D., Gandy, O. H. Jr. and Grant, A. E., eds. *Framing Public Life: Perspectives on Media and our Understanding of the Social World*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, pp. 7-31.

Reese, S. D., 2007. The Framing Project: A Bridging Model for Media Research Revisited. *Journal of Communication*. 57, pp. 148-154.

Russell, B., 2000. *History of Western Philosophy*. London: Routledge.

Salgado, S. and Strömbäck, J., 2011. Interpretive journalism: A review of concepts, operationalizations and key findings. *Journalism*, 13(2), pp. 144-161.

Σαλούρου, Ρ., 2015. *Καθημερινή*. [Online] Διαθέσιμο στο: <http://www.kathimerini.gr/801782/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/to-megalo-dilhma-toy-yπουργειou-ygeias-koinwnikwn-asfalisewn>[Προσπελάστηκε: 09.11.2015].

Scheufele, A. D. and Tewksbury, D., 2007. Framing, Agenda Setting, and Priming: The Evolution of Three Media Effects Models. *Journal of Communication*. 57, pp. 9-20.

Schicha, C., 2003. Political information as entertainment. *Business and Information Technology School*, 18-21 September, pp. 1-13.

Sehldon S. W., 2004. *Politics and Vision: Continuity and Innovation in Western Political Thought*. Princeton University Press. Διαθέσιμο στο: http://books.google.com/books?id=ndAdGl8ScfcC&pg=PA525&dq=liberalism+freedom+of+religion&hl=en&ei=MzZHTEH4M8H88AbH5_j0AQ&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=3&ved=0CDAQ6AEwA#v=onepage&q=liberalism%20freedom%20of%20religion&f=false, [Προσπελάστηκε την: 09.11.2015].

Semetko, A. H. and Valkenburg, M. P., 2000, Framing European Politics: A Content Analysis of Press and Television News. *Journal of Communication*. 50:2, pp. 93-109.

Sennet, R., 2006. *The Culture of the New Capitalism*. Yale University Press: London.

Shoemaker, J. P. and Reese, S. D., 1996. *Mediating the Message: Theories of Influences on Mass Media Content*. New York: Longman Publishers USA.

Sim, S., 2001. *The Routledge Companion to Postmodernism*. London: Routledge.

Sims, J. R., 2003. Politicians and Media Owners in Greek Radio: Pluralism as Diaploki. *Journal of Radio Studies*, 10(2), pp. 1-10.

Σιώμκος Γ. Ι. και Βασιλακοπούλου, Α., 2005. *Εφαρμογή Μεθόδων Ανάλυσης στην Έρευνα Αγοράς*. Αθήνα: Αθ. Σταμούλης.

Σόρογκας, Ε., Σ., 2004. *Το φαινόμενο των «ριάλιτι»*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Stemler, S., 2001. An overview of content analysis. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 7(17), pp. 1-10.

Tankard, J. W. Jr., 2001. The Empirical Approach to the Study of Media Framing. In: Reese, S. D., Gandy, O. H. Jr. and Grant, A. E., eds. *Framing Public Life: Perspectives on Media and our Understanding of the Social World*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, pp. 95-106.

Thompson, J., 1999. *Νεωτερικότητα και Μέσα Επικοινωνίας*. Β' έκδοση, Αθήνα: Παπαζήσης.

Thusu, D. K., 2007. *News as Entertainment, The Rise of Global Infotainment*. 1st ed. London: Sage Publications.

Tsaliki, L., 1997. *The role of Greek television in the construction of national identity since broadcasting deregulation*. PhD Thesis, Sussex University.

Τσουρβάκας, Γ. Ε., 1996. *Μορφή και περιεχόμενο της τηλεοπτικής επικοινωνίας*. Αθήνα: Κορφή.

Tuchman, G., 1978. *Making News: A Study in the Construction of Reality*. New York: Free Press.

Valkenburg, M. P., Semetko, A. H. and de Vresse, H. C., 1999. The Effects of News Frames on Readers' Thoughts and Recall. *Communication Research*, 26(5), pp. 550-569.

Van Corp, B., 2007. The Constructionist Approach to Framing: Bringing Culture Back In. *Journal of Communication*, 57, pp. 60-78.

Van den Bulck, H., 2001. Public service television and national identity as a project of modernity: the example of Flemish television. *Media Culture Society*, vol. 23, pp. 53-69.

Venieris, D., 2013. Crisis Social Policy and Social Justice; the case for Greece. *Hellenic Observatory European Institute*, 69(1), pp. 1-52.

Vincent, A., 1993. *Modern Political Ideologies*. Oxford: Blackwell Publishing.

Von Mises, L., 1978. The "Austrian" theory of the trade cycle. In: Ebeling, R. M., ed. *Austrian theory of the trade cycle and other essays*. Auburn, Alabama: The Ludwig von Mises Institute, pp. 25-36.

Webster, F., 2006. *Theories of the Information Society*. 3rd edition, London: Routledge.

Wills, D. and Reeves, D., 2009. Facebook as a political weapon: Information in social networks. *British Politics*, 4(2), pp. 265-281.

Wimmer, D. R. and Dominick, R. J., 1994. *Mass Media Research: An Introduction*. London: Wadsworth Publishing.

Wood M. E., 1997. Modernity, Postmodernity or Capitalism? *Review of International Political Economy*, vol. 4, iss. 3 Autumn: 1997.

Wykes, M., 2001. *News, Crime and Culture*. London: Pluto Press.

Παράρτημα: Πρωτόκολλο έρευνας

Μονάδα ανάλυσης: είδηση

Γενικά στοιχεία είδησης

1. Μέσο: (Medium)
  1. MEGA
  2. ALPHA
  3. ANTI
2. Ημερομηνία προβολής θέματος: (Date)
.....
3. Η είδηση αναφέρεται: (Reference)
  1. Αποκλειστικά στο κλείσιμο της ΕΡΤ
  2. Δευτερευόντως στο κλείσιμο της ΕΡΤ, αναφέρεται δηλαδή το γεγονός στη συζήτηση ή στο ρεπορτάζ ανάμεσα σε άλλα θέματα επικαιρότητας
4. Εικονιστική δραματοποίηση στην είδηση (π.χ.κινηματογραφικά πλάνα, μουσική): (Dramatic)
  1. Ναι
  2. Όχι
5. Λεκτική δραματοποίηση στην είδηση (π.χ. βαρύγδουπες εκφράσεις): (Dramaspeech)
  1. Ναι
  2. Όχι
6. Η συνολική παρουσίαση της είδησης κρίνεται: (Thematic)
  1. Θεματική
  2. Περιπτωσιολογική

7. Αν η πλαισίωση της είδησης κρίνεται θεματική, σε ποιες πτυχές του κλεισίματος της ΕΡΤ κυρίως εστιάζεται: (Ptxes)

1. Πρωτίστως στις πολιτικές
2. Πρωτίστως στις κοινωνικές
3. Πρωτίστως στις οικονομικές
4. Σε περισσότερες από μία
5. Η πλαισίωση κρίνεται περιπτώσιολογική

8. Πόσες ομιλούσες κεφαλές παρουσιάζονται να κάνουν δηλώσεις για το κλείσιμό της στην είδηση: (Number)

.....

Ειδικά στοιχεία που αφορούν στις ομιλούσες κεφαλές ανά είδηση

Υποσημείωση: Οι μεταβλητές 9 έως 32, επαναλαμβάνονται για κάθε κύρια ομιλούσα κεφαλή στην είδηση -μετράμε μέχρι 5 ομιλούσες κεφαλές ανά είδηση, με βάση την έκταση των λεγομένων τους-

9. Ιδιότητα 1^{ης} ομιλούσας κεφαλής: (Property)

1. Δημοσιογράφος του Μέσου
2. Δημοσιογράφος - καλεσμένος στο στούντιο
3. Δημοσιογράφος ξένου Μέσου
4. Πολιτικός (εκπρόσωπος της Ν.Δ.)
5. Πολιτικός (εκπρόσωπος του ΠΑΣΟΚ)
6. Πολιτικός (εκπρόσωπος της ΔΗΜΑΡ)
7. Πολιτικός (εκπρόσωπος του ΣΥΡΙΖΑ)
8. Πολιτικός (εκπρόσωπος του ΚΚΕ)
9. Πολιτικός (εκπρόσωπος των ΑΝΕΛ)
10. Πολιτικός (εκπρόσωπος της Χρυσής Αυγής)
11. Συνδικαλιστικός φορέας- Ομάδα πίεσης
12. Απολυμένος της ΕΡΤ
13. Ειδικός /επιστήμονας
14. Καλλιτέχνης
15. Πολίτης
16. Άλλο

10. Στα λεγόμενα της ομιλούσας κεφαλή κυριαρχεί η εστίαση σε συγκεκριμένο/α εμπλεκόμενο/α πρόσωπο/α με την απόφαση του κλεισίματος της ΕΡΤ: (Face)

1. Ναι
2. Όχι

11. Η ομιλούσα κεφαλή αναφέρεται σε οικονομικές παραμέτρους που συνδέονται με την είδηση: (Economic)

1. Ναι
2. Όχι

12. Η ομιλούσα κεφαλή κάνει αναφορά στη γενικότερη κατάσταση της χώρας και στις επιταγές του μνημονίου που οδήγησαν στο κλείσιμο του οργανισμού: (Crisis)

1. Ναι
2. Όχι
3. Δεν κάνει αναφορά σε οικονομικές παραμέτρους που αφορούν στο κλείσιμο της ΕΡΤ

13. Η ομιλούσα κεφαλή κάνει αναφορά στις οικονομικές συνέπειες που προέκυψαν από το κλείσιμο του οργανισμού: (Consequences)

1. Ναι
2. Όχι
3. Δεν κάνει αναφορά σε οικονομικές παραμέτρους που αφορούν το κλείσιμο της ΕΡΤ

14. Αν η ομιλούσα κεφαλή κάνει αναφορά σε οικονομικά θέματα, σε ποια από τις παρακάτω ιδεολογίες είναι πιο κοντά τα λεγόμενά της: (Ideology)

1. Σοσιαλδημοκρατία
2. Κομμουνισμός
3. Φιλελευθερισμό
4. Νεοφιλελευθερισμό
5. Συντηρητισμό
6. Φασισμό

7. Οι δηλώσεις της ομιλούσας κεφαλής δεν μπορούν να συνδεθούν με κάποια ιδεολογία
  8. Δεν γίνεται αναφορά σε οικονομικά θέματα
-
15. Η ομιλούσα κεφαλή μέσα από τα λεγόμενά της δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην σύγκρουση που προέκυψε πιθανότατα μεταξύ ομάδων, ατόμων ή θεσμών, με την ανακοίνωση του γεγονότος: (Conflict)
    1. Ναι
    2. Όχι
  16. Αν ναι, η ομιλούσα κεφαλή αναφέρεται στη σύγκρουση που προέκυψε σε πολιτικό επίπεδο (είτε μεταξύ τρικομματικής κυβέρνησης είτε μεταξύ κυβέρνησης και αντιπολίτευσης): (Politiko)
    1. Ναι
    2. Όχι
  17. Αν ναι, η ομιλούσα κεφαλή αναφέρεται στη σύγκρουση που προέκυψε σε κοινωνικό επίπεδο (είτε μεταξύ απολυμένων και κυβέρνησης είτε μεταξύ κοινωνίας και θεσμών): (Κοινωνικό)
    1. Ναι
    2. Όχι
  18. Η ομιλούσα κεφαλή εμφανίζεται σε αντιπαράθεση (σύγκρουση) με άλλον/άλλους εμπλεκόμενους στην υπόθεση: (Juxtaposition)
    1. Ναι
    2. Όχι
  19. Μέσα από τα λεγόμενα της ομιλούσας κεφαλής δίνεται η αίσθηση της ηττημένης κυριαρχίας συγκεκριμένων δυνάμεων πάνω σε αδύναμους και αβοήθητους ανθρώπους ή ομάδες: (Powerlessness)
    1. Ναι
    2. Όχι

20. Αν ναι, με ποια από τις παρακάτω ιδεολογίες θα μπορούσαν πρωτίστως να συνδεθούν τα λεγόμενα της ομιλούσας κεφαλής: (Poideology)

1. Σοσιαλδημοκρατία
2. Κομμουνισμός
3. Φιλελευθερισμό
4. Νεοφιλελευθερισμό
5. Συντηρητισμό
6. Φασισμό
7. Οι δηλώσεις της ομιλούσας κεφαλής δεν μπορούν να συνδεθούν με κάποια ιδεολογία
8. Δεν γίνεται αναφορά σε ηθελημένη κυριαρχία

21. Η ομιλούσα κεφαλή κάνει αναφορά σε ζητήματα που έχουν να κάνουν με τον ηθικό άξονα του γεγονότος: (Morality)

1. Ναι
2. Όχι

22. Η ομιλούσα κεφαλή κάνει αναφορά σε πρακτικές διαφθοράς, αδιαφάνειας κλπ. που υιοθετούσε η δημόσια τηλεόραση διαχρονικά και είχαν ως αποτέλεσμα το κλείσιμο του οργανισμού: (Corruption)

1. Ναι
2. Όχι

23. Αν κάνει αναφορά σε ηθικά ζητήματα, οι σχετικές απόψεις της ομιλούσας κεφαλής που θα μπορούσαν πρωτίστως να τοποθετηθούν ιδεολογικά: (Moideology)

1. Σοσιαλδημοκρατία
2. Κομμουνισμός
3. Φιλελευθερισμό
4. Νεοφιλελευθερισμό
5. Συντηρητισμό
6. Φασισμό
7. Οι δηλώσεις της ομιλούσας κεφαλής δεν μπορούν να συνδεθούν με κάποια ιδεολογία

8. Δεν γίνεται αναφορά σε ζητήματα που έχουν να κάνουν με τον ηθικό άξονα του γεγονότος
24. Η ομιλούσα κεφαλή μέσα από τα λεγόμενά της προσδίδει συναισθηματική χροιά στην είδηση (δείχνοντας ένα πιο ανθρώπινο πρόσωπο): (Human)
1. Ναι
  2. Όχι
25. Αν ναι, τα λεγόμενα της ομιλούσας κεφαλής με ποια από τις παρακάτω ιδεολογίες θα μπορούσαν πρωτίστως να συσχετιστούν: (Huideology)
1. Σοσιαλδημοκρατία
  2. Κομμουνισμός
  3. Φιλελευθερισμό
  4. Νεοφιλελευθερισμό
  5. Συντηρητισμό
  6. Φασισμό
  7. Οι δηλώσεις της ομιλούσας κεφαλής δεν μπορούν να συνδεθούν με κάποια ιδεολογία
  8. Δεν γίνεται προσδίδεται συναισθηματική χροιά στην είδηση
26. Η ομιλούσα κεφαλή παρουσιάζει το γεγονός με τέτοιο τρόπο ώστε να αποδίδεται η ευθύνη για την αιτία ή τη λύση σε συγκεκριμένη ομάδα ατόμων ή στην κυβέρνηση: (Responsibility)
1. Ναι
  2. Όχι
27. Αν ναι, τότε η ευθύνη αποδίδεται πρωτίστως: (Seroion)
1. Στην τότε κυβέρνηση
  2. Στον τότε πρωθυπουργό
  3. Σε προηγούμενες πολιτικές
  4. Στους εργαζόμενους της ΕΡΤ
  5. Σε εξωτερικές πιέσεις (ΔΝΤ)
  6. Ευθύνες μοιρασμένες
  7. Δεν αποδίδεται ευθύνη

28. Αν η ομιλούσα κεφαλή αποδίδει πολιτική ευθύνη για το κλείσιμο του οργανισμού, χρησιμοποιεί ως επιχείρημα ότι η απόφαση ήταν αντισυνταγματική/αντιδημοκρατική: (Democracy)

1. Ναι
2. Όχι

29. Αν η ομιλούσα κεφαλή αποδίδει πολιτική ευθύνη για το κλείσιμο του οργανισμού, χρησιμοποιεί ως επιχείρημα ότι απόρροια της απόφασης ήταν η φίμωση της ελευθερίας του λόγου κλπ.: (Freedom)

1. Ναι
2. Όχι

30. Αν η ομιλούσα κεφαλή αποδίδει ευθύνη, με ποια από τις παρακάτω ιδεολογίες θα μπορούσαν πρωτίστως να συσχετιστούν τα λεγόμενά της: (Reideology)

1. Σοσιαλδημοκρατία
2. Κομμουνισμός
3. Φιλελευθερισμό
4. Νεοφιλελευθερισμό
5. Συντηρητισμό
6. Φασισμό
7. Οι δηλώσεις της ομιλούσας κεφαλής δεν μπορούν να συνδεθούν με κάποια ιδεολογία
8. Δεν αποδίδεται ευθύνη

31. Η ομιλούσα κεφαλή κάνει αναφορές σχετιζόμενες με τον τρόπο που η δημόσια τηλεόραση στην Ελλάδα έχει τοποθετηθεί διαχρονικά στο δημόσιο διάλογο: (Anafores)

1. Θετικές αναφορές
2. Αρνητικές αναφορές
3. Δεν κάνει αναφορές

32. Τι θέση παίρνει η ομιλούσα κεφαλή απέναντι στην απόφαση του κλεισίματος της ΕΡΤ: (Stasi)

1. Υπέρ
2. Κατά
3. Δεν παίρνει θέση